IHS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

HORATII SCOGLII CATACENSIS

A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

PARS PRIMA,

Qua

ECCLESIÆ PRIMORDIA

CVM PRIVILEGIO.

ROMAE, Ex Typographia Hæredis Bartholomæi Zannetti. M.DC.XXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Coll. Roman. Soc. Jesu
Catal. Inscript.
B.
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. M. Sacri Palatij Apoſtolici.

P. Epiſcopus de Curte Vicelg.

EGO Nicolaus Maria Modaffarus Phil. & Sacræ Theol. Doctor, Rector Sancti Thomæ in Parione, facultate mihi à Reuerendiſſ. P.F. Hyacintho Petronio Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtro facta, recenſui hos tres libros à primordio Eccleſiæ hiſtoriarum, quos D. Horatius Scoglius nobilis Catacenſis concinnè eleganterq. conſcripſit; & opus eſſe cenſeo publica luce dignum, cùm nihil contra Eccleſiæ Catholicæ fidem moreſque contineat, immò Eccleſiæ hiſtoriæ ſtudioſis magnopere profuturum ſit. In quorum fidem, &c. Die 1. Septemb. 1621.

Nicolaus Maria Modaffarus.

HIſtoriarum à primordio Eccleſiæ ad Gregorium XV. Libros tres à D. Horatio Scoglio Catacenſe I.V.D. ſummo ſtudio, ingentique labore conſcriptos, de mandato Reuerendiſſimi P. F. Hyacinthi Petronij Ordin. Prædic. Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, Ego Fr. Franciſcus Longus à Coriolano Capuccinus vidi. Opus ſanè dignum,

Digitized by Google

dignum, quod ab omnibus & præcipuè antiquitatis amatoribus, præ manibus habeatur. Et quia nihil in eo, fidei Catholicæ, vel bonis moribus, aut Eccleſiaſticæ hiſtoriæ diſſonum, reperi: ideò vt typis detur, cenſeo. In cuius fidem has manu mea ſcriptas, & ſubſcriptas dedi. Datum Romæ in Conuentu noſtro S. Bonauenturæ, die 24. Septemb. 1621.

Ita eſt Fr. Franciſcus Coriolanus qui ſupra manu propria.

Imprimatur.

Fr. Gregorius Donatus Rom. Magiſter, & Soc. Reuerendiſs. P. F. Hyacinthi Petronij Rom. ſacri Palatij Apoſtolici Magiſtri, Ord. Prædicatorum.

Digitized by Google

GREGORIVS PP. XV.

Ad futuram rei Memoriam.

CVM ſicut dilectus filius Horatius Scoglius I.V. Doctor Catacenſis, Nobis nuper exponi fecit, ipſe opus quoddam prima pars Hiſtoriarum à primordio Eccleſiæ inſcriptum à ſe compoſitum typis cudi facere intendat, & vereatur, ne poſtquam in lucem prodierit, alij qui ex alieno labore lucrum quærunt, opus huiuſmodi typis cudi facere curent, in ipſius Horatij præiudicium: Nos eius indemnitati, ne ex impreſſione huiuſmodi aliquod diſpendium patiatur, prouidere; ipſumque ſpecialibus fauoribus,& gratijs proſequi volentes, & à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequen. harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes; Supplicationibus eius nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Horatio vt decennio proximo durante à primæua operis huiuſmodi, dummodo tamen antea à dilecto filio Magiſtro ſacri Palatij Apoſtolici approbatum fuerit, impreſſione computan. nemo tam in Vrbe, quàm in vniuerſo Statu Eccleſiaſtico mediatè, vel immediatè nobis ſubiecto, opus huiuſmodi ſine ſpeciali dicti Horatij aut eius hæredum & ſucceſſorum, vel ab eis cauſam habentium licentia, imprimere, ſeu ab alio vel alijs impreſſum vendere, ſeu venale habere vel proponere poſſit, auctoritate apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea vniuerſis, & ſingulis, vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus præſertim librorum impreſſoribus ſub quingentorum ducatorum auri de Camera, & amiſſionis librorum & typorum omnium pro vna Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, ac pro alia eidem Horatio, & pro reliqua tertijs partibus Accuſatori, & Iudici exequenti irremiſſibiliter applicandis eo ipſo abſque vlla declaratione incurrendis pœnis, ne decennio prædicto durante opus prædictum,

aut

Digitized by Google

aut aliquam eius partem, & prætextu additionum, aut explanationum, tam in magno, quam in paruo folio, ac tam in Vrbe, quam in vniuerſo Statu Eccleſiaſtico prædictis ſine huiuſmodi licentia imprimere, aut ab alio vel alijs impreſſum vendere, aut venale habere, vel proponere quoquomodo audeant ſeu præſumant. Mandantes propterea dilectis filijs noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis, ſeu eorum Vicelegatis, ac Præſidentibus Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs Iuſtitiæ miniſtris Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & locorum Status noſtri Eccleſiaſtici prædicti, quatenus eidem Horatio eiuſque hæredibus, & ſucceſſoribus, ſeu ab eis cauſam habentibus huiuſmodi in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, quandocumque ab eodem Horatio, ſeu alijs prædictis fuerint requiſiti, pœnas prædictas contra quoſcumque inobedientes irremiſſibiliter exequantur. Non obſtan. conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis Statutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem quod præſentium tranſumptis, & impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die xviij. Decembris M. DC. XXI. Pontificatus Noſtri Anno Primo.

S. Card. S. Suſannæ.

Digitized by Google

CHRONOLOGIA
AB ORBE CONDITO
Ad annum Domini M. DC. XXI.

Magnam rerum geſtarum cognitioni, temporum, annorumque ſeries lucem effundit. Scripsère Chronologiam ex antiquioribus multi, ex recenſioribus non pauci, noſtra verò ætate Robertus Cardinalis Bellarminus alios ſequutus edidit. Nec pigebit referre, pauca etiam addere, vt ita, ſe magis legentium animis, auctoris prodat hiſtoria.

Bibliopola.

Digitized by Google

CHRONOLOGIAE
Pars Prior, ab anno Mundi 1. ad 4955.

Anni Mũdi.	*Patriarchæ.*		*Monarchæ Aſſyriorum.*
1	Adam vixit ann.	930	
130	Seth.	912	
235	Enos.	905	
325	Cainam.	910	
395	Malaleel.	895	
460	Iaret.	962	
622	Enoch.	365	
687	Mathuſala.	969	
874	Lamech.	777	
1056	Noe.	950	
1556	Sem.	600	
1656	Diluuium durat ann.	1	
1658	Arphaxad.	338	
1693	Cainan.	568	
1723	Sale.	433	
1753	Heber.	464	

Digitized by Google

Varia.

Quæ dicuntur de Adam, & cæteris Patriarchis, habentur in Geneſi cap.5. & 11. præterquam de Cainan filio Arphaxad. is enim non habetur in textu Hebræo,ſed addidimus propter Lucæ auctoritatem ex interpretatione 70.

Porrò annos Beli, & cæterorum Regum Aſſyriorum annotauimus ex Euſebio, nec enim apud alium antiquiorem habentur. tamen initium huius regni poſuimus in loco altiore, quam fecerit Euſebius, tum vt eſſet locus Regibus Medorum, quos infra ſubijciemus: tum etiam quia cum Belus ſit Nembrot nepos Cham, & Ninus ſit Aſſur nepos Noë, vt vult Auguſt. lib.16. Ciuit. cap.3. vel certè filius Nembrothi, non videtur credibile, eos non fuiſſe ante tempora Thare, qui fuit decimus à Noë.

Digitized by Google

Anni Mũdi.	Patriarchæ.		Monarchæ Aſſyriorum.	
1787	Phalech.	239		
1791			Belus reg.ann.	65
1817	Reu.	239		
1849	Sarug.	230		
1856			Ninus.	52
1879	Nachor.	148		
1908	Thare.	205	Semiramis.	42
1950			Zameis.	38
1978	Abraham.	175		
1988			Arius.	30
2018			Analius.	40
2058			Xerxes Balaneus.	30
2078	Iſaac.	180		
2088			Armametres.	38
1126	*Iudices Hebræorum.*		Belochus.	35
2138	Iacob.	147		
2161			Baleus.	52
3121			Altadas.	32

Digitized by Google

Varia.

Belum eſſe Nembrothum, qui Gen. 10. ædificauit Babylonem; & Ninum eſſe Aſſur, qui Geneſ. 10. ædificauit Niniuem probari poteſt tum ex eo quod Abydenus apud Euſebium lib.9. præparat. Euangel. cap. vltimo, teſtatur Babylonem à Belo conditam: & conſtat Niniuem à Nino ædificatam, de quo vide Diodorum lib.2. c. 1. tum etiam ex eo quòd primus Rex Orbi terrarũ cognitus iuxta Scripturas ſacras eſt Nembroth, & iuxta profanas eſt Belus, ex quo non malè conijcimus. Nembrothum eſſe Belum. Mirum autem eſt cur Mercator Nembrothum velit eſſe Ninum, & tamen fateatur ante eum regnaſſe Belum, cum Scriptura apertè dicat, primum qui cœpit eſſe potens in terra fuiſſe Nembrothum.

Ann. 20. Armametris claruit Phoroneus legiſlator primus.

Anno 26. Belochi fuit diluuium Ogigis.

Ann Mūdi.	*Iudices Hebræorum.*	*Monarchæ Aſſyriorum.*
2229	Ioſeph. 110	
2245		Mamitus. 30
2275		Mancaleus. 30
2305		Iphareus. 20
2325		Mamylas. 30
2355		Sparetus. 40
2395		Aſcades. 40
2403	Moſes. 120	
2435		Amyntas. 45
2480		Belothus. 25
2483	Moſes ducit Populum annos. 40	
2505		Bellopares. 30
2523	Ioſue. 26	
2335		Lamprides. 32
2549	Interregnum an. 10	
2559	Othoniel Iudex annis 40	
2567		Soſares. 20

Digitized by Google

Varia.

Anno 32. Spareti Cecrops Athenas condidit.

Per idem tempus fuit diluuium Deucalionis.

Anno 6. Aſcadis Iſis venit in Ægyptum; & litteras docuit.

Anno 1. Belothi Cadmus floruit, qui litteras Græcas dicitur inueniſſe.

Eodem anno rapta fuit Europa, ex qua nati ſunt Minos, & Radamantus.

Pontificum Iudæorum annos exactè deſcriptos non inuenimus. conſtat tamen à Moyſis tempore vſque ad Machabeos fuiſſe hos. 1. Aaron. 2. Eleazarum. 3. Finees. 4. Heli. 5. Achi-

Digitized by Google

Anni Mūdi.	*Iudices Hebræorum.*		*Monarchæ Aſſyriorum.*	
2587			Lamparos.	30
2599	Aoth.	80		
2617			Panias.	41
2662			Soſarmus.	19
2679	Barac, & Delbora.	40		
2681			Mitreus.	27
2708	Gedeon.	40	Tanteus.	40
2740				
2759	Abimelech.	3		
2762	Thola.	23	Thineus.	30
2780				
2785	Iair.	22		
2807	Iephre.	6	Dercilus.	40
2810				
2813	Abeſan.	7		
2820	Aſalon.	10		
2830	Abdon.	8		
2838	Sampſon.	20		

Digitized by Google

Varia.

5. Achitoph. 6. Abiathar. 7. Sadoch. 8. Achimas. 9. Azariam. 10. Azariam alium, qui prohibuit Oziam adolere thus. 11. Vriam. 12. Sobnam tempore Ezechiæ. 13. Eliachim tempore Manaſsæ. 14. Helciam tempore Ioſiæ. 15. Saream occiſum à Nabuchodonoſor. 16. Ioſedech in captiuitate. 17. Ieſum filium Ioſech. 18. Ioaclm. 19. Eliaſib. 20. Ioadam. 21. Iohannem. 22. Iaddum. 23. Oniam. 24. Simonem. 25. Eleazarum. 26. Manaſſem. 27. Oniam. 28. Simonem. 29. Oniam. 30. Aleimum. 31. Iudam Machabæum. Hæc ex Chronologia Nicephori.

Hunc Aialon Septuaginta non habent.
Anno 2821. euerſa fuit Troia.

Anni Mūdi	*Iudices Hebræorum.*		*Monarchæ Aſſyriorum.*
2850			Eupales. 38
2858	Heli. 40		
2878	Samuel. 20		
2888			Laoſtenes. 45
	Reges Hebræorum.		
2898	Saul Rex. 20		
2919	Dauid. 40		
2933			Piriciades. 30
2959	Salomon. 40		
2963			Ophrateus. 20
2983			Ophratanes. 50
	Reges Iudæ.	*Reges Iſrael.*	
2999	Roboam. 17	Hieroboam. 22	
3016	Abia. 3		
3019	Aſa. 41		
3021			
3023			

Digitized by Google

Varia.

Æneas in Latio regnat. In annis Heli includuntur etiam anni Sampſonis, ideo 70. Interpretes ſolum 20. annos adſcribunt Heli.

Anni Samuel, & Saul in Scriptura veteri non habentur, ſed Actor. 13. dicuntur fuiſſe 40.

Anno 2928. Carthago condita eſt.

Digitized by Google

Anni Mũdi.	*Reges Iuda.*	*Reges Iſrael.*	*Monarchæ Aſſyriorum.*
3033			Ocrazapes. 41
3047		Hela. 2	
3048		Zambari. dieb. 7 Amri. anni 12	
3060	Ioſaphat. 25	Achab. 22	
3074			Sardanapalus. ann. 20
3082		Ochozias. 2	
3083		Ioram. 12	
3085	Ioram. 5		
3090	Ochoſias. 1 Athalia. 7	Hehu. 28	*Reges Medorum.*
3094			Arbaces. 28
3097	Ioas. 40		
3118		Ioachaz. 17	
3122			Mandanes. 50
3135		Ioas. 16	
3137	Amaſias. 29		
3151		Hiroboam. 41	

Digitized by Google

Varia.

Monarchia Aſsyriorum vſque ad Sardanapalum ſtetit annis 1330. quamuis Euſebius dicat 1240. & Iuſtinus lib. 1. 1300. & Diodorus lib. 2. 1400. & Oroſius lib. 1. 1160.

Deſtructa fuit à Medis, quorum annos deſcribimus ex Cteſia cnidio, qui ex publicis Annalibus eos refert apud Diodorum libro 2.

Annos Aſsyriorum, & Babyloniorum partim ex Scriptura, partim ex Beroſo apud Ioſephum lib. 1. contra Appionem petimus.

Anni Mũdi	*Reges Iuda.*	*Reges Iſrael.*	*Reges Medorum.*	*Reges Aſſyriorum.*
3163				Phul. 48
3166	Azarias. 52. ſed cum patre annos 12. ſolus ann. 40			
3172			Sarſomenes. ann. 30	
3192		Zacharias men. 6. Sellum men. 1. Manaem ann. 10		
3202		Phaceas. 2	Artecarmis. ann. 50	
3204		Phacee. 20		
3206	Ioathan. 16			
3211				Teglath phalaſſar. ann. 25
3222	Achaz. 16			
3224		Oſee. 9		
3236				Salmanaſſar. 9

Digitized by Google

Varia.

Aſsyrij rurſum incipiunt in Niniue regnare, regnantibus nihilominus etiam Medis. Huius Phul mentio fit. 4. Reg. 15.

Olympiades incipiunt anno 4. Ioathan, ideſt. anno mundi 3209. Nam conſtat Cyrum regnare cœpiſse Olympiade 55. vt Euſebius, & omnes alij docent: Porrò Cyrus regnare cœpit anno mundi 3425. non igitur rectè Euſebius earum initium ponit anno 50. Azariæ. Quod ſi initium regni Cyri ponatur anno 3547. Olympiades incipient anno 10. Achaz, mundi 3232.

Roma conditur ann. 12. Achaz, mundi 3233.

Salmanaſar tranſtulit decē tribus in captiuitatem. 4. Reg. 17. & Tob. 1.

Digitized by Google

Anni Mūdi.	*Reges Iuda.*	*Reges Medorum.*	*Reges Aſſyriorum.*
3238	Ezechias. 29		
3245			Sennacherib. 7
3252		Arbianus, ſeu Cardiceas. 22	Aſſar.addon. 18
3267	Manaſſes. 55		*Reges Babylonis.*
3270			Merodach Baladan. ann. 40
3274		Arteus, qui & Deioces. 53	
3310			Ben Merodach. ann. 2
3322	Amon an. 2		
3324	Ioſias. 31		
3327		Artines, qui & Phraorthes. ann. 22	
3331			Nabulaſſarus. 29
3349		Artabanus, qui & Ciaxares. an. 40	
3355	Ioachaz m. 3 Ioachim. ann. 11		

Varia.

Merodach Baladan regnabat in Babylone eo ipſo tempore, quo Aſsar Addon in Niniue, vt patet ex 4.Reg.19.& 20. Tamen poſuimus eius initium hoc loco, quia poſt Aſsar Addon cœpit Merodach regnare etiam in Niniue: vnde non fit amplius mentio in Scripturis Regum Aſsyriorum, ſed ſolum Babyloniorum.

Hunc Merodach putamus eſse eum, qui in libro Iudith dicitur Nabuchodonoſor. Sicut etiam Arteum, ſeu Deiocem putamus eſse Arphaxad, de quo ibidem agitur. Porrò Deioci dedimus 53. annos, quia hunc numerum notauit Herodotus lib. 1. vbi etiam dicit à Deioce ædificatam Ecbatanam, quod in lib. Iudith tribuitur Arphaxad.

∴ ∴ ∴

Ex numeris Regum Babyloniorum, qui habentur ex Beroſo apud Ioſephum lib. 1. contra Appionem, ſolum mutauimus duos

Anni Mũdi.	Reges Iuda.	Reges Medorum.	Reges Perſarum.	Reges Babylonis.
3360				Nabucdonoſor magnus ann. 43
3366	Ioachim. m. 3 Sedechias. 11			
3377	CAPTIVITAS ann. 70			
3389		Aſtiages. ann. 38		
3430				Euilmerodach ann. 22
3425			Cyrus. 29	Niriglißoor ann. 4
3429				Laboro Sordocus m. 9
3430				Baltaſar qui & Nabonidus. 17

	Duces Hebræorum.	Monarchia Perſarum.
3447	Captiuitas ſoluitur.	Cyrus cum Dario ann. 1. ſolus ann. 7
3448	Zorobabel. 32	

Varia.

duos annos, quos tribuit Euilmerodacho Beroſus in 22. annos. nam 4. Reg. vlt. dicitur Euilmerodach regnare cœpiſse an. 37. tranſmigrationis Regis Ioachim: ex quo tempore vſque ad finem Regni Babylonici conſtat eſse ann. 4. qui tamen non colligerentur, niſi daremus Euilmerodacho 22. annos. credibile eſt eſse errorem impreſsorum, præſertim cum omne alijs Chronologi dent ei 22. aut 23. annos.

Cyrum poſuimus ante Babylonem euerſam multis de cauſis. Primò quia conſtat eum regnaſse poſt Aſtiagem tranſlato ad Perſas Medorum Imperio, vt habetur Danielis 13. & apud Herodotum lib. 1. Diodorum lib. 2. & Iuſtinum lib. 1. Secundo quia Beroſus apud Ioſephum lib. 1. cõtra Appionem, & Herodotus lib. 1. Iuſtinus lib. 1. & alij dicunt, Cyrum poſt adeptum Imperium Aſiæ tandem veniſse contra Babylonem: non igitur incipit Regnum Cyri poſt euerſam Babylonem, ſed antea cœpit. Tertio quia Herodotus lib. 1. tribuit Cyro an. 29. Xenophon autem lib. vlt. Cyro pediæ tribuit tantum ſeptem, quorum vtrumque concordari poteſt, ſi dicamus, Cyrum regnaſſe in vniuerſum annos 29. ſed poſt adeptum imperium Babylonis annos ſeptem. Quis igitur (inquies) eſt Darius Medus, qui regnat anno vno poſt Balthaſsarem? Danielis 5. 6. & 9. dico eum eſse Ciaxarem Aſtiagis filium, cuius meminit Xenophon.

Anni Mũdi	*Duces Iudæorum.*		*Monarchia Perſarum.*	
3455			Cambiſes ann. 7. men.	6
3462			Magnus cum fratre men.	6
3463			Darius Idaſpis.	36
3480	Reſa.	46		
3499			Xerxes.	21
3520			Artabanus men.	7
3521			Artaxerxes Longimanus.	40
3530	Ioannes.	40		
3561			Xerxes alius men. Sogdianus. men.	2 7
3562			Darius Nothus.	19
3570	Iudas.	14		
3581			Artaxerxes Mnémon.	43
3584	Ioſeph.	7		
3591	Semei.	11		
3602	Matatias.	12		
3614	Maat.	9		
3624	Nagge.	10		

Digitized by Google

Varia.

nophon. tametſi enim Medus iam nihil erat, niſi Cyri præfectus quidam, aut Regulus, placuit tamen Cyro honorare illum titulo Regni Babylonici, quod conſanguineus & ſenior eſset. Vide Ioſephum lib. 10. antiqritatum, cap. 12. & Hieron. in Danielem.

∴ ∴ ∴

Annos Regum Perſarum deſcripſimus ex Diodoro lib. 11. 13. & 17. item ex Herodoto lib. 2. & 3. & ex Euſebio: ſed vbi non conueniunt, Diodorum ſequuti ſumus.

Alexander Magnus anno 7. Regni ſui Macedonici expugnauit Darium, & tranſtulit Monarchiam Perſarum ad Græcos: deinde cum imperaſset adhuc annos quinque, tandem mortuus eſt anno 33. ætatis, 12. Regni, & 6. Monarchiæ. poſt cuius obitum diuiſa eſt Monarchia in plures Reges. Vide Diodorum lib. 17. & 18. & Ioſephum lib. 12. antiquitatum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Anni Mūdi.	Duces Iudæorum.	Monarchia Perſarum.			
3624		Artaxerxes Ochus. 23			
3633	Helli. 8				
3641	Nahum. 7				
3647		Arſes. 4			
3648	Amos. 14				
3651		Darius. 6			
		Monarchia Grecorum.			
3657		Alexander Magnus ann. 5			
3662	Mathatias. ann. 10				
		Diuiſio Monarchiæ in quatuor Regna.			
		Reges Macedoniæ.	Reges Aegypti.	Reges Siriæ.	Reges Aſiæ.
3663		Philippus Arrideus ann. 7	Ptolemæ⁹ Lagi 40		
3668					Antigonus. 18
3670		Caſſander. ann. 19			

Digitized by Google

Varia.

Sapientes Gentium. Orpheus, & Linus temporibus Iudicum dicuntur floruiſſe. Homerus tempore Salomonis Regis Hieruſalem. Thales tempore Ioſiæ Regis. Septem Sapientes ad finem captiuitatis. Æſopus eodem tempore, Pythagoras tempore Cyri. Herodotus tempore Xerxis, Socrates, Eclides, Xenophon, Pindarus, & Simonides tempore Artaxerxis. Plato, Iſocrates, Demoſthenes, Æſchines, Ariſtoteles tempore Ochi, & ſucceſſorum.

Theophraſtus, Zeno, Epicurus, & Menander tempore Ptolomæi Largi.

Digitized by Google

Anni Műdi.	*Duces Iudæorum.*	*Reges Macedoniæ.*	*Reges Aegypti.*	*Reges Syriæ.*	*Reges Aſiæ.*
3672	Ioſeph 60				
3676				Seleucus Nicanor. ann. 32	
3686					Demetrius. 17
3689		Antigonus, & Alexander. 4			
3693		Demetrius, ann. 6			
3699		Pyrrus, men. 7			
3700		Liſimachus. ann. 5			
3703			Ptolemæ9 Philadelphus. 38		
3705		Ptolemæus Ceraunus, ann. 1			
3706		Meleager, m. 2. Antipater, d 45. Soſtenes. 2			

Digitized by Google

Varia.

A Seleuco numerant libri Machabæorum annos Græcorum. Euſeb.

Demetrius Rex Aſiæ à Seleuco captus Imperio priuatur: ita remanent tres tantum Alexandri ſucceſsores. Euſebius.

∴ ∴ ∴

Res Romana.

Roma condita eſt 11. Kal. Maij Plutar. in Romulo, & Eutropius lib. 1. Olympiade 7. anno 1. Solinus cap. 2. Clemens Alex. ſtrom. 1. Dionyſ. Halicarnaſs. pagina 58. ex quo ſequitur conditam eam fuiſse anno 12. Achaz, mundi 3233. nam Olympiades cœperunt anno 4. Ioathan, mundi 3209.

Digitized by Google

Anni Mūdi.	*Duces Iudæorum.*	*Reges Macedoniæ.*	*Reges Aegypti.*	*Reges Syriæ.*
3708		Antigonus, ann. 36		Antiochus Sother. 19
3727				Antiochus Theos. 15
3732	Ioannes Hircanus. 17			
3742			Ptolemeus Euergetes ann. 26	Seleucus Gallinicus ann. 20
3744		Demetrius ann. 10		
3754	Interregnum apud Iudæos.	Antiogonus, ann. 15		
3762				Seleucus Ceraunus ann. 3
3765				Antiochus Magnus, ann. 26
3767			Ptolemeus Philopater an. 17	
3769		Philippus, ann. 42		

Digitized by Google

Varia.

Regnatum eſt Romæ annis 244. Liuius, & Dionyſ. Halicarn. nimirum regnauit Romulus ann. 37. interregnum fuit ann. 1. Numa pompilius regnauit ann. 43. Tullus Hoſtilius 32. Ancus Martius 24. L. Tarquinius Priſcus 38. Seruius Tullus 44. L. Tarquinius ſuperbus 25.

Conſules cœperunt mundi 3478. Olympiades 68. anno 15. Darij Idaſpis. Durauit regimen conſulare vſque ad Imperium Iulij Cæſaris annos 462.

Seceſſio plebis in ſacrum montem, & creatio prima Tribunorum, accidit anno 261. ab Vrbe condita, anno mundi 3495. Olymp. 72. Liu. lib. 2.

Magiſtratus Decemuirorum cœpit anno Vrbis conditæ 303. durauit vix tres annos. Liu. lib. 3.

Digitized by Google

Anni Mūdi	Duces Iudæorum.	Rges Macedonia.	Reges Aegypti.	Reges Siria.
3783			Ptolemæus Epiphanes, ann. 24	
3801				Seleucus Philopater, an. 12
3806			Ptolemæus Philometor, ann. 35	
3811		Perſes. 10		
3813				Antiochus Epiphanes ann. 11
3821		Regnum Macedoniæ deficit.		
3822	Mathathias, ann. 1			
3823	Iudas Machabæus, ann. 6			
3824				Antiochus Eupator. 2
3826				Demetrius Soter. 12

Digitized by Google

Varia.

Dictatorum prima creatio facta eſt anno Vrbis 253. creato T. Largio. Liu. lib. 2.

Tribuni Militares Conſulari poteſtate cœperunt anno Vrbis 311. Roma capitur à Gallis anno Vrbis 365. Dionyſ. lib. 1. Liu. lib. 5.

Bellum Romanorum cum Pyrro Rege anno Vrbis 473. Liu. lib. 13.

Romani ingreſſi ſunt mare, & primum bellum Punicum geſſerunt Olympiade 129. ann. Vrbis 489. mundi 3723. Polybius lib. 1. durat 22. annos: Eutropius lib. 3.

Initium ſecundi belli Punici fuit Olympiade 140. anno Vrbis 537. mundi 3771. Polyb. lib. 3. durauit ann. 17. Liu lib 30.

Bellum Romanorum cum Philippo Rege Macedoniæ cœpit anno Vrbis 554. mundi 3788. finitum eſt anno 3821. capto Perſe Rege à L. Æmilio Paulo, Vide Liuium lib. 44. & 45.

Digitized by Google

Anni Mūdi.	*Duces Iudæorum.*	*Reges Aegypti.*	*Reges Syriæ.*
3829	Ionathas, ann. 19		
3838			Alexander. ann. 10
3840		Ptolemæus Euerget. 29	
3848	Simon. 8		Demetrius alius. ann. 3
3851			Antiochus Sedetes. 9
3856	Ioannes Hircanus. 26		
3860			Demetrius iterum. 4
3864			Antiochus Ghriphus, ſeu Triphon. 12
3868		Ptolemæus Phiſcon. 17	
3876			Antiochus Cizicenus ann. 18

Digitized by Google

Varia.

Bellum Aſiaticum fæliciter confectum eſt I. Scipione Africani Scipionis fratre contra Antiochum magnum Regem Syriæ anno Vrbis 564. mundi 3298. vide Liu. lib. 37.

Bellum Punicum tertium cœpit an. Vrbis 602. mundi 3836. finitum eſt intra quinquennium à Scipione Africano minore. Florus lib. 49. & 51. Eutrop. lib. 4.

Bellum Numantinum anno Vrbis 620.

Bellum Iugurtinum anno Vrbis 643. mundi 3877. vide Salluſtium. Bellum Cimbricum ante Iugurthinum cœpit, ſed poſt Iugurthinum finitum eſt à C. Mario.

Antiochum hunc Pompeius Regno ſpoliauit. Appianus Alexandrinus in Syriacis.

Digitized by Google

Anni Mundi.	*Reges Iudæorum.*	*Reges Aegypti.*	*Reges Syriæ.*
3882	Ariſtobulus. 1		
3883	Ianneus Alexāder, ann. 27		
3884		Ptolemæus Alexander. 10	
3894		Ptolemæus phyſcon iterum, ann. 8	Philippus. 2
3902		Ptolemæus Dionyſius. 30	Regnum Syriæ deficit.
3910	Alexandra, ann. 9		
3919	Hircanus, ann. 34		*Imperatores Romani.*
3932		Cleopatra. 22	
3937			Iulius Cæſar, ann. 4
3941			Interregnum, ann. 1. & $\frac{1}{2}$
3942			Octauianus Auguſtus cū Triumuiris, ann. 12. ſolus 44. Sueton.

Digitized by Google

Varia.

Ariſtobulus primus poſt regem Sedechiam, diadema ſibi regium impoſuit. Ioſeph lib. 15. antiq. cap. 18.

Philippo à Gabinio capto ceſſat Regnum Syriæ. Euſebius in Chronico.

Poſt mortem Alexandræ contendentibus filijs eius Ariſtobulo, & Hircano de Regno, Pompeius Iudæos tributarios fecit, & Ariſtobulum quidem Romam captum adduxit, Hircano Pontificatum confirmauit; procurationem Prouinciæ Antipatro tradidit, cuius filius Herodes poſtea ad Regnum peruenit. Ioſeph. lib. 14. antiquit.

Digitized by Google

Anni Mūdi.	Reges Iudæorum.	Reges Aegypti.	Reges Syriæ.
3953	Herodes Aſcalonita. 37	Regnum Aegypti deficit.	
3984			
3990	Archelaus, ann. 9		
3998	Herodes Antipas, an. 24		Tiberius an. 22. men. 6. d. 26 Suet.
4013			
4016			
4022	Agrippa. 7		
4029	Agrippa Iunior ann. 26		
4055	Regnum Iudæorum deficit.		

Digitized by Google

Anni Dñi.	CHRISTVS.	Varia.
I	IESVS naſcitur.	
7	IESVS redit ab Ægypto.	Hieruſalem capta, & deſtructa eſt anno 2. Veſpaſiani, 73. Chriſti, 4056. mundi. perierunt partim fame vndecies centena millia Iudæorum: & alia centum millia capta, & vendita ſunt. Ioſephus, & Euſebius.
15		
31	IESVS baptizatur.	
34	IESVS moritur, & reſurgit.	
39		
46		

Digitized by Google

CHRONOLOGIÆ
Pars Altera; ab anno Domini 1. ad 1621.

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
0		Iulius Cæſar, ann. 4	
0		Auguſtus, an. 56	
17		Tiberius, an. 22. men. 6.	
34	S. Petrus Galileus, an. 35. men. 3.		
39	S. Petrus Antiochiæ. 7	Caius, ann. 3. men. 10.	S. Petrus. S. Paulus. S. Matthæus.
43		Claudius, an. 13. men. 8.	S. Ioannes. S. Iacobus. S. Iudas.
44	S. Petrus Rom. ann. 25		S. Marcus. S. Lucas.
57		Nero, ann. 13. men. 7.	Philo.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Anno 42. Auguſti inchoante naſcitur IESVS Chriſtus. Nam ann. 15. Tiberij compleuerat IESVS ann. 30. Luc. 3. ergo ann. 1. Tiberij compleuerat IESVS an. 15. ergo ſi demas ex annis Auguſti quindecim annos, concurret annus primus Chriſti cum anno 42. Auguſti.
Simon magus primus hæreſiarcha, exiſtimauit donũ Dei pecunia poſſideri. Act. 8. docuit præterea mundũ non eſſe creatum à Deo: ſe eſſe Deum, qui in Samaria apparuit, vt Patrem, in Iudæa vt filium, in gentibus; vt Spiritum ſanctum, non eſſe liberum arbitrium: non eſſe neceſſaria opera bona. Animas migrare de corpore in corpus. Vide Irenæum lib. 1. cap. 20.	Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, & Petrum Eccleſiæ præfecit, anno ſuo 34. Scribit enim Beda lib. de ratione temporum c. 45. Fidem Eccleſiæ habere, vixiſſe Chriſtum in carne mortali paulò amplius triginta tribus annis.
	Concilium primum Hieroſolymitanum ſub S. Petro anno Domini 51.
	Perſecutio prima ſub Nerone.

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
70	Linus Volaterranus. 11	Galba, men. 7. d. 25.	Ioſephus.
71		Otho, men. 3 Vitellius, men. 8	
72		Veſpaſianus, an. 9. men. 11	
81	Cletus Romanus ann. 12	Titus, ann. 2. men. 2.	
83		Domitianus, ann. 15. men. 15.	Hermes.
93	Clemens Rom. 9		Clemens.
99		Nerua, ann. 1. men. 4.	Ignatius. Polycarpus.
100		Traianus, ann. 19. men. 6.	
103	Anacletus Athen. an. 9. m. 3.		
112	Euariſtus ex Betheleem, an. 9. m. 3		Dionyſius Areopagita.
120		Hadrianus, an. 20. men. 11.	Aquila interpres Scripturæ.
121	Alexander Rom. an. 10. m. 5.		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Euſebius in Chronico ſcribit, Neronem imperaſſe annis 14. m. 8. ſed non ita eſt, imperauit enim annis 13. m. 7. ex Suetonio, Dione, & alijs. Proinde S. Petrus non fuit crucifixus anno 14. Neronis, vt S. Hieronymus, Euſebium ſecutus ſcripſit, in lib. de Script. Eccleſ. ſed anno 13. alioqui martyrium Sancti Petri non contigiſſet die 29. Iunij, vt Eccleſia celebrat. Obijt enim Nero die 10. Iunij anni 14.
Menander, Saturnius, Baſilides, Diſcipuli Simonis. Iren. lib. 1. cap. 21. & 22.	
Nicolaus vnus ex ſeptem primis diaconis, docuit licere fornicari, & veſci idolothitis. Iren. lib. 1. cap. 27. Alij tamen exiſtimant, Nicolaum diaconum fuiſſe virum probum, ſed Nicolaitas, qui arguuntur Apoc. 2. & qui ea docebant, fuiſſe hæreticos, falſo nomine Nicolaitas dictos. Vide Euſebium lib. 3. cap. 23.	Anno 2. Veſpaſiani Hieruſalem capitur, inceditur, euertitur, vt non remaneret in ea lapis ſuper lapidem, iuxta prædictionem Domini. Luc. 19. Secunda perſecutio ſub Domitiano.
Cherinthus, & Ebion eius diſcipulus, Ieſum eſſe purum hominem ex Ioſepho, & Maria natum docuerunt. Iren. lib. 3. cap. 3. & lib. 1. cap. 25. & 26.	Domitianus, qui ſe Dominum, ac Deum haberi, & dici volebat, miſerè confoditur. Perſecutio tertia ſub Traiano. Hic Traianus vir optimus exiſtimatus eſt ab infidelibus, ita vt acclamarent nouis Principibus, Auguſto felicior, Traiano melior, Eutropio teſte. fuit tamen vino deditus,

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
132	Sixtus Romanus, ann. 10.m. 1.		Iuſtinus.
140		Antoninus, ann. 22.m.8.	Melito.
142	Teleſphorus Græcus ſeu Calaber è Thurio, an.11.m.9.		Athenagoras.
154	Hyginus Athenien. ann. 4		Theophilus. Antiochenus.
158	Pius Aquilien.an.9. men.6.		Egeſippus.
163		M.Aurel. L.Verus, ann. 19	Tatianus.
167	Anicetus Syrus, an.8.m.9.		Irenæus.
175	Soter Fundanus, ann. 5		
179	Eleutherius Nicopolitanus, ann.15. d.23.		Hippolitus.
182		Commodus, an.12.m.9.	
194	Victor Afer. ann.9. men.1.		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Ghiliaſtæ, qui docent, Sanctos regnaturos mille annis poſt reſurrectionem cum Chriſto in terris; cœperunt tempore S. Ioannis per Papiam eius diſcipulum. Vide Euſeb. lib.3. hiſt.cap.39.	deditus, & puerorũ amoribus, Dione teſte. quæ illi vitia non agnoſcebant, cum ſint enormia, & contra naturam.
	Perſecutio quarta ſub Antonino.
Gnoſtici, auctore Carpocrate, ſecundum Irenaum lib.1. cap.24. vel Nicolao, ſecundum Epiphanium hæreſi 26. vel Valentino. ſecundum Hieronymum in lib.de Scrip. Eccleſ. docuerunt, Animam eſſe de ſubſtantia Dei. Vnum eſſe Deum bonum, alterum malum. & alia id genus. vide Auguſtinum hæreſi 6.	Hoc tempore quæſtio de Feſto Paſchæ celebrando die Dominico, an cum Hebræis decimaquarta Luna, diù Eccleſiam vexauit.
Carpocrates docuit, Ieſum Chriſtum ex Ioſeph natum, mundum ab Angelis factum, nihil eſſe bonum, vel malum, niſi opinione hominum. Omnia opera eſſe exercenda, quantumuis peſſima, & toties animam ad corpus, quaſi ad carcerem redituram, donec expleat, iuxta illud, non exies inde, donec, reddas nouiſſimum quadrantem. Iren. lib.1.cap.24.	Lucius Rex Britannorum ab Eleutherio Pontifice petit, & impetrat; qui eum cum ſua gente Chriſtianum faciant. Beda, Ado, & alij in Martyrologio. & Tertullianus lib. aduerſus Iudæos c.7.

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
195		Pertinax, m. 3. Didius Iulianus men. 2. Seuerus, an. 17. men. 8.	
203	Zepherinus Romanus, ann. 8. d. 18.		Tertullianus.
213		Antoninus Caracalla, ann 6. men. 2.	
219		Macrinus, an. 1. men. 2.	
220		M. Aurel. Antonin. Heliogabalus, ann. 3. men 9.	Iulius Africanus.
221	Caliſtus Romanus, an. 5. men. 1.		Minutius Felix.
224		Alexander Seuerus, an. 13.	Origenes.
227	Vrbanus Rom. an. 6. men. 7.		Ammonius Alexandrinus.
233	Pontianus Romanus ann. 5		Gregori⁹ Thaumaturgus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Caiani inde dicti ſunt, quòd Cainum, Iudam, Sodomitas, Chore, Dathan, & Abiron, ſaluatos eſſe dicunt. negant carnis reſurrectionem. Iren. lib. 1. cap. 35. *Valentinus innumeras fabulas inuenit. de quo vide Iren. lib. 1. cap. 1.* *Marcion duo principia poſuit, vnum bonum, alterum malum. Irenæus lib. 1. cap. 29.* *Hermogenes poſuit materiam Deo coæternam; & in Deo vnam tantum eſſe perſonam. Tertull. lib. contra Hermogenem.*	Quinta perſecutio ſub Seuero; qui annis fere decem Chriſtianos pacem habere permiſit, ſed poſtea crudeliter occidi mādauit.
Montanus Phrix, vnde Cataphriga, aſſeruit ſe paracletum eſſe. & plurimos ſeduxit, inter quos ipſum etiam Tertullianum. Epiphan. hæreſi 48. Auguſt. hæreſi 20. & 86. *Origenes ex philoſophia Platonis deceptus multa docuit contra fidei veritatem, præſertim de inæqualitate diuinarum perſonarum; de origine animarum; de reſurrectione corporum; de ſaluatione dæmonum. vide Epiphan. hæreſi 64. & Hieron. ad Auitum, & ad Pammachium de erroribus Origenis, & quintam Synodum generalem.*	Heliogabalus, & Seuerus adoleſcentes conſobrini, vnus poſt alterum Imperium rexit, illo nihil turpius, & nequius: iſto nihil iuſtius, & ſanctius, ſi fides ei Chriſti nō defuiſſet. Vbique ſcribi iubebat, Quod tibi non vis, alteri ne feceris.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
237		Maximinus . 3	
238	Anterus Calaber è Petilia, an. 1		
239	Fabianus Rom.an.14		
240		Maximus, & Balbinus, an. 1	
241		Gordianus. 5	
246		Filippus, an. 6	Cornelius. Cyprianus.
253		Decius, ann. 1. men.3.	Pontius Diaconus.
254	Cornelius Romanus ann. 2	Gallus, & Voluſianus, an. 3	Dionyſius Alexandrinus.
255	Lucius Rom. ann. 1. men. 8.		
257	Stephanus Romanus an.3.m.3.	Valerianus, & Gallienus, an. 8	
260	Sixtus II. Athen.an.1		Zeno.
261	Dionyſius Calaber è Thurio, an.11.m.3.		Victorinus Pictabionenſis.
263		Gallienus Solus, an. 7	

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Helcheſeitæ docebant, licitum eſſe fidem ore negare, modo in corde retineretur. Vide Euſeb. lib. 6. hiſt. c. 28.	Sexta perſecutio ſub Maximino.
Rebaptizantes in Africa, Agrippino, qui ſanctum Cyprianum in Epiſcopatu Cartagienſi praceſſit, auctore exorti ſunt. docuerunt baptizatos ab hæreticis, iterum eſſe in Eccleſia baptizandos. & quamuis Agrippinus, & S. Cyprianus hæretici appellari non poſſint, cum Eccleſiæ communionem numquam reliquerint: tamen poſteri eorum Donatiſtæ, qui pertinaciter anabaptiſmum defenderunt, merito hæretici habiti ſunt. vide S. Auguſt. lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas.	Fabianus deſcenſu colūbæ cœlitus miſſæ declaratus fuit à Deo Pontifex futurus. Euſeb. lib. 6. hiſt. cap. 22. Septima perſecutio ſub Decio Imperator. quam continuarunt Gallus, & Voluſianus.
Nouatiani à Nouatiano presbytero Romano, & à Nouato presbytero Carthaginenſi dicti ſunt. docuerunt non eſſe in Eccleſia poteſtatem remittendi peccata poſt baptiſmum commiſſa. neque eſſe baptizatos ſacro chriſmate confirmandos. & ſecundas nuptias eſſe illicitas. vide Epiphan. hæreſi 59. & Auguſt. hæreſi 38.	Primum ſchiſma in Rom. Eccleſia Nouatiani antipapæ cōtra Cornelium. Gothi Rom. Imperium infeſtari incipiunt.
Sabellius Noeti diſcipulus, docuit Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, eſſe unam perſonam, ſed nomina tria. Epiphan. hæreſi 57.	Octaua perſecutio ſub Valeriano, quem Sapores Rex Perſarum à ſe captum viliſſimè habuit, vt etiā dorſum eius calcaret cū equum aſcendere vellet.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperatores.	Scriptores.
269		Claudius, an. 3.	
271		Aurelianus, ann. 6	
273	Felix Rom. ann. 2. men. 5.		
275	Eutychianus Hetruſcus, ann. 8. m. 6. d. 4.		
278		Tacitus, m. 6 Florianus, m. 2	
279		Probus, ann. 5	
284	Caius Dalmata, an. 12. m. 4.	Carus cum filijs Carino, & Numeriano, an. 2	Arnobius Afer.
285		Diocletianus, & Maximianus, an. 20	Lactantius Firmianus.
297	Marcellinus Rom. ann. 8.		Euſebius Cæſarienſis.
304	Marcellus Romanus an. 5. m. 1. d. 25.	Conſtantius, & Galerius, an. 3	Methodius Martyr.
306		Conſtantinus Magnus, an. 31	Iuuencus Preſbyter.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Paulus Samoſatenus Epiſcopus affirmauit, Chriſtum non eſſe Deum, ſed hominem tantum. Circumciſionem ſeruandam, non baptizandum in nomine trium perſonarum diuinarum. Epiphanius hæreſi 61, *Auguſtinus hæreſi* 44.	Nona perſecutio ſub Aureliano, vel eius Præfectis. Probus Imperator fortiſſimus à Chroco Rege Alemannorũ Gallias liberat, cæſis quadringentis millibus hoſtium. Vopiſcus. & tunc ſimul Eccleſia Gallicana poſt longas perſecutiones aliquantulum requieuit. Greg. Turon. li. 1. c. 32. Carus Imperator, quamuis Ethnicus, Eccleſiam Teſſaloniceſem à tributis immunem facit, l. 8. Cod. de ſacroſanctis Eccleſijs.
Manes, ſiue Manichæus an. 4. *Aureliani agnoſci cœpit. docuit, duo eſſe principia coæterna, vnum bonum, alterum malum, nihil eſſe vere ſpirituale, ſed omnia eſſe corporalia, hominem non eſſe liberi arbitrij, & omnium peccatorum cauſam eſſe naturam mali principij. Manichæum eſſe Spiritum ſanctum paraclitum, quem Chriſtus promiſit. carnem & vinũ eſſe res immũdas natura ſua; & ideo ab ijs abſtinendum eſſe. Animas migrare de corpore in corpus. Vetus Teſtamentum eſſe à malo principio, & ideò reijciendum, vide Epiphanium hæreſi* 66. *& Auguſtinum hæreſi* 46.	Diocletianus Carino deuicto, Maximianum collegam aſſumit. an. Imperij tertio. Decima perſecutio ſæuiſſima ſub Diocletiano, & Maximiano, qui nihilominus cum non poſſent præualere, depoſuerunt Imperium tradentes illud Conſtantio, & Galerio. Galerius, Maximinum, & Licinium Imperatores fecit: & Romæ Maxentius, Maximiani filius, Imperium aſſumpſit. ſed breui omnibus extinctis, ſolus Conſtantinus feliciter totũ orbem Romanum diù tenuit.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
309	Euſebius Græcus, ann.2. m.7.		Antonius Abbas.
311	Miltiades Afer, an.2. men. 2.		Pachomius. Macharius. Oreſieſis.
314	Silueſter Romanus, an.21. men.10.		
125			Athanaſius.
336	Marcus Romanus, men. 8.		Serapion.
337	Iulius Rom. an.15. men.5.	Conſtãtinus Iunior, an. 4 Cõſtans, an. 13 Conſtantius, ann. 24	Iulius Firmicus Lucifer. C. Harius. Victorinus. Hilarius.
352	Liberius Romanus, an.15. m.4.		Gregorius Beticus. Sebadius. Pacianus. Didymus.
358	Felix II. Rom. an.1. m. 3. viuente Liberio.		Optatus. Titus Boſtren. Cyrillus. Hieroſol.
361		Iulianus, ann.1. men. 9.	Ephrem. Baſilius.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Donatus initio ſchiſma fecit, poſtea hæreſim condidit. docuit rebaptizandos baptizatos ab hæreticis. In ſola Africa, & in ſola parte Donati eſſe Eccleſiam. Auguſt. hæreſi 69.	
Arius presbyter Alexandrinus docuit, filium Dei eſſe creaturam, non eſſe coæternum Patri. non eſſe coeſſentialem Patri. Chriſtum hominem non habere animam: ſed eius loco eſſe Verbum. Epiphan. hæreſi 69. Auguſt. hæreſi 49. Theodoretus lib. 4. de fabulis hæreticorum.	Concilium generale primum Niceæ habitũ 318. Epiſcoporum, in quo Arius damnatus fuit.
Photinus Sirmienſis Epiſcopus docuit, Chriſtum non eſſe Deum, ſed purum hominem. Deum non eſſe trinum. Epiphan. hæreſi 71.	Perſecutio XI. ſub Conſtantio Ariano.
Macedonius Epiſcopus Conſtantinopolitanus docuit, Filium quidem Dei eſſe Patri per omnia ſimilem, ſed Spiritum ſanctum eſſe creaturam. Epiphan. hæreſi 78. Auguſt. hæreſi 52.	Schiſma ſecundum Felicis cum Liberio: ſed vterque aliquo tempore legitimus fuit.
Aetius, & Eunomius eius diſcipulus docuerunt, Filium Dei eſſe omnino	Perſecutio XII. ſub Iuliano, atrox ſed breuis.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores.*	*Imperat. Occident.*	*Scriptores.*
364		Iouianus, m.7.d.20 *Imperat. Occident.* Valentinianus, ann. 12	Valens, an. 25	Greg. Nazian. Andreas Cęſarien. Epiphanius. Philo Carpathius. Ambroſ. Mediol. Philaſtrius.
367	Damaſus Hiſpanus, ann. 17. men.3.			Idacius. Gregorius Nyſſenus. Amphilochius.
375		Gratianus an.8 & Valentinianus Iunior ann. 17		Hieronymus. Theophilus Alexand. Dorotheus.
379			Theodoſius, an.17	Diadochus. Ruffinus.
381				
385	Siricius Romanus, ann. 13. men.1.			
395		Honorius, an.28.m.5	Archadiꝰ, an.13.m.5	

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
nino diſſimilem Patri. Spiritum ſanctum eſſe creaturam Filij. Opera non eſſe neceſſaria, ſed fidem ſolam ſufficere ad ſalutem. Baſilius lib.1.& 2. in Eunemium, Auguſt. hæreſi 54.	
Aetius, quia Epiſcopatum obtinere non potuit, docere cœpit, Epiſcopos, & presbyteros eſſe omnino æquales. addidit, non eſſe orationes, & ſacrificia offerenda pro defunctis. non eſſe ſeruanda ieiunia, & feſta ab Eccleſia indicta. Epiph. hæreſi 75. Auguſtinus hæreſi 53.	Perſecutio XIII. ſub Valente Ariano.
	Schiſma III. Vrſicini contra Damaſum.
Apollinarius Laodicenus grammaticus, & poeta melior, quam Theologus, docuit Verbum Dei accepiſſe carnem humanam ſine anima rationali: diuinas perſonas eſſe inæquales, magnum videlicet eſſe ſpiritum ſanctum, maiorem Filium, maximum Patrem. Ephiphan. hæreſi 77. Auguſt. hæreſi 55.	
	Secunda Synodus generalis, prima Cōſtantinopolitana, cōtra Macedonium, & alios negantes diuinitatem Spiritus ſancti.
Vadius, Anthropomorphitarum auctor docuit, Deum habere formam humanam. Epiphan. hæreſi 70.	

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
398	Anaſtaſius Romanus, an. 4. m. 1.			Palladius.
402	Innocentius Albanus, ann. 15. men. 1.			Gaudentius. Prudentius. Chromat. Io. Chryſoſtomus.
408			Theodoſi⁹ Iunior, an. 43.	Seuerianus. Auguſtinus. Maximus. Auſonius.
417	Zozimus Græcus, ſeu Calaber, an. 1. m. 4.			Syneſius. Paulinus. Sulpitius. Lucianus.
419	Bonifacius Romanus, ann. 4. m. 10.			Oroſius. Sedulius. Cyrillus Alexand.
424	Cæleſtinus Rom. an. 8. m. 5.			Theodor. Proclus. Eucherius.
425		Valẽtinianus iij. 30.		Claudian. Sidonius. Io. Caſsianus.
432	Sixtus III. Rom. an. 7. m. 11.			Vincentius Lirinenſ.
440	Leo Magnus Hetruſcus, an. 20. men. 11.			Socrates.
451			Marcian⁹, an. 6. m. 6.	

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Heluidius docuit, B. Virginem poſt Chriſti natiuitatem, habuiſſe ex Ioſeph alios filios. Hieron. contra Heluidium.	Circa hæc tempora S. Auguſtinus inſtituit Ordinem Clericorum Regulariũ; qui ſimul cum ſeipſo vitam communem agebant.
Priſcillianus docuit, animas eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum Deo; mundum creatum à Principe maligno, & alia multa ſtultiſsima. Auguſt. hæreſi 70.	Anno 410. Roma capta eſt ab Alarico Rege, anni 1102. ab eius conditione.
Iouinianus docuit, peccata eſſe paria, præmia Sanctorum eſſe æqualia, virginitatem non præſtare coniugio, & alia. Auguſt. hæreſi 82.	Schiſma IV. Eulalij contra Bonifacium.
Vigilantius docuit, non eſſe honorandas reliquias Sanctorum, inanem eſſe inuocationem Sanctorum. Hieron. contra Vigilant.	Hoc tempore conditur ciuitas Venetiarum. Anno Domini 421.
Pelagius Brito monachus anno Domini 415. cœpit docere, peccatum originale non eſſe in hominibus: ſine Dei gratia poſſe impleri omnia mandata, & alia. Auguſtinus hæreſi 88.	Tertia Syodus generalis habetur Epheſi. anno Domini 431. cõtra Neſtorium.
Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus anno 430. cœpit docere, B. Virginem	Attila Rex Hunnorum, flagellat Italiam.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat.* Occid.	*Imperat.* *Orient.*	*Scriptores.*
455		Maximus men. 3 Auitus, m. 10.		Sozomenus. Nilus. Simeon Stilita.
457		Maiorauꝰ, an. 4	Leo, an. 18	Hilarius Arelatenſ. Proſper.
461	Hilarius Calaritan. ann. 6. men. 10.	Seuerus, an. 5		Petrus Chriſologus.
467		Antemius an. 6		
468	Simplicius Tiburtinus, ann. 15. men. 5.			Iſidorus Peluſiotes. Arnobius Iunior.
473		Olibrius, men. 7		Theodorus. Saluianus.
474		Glicerius, an. 1	Zeno, an. 18.	Salonius. Fauſtus. Æneas Gazæus.
475		Iulius nepos menſes paucos. Momyllus Auguſtulus, m. 10		Victor Vticenſis. Cerealis. Gennadius.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
nem non eſſe matrem Dei,& in Christo duas eſſe perſonas, alteram diuinam, alteram humanam. Theodor. lib. 4. de fabulis hæret. & Proſp. in chronico.	
Eutyches Abbas, vt Neſtorio contra diceret, docuit in Christo vnam eſſe perſonam, & vnam naturam. Euagrius lib. 1. cap. 9. & lib. 2. cap. 4. Atque hæ duæ hæreſes vſque in noſtra tempora durant in partibus Orientis.	Quarta Synodus generalis habetur Calcedone, anno 451. contra Eutychetem, & Dioſcorum.
Pacificantes dicti ſunt, qui auctore Zenone Imperatore, vnionem quandam facere volebant inter catholicos, & Euthichianos, vide Euagrium lib. 3. cap. 14. & 30.	Veſuuius mons Campaniæ, qui anno primo Titi Imperat. ingentem copiam minutiſſimi pulueris euomuerat, teſte Suetonio, & alijs: iterum hoc tempore, anno 471. ita immenſam copiam euomuit, vt totam fere Europam obtenebraret. Marcellinus, & alij. & non diu poſtea tempore Theodorici Regis Italiæ idem accidit. quam eruptionem pulchrè deſcribit Caſſiodorus lib. 4. variarum, epiſtola quinquageſima.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
476		Odoacer Rex Italię an. 16	Baſiliſcus occupat Imperium, & tenet annis ferè duobus, deinde iterũ imperat Zeno.	Iulianus. Pomerius. Gilda Sapiẽs Gelaſius Cizenius.
483	Felix III. Rom. ann. 9			
491			Anaſtaſius, an.27.m.3.	
492	Gelaſius Africanus, an.4. m. 8.			Cęſarius Arelatenſis.
493		Theodoricus Gothus. 34		Paſchaſ⁹ diaconus. Vigilius. Fulgentius.
497	Anaſtaſius II. Rom. an. 2			Petrus diaconus.
499	Symmachus Sardus, an.15. men.8.			Ferrãdus diaconus.
514	Hormiſda Cãpanus, an. 9			Io. Maxentius. Auitus Alchimus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Petrus Gnapheus Epiſcopus Antiochenus, ad errores Eutychetis addidit, vt in triſagio poneretur crux, videlicet ſãctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis, qui crucifixus es pro nobis. ex quo videbatur ſentire, totam Trinitatem fuiſſe crucifixam. Vide Io. Damaſcenum lib. 3. de Fide cap. 10. & in epiſtola de triſagio; & epiſtola Felicis PP. III.	In Auguſtulo defecit Imperium Occidentale, vt in Auguſto cœpit. Iulius enim Cæſar Dictator perpetuus fuit, non proprie Imperator, quamuis reipſa imperaret. Odoacer etiam, & Theodoricus non Imperatores, ſed Reges Italiæ dici voluerunt.
	Hoc tempore perſecutio Vandalica in Africa Catholicos crudeliter vexabat.
	Hoc eodem tempore Imperator Anaſtaſius Euthychianus hæreticus erat. Reges Italiæ, Hiſpaniæ, & Africæ Ariani. Reges Francorum, Anglorum, Germanorum Pagani: & tamen Chriſtiana Eccleſia deſtrui non potuit, quia fundata eſt ſuper petram, & portæ inferi aduerſus eam non præualebunt.
	Schiſma quintum Laurentij contra Symmachum.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Reges Italiæ.	Imperat. Græci.	Scriptores.
518			Iuſtinus, an.9.m.2	
524	Ioannes Hetruſcus, ann. 2. men. 9.			Victor Africanus.
526	Felix Beneuent. an.4.m.2.	Athalaricus,an. 9		Boetius. Dionyſius exiguus.
527			Iuſtinianus, an.38	Caſsiodorus. Victor Capuanus.
530	Bonifacius II.Romanus, ann. 1. d. 2.			Iuſtus Orgelitanus.
532	Ioannes II. Rom. ann. 3			Anaſtaſius Sinaita.
534		Theodatus, an.3		Arator Subdiac.
535	Agapitus Rom. ann. 2			Iunilius. Primaſius.
537	Syluerius Campanus, an. 3.	Vitigis, an. 4		Martinus Bracarenſ.
540	Vigilius Rom. ann. 15			Procopius Gazæus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Ordo Monachorum ſancti Benedicti hoc tempore incipit.
	Theodoricus Rex Arianus: ſed alioqui prudens, & Eccleſiæ Romanæ, & ſummi Pontificis multum honoris deferens, & ideo feliciter regnans, vbi Ioannem Pontificem in carcerem coniecit, & Symmachum, ac Boetium interfecit, eodem anno miſerrimè cum Regno vitam amiſit.
	Bonifacius ſecundus ſucceſſorem ſibi elegit Vigilium, ſed caſſauit paulò poſt electionem illam, quam ſentiebat omnibus diſplicere.
	Schiſma VI. Dioſcori contra Bonifacium II.
	Schiſma VII. per Vigilium contra Sylucrium.
	Vigilius, qui corruptus ambitione ſchiſma fecerat, & multa male promiſerat,

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Reges Italiæ.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
541		Theodobald. an. 1. Araricus m. 3.		Ioannes Climacus.
542		Totila, an. 10.		Dacius Mediolan.
553		Theias, an. 1		Liberatus Archid.
554		Narſes Eunuchus, an. 17		Venantius Fortunatus.
555	Pelagius Romanus, ann. 4. men. 10.			Euagrius hiſtoricus.
560	Ioannes III. Romanus, an. 13.			
566			Iuſtinus Iunior, an. 16. m. 9.	
568		Alboinus, an. 3. m. 6.		
570		Clephis Daphom. an. 1. m. 5.		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	ſerat Auguſtæ, mox vt legitimus Pontifex eſſe cœpit, à Deo mutatus conſtantiſſimè reſtitit Auguſtæ, & pro fide Catholica fortiſsimè dimicauit.
Iulius Halicarnaſſeus auctor eorum, qui docuerunt Chriſti corpus à conceptione impaſſibile. vide Io. Damaſc. in lib. de hæreſibus, & Euagrium lib. 4. cap. 38. & 39.	Quinta Synodus generalis Conſtantinopolitana ſecunda.
	Poſt Theiam nullus amplius fuit Rex Gothorum in Italia: ſed Narſes titulo Ducis eam rexit. ſed paulò poſt irritatus ab vxore Iuſtiniani, Longobardos in Italiam vocauit.
Agnoitæ auctore Temiſtio diacono Timothei Alexandrini Epiſcopi, ad errores Eutychetis, & Dioſcori addiderunt, Chriſtum ignorare diem iudicij. vide Io. Damaſc. in	Alboinus Rex Longobardorum, regnare cœpit in Italia anno 568. ſed breui occiſus fuit; vt etiam eius ſucceſſor Clephis. deinde per annos decem Rege caruerunt Longobardi, & Duces multi

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Reges Italiæ.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
573	Benedictus Romanus, ann. 4. men. 1.			
578	Pelagius II. Romanus, ann. 12. men. 3.			
582			Tiberius, an. 5	
585		Autaris Flauius. 7		
586			Mauritius an. 17	S. Greg. Turonicus.
590	Gregorius Romanus, an. 13. m. 6. d. 9.			S. Gregorius Papa. Iſichius Hieroſolymitanus.
591		Agilulphus an. 25		
603			Phocas, ann. 8	
605	Sabinianus Volaterran. men. 5. d. 19.			
606	Bonifacius III. Romanus, men. 8. d. 23.			

Digitized by Google

Hæreſiarcha.

in lib. de hæreſibus, & Liberatum in Breuiario cap. 9.

multi Prouincias ſibi diuiſerunt, donec iterum Autaris Rex electus eſt. Cæterum Longobardi numquam tota Italia potiti ſunt: ſemper enim partem Italiæ cum ipſa Vrbe Imperatores Græci per Exarchos tenuerunt.

Anno 589. inundatio Tyberis maxima, quam ſequuta eſt peſtis grauiſſima.

Iacobus Syrus docuit cădenti ferro inurendam frontem baptizatorum. Nicephorus lib. 18. cap. 45.

Io. Philoponus tritheitarum auctor fuit, qui tres perſonas diuinas, tres Deos eſſe volunt. Niceph. lib. 18. cap. 46. & 48.

S. Gregorius Papa miſſis in Angliam ſanctis Monachis, Auguſtino, & Socijs, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis, magnam partem Angli Saxonum à Paganiſmo ad Fidem Chriſti conuertit, merito à Beda vocatus Apoſtolus Anglorum.

Sub hoc Pontifice templum Agrippæ, quod Pantheon dicebatur, conſecratum

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Reges Italiæ.	Imperatores.	Scriptores.
607	Bonifacius IV. Marſus, an. 8. m.6. d.13.			
610			Heraclius an. 31	
615	Deuſdedit Rom. ann. 3			
616		Adaluualdus, an. 10.		
618	Bonifacius V. Neapolit. an.7.m.10. d.25.			
626	Honorius Campanus, an.12,m.5.	Arioualdus hæreticus Arianus, an.12		Sophronius.
639	Seuerinus Romanus, m.11.	Rotaris, an. 16		Ioannes Moſchus.
640	Ioannes IV. Dalmata, ann. 1. men. 9.			Leontius. Ionas.
641	Theodorus Hieroſolymit.an.7. m.5.		Conſtans. an. 27	Antiochus. S. Iſidorus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.

cratum fuit B. Mariæ Virgini, & omnibus ſanctis Martyribus, Romæ, Phoca Imperatore conſentiente.

Armeni ſequebantur errores Eutychianorum, & multa addebant. vide Nicephorum lib. 18. cap. 53. Niconem de erroribus Armenorum, & Theoriani diſputationem tome 3. & 4. Bibliothecæ Patrum.

Heraclius, dum Catholicus eſſet, à Deo protectus Perſas magnis cladibus affecit, & lignum ſanctæ Crucis recuperauit; ſed poſtea hæreticus Monothelita factus, imbellis, & inglorius infeliciſſimo exitu petit.

Monothelitæ à Ciro Epiſcopo Alexandrino, & Sergio Conſtantinopolitano originem ducunt, initium huius hæreſis fuit ann. 630. doctrina eorum erat, in Chriſto vnam tantum fuiſſe voluntatem, & vnam operationem. ex quo ſequebatur, vnam tantum fuiſſe naturam. vide Io. Damaſcenum in lib. de hæreſibus.

Mahometes peſtis orbis terrarum hoc tempore ſectam ſuam inchoauit, & anno Domini 629. Regnum Saracenorum occupauit.

Honorius Papa accuſatur à Græcis, quod fauerit Monothelitis: ſed egregiè defenditur à ſancto Maximo Græco, auctore illius temporis, & Martyre.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Reges Italiæ.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
649	Martinus Tudertinus, an. 6. m. 3. d. 12.			S. Eligius. Berengoſius.
654	Eugenius Rom. m. 6. d. 23.	Rodoaldus, an. 5		Eſaias Abbas. S. Maximus Martyr.
655	Vitalianus Campanus, ann. 14. men. 5.			S. Idelphonſus.
660		Aripertus, an. 2		
662		Gundipertus, an. 1		
663		Grimoaldus, an. 9		
668			Conſtantinus Pogonatus. 17	
669	Adeodatus Romanus, ann. 7. m. 2.			
673		Garibaldus, m. 3 Pertarithus, an. 17		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Ab hoc anno Regnum Francorum per magiſtros domus gubernari cœpit, ſolo ferè nomine Regibus relicto: quod genus regiminis continuatum eſt vſque ad Pipinum, id eſt, vſque ad annum Domini 750. Sigebertus, & alij.
	Sub Adeodato Pontifice, ac de eius licentia Veneti Ducem eligere incipiunt. Petrus Iuſtinianus lib. 1. hiſt. Venet.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Reges Italiæ.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
676	Donus Romanus, ann. 1. m. 5.			
678	Agato Siculus, ann. 4			
680				S. Iulianus Toletanus.
682	Vacat Sedes.			
683	Leo II. Siculus, m. 10. d. 8.			
684	Benedictus II. Rom. an. 1			
685	Ioannes V. Antiochen. an. 1. d. 11.		Iuſtinianus iunior ann. 10	
687	Conon Thrax, m. 11. d. 23.			Anaſtaſius Nicenus.
688	Sergius Antiochen. an. 13. m. 8.			
691		Cunipertus Catholicus, & Pius, ann. 12.		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Hoc anno cometa tribus menſibus arſit, & tribus annis ſequentibus non pluit.
	Sexta Synodus Generalis Conſtantiuopolitana tertia, contra Monothelitas.
	Anno 608. poſt eclipſim Lunæ, grauiſſima peſtis graſſari cœpit in Vrbe, quæ non ceſſauit, niſi altari ſancto Sebaſtiano Martyri erecto in Eccleſia ſancti Petri ad Vincula. Paulus Diaconus.
	S. Kilianus Monachus Hibernus per hæc tempora Francis Orientalibus euangelizat fidem, & eorum appellatur Apoſtolus.
	Anno 690. celebratur Synodus quini ſexta, vnde ſunt Canones trullani: quā Beda merito erraticam vocat, Sergio Papa

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Reges Italiæ.*	*Imperatores.*	*Scriptores.*
694			Leontius, ann. 3	
696			Aaſimarus Tiberius ann. 5	
702	Ioannes VI. Græcus, an. 3. men. 2.			
703		Luiſpertus, m. 8	Iuſtinianus Iunior, iterum, an. 8	
704		Regimpertus, m. 3 Aripertus an. 11		
705	Ioannes VII. Romanus, an. 2. m. 7.			
708	Siſinnius Syrus, d. 20 Conſtantinus Syrus, ann. 6. m. 1.			
711			Philippicus, ann. 1. m. 6.	

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Papa reiectam fuiſſe teſtatur in lib. de ſex ætatibus.
	Hic Aripertus reſtituit alpes Coctias Rom. Eccleſiæ. Paulus Diaconus, & Leo Oſtienſis.
	Conſtantino Pontifici Conſtantinopolim proficiſcenti, Nicomediæ Imperator occurrens proſtratus, publice pedes deoſculatur. Anaſtaſius in vita Conſtantini.
	Per hæc tempora regnat in Anglia Ina Rex, qui ann. Domini 740. Gregorij Tertij 10. fecit Regnum ſuum vectigale Apoſtolicæ Sedi. Polydorus

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Reges Italiæ.	Imperatores.	Scriptores.
713			Anaſtaſius, an. 2	
715	Gregorius II. Romanus, ann. 16. men. 8.		Theodoſius, an. 1	S. Gregorius ſecundus.
716		Aſpirandus, m. 3 Luitprandus, an. 30	Leo Iſaurus Iconomachus, an. 24. m. 2	S. Anthelmus. S. Marcellinus.
731	Gregorius III. Syrus, an. 10. m. 9. d. 12.			S. Germanus. S. Beda.
741			Conſtantinus Copronicns, Iconomachus, ann. 34. m. 2.	S. Ioannes Damaſcenus
742	Zacharias Sybarita, an. 10. m. 3.			S. Bonifacius Moguntinus.
746		Hildebrādus, m. 7 Rachis, an. 6		Antonius Meliſſa.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Iconomachi, id eſt, oppugnatores ſacrarũ Imaginũ fuerunt ſemper Hebræi, & Maumethani: nam Ezides Rex Arabum perſuaſus à quodam Hebræo malefico, in toto regno ſuo iuſſit imagines è templis Chriſtianis auferri. & Leo Iſauricus alio Hebræo impulſore, edictum propoſuit, vt vbique ſacra imagines de templis tollerentur: vnde Iconomachus dictus eſt, vt teſtantur Cedrenus, Zonaras, Paulus Diaconus, & alij hiſtorici.	Hoc anno contigit inundatio Tiberis maxima. Item admiranda viſio de pœnis Purgatorij, & Inferni cuiuſdam qui à mortuis ſurrexit, & ſcripta eſt à S. Bonifacio Epiſcopo, & martyre in Epiſtola, quam integrè ponit Cardin. Baronius in tomo Annalium 9.
	Rachis cum vt hoſtis contra Eccleſiam Romanam armatus veniret: à Zacharia Pontifice non ſolũ placatus eſt, ſed etiam ita permotus, vt Monachus in Monte Caſino factus fuerit.
	Hoc anno Pipinus auctoritate Pontificis Zachariæ Rex Francorum efficitur.

Anni Dñi.	Pontifices.	Reges Italiæ.	Imperatores.	Scriptores.
750		Aiſtulph⁹ an. 6		
752	Stephanus II. Romanus, dies 4 Stephanus III. Romanus, an. 5. dies 28			
757	Paulus Romanus, ann. 10. men. 1. & vacat ſedes annum vnum.	Deſiderius vltimus Longobardorum, an. 18		
768	Stephanus IV. Siculus, ann. 3. m. 5. d. 28.			
772	Hadrianus Romanus, ann. 23. m. 10.			Hadrianus Papa Primus.
776			Leo IV. ann. 5	Paulus Diaconus.
780			Conſtantinus cum Irena matre, an. 10	Paulinus Aquileienſis. Eginarthus.
787				Albinus Alcuinus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Schiſma octauum per Theophilactum Antipapam.
	Conſtantinus Copronicus cum moreretur clamabat, viuens adhuc igni ſum inextinguibili traditus. Cedrenus, & alij. Notent, & horreant noſtri temporis Iconomachi.
Felix Vrgelitanus, & Elipandus Epiſcopus Toletanus docuerunt, Chriſtum eſſe filium Dei adoptiuum, & damnati ſunt tamquam renouantes Neſtorianiſmum in Concilio Francfordienſi, & ab Hadriano Papa in epiſt. ad Epiſcopos Gallecia. Vide Adonem in Chronico.	Primus Epiſcopus datur Venetis ab Hadriano Papa, anno 772. Obeliatus nomine. Sabellicus Ennead. 8. lib. 8. Anno 774. Carolus Rex Francorum ſingulos gradus ſcalarũ Baſilicæ S. Petri deoſculans ad Pontificem aſcendit, qui eum in atrio ſuper gradus expectabat. Anaſt. Septima Synodus generalis, Nicena ſecunda.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
790			Conſtantinus Solus, an. 7	
796	Leo III. Romanus, ann. 20. m. 5.			
797			Irene Sola, an. 5	
800		Carolus Magnus, an. 14		S. Nicephorus Conſtantinopolit.
802			Nicephorus, an. 10	Vſuardus.
812			Michael Curopalates, an. 2	S. Lugderus.
814		Ludouicus Pius, ann. 27	Leo Armenius, ann. 7	Aponius.
816	Stephanus V. Romanus, men. 7			
817	Paſchalis Romanus, an. 7. m. 3. d. 16.			S. Theodorus Studites.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Anno 791. menſe Decembri inaudita contigit Romæ inundatio Tyberis à Ponte Miluio vſque ad Pontem S. Petri, vt etiam ſupra muros Vrbis aqua eleuaretur. Anaſtaſius.
	Leo Papa tertius transfert Imperium Occidentale à Græcis ad Francos anno 800. in die natalis Domini; qui annus ab alijs dicitur 801. quia à natali Domini annos numerant.
	Anno 797. Conſtantinus Imperator ab Irene matre excœcatus eſt: & Sol mirabili prodigio, per dies ſeptemdecim obſcuratus manſit.
Claudius Epiſcopus Taurinenſis docuit nõ eſſe venerandam Crucem Domini, nec ſepulchra, & reliquias Sanctorum, peregrinationem ad limina Apoſtolorum eſſe inutilem. Vide Ionam Aurelianenſem lib. 3. de cultu Imaginum.	

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
847	Leo IV. Rom. ann.8. m.3 d.5.			Valfridus Strabo. Simeon Metaphraſtes.
855	Benedictus III. Romanus, an.2. men.6.			
856		Ludouic⁹ Iunior. an. 20.		Photius.
858	Nicolaus Romanus, ann.9.m.6. d.20.			Nicetas Dauid.
867			Baſilius Macedo ann. 20	Anaſtaſius Bibliothecarius. Hincmarus.
868	Hadrianus II Romanus, ann. 4. m. 17.			
869				
873	Ioannes VII. Romanus, ann. 10			Ioannes diaconus.
876		Carolus Caluus, ann. 2		Aimoinus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Inter Leonem IV. & Benedictum III. fingitur Ioannes, fœmina.
	Schiſma decimum per Anaſtaſium Antipapam.
	Anno 848. Leo IV. Vrbem Leoninam condidit aduerſus irruptiones Saracenorum. Ita Baſilica S. Petri, quæ extra Vrbem erat, intra Vrbem eſſe cæpit.
	Nicolai primi tempore Tyberis ex alueo ſuo egreſſus, bis Vrbem grauiſſimè afflixit.
	Octaua Synodus generalis, Conſtantinopolitana quarta, contra Photium pro ſancto Ignatio Patriarcha Conſtantinopolitano.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
878		Ludouicus III. 1		Ado Vienneſis.
881		Carolus Craſſus. an. 7		
883	Marinus, Hetruſcus è Galleſio, an. 1. d. 20			
884	Hadrianus III. Romanus, ann. 1. m. 3. d. 19			
885	Stephanus VI. Romanus, an. 6			
886			Leo VI. an. 25. m. 3	
888		Arnulph⁹, ann. 12		Remigius Antiſiodorenſis.
891	Formoſus Portuenſis, an. 4. m. 6			Ambroſius Ansbertus.
895	Bonifacius VI. d. 15			
897	Stephanus VII. Romanus, an. 4			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	His temporibus agitur alia Synodus Conſtantinopolitana pro reſtitutione Photij, in qua vix credi poteſt, quanta impudentia Photius falſauerit literas Romani Pontificis, & Legatos eius deceperit. Vide Concilia generalia Romæ edita anno 1611.
	Poſt Carolum Craſſum magna eſt orta perturbatio in Imperio. Alios enim creabant Germani, alios Itali. Vide tomum decimum Annal. Cardin. Baronij.
	Schiſma vndecimum Sergij Antipapæ contra Formoſum.
	Formoſus Papa doctrina, & ſanctitate inſignis fuit, quicquid aliqui dicant. Id teſtatur Luitprandus, qui eo tempore vixit; & ex operibus eius id ipſum

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
900		Ludouic⁹ IV. an. 6		Leo Sapiens Imperator.
901	Ioannes IX. Tiburtinus, ann. 4			Idiota.
905	Benedictus IV. Romanus, ann. 3			Marcus Eremita.
906		Conradus ann. 7		Rhegino Abbas.
907	Leo V. Ardeata, dies 40			Radulphus Flauiacenſis.
908	Chriſtophorus men. 7 Sergius III. Romanus, an. 2			
910	Anaſtaſius III. Romanus, ann. 2. men. 2.			
912	Lando Sabinus, m. aliquot. Ioannes X. Rom. ann. 16	Henricus. ann. 20	Conſtantinus VIII ann. 49	
928	Leo VI. Rom. men. 7			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	ipſum demonſtrat Cardin. Baronius tom. 10. Annalium quod autem in eius memoriam peccauit ex ignorantia ſucceſſor eius Stephanus VII. reformauit poſtea Ioannes IX.
	Ordo Cluniacenſis.
	Anno 925. apud Cordubam nobiliſſimus, & formoſiſſimus puer ſanctus Pelagius, annorum tredecim, pro fide, & caſtitate fortiter pugnans crudeliſſimo ſupplicio interficitur à Rege Arabum, Hubdarrhagman. Vide appendicem ad Eulogium.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
929	Stephanus VIII. Romanus, an. 2			
931	Ioannes XI. Rom. an. 5			
936	Leo VII. Rom. an. 4	Otho an. 26. titulo Regis.		
940	Stephanus IX. German. an. 3. m. 4.			
943	Marinus I I. Romanus, ann. 3. m. 3. d. 13.			
946	Agapitus I I. Romanus, an. 10. m. 3. d. 10.			Luitprandus Vvitichindus.
956	Ioannes XII. Romanus, an. 9			Stephanus Eduenſis. Froduardus.
961			Romanus, ann. 2	Moſes Bar-Cepha.
962		Otho idẽ, vt Imper. ann. 12		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Anno 938. Sanctus Venceslaus Bohemiæ Princeps optimus à proprio Fratre necatus, inter ſanctos Martyres numeratur.
	Anno 950. Ramirus Rex Legionenſis fortiſſimus Saracenos ad internecionem deleuit, prælio ingenti apud Talauera commiſſo.
	Hoc anno Otho primus coronatur: ideo ab hoc multi numerant annos Imperij ipſius.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Reges Italiæ.	Imperatores.	Scriptores.
750		Aiſtulph⁹ an. 6		
752	Stephanus II. Romanus, dies 4 Stephanus III. Romanus, an. 5. dies 28			
757	Paulus Romanus, ann. 10. men. 1. & vacat ſedes annum vnum.	Deſiderius vltimus Longobardorum, an. 18		
768	Stephanus IV. Siculus, ann. 3. m. 5. d. 28.			
772	Hadrianus Romanus, ann. 23. m. 10.			Hadrianus Papa Primus.
776			Leo IV. ann. 5	Paulus Diaconus.
780			Conſtantinus cum Irena matre, an. 10	Paulinus Aquileienſis. Eginarthus.
787				Albinus Alcuinus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Schiſma octauum per Theophilactum Antipapam.
	Conſtantinus Copronicus cum moreretur clamabat, viuens adhuc igni ſum inextinguibili traditus. Cedrenus, & alij. Notent, & horreant noſtri temporis Iconomachi.
Felix Vrgelitanus, & Elipandus Epiſcopus Toletanus docuerunt, Chriſtum eſſe filium Dei adoptiuum, & damnati ſunt tamquam renouantes Neſtorianiſmum in Concilio Francfordienſi, & ab Hadriano Papa in epiſt. ad Epiſcopos Galleciæ. Vide Adonem in Chronico.	Primus Epiſcopus datur Venetis ab Hadriano Papa, anno 772. Obeliatus nomine. Sabellicus Ennead. 8. lib 8. Anno 774. Carolus Rex Francorum ſingulos gradus ſcalarū Baſilicæ S. Petri deoſculans ad Pontificem aſcendit, qui eum in atrio ſuper gradus expectabat. Anaſt. Septima Synodus generalis, Nicena ſecunda.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
796			Conſtantinus Solus, an. 7	
796	Leo III. Romanus, ann. 20. m. 5.			
797			Irene Sola, an. 5	
800		Carolus Magnus, an. 14		S. Nicephorus Conſtantinopolit.
802			Nicephorus, an. 10	Vſuardus.
812			Michael Curopalates, an. 2	S. Lugderus.
814		Ludouicus Pius, ann. 27	Leo Armenius, ann. 7	Aponius.
816	Stephanus V. Romanus, men. 7			
817	Paſchalis Romanus, an. 7. m. 3. d 16.			S. Theodorus Studites.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Anno 791. menſe Decembri inaudita contigit Romæ inundatio Tyberis à Ponte Miluio vſque ad Pontem S. Petri, vt etiam ſupra muros Vrbis aqua eleuaretur. Anaſtaſius.
	Leo Papa tertius transfert Imperium Occidentale à Græcis ad Francos anno 800. in die natalis Domini; qui annus ab alijs dicitur 801. quia à natali Domini annos numerant.
	Anno 797. Conſtantinus Imperator ab Irene matre excœcatus eſt: & Sol mirabili prodigio, per dies ſeptemdecim obſcuratus manſit.
Claudius Epiſcopus Taurinenſis docuit nõ eſſe venerandam Crucem Domini, nec ſepulchra, & reliquias Sanctorum, peregrinationem ad limina Apoſtolorum eſſe inutilem. Vide Ionam Aurelianenſem lib. 3. de cultu Imaginum.	

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
821			Michael Balbus, an. 9	Paſchaſius. Ratbertus.
824	Eugenius II. Romanus, ann. 3. m.2.d.20.			Claudius Scotus. Ionas Aurelianenſis.
827	Valentinus Romanus, dies 4			Halitgarius. Amalarius.
828	Gregorius IV. Rom. an. 16			Nithardus. Freculphus.
830			Theophilus, an. 12	Hilduinus. Theodulphus. Rabanus.
841		Lotharius ann. 15		Strabus. S. Eulogius martyr.
842			Michael cum Theodora matre, an. 25	Haymo. Angelomus.
844	Sergius II. Romanus, ann. 3. m. 1.			Chriſtianus Drutmarus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Michael Balbus Imperator, teſte Cedreno, & Zonara, Reſurrectionem corporū negabat, Prophetas irridebat, dæmones eſſe non credebat, ſcortationem peccatum non eſſe dicebat, Iudam proditorem inter Beatos collocabat.	Schiſma nonum per Zinzinum Antipapam.
	Theophilus Balbi ſucceſſor perſecutionem in Catholicos continuat, ob cultum ſacrarum imaginum.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
847	Leo IV. Rom. ann. 8. m. 3. d. 5.			Valfridus Strabo. Simeon Metaphraſtes.
855	Benedictus III. Romanus, an. 2. men. 6.			
856		Ludouic' Iunior. an. 20.		Photius.
858	Nicolaus Romanus, ann. 9. m. 6. d. 20.			Nicetas Dauid.
867			Baſilius Macedo ann. 20	Anaſtaſius Bibliothecarius. Hincmarus.
868	Hadrianus II. Romanus, ann. 4. m. 17.			
869				
873	Ioannes VII. Romanus, ann. 10			Ioannes diaconus.
876		Carolus Caluus, ann. 2		Aimoinus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Inter Leonem IV. & Benedictum III. fingitur Ioannes, fœmina.
	Schiſma decimum per Anaſtaſium Antipapam.
	Anno 848. Leo IV. Vrbem Leoninam condidit aduerſus irruptiones Saracenorum. Ita Baſilica S. Petri, quæ extra Vrbem erat, intra Vrbem eſſe cæpit.
	Nicolai primi tempore Tyberis ex alueo ſuo egreſſus, bis Vrbem grauiſſimè afflixit.
	Octaua Synodus generalis, Conſtantinopolitana quarta, contra Photium pro ſancto Ignatio Patriarcha Conſtantinopolitano.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
878		Ludouicus III. 1		Ado Vienneníis.
881		Carolus Craſſus. an. 7		
883	Marinus, Hetruſcus è Galleſio, an. 1. d. 20			
884	Hadrianus III. Romanus, ann. 1. m. 3. d. 19			
885	Stephanus VI. Romanus, an. 6			
886			Leo VI. an. 25. m. 3	
888		Arnulph⁹, ann. 12		Remigius Antiſiodorenſis.
891	Formoſus Portuenſis, an. 4. m. 6			Ambroſius Ansbertus.
895	Bonifacius VI. d. 15			
897	Stephanus VII. Romanus, an. 4			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	His temporibus agitur alia Synodus Conſtantinopolitana pro reſtitutione Photij, in qua vix credi poteſt, quanta impudentia Photius falſauerit literas Romani Pontificis,& Legatos eius deceperit. Vide Concilia generalia Romæ edita anno 1611.
	Poſt Carolum Craſſum magna eſt orta perturbatio in Imperio. Alios enim creabant Germani, alios Itali. Vide tomum decimum Annal.Cardin. Baronij.
	Schiſma vndecimum Sergij Antipapæ contra Formoſum.
	Formoſus Papa doctrina, & ſanctitate inſignis fuit, quicquid aliqui dicant. Id teſtatur Luitprandus, qui eo tempore vixit; & ex operibus eius id ipſum

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
900		Ludouic[9] IV. an. 6		Leo Sapiens Imperator.
901	Ioannes IX. Tiburtinus, ann. 4			Idiota.
905	Benedictus IV. Romanus, ann. 3			Marcus Eremita.
906		Conradus ann. 7		Rhegino Abbas.
907	Leo V. Ardeata, dies 40			Radulphus Flauiacenſis.
908	Chriſtophorus men. 7 Sergius III. Romanus, an. 2			
910	Anaſtaſius III. Romanus, ann. 2. men. 2.			
912	Lando Sabinus, m. aliquot. Ioannes X. Rom. ann. 16	Henricus. ann. 20	Conſtantinus VIII ann. 49	
928	Leo VI. Rom. men. 7			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	ipſum demonſtrat Cardin. Baronius tom. 10. Annalium quod autem in eius memoriam peccauit ex ignorantia ſucceſſor eius Stephanus VII. reformauit poſtea Ioannes IX.
	Ordo Cluniacenſis.
	Anno 925. apud Cordubam nobiliſſimus, & formoſiſſimus puer ſanctus Pelagius, annorum tredecim, pro fide, & caſtitate fortiter pugnans crudeliſſimo ſupplicio interficitur à Rege Arabum, Hubdarrhagman. Vide appendicem ad Eulogium.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
929	Stephanus VIII. Romanus, an. 2			
931	Ioannes XI. Rom. an. 5			
936	Leo VII. Rom. an. 4	Otho an. 26. titulo Regis.		
940	Stephanus IX. German. an. 3. m. 4.			
943	Marinus II. Romanus, ann. 3. m. 3. d. 13.			
946	Agapitus II. Romanus, an. 10. m. 3. d. 10.			Luitprandus Vviſichindus.
956	Ioannes XII. Romanus, an. 9			Stephanus Eduenſis. Froduardus.
961			Romanus, ann. 2	Moſes Bar-Cepha.
962		Otho idē, vt Imper. ann. 12		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Anno 938. Sanctus Venceslaus Bohemiæ Princeps optimus à proprio Fratre necatus, inter ſanctos Martyres numeratur.
	Anno 950. Ramirus Rex Legionenſis fortiſſimus Saracenos ad internecionem deleuit, prælio ingenti apud Talauera commiſſo.
	Hoc anno Otho primus coronatur: ideo ab hoc multi numerant annos Imperij ipſius.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
963			Nicephorus Phocas, an. 7	
964	Leo VIII. Rom. ann. 1			
965	Benedictus V. Romanus, an. 1			
966	Ioannes XIII. Romanus, an. 6. m. 11. d. 5.			
970			Ioannes Zemiſcis, ann. 6	
972	Donus Romanus, ann. 11. m. 3.			
973	Benedictus VI. Romanus, an. 1. m. 3.	Otho II. ann. 10		
975	Benedictus VII. Romanus, an. 9. d. 10.		Baſilius, & Conſtantinus. 50	
984	Ioannes XIV. Papien. an. 1	Otho III. ann. 18		
985	Ioannes XV. Romanus, ann. 10			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Schiſma duodecimum inter Leonem,& Benedictum, & Ioannem duodecimum.
	Leo octauus initio non fuit legitimus Pontifex: quia creatus fuit ab Imperatore, Ioanne 12. adhuc viuente. Sed mortuo Ioanne, & abdicante ſe, Benedicto, cœpit eſſe legitimus; ſed non diu ſuperuixit.
	Vide ſeculum infelix, in quo nulli Scriptores Illuſtres, nulla Concilia, Pontifices parum ſolliciti de rep. Sed diuina prouidentia fecit, vt nullæ ſurgerent hæreſes nouæ.
	Otho III. accuſatus, quod innocentem Comitem occidiſſet, adductus precibus vxoris, quæ ſe ab illo de pudicitia poſtulatam dixerat:

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
995	Ioannes XVI. Roſſanen. m. 4			
996	Gregorius V. German. an. 2. m. 8.			
999	Silueſter II. Gallus, an. 4. m. 6. d. 12.			
1002		Henricus II. Rex, ſed nondũ Imperat. an. 12		
1003	Ioannes XVII. Rom. m. 5 Ioannes XVIII. Rom. an. 6			
1009	Sergius IV. Romanus, ann. 2. m. 8.			
1012	Benedictus VIII. Rom. an. 12			S. Fulbertus Carnotenſis.
1014		Henricus Rex hoc anno coronatur, & Imper. an. 11		S. Burchaadus Vormacienſis.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	rat: cum contra illa Comitem caſtiſſimum ſollicitaſſet: paratus erat, & ipſe occidi, niſi proceres impediuiſſent, & impudicam, ac iniuſtam vxorem comburi iuſſiſſent. Vide Gothifredum Viterbienſem.
	Schiſma XIII. per Antipapam Ioannem contra Gregorium quintum.
	De hoc Syluestro multa fabulantur aliqui. Sed verè fuit vir magnus, doctus, & pius, vt ex inſcriptione ſepulchri eius, quæ extat in Eccleſia Lateranenſi cognoſci poteſt. Sed quoniam Philoſophiæ, & Geometriæ peritus erat, indoctum vulgus exiſtimauit, necromanticum fuiſſe, & cum diabolo pactum habuiſſe.
	Ordo Camaldulenſium auctore S. Romualdo.
	Anno 1009. Princeps Babylonis à perfidis Iudæis excitatus Baſilicam Hieroſolymitanam, vbi Domini ſepulchrum conſeruatur, funditus euertit. Sed paulo poſt mater Principis eiuſdem, quæ Chriſtiana erat, eandem Baſilicam maiori nobilitate, & ſplendore reædificandam curauit: & Iudæi vndique pelli cœperunt, Glaber.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
1024	Ioan. XIX. Romanus, ann. 10			Berno Augienſis.
1025		Conradus II. ann. 15		
1026			Conſtantinus Solus, ann. 3	
1029			Romanus ann. 5	
1034	Benedictus IX. Romanus, an. 11		Michael IV. ann. 8	
1040		Henricus III. ann. 16		Glaber Rodulphus.
1042			Michael V. ann. 1	
1043			Conſtantinus Monomachus ann. 12	
1044	Gregorius VI. Romanus, ann. 3			
1047	Clemens II. Germanus, men. 9			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	His temporibus, quibus Pontifices Romani à pietate veterum degenerauerant, Principes ſæculi ſanctitate florebant; talis fuit Imperator Henricus cum vxore Chunegunda: Romanus, Imper. Græcus, Chnutus Rex Daniæ, & Angliæ. Stephanus Rex Hungariæ cum filio ſancto Emerico. Robertus ſanctus Rex Francorum, Magnus Ferdinandus Rex Caſtellæ; & Legionis cum Vxore Sanctia.
	Schiſma XIV. Sylueſtri, & Ioannis Antipaparum, quibus ſublatis, & Benedicto nono renunciante creatus eſt Gregorius VI.
	Gregorius VI. depoſitus fuit tamquam ſimoniacus à Concilio quodam Sutrino, præſente Imperatore. Sed viri grauiſſimi ſentiunt. Con-

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1048	Damaſus II. Bauarus, dies 23. & vacat ſedes ann. 1			Hermannus Contractus. Humbertus Card. Lambertus Schaphnaburgenſis.
1049	Leo IX. Francus, ann. 5. men. 2. d. 8.			Ingulphus. Petrus Damiani.
1055	Victor II. Sueuus, an. 2. m. 3. d. 13.		Theodora Porphirogenita. an. 1. m. 9.	Lanfrancus. Guitmundus. Georgius Cedrenus.
1057	Stephanus Lotharingus, ann. 10. m. 9	Henricus IV. an. 50	Michael VI. an. 1	Bertoldus. Theophilactus. Micrologus.
1058	Nicolaus II. Allobrox, ann. 2. m. 6.		Iſaacius Connenus ann. 4	Anſelmus Canthuarienſis.
1061	Alexander II. Mediolan. an. 11. m. 6. d. 22.		Conſtantinus Duca, ann. 7	Anſelmus Lucenſis. Io. Curopalates.
1068			Romanus Diogenes ann. 4	Oecumenius. Olympiodorus.
1072			Michael VII. an. 6	

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Cõcilium, illud egiſſe, quod non poterat: & Gregorium non fuiſſe ſimoniacum, ſed virum optimum. Vide Cardin. Baronium tom. 11.
Græci cœperunt quidem tempore Nicolai prim, auctore Photio, ſchiſma facere: tamen hoc tempore apertiſſimè ſe ab Eccleſia Romana diuiſerunt, & errores ſuos de proceſſione Spiritus ſancti à ſolo Patre; & de ſacrificio non celebrando in azymo, & de primatu ſummi Pontificis, & alios defendere cœperunt. *S. Antonius ſumma hiſt. p. 3. tit. 22.*	Leo IX. miraculis claruit. Leo Oſtienſis libro 2. cap. 88.
Berengarius Archidiaconus Andegauenſis, docuit in Euchariſtia non eſſe verum Chriſti corpus, & ſanguinem: deinde cum hunc errorem reuocaſſet, docuit cum corpore Chriſti eſſe etiam ſubſtantiam panis. addidit, paruulos non eſſe baptizandos, ſed adultos tantum. Itaque viam aperuit hæreticis noſtri temporis, Zuinglianis in primo errore, Lutheranis in ſecundo, & Anabaptiſtis in tertio: tandem tamen reſipuit, & in fide Catholica obijt. Vide Lanfrancum, & Guitmundum contra Berengarium: & Blondum decadis 2. lib. 3.	Schiſma XV. per Benedictum Antipapam. Schiſma XVI. per Honorium Antipapam, qui Cadalous dicebatur, contra Alexandrũ, qui etiam miraculis claruit.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1073	Gregorius VII. Hetruſcus, an. 12. men. 1. d. 3.			Marianus Scotus. Bruno. Iuo Carnotenſis. Samuel Marochianus.
1078			Nicephorus Boto. ann. 3	
1081			Alexius Connenus ann. 38	
1084		Henricus IV. hoc anno coronatur, & Imperatoris nomen aſſumit.		
1086	Victor III. Beneuent. ann. 1			
1087	Vrbanus II. Gallus, ann. 11. m. 4. dies 18.			
1099	Paſchalis II. Hetruſcus, ann. 18. men. 5.			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Gregorius XII. miraculis multis claruit:teſte Lamberto Schaphnaburgenſi.
	Schiſma XVII. per Guibertum, qui Clemens dici voluit.
	Ordo vallis vmbroſæ, auctore S. Ioanne Gualberto.
	Petrus igneus Cardinalis ſic nominatus, quod cum eſſet monachus, iuſſu ſancti Ioan. Gualberti, per ignem maximum illæſus tranſiuit, vt probaret, Epiſcopum Florentinum per ſimoniam aſcendiſſe ad Epiſcopatum.
Bogomiles auctore Baſilio, qui ab Alexio Cumeno Imper. in theatro exuſtus fuit, docebant non eſſe in Deo Trinitatem, Deũ huma-	Schiſma XVIII. Alberti, & Theodorici contra Paſchalem.

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
1106		Henricus V. ann. 20		Leo Oſtienſis.
1118	Gelaſius II. Caietanus, an. 1. d. 4.			Zacharias Chriſop. Sigebertus
1119	Calliſtus II. Burgundus, m. 10		Io. Connenus, an. 24	Gemblacenſis. Godefridus Vindocin.
1125	Honorius II. Bononien. ann. 5. m. 1. d. 17.	Lotharius II. ann. 14		Eutymius Zigabenus. Io. Zonaras. Rupertus
1130	Innoc. II. Romanus, an. 13. m. 7.			Tuitienſis. Hildebertus Turonenſis.
1139		Conradus III. ann. 3		Algerus. S. Bernardus. Petrus Cluniacenſis.
1143	Cæleſtinus II. Tifernas, m. 5. d. 13.		Manuel Connenus an. 38	Hugo de S. Victore. Richardus de S. Victore.
1144	Lucius II. Bononien. m. 11. d. 14			Vvilelmus Malmesberienſis.
1145	Eugenius III. Piſanus, ann. 8. m. 4. dies 13.			
1152		Fridericus Aenobarbus. an. 37		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
humana forma præditum eſſe, Mundum à Dæmonibus creatum, & alia: teſtis Eutymius in Panoplia par. 2. tit. 23.	Ordo Ciſtercienſis auctore S. Roberto.
Petrus de Bruis, & Henricus ex monacho apoſtata, docebant, paruulos non baptizandos, cruces conculcandas, nullum eſſe in Eccleſia ſacrificium, non eſſe inuocandos ſanctos, nec pro mortuis orandum. & alia. S. Bernardus epiſt. 240. & Petrus Cluniacenſis in epiſtola contra hanc hæreſim.	Ordo Canonicorum Regularium.
	Ordo equitum S. Ioannis Hieroſolymitani anno Domini 1113. ſub Paſchali.
	Concilium generale, Lateranenſe primum anno 1119. ſub Calliſto II. Pontifice
	Ordo Templariorũ anno eodem 1119.
Petrus Abailardus, & Arnoldus Brixienſis, S. Bernardi tempore, docebant gradus eſſe inæquales in diuinis perſonis; fidem ſine ratione admittendam non eſſe, & alia id genus multa: teſtis S. Bernardus in epiſt. 190, reſipuit poſtea, & ſanctè obijt, teſte Petro Cluniacenſi lib. 5. epiſt. 3. & 20.	Ordo Præmonſtratenſium. Ordo militũ Theutonicorum.
	Schiſma XIX. Petri Leonis contra Innocentium II.
	Concilium generale Lateranenſe II. ſub Innocentio II. anno 1139.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1153	Anaſtaſius IV Romanus, ann. 1. m. 4. dies 14			Gratianus. Petrus Lombardus.
1154	Hadrianus IV. Anglus, an. 4. m. 8. dies 28			Petrus Comeſtor. Otho Friſingenſis.
1160	Alexander III. Senenſis, ann. 22			Theorianus. Hugo Etherianus. Arnoldus Carnotenſis.
1181	Lucius III. Lucenſis, an. 4. m. 2. dies 28		Alexius Connenus ann. 2	Petrus Bleſenſis. Gulielmus Tirius.
1183			Andronicus Connenus. 3	Helmoldus. Gothifredus Viterbienſis.
1186	Vrbanus III. Mediolanenſis, ann. 1. m 10. d. 25		Iſaacius Angelus. ann. 10	
1187	Gregorius VIII. Beneuent. m. 2			
1188	Clemens III. Romanus, ann. 3. m. 2. dies 26			

Digitized by Google

Heresiarchæ.	*Varia.*
Cathari, ſiue Patareni heretici docebant, mundum factum eſſe à dæmonibus, Sacramenta nihil valere; & alia, de quibus vide Io. de Turrecremata, in ſumma de Eccleſia lib. 4. par. 2. c. 35.	
Valdeſius, vnde Valdenſes, qui & pauperes de Lugduno anno 1170. docere cœpit nõ eſſe obediendum Pontiſici Romano: poteſtatem abſoluendi à peccatis, & conficiendi Euchariſtiam Laicis etiam eſſe conceſſam. Indulgentias nihil valere; non extare Purgatorium. Sanctos non attendere precibus noſtris. Feſta, & ieiunia indicta non eſſe ſeruanda. & alia. De quibus vide S. Antoninum in Summa pag. 4 art. 11. cap. 7. & Claudium Cuſſordium contra Valdenſes.	Hadrianus Papa Quartus, natione ne Anglus, vir ſapiens, & pius, Hiberniam Inſulam Henrico ſecundo Regi Anglorum conceſſit, ea conditione, vt in ea Inſula virtutes plantaret, & vitia eradicaret: vt, à ſingulis domibus quotannis denarium S. Petro pendi curaret: vt iura Eccleſiaſtica illibata ſeruaret. Extat diploma tom. 12. annal. Card. Baronij. Schiſma XXI. Victoris, Calliſti, & Paſchalis contra Alexandrum. Concilium generale, Lateranenſe, tertium, ſub Alexandro III. anno 1180.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid	Imperat. Orient.	Scriptores.
1191	Cæleſtinus III. Romanus, an 6. m. 9 dies 11.	Henricus VI. ann. 8		Gulielmus Neubrugenſis.
1195			Alexius Angelus ann. 6	Rogerius Houeden. Theodorus Balſamon.
1198	Innocentius III. an. 18. m. 6. d. 9.			Ioachimus Abbas. Innocent.
1200		Philippus ann. 9	Balduinus Belga an. 9	Guntherus Helinandus. Nicetas choniates.
1209		Otho IV. ann. 4	Henricus ann. 7	Honorius Auguſtudunenſis.
1212		Fridericus II. ann. 33		Conradus Abbas Vrſpergenſis.
1216	Honorius III. Romanus, an. 10. m. 8.		Petrus m. aliquot Robert. an. 11	S. Antonius de Padua.
1227	Gregorius IX. Anagninus, ann. 14. menſ. 5.		Balduinus II. vltimus Latin. 34	Raymundus de penna forti.
1241	Cæleſtinus IV. Mediolanenſ. d. 17 vacat. Sedes an. 2.			Gulielmus Antiſior. Gulielmus Pariſienſis.

Digitized by Google

Hereſiarchæ.	*Varia.*
Petrus Ioannis hoc tempore docuit Chriſto latus perforatum adhuc viuenti: animam rationalem non eſſe formam corporis: Eccleſiam vniuerſalē eſſe Babylonem de Apocalypſi: & Papā eſſe myſticum Antichriſtū. Guido Carmelita, & Bernard. de Luizemb in Catalogo hæreſum.	Ordo Carmelitarum confirmatur ab Alexandro III. anno 1108. Item ab Innocentio III. anno 1199. Item ab Honorio III. anno 1216. mitigatur ab Innocentio IV. anno 1248.
	Ordo Cruciferorum dicitur confirmatus à Cæleſtino III. anno 1197.
Almaricus Doctor Pariſienſis docuit legem Dei Patris duraſſe vſque ad Aduentum Chriſti: legem Chriſti vſque ad Almarichū: legem Spiritus Sancti vſq. ad finem mundi. Docuit multa alia pernicioſiſſima. Vide Io. de Turrecremata lib. 4. Summe. part. 2. cap. 35. & Vincentium in Speculo hiſtoriali lib. 99. cap. 107.	Ordo Minorum confirmatur ab Innocentio III. & poſtea ab Honorio III.
	Concilium generale, Lateranenſe quartum, ſub Innocentio III. anno 1215.
	Ordo redemptionis captiuorum, confirmatur ab Innocent. III.
	Ordo Prædicatorum confirmatur ab Honorio III.
	Ordo Sanctimonialium ſanctæ Claræ, quæ ſequuntur regulam fratrum Minorum, confirmatur.
Albigenſes tempore Innocentij III. & forte antea, exorti ſunt, qui non	Ordo Eremitarum ſancti Auguſtini ab Innocentio IV. hoc nomen accipit, cum antea Gugliemiti dicerentur.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
1243	Innocentius IV. Genuen. an.11. m.5.d.14.			Iacobus à Vitriaco. Edmundus Canthuar.
1245				Innocentius. Alexãder de Hales.
1254	Alexander IV. Anagninus, an.6. m.5.d 5.			Hugo de S. Caro. Humbertus.
1261	Vrbanus IV. Gallus, aun 3.m.1. d.4.	Imperium vacat ann. 28	Michael Paleologus, an.33	Mattheus Pariſienſis. Martinus Polonus. Vincentius Bellouac.
1265	Clemens IV. Gallus, ann.3.m.9. d.25. vacat Sedes an.2.m.9.			Guido Papa. Robertus Sorbona.
1271	Gregorius X. Mediolanen an.4. m.4.d.10.			Albertus magnus. S. Thomas. S. Bonauentura.
1273		Rodolphus, ann.		Henricus Stero. Vdalricus Argentin.
1274				

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
non ſolum concionibus, ſed etiam armis Eccleſiam diu vexauerunt. Errores eorum recenſet S. Antoninus in Summa Theologica, p.4. tit. 11. cap.7. quod videlicet ponerent duo principia coæterna, vnum bonum, alterum malum, more Manichæorum: & alia id genus. Vide S. Antoninum in Summa hiſtoriali 3. par. tit. 19. cap. 1.	Ordo Syluestrinorũ confirmatur ab Innoc. IV. anno 1248. Concilium generale Lugdunenſe primũ, ſub Innocentio IV. in quo deponitur Fridericus Imperator, & decernitur expeditio pro terra ſancta recuperanda.
Gulielmus de S. amore Doctor Pariſienſis tempore Alexandri Papæ IV. odio religioſorum mendicantium, docuit illicitum eſſe omnia relinquere, niſi quis cogatur. Quod idem Deſiderius Longobardus docuit, & addidit, non eſſe licitum inſtituere, vel ingredi ordinem religioſum, qui non habeat poſſeſſiones, ſaltem in communi. *Scripſerunt contra hanc hæreſim S. Thomas in opuſculo contra impugnantes Religionem, & S. Bonauentura in opuſculis varijs.*	Ordo Eremitarum S. Auguſtini ab Alexandro IV. reducitur ad vnum, & eundem habitum, qui hodie eſt in vſu. Albigenſium ad centum millia vincuntur, diuino miraculo, ab octo millibus Catholicorum, Duce Simone Comite Montis fortis. Æmilius 6. lib. hiſtor. Francorum. Concilium generale, Lugdunenſe ſecundum, ſub Greg. X. pro vnione Græcorum cum Latinis.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Reges Turcarum.
1276	Innocentius V. Gallus, Ord. Prædic. men. 5. Hadrianus V. Genuen. d. 19. Ioannes XX. Luſitanus, men. 8. d. 8.			
1277	Nicolaus III. Romanus, ann. 2. m. 8. d. 29.			
1281	Martinus II. dictus IV. Gallus, an. 4. m. 1.			
1285	Honorius IV. Romanus, ann. 2. d. 14.			
1288	Nicolaus IV. Ordinis Min. an. 4. m. 1. d. 14.			
1294	Cæleſtinus V. Sãnis, m. 5. d. 17. Bonifacius VIII. Anagninus, an. 8. m. 9. d. 18.	Aſtaulphus, ann. 6	Andronicus, an. 40	

Digitized by Google

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Petrus de Tarantaſia. Rupertus de Ruſſia.	*Fraticelli auctore quodam Hermanno cum Dulcitio Nouarienſi, hæreſim ſuam inchoarunt, docentes auctoritatem Rom. Eccleſiæ ceſſaſſe propter malitiam Prælatorum: ſe ſolos eſſe veram Eccleſiam, & perfectos, vt erant Apoſtoli: ſe nulli debere obedire, & quod ſecta ipſorum ſit immediatè à Chriſto: quod omnes Pontifices à tempore ſancti Silueſtri fuerint præuaricatores, excepto Cæleſtino V. Hæc & ſimilia damnauit Bonifac. VIII. vide Nauclerũ generat 44. & Ioan. de Turrecremata l.4. ſumma par.2. cap.37.*	Mirum, cur iſte Ioannes Papa dici voluerit xxj. cũ nullus præceſſerit xx.
Guido Archidiac. Gulielmus Durantes. Ægidius Romanus. Raymundus Lullius. Richardus de media villa. Henricus de Gandauo. Dinus Mugellanus. Io. Pariſienſis. Io. Scotus.		Cæleſtinus Papa, raro exemplo, dimiſſa ſponte ſumma dignitate, ad monaſterium redijt. Ordo Cæleſtinorum.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Reges Turcarum.
1299		Albertus ann. 10		
1300				Othomannus, an. 28
1303	Benedictus X. dictus XI. Taruiſinus, Ordinis Prædicatorum, men. 8. d. 6. vacat Sedes men. 11.			
1305	Clemens V. Gallus, ann. 8. m. 10 d. 16. vacat Sedes ann. 2.			
1309		Henricus VII. an. 5		
1311				
1315		Ludouicus IV. ann. 33		
1316	Ioannes XXI. dictus XXII. ann. 18. m. 3. d. 18			

Digitized by Google

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Auguſtinus de Ancona. Barlaamus Hieracenſis. Nicephorus Calliſtus. Eberardus. Petrus Aureolus. Antonius Andreas. Pelagius Aluarus. Durandus Heruæus. Franciſcus Maironis. Gulielmus OKan. Monaldus. Nicolaus de Lyra. Nicephorus Gregoras. Petrus de Palude. Io. Villanus.	*Begardi, & Beghinæ, auctore Bogonato (erant autem Begardi, Monachi, & Beghinæ, Moniales, ſed abſque votis) docebant, hominem poſſe in hac vita fieri impeccabilem: & non teneri amplius ad ieiunia, vel orationem: & in gratia creſcere non poſſe, & alia id genus. Vide Aluarum de planctu Eccleſiæ lib. 2. c. 52. & Ioan. de Turrecremata lib. 4. par. 2. cap. 36.* *Lollardus Gualterus docuit Luciferum iniuſtè à Deo damnatum, vt teſtatur Trithemius in chronico anni 1315. vbi alios etiam errores.*	Ordo Seruorum B. Mariæ. Hoc anno incipit Iubilæum, centeſimo quoque anno celebrandum. Hic Pontifex tranſtulit ſedem Apoſtolicam in Galliam, vbi manſit annis circiter ſeptuaginta. Concilium generale Viennenſe, ſub Clemente V. in quo deletus fuit Ordo tēplariorum, Anno 1327. opera Ludouici Imp. ſchiſma 22. factum eſt Nicolai Antipapæ contra Ioannem.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1106		Henricus V. ann. 20		Leo Oſtienſis.
1118	Gelaſius II. Caietanus, an. 1. d. 4.			Zacharias Chriſop. Sigebertus Gemblacenſis.
1119	Calliſtus II. Burgundus, m. 10		Io. Connenus, an. 24	Godefridus Vindocin.
1125	Honorius II. Bononien. ann. 5. m. 1. d. 17.	Lotharius II. ann. 14		Eutymius Zigabenus. Io. Zonaras. Rupertus
1130	Innoc. II. Romanus, an. 13. m. 7.			Tuitienſis. Hildebertus Turonenſis.
1139		Conradus III. ann. 3		Algerus. S. Bernardus. Petrus Cluniacenſis.
1143	Cæleſtinus II. Tifernas, m. 5. d. 13.		Manuel Connenus an. 38	Hugo de S. Victore. Richardus de S. Victore.
1144	Lucius II. Bononien. m. 11. d. 14			Vvilelmus Malmesberienſis.
1145	Eugenius III. Piſanus, ann. 8. m. 4. dies 13.			
1152		Fridericus Aenobarbus. an. 37		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
humana forma præditum eſſe, Mundum à Dæmonibus creatum, & alia: teſtis Eutymius in Panoplia par. 2. tit. 23.	Ordo Ciſtercienſis auctore S. Roberto.
Petrus de Bruis, & Henricus ex monacho apoſtata, docebant, paruulos non baptizandos, cruces conculcandas, nullum eſſe in Eccleſia ſacrificium, non eſſe inuocandos ſanctos, nec pro mortuis orandum. & alia. S. Bernardus epiſt. 240. & Petrus Cluniacenſis in epiſtola contra hanc hæreſim.	Ordo Canonicorum Regularium. Ordo equitum S. Ioannis Hieroſolymitani anno Domini 1113. ſub Paſchali. Concilium generale, Lateranenſe primum anno 1119. ſub Calliſto II. Pontifice Ordo Templariorũ anno eodem 1119.
Petrus Abailardus, & Arnoldus Brixienſis, S. Bernardi tempore, docebant gradus eſſe inæquales in diuinis perſonis; fidem ſine ratione admittendam non eſſe, & alia id genus multa: teſtis S. Bernardus in epiſt. 190, reſipuit poſtea, & ſanctè obijt, teſte Petro Cluniacenſi lib. 5. epiſt. 3. & 20.	Ordo Præmonſtratenſium. Ordo militũ Theutonicorum. Schiſma XIX. Petri Leonis contra Innocentium II. Concilium generale Lateranenſe II. ſub Innocentio II. anno 1139.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1153	Anaſtaſius IV Romanus, ann. 1. m. 4. dies 14			Gratianus. Petrus Lombardus.
1154	Hadrianus IV. Anglus, an. 4. m. 8. dies 28			Petrus Comeſtor. Otho Friſingenſis. Theorianus.
1160	Alexander III. Senenſis, ann. 22			Hugo Etherianus. Arnoldus Carnotenſis.
1181	Lucius III. Lucenſis, an. 4. m. 2. dies 28		Alexius Connenus ann. 2	Petrus Blesenſis. Gulielmus Tirius.
1183			Andronicus Connenus. 3	Helmoldus. Gothifredus Viterbienſis.
1186	Vrbanus III. Mediolanenſis, ann. 1. m. 10. d. 25		Iſaacius Angelus. ann. 10	
1187	Gregorius VIII. Beneuent. m. 2			
1188	Clemens III. Romanus, ann. 3. m. 2. dies 26			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Cathari, ſiue Patareni heretici docebant, mundum factum eſſe à dæmonibus, Sacramenta nihil valere; & alia, de quibus vide Io. de Turrecremata, in ſumma de Eccleſia lib. 4. par. 2. c. 35.	Hadrianus Papa Quartus, natione Anglus, vir ſapiens, & pius, Hiberniam Inſulam Henrico ſecundo Regi Anglorum conceſſit, ea conditione, vt in ea Inſula virtutes plantaret, & vitia eradicaret: vt, à ſingulis domibus quotannis denarium S. Petro pendi curaret: vt iura Eccleſiaſtica illibata ſeruaret. Extat diploma tom. 12. annal. Card. Baronij.
Valdeſius, vnde Valdenſes, qui & pauperes de Lugduno anno 1170. docere cœpit nõ eſſe obediendum Pontifici Romano: poteſtatem abſoluendi à peccatis, & conficiendi Euchariſtiam Laicis etiam eſſe conceſſam. Indulgentias nihil valere; non extare Purgatorium. Sanctos non attendere precibus noſtris. Feſta, & ieiunia indicta non eſſe ſeruanda. & alia. De quibus vide S. Antoninum in Summa pag. 4 art. 11. cap. 7. & Claudium Cuſſordium contra Valdenſes.	Schiſma XXI. Victoris, Calliſti, & Paſchalis contra Alexandrum. Concilium generale, Lateranenſe tertium, ſub Alexandro III. anno 1180.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid	Imperat. Orient.	Scriptores.
1191	Cæleſtinus III. Romanus, an. 6. m. 9 dies 11.	Henricus VI. ann. 8		Gulielmus Neubrugenſis.
1195			Alexius Angelus ann. 6	Rogerius Houeden. Theodorus Balſamon.
1198	Innocentius III. an. 18. m. 6. d. 9.			Ioachimus Abbas. Innocent. Guntherus
1200		Philippus ann. 9	Balduinus Belga an. 9	Helinandus. Nicetas choniates. Honorius
1209		Otho IV. ann. 4	Henricus ann. 7	Auguſtudunenſis. Conradus
1212		Fridericus II. ann. 33		Abbas Vrſpergenſis. S. Antonius
1216	Honorius III. Romanus, an. 10. m. 8.		Petrus m. aliquot Robert. an. 11	de Padua.
1227	Gregorius IX. Anagninus, ann. 14. menſ. 5.		Balduinus II. vltimus Latin. 34	Raymundus de penna forti. Gulielmus
1241	Cæleſtinus IV. Mediolanenſ. d. 17 vacat. Sedes an. 2.			Antiſior. Gulielmus Pariſienſis.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Petrus Ioannis hoc tempore docuit Chriſto latus perforatum adhuc viuenti: animam rationalem non eſſe formam corporis: Eccleſiam uniuerſalē eſſe Babylonem de Apocalypſi: & Papã eſſe myſticum Antichriſtũ. Guido Carmelita, & Bernard. de Luizemb in Catalogo hæreſum.	Ordo Carmelitarum confitmatur ab Alexandro III. anno 1108. Item ab Innocentio III. anno 1199. Item ab Honorio III. anno 1216. mitigatur ab Innocentio IV. anno 1248.
	Ordo Cruciferorum dicitur confirmatus à Cæleſtino III. anno 1197.
	Ordo Minorum confirmatur ab Innocentio III. & poſtea ab Honorio III.
Almaricus Doctor *Pariſienſis docuit legem Dei Patris duraſſe vſque ad Aduentum Chriſti: legem Chriſti vſque ad Almarichũ: legem Spiritus Sancti vſq. ad finem mundi. Docuit multa alia pernicioſiſſima. Vide Io. de Turrecremata lib. 4. Summæ. part. 2. cap. 35. & Vincentium in Speculo hiſtoriali lib. 99. cap. 107.*	Concilium generale, Lateranenſe quartum, ſub Innocentio III. anno 1215.
	Ordo redemptionis captiuorum, confirmatur ab Innocent. III.
	Ordo Prædicatorum confirmatur ab Honorio III.
	Ordo Sanctimonialium ſanctæ Claræ, quæ ſequuntur regulam fratrum Minorum, confirmatur.
Albigenſes tempore Innocentij III. & forte antea, exorti ſunt. qui *non*	Ordo Eremitarum ſancti Auguſtini ab Innocentio IV. hoc nomen accipit, cum antea Gugliemiti dicerentur.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1243	Innocentius IV. Genuen. an.11. m.5.d.14.			Iacobus à Vitriaco.
1245				Edmundus Canthutar. Innocentius. Alexāder de Hales.
1254	Alexander IV. Anagninus, an.6. m.5.d 5.			Hugo de S. Caro. Humbertus.
1261	Vrbanus IV. Gallus, ann 3.m.1. d.4.	Imperium vacat ann. 28	Michael Paleologus, an.33	Mattheus Pariſienſis. Martinus Polonus.
1265	Clemens IV. Gallus, ann.3.m.9. d.25. vacat Sedes an.2.m.9.			Vincentius Bellouac. Guido Papa. Robertus Sorbona.
1271	Gregorius X. Mediolanen an.4. m.4. d.10.			Albertus magnus. S. Thomas. S. Bonauentura.
1273		Rodolphus, ann.		Henricus Stero. Vdalricus Argentin.
1274				

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
non ſolum concionibus, ſed etiam armis Eccleſiam diu vexauerunt. Errores eorum recenſet S. Antoninus in Summa Theologica, p.4. tit. 11. cap.7 quod videlicet ponerent duo principia coæterna, vnum bonum, alterum malum, more Manichæorum: & alia id genus. Vide S. Antoninum in Summa hiſtoriali 3-par. tit. 19. cap. 1.	Ordo Sylueſtrinorũ confirmatur ab Innoc. IV. anno 1248. Concilium generale Lugdunenſe primũ, ſub Innocentio IV. in quo deponitur Fridericus Imperator, & decernitur expeditio pro terra ſancta recuperanda.
Gulielmus de S. amore Doctor Pariſienſis tempore Alexandri Papæ IV. odio religioſorum mendicantium, docuit illicitum eſſe omnia relinquere, niſi quis cogatur. Quod idem Deſiderius Longobardus docuit, & addidit, non eſſe licitum inſtituere, vel ingredi ordinem religioſum, qui non habeat poſſeſſiones, ſaltem in communi. *Scripſerunt contra hanc hæreſim S. Thomas in opuſculo contra impugnantes Religionem, & S. Bonauentura in opuſculis varijs.*	Ordo Eremitarum S. Auguſtini ab Alexandro IV. reducitur ad vnum, & eundem habitum, qui hodie eſt in vſu. Albigenſium ad centum millia vincuntur, diuino miraculo, ab octo millibus Catholicorum, Duce Simone Comite Montis fortis. Æmilius 6. lib. hiſtor. Francorum. Concilium generale, Lugdunenſe ſecundum, ſub Greg. X. pro vnione Græcorum cum Latinis.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1073	Gregorius VII. Hetruſcus, an. 12. men. 1. d. 3.			Marianus Scotus. Bruno. Iuo Carnotenſis. Samuel Marochianus.
1078			Nicephorus Boto. ann. 3	
1081			Alexius Connenus ann. 38	
1084		Henricus IV. hoc anno coronatur, & Imperatoris nomen aſſumit.		
1086	Victor III. Beneuent. ann. 1			
1087	Vrbanus II. Gallus, ann. 11. m. 4. dies 18.			
1099	Paſchalis II. Hetruſcus, ann. 18. men. 5.			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
	Gregorius XII. miraculis multis claruit: teſte Lamberto Schaphnaburgenſi.
	Schiſma XVII. per Guibertum, qui Clemens dici voluit.
	Ordo vallis vmbroſæ, auctore S. Ioanne Gualberto.
	Petrus igneus Cardinalis ſic nominatus, quod cum eſſet monachus, iuſſu ſancti Ioan. Gualberti, per ignem maximum illæſus tranſiuit, vt probaret, Epiſcopum Florentinum per ſimoniam aſcendiſſe ad Epiſcopatum.
Bogomiles auctore Baſilio, qui ab Alexio Cumeno Imper. in theatro exuſtus fuit; docebant, non eſſe in Deo Trinitatem, Deū huma-	Schiſma XVIII. Alberti, & Theodorici contra Paſchalem.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Scriptores.
1106		Henricus V. ann. 20		Leo Oſtienſis.
1118	Gelaſius II. Caietanus, an. 1. d. 4.			Zacharias Chriſop. Sigebertus
1119	Calliſtus II. Burgundus, m. 10		Io. Connenus, an. 24	Gemblacenſis. Godefridus Vindocin.
1125	Honorius II. Bononien. ann. 5. m. 1. d. 17.	Lotharius II. ann. 14		Eutymius Zigabenus. Io. Zonaras. Rupertus
1130	Innoc. II. Romanus, an. 13. m. 7.			Tuitienſis. Hildebertus Turonenſis.
1139		Conradus III. ann. 3		Algerus. S. Bernardus. Petrus Clu-
1143	Cæleſtinus II. Tifernas, m. 5. d. 13.		Manuel Connenus an. 38	niacenſis. Hugo de S. Victore. Richardus
1144	Lucius II. Bononien. m. 11. d. 14			de S. Victore. Vvilelmus Malmesberienſis.
1145	Eugenius III. Piſanus, ann. 8. m. 4. dies 13.			
1152		Fridericus Aenobarbus. an. 37		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
humana forma præditum eſſe, Mundum à Dæmonibus creatum, & alia: teſtis Eutymius in Panoplia par. 2. tit. 23.	Ordo Ciſtercienſis auctore S. Roberto.
Petrus de Bruis, & Henricus ex monacho apoſtata, docebant, paruulos non baptizandos, cruces conculcandas, nullum eſſe in Eccleſia ſacrificium, non eſſe inuocandos ſanctos, nec pro mortuis orandum, & alia. S. Bernardus epiſt. 240. & Petrus Cluniacenſis in epiſtola contra hanc hæreſim.	Ordo Canonicorum Regularium.
	Ordo equitum S. Ioannis Hieroſolymitani anno Domini 1113. ſub Paſchali.
	Concilium generale, Lateranenſe primum anno 1119. ſub Calliſto II. Pontifice
	Ordo Templariorũ anno eodem 1119.
Petrus Abailardus, & Arnoldus Brixienſis, S. Bernardi tempore, docebant gradus eſſe inæquales in diuinis perſonis; fidem ſine ratione admittendam non eſſe, & alia id genus multa: teſtis S. Bernardus in epiſt. 190, reſipuit poſtea, & ſanctè obijt, teſte Petro Cluniacenſi lib. 5. epiſt. 3. & 20.	Ordo Præmonſtratenſium. Ordo militũ Theutonicorum.
	Schiſma XIX. Petri Leonis contra Innocentium II.
	Concilium generale Lateranenſe II. ſub Innocentio II. anno 1139.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
1153	Anaſtaſius IV Romanus, ann. 1. m. 4. dies 14			Gratianus. Petrus Lombardus.
1154	Hadrianus IV. Anglus, an. 4. m. 8. dies 28			Petrus Comeſtor. Otho Friſingenſis.
1160	Alexander III. Senenſis, ann. 22			Theorianus. Hugo Etherianus. Arnoldus Carnotenſis.
1181	Lucius III. Lucenſis, an. 4. m. 2. dies 28		Alexius Connenus ann. 2	Petrus Bleſenſis. Gulielmus Tirius.
1183			Andronicus Connenus. 3	Helmoldus. Gothifredus Viterbienſis.
1186	Vrbanus III. Mediolanenſis, ann. 1. m. 10. d. 25		Iſaacius Angelus. ann. 10	
1187	Gregorius VIII. Beneuent. m. 2			
1188	Clemens III. Romanus, ann. 3. m. 2. dies 26			

Heresiarcha.	*Varia.*
Cathari, ſiue Patareni heretici docebant, mundum factum eſſe à demonibus, Sacramenta nihil valere; & alia, de quibus vide Io. de Turrecremata, in ſumma de Eccleſia lib. 4. par. 2. c. 35.	
Valdeſius, vnde Valdenſes, qui & pauperes de Lugduno anno 1170. docere cœpit nō eſſe obediendum Pontifici Romano: poteſtatem abſoluendi à peccatis, & conficiendi Euchariſtiam Laicis etiam eſſe conceſſam. Indulgentias nihil valere; non extare Purgatorium. Sanctos non attendere precibus noſtris. Feſta, & ieiunia indicta non eſſe ſeruanda. & alia. De quibus vide S. Antoninum in Summa pag. 4 art. 11. cap. 7. & Claudium Cuſſordium contra Valdenſes.	Hadrianus Papa Quartus, natione Anglus, vir ſapiens, & pius, Hiberniam Inſulam Henrico ſecundo Regi Anglorum conceſſit, ea conditione, vt in ea Inſula virtutes plantaret, & vitia eradicaret: vt, à ſingulis domibus quotannis denarium S. Petro pendi curaret: vt iura Eccleſiaſtica illibata ſeruaret. Extat diploma tom. 12. annal. Card. Baronij. Schiſma XXI. Victoris, Calliſti, & Paſchalis contra Alexandrum. Concilium generale, Lateranenſe tertium, ſub Alexandro III. anno 1180.

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Petrus Ioannis hoc tempore docuit Chriſto latus perforatum adhuc viuenti: animam rationalem non eſſe formam corporis: Eccleſiam vniuerſalē eſſe Babylonem de Apocalypſi: & Papā eſſe myſticum Antichriſtū. Guido Carmelita, & Bernard. de Luizemb in Catalogo hæreſum.	Ordo Carmelitarum confitmatur ab Alexandro III. anno 1108. Item ab Innocentio III. anno 1199. Item ab Honorio III. anno 1216. mitigatur ab Innocentio IV. anno 1248.
	Ordo Cruciferorum dicitur confirmatus à Cæleſtino III. anno 1197.
	Ordo Minorum confirmatur ab Innocentio III. & poſtea ab Honorio III.
Almaricus Doctor *Pariſienſis docuit legem Dei Patris duraſſe vſque ad Aduentum Chriſti: legem Chriſti vſque ad Almarichū: legem Spiritus Sancti vſq. ad finem mundi. Docuit multa alia pernicioſiſſima. Vide Io. de Turrecremata lib.4. Summæ, part.2. cap.35. & Vincentium in Speculo hiſtoriali lib.99. cap.107.*	Concilium generale, Lateranenſe quartum, ſub Innocentio III. anno 1215.
	Ordo redemptionis captiuorum, confirmatur ab Innocent. III.
	Ordo Prædicatorum confirmatur ab Honorio III.
	Ordo Sanctimonialium ſanctæ Claræ, quæ ſequuntur regulam fratrum Minorum, confirmatur.
Albigenſes tempore Innocentij III. & forte antea, exorti ſunt, qui non	Ordo Eremitarum ſancti Auguſtini ab Innocentio IV. hoc nomen accipit, cum antea Gugliemiti dicerentur.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Scriptores.*
1243	Innocentius IV. Genuen. an. 11. m. 5. d. 14.			Iacobus à Vitriaco.
1245				Edmundus Canthuar. Innocentius. Alexāder de Hales.
1254	Alexander IV. Anagninus, an. 6. m. 5. d 5.			Hugo de S. Caro. Humbertus.
1261	Vrbanus IV. Gallus, ann 3. m. 1. d. 4.	Imperium vacat ann. 28	Michael Paleologus, an. 33	Mattheus Pariſienſis. Martinus Polonus.
1265	Clemens IV. Gallus, ann. 3. m. 9. d. 25. vacat Sedes an. 2. m. 9.			Vincentius Bellouac. Guido Papa. Robertus Sorbona.
1271	Gregorius X. Mediolanen an. 4. m. 4. d. 10.			Albertus magnus. S. Thomas. S. Bonauentura.
1273		Rodolphus, ann.		Henricus Stero. Vdalricus Argentin.
1274				

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
non ſolum concionibus, ſed etiam armis Eccleſiam diu vexauerunt. Errores eorum recenſet S. Antoninus in Summa Theologica, p.4. tit. 11. cap.7. quod videlicet ponerent duo principia coæterna, vnum bonum, alterum malum, more Manichæorum: & alia id genus. Vide S. Antoninum in Summa hiſtoriali 3. par. tit. 19. cap. 1.	Ordo Sylueſtrinorũ confirmatur ab Innoc. IV. anno 1248.
	Concilium generale. Lugdunenſe primũ, ſub Innocentio IV. in quo deponitur Fridericus Imperator, & decernitur expeditio pro terra ſancta recuperanda.
Gulielmus de S. amore Doctor Pariſienſis tempore Alexandri Papæ IV. odio religioſorum mendicantium, docuit illicitum eſſe omnia relinquere, niſi quis cogatur. Quod idem Deſiderius Longobardus docuit, & addidit, non eſſe licitum inſtituere, vel ingredi ordinem religioſum, qui non habeat poſſeſſiones, ſaltem in communi.	Ordo Eremitarum S. Auguſtini ab Alexandro IV. reducitur ad vnum, & eundem habitum, qui hodie eſt in vſu.
Scripſerunt contra hanc hæreſim S. Thomas in opuſculo contra impugnantes Religionem, & S. Bonauentura in opuſculis varijs.	Albigenſium ad centum millia vincuntur, diuino miraculo, ab octo millibus Catholicorum, Duce Simone Comite Montis fortis. Æmilius 6. lib. hiſtor. Francorum.
	Concilium generale, Lugdunenſe ſecundum, ſub Greg. X. pro vnione Græcorum cum Latinis.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Reges Turcarum.
1276	Innocentius V. Gallus, Ord. Prædic. men.5. Hadrianus V. Genuen. d.19. Ioannes XX. Luſitanus, men.8. d.8.			
1277	Nicolaus III. Romanus, ann. 2. m.8.d.29.			
1281	Martinus II. dictus IV. Gallus, an.4.m.1.			
1285	Honorius IV. Romanus, ann. 2. d.14.			
1288	Nicolaus IV. Ordinis Min.an.4. m.1.d.14.			
1294	Cæleſtinus V. Sãnis, m.5.d.17. Bonifacius VIII. Anagninus, an. 8.m.9.d.18.	Aſtaulphus, ann. 6	Andronicus, an.40	

Digitized by Google

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Petrus de Tarantaſia. Rupertus de Ruffia.	*Fraticelli auctore quodam Hermanno cum Dulcitio Nouarienſi, hæreſim ſuam inchoarunt, docentes auctoritatem Rom. Eccleſiæ ceſſaſſe propter malitiam Prælatorum: ſe ſolos eſſe veram Eccleſiam, & perfectos, vt erant Apoſtoli: ſe nulli debere obedire, & quod ſecta ipſorum ſit immediatè à Chriſto: quod omnes Pontifices à tempore ſancti Silueſtri fuerint præuaricatores, excepto Cæleſtino V. Hæc & ſimilia damnauit Bonifac. VIII. vide Nauclerũ generat 44. & Ioan. de Turrecremata l.4. ſumma par.2. cap.37.*	Mirum, cur iſte Ioannes Papa dici voluerit xxj. cũ nullus præceſſerit xx.
Guido Archidiac. Gulielmus Durantes. Ægidius Romanus. Raymundus Lullius. Richardus de media villa. Henricus de Gandauo. Dinus Mugellanus. Io. Pariſienſis. Io. Scotus.		Cæleſtinus Papa, raro exemplo, dimiſſa ſponte ſumma dignitate, ad monaſterium redijt. Ordo Cæleſtinorum.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Imperat. Orient.*	*Reges Turtarum.*
1299		Albertus ann. 10		
1300				Othomannus, an. 28
1303	Benedictus X. dictus XI. Taruiſinus, Ordinis Prædicatorum, men. 8. d. *6*. vacat Sedes men. 11.			
1305	Clemens V. Gallus, ann. 8. m. 10 d. *16*. vacat Sedes ann. 2.			
1309		Henricus VII. an. 5		
1311				
1315		Ludouicus IV. ann. 33		
1316	Ioannes XXI. dictus XXII. ann. 18. m. 3. d. 18			

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Auguſtinus de Ancona. Barlaamus Hieracenſis. Nicephorus Calliſtus. Eberardus. Petrus Aureolus. Antonius Andreas. Pelagius Aluarus. Durandus Heruæus. Franciſcus Maironis. Gulielmus OKan. Monaldus. Nicolaus de Lyra. Nicephorus Gregoras. Petrus de Palude. Io. Villanus.	*Begardi, & Beghinæ, auctore Bogonato (erant autem Begardi, Monachi, & Beghinæ, Moniales, ſed abſque votis) docebant, hominem poſſe in hac vita fieri impeccabilem: & non teneri amplius ad ieiunia, vel orationem: & in gratia creſcere non poſſe, & alia id genus. Vide Aluarum de planctu Eccleſiæ lib. 2. c. 52. & Ioan. de Turrecremata lib. 4. par. 2. cap. 36.*	Ordo Seruorum B. Mariæ.
		Hoc anno incipit Iubilæum, centeſimo quoque anno celebrandum.
		Hic Pontifex tranſtulit ſedem Apoſtolicam in Galliam, vbi manſit annis circiter ſeptuaginta.
	Lollardus Gualterus docuit Luciferum iniuſtè à Deo damnatum, vt teſtatur Trithemius in chronico anni 1315. vbi alios etiam errores.	Concilium generale Viennenſe, ſub Clemente V. in quo deletus fuit Ordo têpliariorum,
		Anno 1327. opera Ludouici Imp. ſchiſma 22. factum eſt Nicolai Antipapæ contra Ioannem.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Reges Turcarum.
1328				Orchanes ann. 22
1334	Benedictus XI. dictus XII. Gallus, ann. 7. m. 4.		Andronicus Iunior ann. 14	
1342	Clemens VI. Gallus, ann. 10. m. 7.			
1348		Carolus IV. ann. 32	Calo Ioannes, an. 30	
1350				Sulaimanes, & mox Amorathes an. 23
1352	Innocentius VI. Gallus, an. 9. m. 8. d. 26.			
1362	Vrbanus V. Gallus, ann. 8. m. 2. d. 23.			
1371	Gregorius XI. Gallus, an. 7. m. 6. d. 5.			

Digitized by Google

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Guido Carmelita. Aſteſanus. Adam Goddam. Landulphus. Lupoldus. Io. Andreas. Bartolomæ⁹ Piſanus.	*Marſilius de Padua, & Io.de Ianduno multos errores docuerunt, quos damnauit Ioannes xxij. in Extrauaganti, quæ incipit, Licet iuxta doctrinam. Summa errorum eſt, quod ſanctus Petrus non fuerit caput Eccleſiæ, & quod Chriſtus ſoluerit dydrachma neceſſitate coactus, non ex condeſcenſione.*	Ordo equitum Chriſti in Luſitania incipit.
Io. Calderinus. Io.de Bachone. Albericus. Simon de Caſſia. Henricus Suſo.		Anno 1350. Clemens Papa reuocat Iubilæum ad annum quinquageſimum.
Robertus Olkot. Gregor. de. Arimino	*Flagellantes orti quidem ſunt in Italia, ſed in Germania maximè propagati. Docebant, non poſſe ſaluari eos, qui non ſe baptizarent in proprio ſanguine, flagellantes ſe nodoſis funibus: ſacramenta, & cætera opera bona contemnebant. Purgatorium*	Ordo Ieſuatorum, auctore B. Ioanne Columbino Senenſe.
		Gregorius Papa reducit ſedem ad Vrbem.

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Reges Turcarum.
1373				Baiazetes ann.25
1378	Vrbanus VI. Neapolitanus, ann.11. men.6.d.5		Manuel, ann. 2	
1380		Vẽceſlaus ann. 32	Andronicus III. ann. 39	
1389	Bonifacius IV. Neapolitanus, an. 14 m.11			
1398				Ioſue ann.4
1402		Robertus ann. 10		Mulſumanes ann. 2
1404	Innocent.VII.Sulmonen. an.2.d.21			Moſes an.2
1406	Gregorius XII. Venetus,an.8 m.7. dies 5			Maometh, an. 13
1409	Alexander V.Cretenſis,m.10.viuente Gregorio XII.			

Digitized by Google

Scriptores.	*Hareſiarcha.*	*Varia.*
Thom. de Argentina. Franc. Petrarcha. Armachanus. Nicolaus Cabaſila. Nicolaus Gorram.	*torium in alia vita eſſe negabant. Denique plurimis erroribus laborabant. Vide Bernardnm Lutzemburgenſem in Catalogo hareſum, & Nicolaum Sanderum de viſibili monarchia Eccleſia.*	Ordo Montis Olieti.
Io. Taulerus. Alphonſus Vargas. Manuel Caleca. Io. Rusbrochius. Henricus de Haſſia. Petrus de Ancharano. Antonius de Butrio. Io. Capreolus.	*Ioannes VViclephus Anglus anno 1372. hareſim pernicioſiſſimam docere cœpit: de qua vide Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 8. & Ioannem Cochleum in hiſtoria Huſsitarum lib. 3.*	Schiſma 23. omnium grauiſſimum, & longiſſimum, Clementis Antipapę cõtra Vrbanum VI. Nã Clementi ſucceſſit in ſchiſmate Benedictus XIII. cui ſchiſmati volens Concilium Piſanum remedium adhibere, illud auxit, creato Alexandro V. inde enim tres Pontifices ſimul ſedebant: Gregor. XII. Benedictus XIII. & Alexander V. & paulo poſt, Ioan. XXIII.
S. Vincentius. Franc. Zabarella. Petrus ab Alliaco.	*Ioannes Hus Boemus ex lib. VViclephi hareſes hauſit & propagauit in Bohemia. Errores eius referuntur, & damnantnr in Conſtantienſi ſeſſ. 15.* *Vide de hac hareſi, qua adhuc*	

h

Digitized by Google

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Imperat. Orient.	Reges Turcarum.
1410	Ioãn. XXII. dict. XXIII. Neapolitanus, an. 5. d. 15. viuente Greg. xij.			
1412		Sigiſmundus an. 27		
1417	Martinus III. dictus V. Romanus, ann. 13. m. 3. d. 10			
1419			Io. Paleologus a. 28	Amorates Iunior, ann. 23
1431	Eugenius IV. Venetus, ann. 15. m. 11. dies 21			
1440		Albertus Iunior an. 2.		
1441		Fridericus III. an. 54.		
1447	Nicol. V. Lunenſis, ann. 8. d. 19		Conſtantinus XI. ann. 6	Muſtapha, ann. 3

Digitized by Google

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Io. Gerſon. Thomas Valdenſis. Auguſtinus de Roma.	*adhuc viget, hiſtoriam Io Cochlei, & Aeneam Syluium in lib. de origine Boemorum cap.35.*	Ordo S.Hieronymi. Ordo Scopetinorũ. Ordo ſancti Georgij de Alga.
Ioannes de Imola. Io. de Anania. Io. de Raguſa. Henricus Kalteiſen. S. Bernardinus Senenſis. Io.de Capriſtrano.		Concilium generale Conſtantienſe, pro ſchiſmate tollendo, in quo Gregorius XII. abdicauit ſponte, idem paulo poſt fecit Ioan.xxiij. Benedictus fuit depoſitus, ſed noluit dimittere prætenſam dignitatem.
Io. de Polemar. Alphonſus Toſtatus. Flauius Blõdus.	*Huſsitæ diuiduntur in varias ſectas. Alij enim dicuntur, Orebitæ. Alij Thaboritæ. Alij Orphani. Alij Adamitæ, ſiue Pichardi, auctore quodam Callo, qui dicebatur Pichardus, & Bohemos multos ſeduxit, dicens, ſe eſſe filium Dei, & vocari Adamum. Vide Aeneam Syluium de origine Bohemorum, cap.40. 41. 43. & 47.*	Schiſma 25. Clementis Antipapę cõtra Martinum V. mortuo Benedicto XIII. anno 1424.
Nicolaus Abbas. Panormitanus. S. Antoninus Florentinus. Aeneas Siluius.		Schiſma 26. Felicis Antipapæ contra Eugenium IV. ann. 1439.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores Occid.*	*Reges Turcarum.*
1452			Maumethus Rex Turcarum euerſo Imperio Orientali, ann. 28
1455	Calliſtus III. Hiſpanus, ann. 3. men. 4		
1458	Pius II. Senenſis, ann. 5. men. 11. d. 27.		
1464	Paulus II. Venetus, ann. 6. men. 10 dies 26		
1471	Sixtus IV. Sauonen. ann. 10. d. 4		
1480			Baiazethes, an. 32
1484	Innocent. VIII. Genuenſis, ann. 7. men. 10. dies 27		
1492	Alexander VI. Hiſpanus, ann. 11. men. 8		
1494		Maximilianus, ann. 26	

Digitized by Google

Scriptores.	*Hæreſiarchæ.*	*Varia.*
Io. de Turrecrem. Beſſarion. Andreas Barbatius. Georgius Scholarius. Laonicus. Io.Baſſolius.		Concil.gen.Florentinum, ſub Eugenio IV. pro vnione Græcorum cum Latinis.
B.Laurentius Iuſtinianus. Ioſephus Methon. Greg. Protoſincellus. Nicolaus de Cuſa. Dion. Carth.		Conſtantinopolis capitur à Turcis an. 1452. in ipſis ferijs Pentecoſtes; ſic Deo vlciſcente perfidiam Græcorũ circa proceſſioné Spiritus ſancti à Patre, & Filio.
Th.de Kemp. Henr.Harph. Alex. Delm. Bapt. Plat. Ambr.Can. Gabriel Biel. Marſilius ab Ingen. Io.Picus. Iacobus de Valentia. Marſilius Ficinus.	*Hermannus Riſſuich natione Batauus, tempore Alexandri VI. docuit, animam mori cum corpore: nullum eſſe Infernum: Chriſtum fuiſſe ſtultum: fidem noſtram eſſe fabuloſam: Euangelium falſum. Bernardus Lutzemburgenſis in catalogo hæreticorum.* *Martinus Lutherus Germanus hæreſiarcha, & Pater*	Ordo Minimorum auctore S. Franciſco de Paula. Sixtus IV. reuocat Iubilæum ad ann. 25. Hic Hermannus videtur fuiſſe omnium hæreticorum perditiſſimus, & ſtultiſſimus, quippe, qui cũ doceret, animum mori cum corpore: tamen maluit viuus exuri, quam ſuam hæreſim reuocare.

Anni Dñi.	Pontifices.	Imperat. Occid.	Tyran. Orient.	Scriptores.
1503	Pius III. Senenſis, dies 26			Cyp. Benet. Robertus Gaguinus.
1503	Iulius II. Sauonen. ann. 9 men. 3			M. Anton. Sabellicus. Iacobus Philippus Berg.
1512			Selimus ann. 8	Io. Naueler. Albertus Krantzius. Felin. Sandeꝰ
1513	Leo X. Florentinus, ann 8. men. 3. dies 20			Iacob. VVimphel. Ant. Bonfin. Hect. Boet.
1520		Carolus V. ann. 38	Solimanus ann. 46	Tho. Caiet. Iac. Almai. Franciſcus Ferrarienſis. Io. Franciſ-
1522	Hadrianus VI. Belga, ann. 1. m. 8. dies 6			cus Picus. Io. Tabienſ. Io. Maior. Hadrian. vj.
1523	Clemens VII. Florentinus, an. 10. men. 10			Sylueſter Prieras. Io. Roffenſ. Tho. Morus.
1534	Paulus III. Romanus, ann. 15. d. 25			Io. Echius. Io. Faber. Io. Cochleus.

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
ter hæreſiarcharum ann. Domini 1517. *perturbare cœpit Eccleſiam, & perturbauit vſque ad annum* 1546. *in quo miſerè obijt. Docuit errores plurimos. Sed præcipui ſunt, hominem ſola fide iuſtificari: liberum arbitrium periÿſſe per peccatum. Papam eſſe Antichriſtum: in Euchariſtia remanere ſubſtantiam panis cum corpore Chriſti. Indulgentias nihil valere: non eſſe Purgatorium: per Sacramenta non dari gratiam, peccata cum remittuntur, non deleri, ſed non imputari, & alia id genus multa. Vide Ioannem Cochlæum in libro de actis, & ſcriptis Martini Lutheri.*	Concilium generale Lateranenſe quintũ inchoatur ſub Iulio ann. 1511. & abſoluitur ſub Leone anno 1518. Equitibus Rhodienſibus fortiſſimè reſiſtentibus, Rhodus Inſula capitur, non ſine magna Clade Turcarum.
Andreas Caroloſtadius, qui primus ex diſcipulis Lutheri vxorem publicè duxit, cum eſſet Sacerdos, & cum eo Huldricus Zuinglius, & Ioannes OEcolampadius ſacramentariã hæreſim inchoarunt, ann. 1516. *docentes, in Euchariſtia non eſſe corpus Chriſti, niſi in ſigno; & addiderunt, Imagines Chriſti; & Sanctorum eſſe confringendas. Vide Io. Cochleum in libro de actis Lutheri anno* 1526.	Ordo Clericorum Regularium cõſirmatur à Clemente VII. anno 1524. Ordo Capucinorum ab eodẽ 1530 Ordo Clericorum ſancti Pauli, ab eodem anno 1533.
Balthaſſar Pacimontanus, & Bernardus Rothmannus ſectam Anabaptiſtarum inſtituerunt ann. 1527. *quæ etiam proles Lutheraniſmi eſt, & in varias ſectas diuiſa. Docent hi, non eſſe paruulos baptizandos, & ſi baptizati fuerint, iterum eſſe baptizandos*	Henricus VIII. Rex Angliæ anno 1535. ab Eccleſia Catholica deficiẽs caput Eccleſię Annæ

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Tyran. Orient.*	*Scriptores.*
				Iacobus Latomus. Io. Dried. Franciſcus Victoria. Ambroſius Catharin. Dom. à Soto. Martinus Nauarrus.
1540				
1545				
1550	Iulius III. Aretinus, ann. 5. m. 1. d. 16.			
1555	Marcellus II. Politianus, dies 22. Paulus IV. Neapolit. an. 5. m. 2. d. 27.			

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
dos quando adulti erunt. Alios plurimos errores docent, de quibus vide Io. Cochlæum de actis Lutheri ann. 1527. & Card. Heſium lib. 1. de hereſ. noſtri temporis.	glicanæ dici vo luit: & repugnantes Ioannem Roffenſem, & Thomam Morum cum aliis multis occi dit.
Philippus Melanchton Lutheri diſcipulus Confeſſionem Auguſtanam compoſuit ann. 1530. unde Confeſſioniſtæ, & molles Lutherani dicti ſunt, qui eam ſequuntur. Multos habent errores, ut quod partes pœnitentiæ ſint duæ tantum, contritio, & fides, id eſt, terrores conſcientiæ, & fides, qua credimus per Chriſtum nobis remiſſa eſſe peccata. Vide Cochlæum in lib. de act. Lutheri.	Anno 1540. Ordo Societatis IESV auctore B. Ignatio Loyola, confirmatur à Paulo III.
Ioannes Caluinus Nouiodunenſis Zuinglij diſcipulus, contempto magiſtro propriam familiam inſtituit ann. 1538. docuit, filios baptizatorum naſci ſanctos: gratiam ſemel habitam non poſſe amitti: omnes veros fideles eſſe prædeſtinatos: hæc, & his ſimilia habentur in libris quatuor inſtitutionis. Obijt ann. 1567. morbo pediculari, teſte Surio in hiſtoria ad hunc annum, & blaſphemans, ac deſperans, teſte Hieronymo Balſeco in eius vita.	Concilium Tridentinum generale inchoatur anno 1545.
Michael Seruetus Hiſpanus cum eſſet annorum 25. ſummum ſe orbis prophetam eſſe iactabat. Scripſit autem libros ſeptem de erroribus Trinitatis, in quibus docuit, nullam eſſe in Deo realem generationem: non eſſe in Deo	Regnum Angliæ ſub Iulio Pontifice, & Maria Regina Angliæ, ad Eccleſiæ vnitatem redit: ſed poſt paucos ann. ſub Eliſabetha Regina hæretica iterum ad ſchiſma, & hæreſim reuertitur.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores Occid.*	*Tyranni Orientis.*
1555	Marcellus II. Politianus, d. 22 Paulus IV. Neapolitanus, ann. 3. m. 2. d. 27		
1558		Ferdinandus ann. 6	
1560	Pius IV. Mediolanenſis, an. 5. m. 2. dies 15		
1563			
1564		Maximilianus Iunior, ann. 12	
1566	Pius V. Ligur. Ordinis Prædicatorum, ann. 6. m. 3. dies 24		Selimus Iunior ann. 8

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
Deo perſonalem diſtinctionem: non debere homines baptizari, niſi anno 30. tandem anno 1555. ab ipſo Caluino Geneuæ igni traditus eſt. Vide Io. Cochlæum de actis Lutheri ad annum 1532. & Surium in hiſtoria eiuſdem anni.	
Dauid Georgius Delphis in Batauia natus, prædicauit ſe eſſe eximium Prophetarum, & Filium Dei Chriſto Ieſu maiorem, & anno tertio poſt mortem reſurrecturum, & Regnum Iſrael reſtituturum. Sed iam anni circiter ſexaginta ab eius obitu præterierunt, & nondum ſurrexit, neque reſurget, niſi in die nouiſſimo cum alijs impoſtoribus gehennæ æternis ignibus cruciandus. Vide totam hiſtoriam apud Surium in hiſtoria anni 1555.	Caluiniſtæ ſub nomine Hugonottorum Regnum Galliæ infeſtare incipiunt ann. Domini 1500.
Gaſpar Suuenchfeldius, vnus ex confeſſioniſtis propria dogmata adinuenit, Humanam Chriſti naturam poſt aſcenſionem in diuinam eſſe mutatam: & ſolo ſpiritu contentos nos eſſe debere, vocale verbum, tamquam occidentem litteram eſſe reijciendum. Vide Fridericum Staphilum in lib. de concordia Lutheranorum.	Concilium Tridentinum generale concluditur ſub Pio IV. ann. 1563. Melita inſula ſumma vi à Turcis oppugnatur, ſed maiore virtute à Chriſtianis defenditur.
Andreas Oſiander, vnus ex confeſſioniſtis, ſed propter nouas hæreſes, ipſis etiam confeſſioniſtis hæreticus, docuit Charitatem, & Iuſtitiam, & Sapientiam quibus homo iuſtus,	Caluiniſtæ ſub nomine Genſeorum, id eſt, vilium perſonarum Belgium tumultibus replere incipiunt, anno 1566.

Digitized by Google

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperatores. Occid.*	*Tyran. Orient.*
1571			
1572	Gregorius XIII. Bononien. ann. 12.m 10.d.27.		
1574			Amurates III. ann. 20
1577		Rodulphus II. ann. 35	
1585	Sixtus V. Picenus Ord. Min. an.5. m.4.		
1590	Vrbanus VII. Romanus, d.12.		
1590	Gregorius XIV. Mediolan. men. 10.d.10.		
1591	Innocentius IX. Bononien. m.2.		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.	*Varia.*
iuſtus, & ſapiens eſt, eſſe ipſam Dei eſſentiam: & Chriſtum iuſtificare homines ſolum iuxta naturam diuinam. Vide Fridericum loco citato: & Surium in hiſtoria anni 1551.	Hoc anno 1571 ingens victoria nauali de Turcarum claſſe à Chriſtianis reportata eſt, cum ſancto fœdere iuncti eſſet Pius V. Papa, Philippus II. Rex, & Reip. Venetorum.
Io. Brentius non minimus inter confeſſioniſtas, docuit, Chriſti humanitatem ab ipſa Incarnatione, ſemper fuiſſe vbique. Vnde nati ſunt Vbiquiſtæ, aduerſus quos acriter diu pugnarunt Theodor. Beza, & alij. Vide Surium in hiſtoria anni 1564.	Anno 1572 menſe Nouembris apparuit noua ſtella miræ pulchritudinis in ſigno Caſſiopeia, & durauit vltra annum, & paulatim minui cœpit, donec eua neſceret.
Matthias Flaccius Illyricus auctor præcipuus hiſtoriæ centuriatæ Magdeburgenſis, & Lutheranorum rigidorum Pater, præter alia ſtultiſſima dogmata, docuit peccatum originale eſſe ſubſtantiam. Vide in noſtris controuerſijs lib. 5. de amiſsione gratiæ cap. 1.	Ordo Clericorum Minorum, Sixto V. confirmatur anno 1588.
Libertini auctore quodam Quintino Piccardo, docent, licitum eſſe ſimulare, & diſſimulare fidem, & religionem, & cum omnibus communicare: vnum eſſe tantum ſpiritum immortalem; Angelos, & animas hominum non eſſe immortales: Chriſtum non vere obijſſe in cruce, ſed opinione tantum. Alia multa docent, ſed clam, & inter ſe. Quorum non alium auctorem habeo, niſi Ioannem Caluinum, hæreſiarcham, in libro contra Libertinos, vbi dicit, ſibi notum eſſe, multa millia eſſe in hac ſecta.	Ordo Miniſtrantium infirmis, cõfirmatur a Gregorio XIV. an. 1591.

Anni Dñi.	*Pontifices.*	*Imperat. Occid.*	*Tyran. Orient.*
1592	Clemens VIII. Florentinus, ann. 12. men. 1. d. 3		
1595			Maumethus III. ann. 8
1603			Amath, ann. 16
1605	Leo XI. Florentinus, d. 26		
1605	Paulus V. Romanus, ann. 15. m. 8. dies 11.		
1612		Matthias ann. 7	
1619			Othomannus II.
1620		Ferdinandus II.	
1621	Gregorius XV. Bononien.		

Digitized by Google

Hæreſiarchæ.

Valentinus Gentilis, patria Cōſentinus an. 1558 Arianiſmum renouans docere cœpit, tres perſonas diuinas eſſe tres ſpiritus æternos, eſſentiali numero differentes: ſed Patrem eſſe maiorem filio, & Spiritu ſancto. Ob quam hæreſim ab ipſis hæreticis Bernæ capite plexus eſt, extat hæc hiſtoria apud Benedictum Aretium, auctorē damnatum, quem citamus, quia alios non habemus.

Franciſcus Dauid cum cæteris miniſtris Tranſiluanis, nouis Samoſatenis, & Ebionitis: docent, ſolum Patrem eſſe Deum verum; Filium, & Spiritum ſanctum eſſe virtutes Dei, *non diſtinctas à Patre perſona, vel relatione, vel eſſentia. Chriſtum eſſe purum hominem, ſed dici Verbū Dei, quia verba Dei annunciauit, quomodo, Io. Baptiſta dicitur vox. Vide, ſi placet, in noſtris controuerſijs, lib. 1. de Chriſto cap. 1. & 2.*

Varia.

Clemens VIII. Henricum IV. Galliarum Regem fidelium communioni, ac S.R.E. obedientem reddit. Henricum ipſum arma in Italiam inferentem, cum Philippo III. Hiſpaniarum Rege fœdere iungit, pacem per Petrum Card. Aldobrandinum in Gallias Legatum firmat.

Ferrariam à Cæſare Eſtenſi Duce, ad priſtinam Eccleſiæ ditionem, Imperiumque reuocat.

Aduenas, ac peregrinos comiter, hoſpitaliterque recipit, pauperes menſa admittit. Chriſti etiam Domini exemplum imitatus, anno Iubilæi pedes lauat, eò maius ex humili cultu conſequutus decus, quò excelſior Pontifex, ac Princeps fuit.

Paulus V. Baſilicæ S. Petri in Vaticano, cui Iulius II. fundamenta iecerat, cæterique Pontifices per centum, & amplius annorum ſpacium ædificando proſequuti fuerant, magnificum aſpectum addendo, ſupra centeſimum annum operi ſupremum lapidem imponit.

Anno 1621. Gregorius XV. Conſtitutionem edit, qua dum Romanorum Pontif. electionem per ſecreta ſuffragia celebrandam fore ſancit, libera eligentium vota reddit,

Digitized by Google

Varia.

Bohemia ab Auſtriacis deficit, Comitemq. Palatinum Rheni in Regem adſciſcit, mox Ferdinandi Cæſaris armis Palatino propulſo, Regnum ſubactum. Nec ea victoria pax fuit, ſed rurſus acriora exarſere in Germania bella.

Anno 1621. Othomanus Turcarum Rex iuuenis ferocis ingenij, ingentes copias armat, ſupra centum millia militum ducit; eo exercitu inſtructus, Poloniæ fines ingreditur, ſed magna ſuorum cæde, Sigiſmundi III. Poloniæ Regis ſtrenua virtute depellitur.

FINIS.

ROMÆ,
Apud Hæredem Bartholomæi Zannetti. 1622.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

IN HISTORIAS A PRIMORDIO ECCLESIÆ AD GREGORIVM PAPAM XV.

Præfatio.

E CCLESIAE initia,incremẽtaque haud ſatis ſcio ſubli-miora magis, an ſalubriora: quippe ambigas res ipſa, an rei modus admirabilior. Infirma mundi elegit Deus, vt confringat,cõfundatq. fortia: non Principum opibus,non oratorum facundia, non gentium agmine. duodecim ex humili erexit plebe, qui mandata in omnes Terrarũ deferrent oras,mortales cæleſtibus imbuerent arcanis, vniuerſo Orbi legem imponerent; Principum mi-

nis increpati, gentium execrationibus inſectati, hoſtili ferro oppugnati, non expugnati, non eliminati, non retardati perſtitère, perfecère ad quod delegabătur opus. Non minora proximis ætatibus ſubſequuta. acriùs ſæuitum; maiori impetu Nero Romanorum primus, tum Domitianus, cæteriq. Principes inermem gentem ferro eliminare moliuntur: irrito manente conatu, quò plures ferro interempti cadebant, eò plures fidem amplexi ſurgebant; propagabaturq. ſanguine, quæ ſanguine parta erat fides. Parem in viris, ac mulieribus aduerſus hoſtilem impetum conſtantiam cerneres: omnis ſexus, omnis ætas pugnando ad coronā anhelat. Trecentum fermè annos hoſtilis graſſatus impetus; totidem annos inuicta perſtitère fide: Tùm maximè vincebant, cùm fide interempti cadebant. Inuenit tandem conſtantia fidem, ſubegitq. dominatricem gentium vrbem Romam. Ibi Imperij, religioniſq. arce per Pontifices conſtituta, mira, varia euenère: Romanus Pontifex Terrarum protinus, Cælorumq. arbiter enituit. Conſtantinus primus, tùm cæteri Orbi imperantes eius ſe Imperio ſubiecère; magiſq. parendo, quàm imperando

profe-

Digitized by Google

profeciſſe protinus agnouerunt. nunquam Conſtantinus ſublimior, quàm dùm erga Silueſtrum humilior. Tùm maximè Tyrannos Romanum inuadentes Imperium deiecit, cùm ſeipſum fidei ſubiecit: Maxentios, Maximianos, Licinios acerrimo dimicantes prælio tùm eliminauit, cùm ſeipſum fidei ſubiugauit. Inde ingentia eius in Romanam Eccleſiam beneficia; nec modò regijs Baſilicis, regio penè ſplendore ſacra decorari voluit, ſed vrbem quoque Romam, magnam Italiæ partem Pontifici ſubijciendo, Pontificum mirum in modum erexit decus. Illud verò protinus comprimere infidi hoſtes moliti: ſeu vrbs ſuperſtitioni adhuc magna ex parte obnoxia: ſeù qui mox longè degeneres Conſtantius, ac Iulianus imperarunt, piam largitatem auerſati, Pontifices vel non accepère, vel protinus ex ea dominatione deiecerunt. Poſt multas demũ ætates cùm ad barbaras gentes Italiæ deueniſſet Regnum, barbaris inuaſoribus eliminatis antiquo iuri, legitimæ dominationi locus patefactus, Aiſtulpho, ac Deſiderio Longobardorum Regibus deuictis, inſigni fortitudine, pari pietate Pipinus, mox Carolus magnus filius Roma-

Digitized by Google

nos Pontifices in priſtinum ius, dominationemq. reſtituère. Piam Patris largitatem Ludouicum ex Carolo Magno ad magnatum germen proſequutum, vtriuſque Siciliæ Regnum, adiacenteſq. Inſulas Corſicam, ac Sardiniam Pontificiæ ditioni firmaſſe Leo Oſtienſis eſt aûthor. Id verò Otho Imperator ratum firmumq. dum eſſe voluit, literis aureis Romani in Romana arce conſcripto diplomate, rei geſtæ monumentum aſſeruauère. Fuit priſca illa ætas ita largitatis, vt hodie cupiditatis ferax. Principes libentiùs tum ſua Eccleſiæ erogabant, quàm hodie pleriq. aliena inuadere nituntur; magiſq. piè elargiendo, quàm per iniuriam rapiendo eorum excreuère opes.

Anglia S. R. E. vectigalis ex Scriptoribus in vita Greg. Papę III. ſingulæ familiæ denariũ ſingulis annis perſoluebãt ex Polidoro Virgilio, qui fuit quæſtor in eo Regno.

Longum eſſet recensère vrbes, Prouinciaſq. innumeras, quas vectigales conſtituentes cenſu perſoluto Rom. Eccleſiæ adhæſère: Non Anglia, non Saxonia, non Polonia, non Pannonia, non Luſitania, non Dania, non Bohemia, non Croatia, non Dalmatia, non Hibernia, non Armenia eo vectigali immunes. Angliam Rex Ina anno ſalutis 740. vectigalem conſtituit, perdurauitq. vſque ad Patrum noſtrorum memoriam perſoluto cenſu pia largitas: eadem

dem

Digitized by Google

dem ætate Saxoniam Carolus magnus, haud longè poſt Pannoniã Stephanus Rex: pari largitate, pari pietate Suenus, ac Vladiſlaus Reges, ille Daniam, hic Boemiam ſubiecère: nec à vectigali Croatiam, ac Dalmatiam, Demetrius Dux, Luſitaniam Alphonſus, Hiberniam Henricus, Armeniam Leo Reges ſolutas eſſe voluere. Eodem cultu, eadem beneficentia Polonos, vbi primùm Euangelij illuxit eis nuncium, ſe geſſiſſe, Luithprandus ſcribit: nec Hiſpanias inferioribus opibus, Romanam Eccleſiam coluiſſe, ac fouiſſe, Gregorius Papa vij. eſt auctor: ſcribit certè à Berengario Barchinonenſi Comite auro, argentoq. in vrbem tranſmiſſo, vectigal Vrbano IV. Papæ perſolutũ. Nec ſeruitutis vectigal illud fuit: nunquàm aliàs libertate ſe magis frui ſenſerunt, quàm dum Eccleſiam vti matrem largitate fouerunt. nunquàm magis ditiores, quàm cùm in Eccleſiam profuſiores.

Saxonia perſoluebat 1200. argenti libras, ex Baron ad annũ Domini 782.
Pannonia, vectigalis ex epi. Greg. PP. VII.
Polonia ex Luithpr.
Dania ex lib. Cenſuũ qui aſſeruatur in Archiu. Vatic.
Boemia ex ep. Greg. PP. VII.
Croatia, & Dalmatia ſedente Greg. PP. VII. ducētũ annuos Byzantios ſe[illegible] ſoluturas conſtituère. ex lib. Cenſuum manuſcrip.
Luſitania libras auri quatuor. ex epiſt. Innoc. PP. III.
Hibernia vectigalis ex Scriptoribus in vita Adriani PP. IV.

Varia deinde, proſpera, vel aduerſa ſubſequuta: nec ſatis ſcio ſecundis rebus magis, an aduerſis, Eccleſiæ ſe erexerit decus. Poſt tranſlatum ex oriente in occidentem ad Germanos Principes Imperium, nunquàm acriùs, quàm à Friderico Aeonobar-

Armenia ex Arnoldo in Chronico, quem refert Baron. ad annum Domini 1197.

bo Pontifices vexati, nunquàm aliàs magis elati: acri obſidione Romam cinxerat, magnam vrbis partem ferro, flammiſq. deuaſtarat, Alexandrum III. è Pontificia deturbarat ſede: atroci ſchiſmate Eccleſiam diuiſerat: Victorem, mox eo vita functo, Paſchalem adulterinos Pontifices inuexerat, foueratq. poſt acre xviij. annorũ diſſidium, non tam aduerſus hominem, quàm aduerſus Deum, bellum ſe gerere tandem intelligẽs, Imperatoria chlamyde, regioq. abiecto ornatu, adorabundus ad Alexandri pedes prolapſus, Venetijs in magno procerum, Principumque conſeſſu: facinus deteſtatus ſupplex veniam orat, eiuſq. quem ſuperbè erat aſpernatus, tandem pedes humiliter eſt oſculatus. Lucius II. dum Senatores ſupra Pontifices ſe extollentes infringit, Romanos effrẹnata dominandi libidine rebellantes perſenſit, Pontificem verò ad extremum vſque exitium inſectati, lapidibus conflictatum extinxère. At tum quod ciues detrectauère Imperium, læti, libenteſq. exteri, remotiq. Principes acceperunt. Alphonſus Luſitaniæ Rex, ſe ſuaq. omnia Romanæ Eccleſiæ ſubijcit, Regnumq. vectigale conſtituit. extat tantæ rei in Vatica-

Digitized by Google

na Bibliotheca à Cencio Cardinali Camerario literis conſcriptum monumentum. Quid plura? proximè poſt Pipini, Caroli, Ludouici tempora, fuit ætas, in qua Romana Eccleſia diris agitata procellis, quæ Principum largitate obtinuerat, Berengarius Italiæ Rex per Tyrannidem eripuerat: ad Tuſculi verò, ac Anagniæ Comites, plurimùm opibus, ac factionis potentia in vrbe præpollentes, vrbis dominatio deuenerat. Tum primùm ſacroſancta in deligendis Pontificibus comitia violari cæpta. Inauditum, ac planè nouum irrepſit, vt adoleſcēs, & propè puer, non dum decimum octauum ætatis egreſſus annum, in Pontificia collocaretur Sede. Is Octauianus, qui deinde Ioannes XII. eſt appellatus, Alberici ex Comitum gente Principis filius fuit. Iuueni ea ætate, quæ aptiùs aliena regitur tutela, vniuerſæ Eccleſiæ regimen demandatur. mirum, Ioannes ad Pontificium culmen euectus, aliam induens perſonam, iuuenili robori iunxit ſenile ingenium: cum Othone Imperatore ſociat vires, breui Berengarium deprimit, Romanam Eccleſiam ad priſtinam dominationem, Imperiumq. reuocat. Ita Deus per eum, qui vi, ac Tyrannide in

De Ioanne xij. tradit Baron. ad annum Domini 956. ex Luitprādo, qui ea ætate floruit.

Digitized by Google

Pontificia Sede irrepſerat, Berengarij depreſſit Tyrannidem, qui Romanam Eccleſiam oppreſſerat.

Nulla fuit ætas, quæ magna, varia, mirabilia Eccleſiæ non attulerit: at rarò prouenère Scriptorum ingenia, qui vel ea literis demandarent, vel facta verbis æquarent. Quæ à D. Petri obitu ad Conſtantini tempora contigère, ſatis magna, præclara, Diuina magis, quàm humana videntur. Sed eo temporis interuallo acres Neronis, Domitiani, Traiani, Antonini, Seueri, Maximini, Decij, Valeriani, Aureliani, Diocletiani inſectationes Eccleſia perpeſſa: inter hoſtiles furores fidem fateri, crimen; fidei verò certamina literis demãdare, haud impune erat; inde mutila, ac ieiune ad nos deuenère. Non inſcius ſum Euſebium, qui Conſtantini tempore floruit, in hiſtoriam ea conferre aggreſſum, ſed Græcus Græcorum magis, quàm Latinorum res, quæ longè præſtitère, eſt proſequutus. In Arrij etiam partes pronior fuit. infidi proinde viri ſuſpecta fides: ſeruile etiam ingenium Cæſares adulatus oſtendit. Haud longè poſt, Gothorum, cæterarumq. barbararum gentium incurſus varia, magna attulere; at ſi-

cut

cut nouarum, magnarumq. rerum ferax: ita ſcriptorum ſterile ſæculum manſit: ſiluère inter armorum ſtrepitus ingenia. nec vllus inter barbaros mores ijs artibus, quibus excoluntur, locus. Inde non minor labor ex antiquitatis latebris, ac propè ſilentio eam eruere, quàm eruta temporum ſerie aptè verbis conſtruere. Nuper nonnulli acri ſtudio conquiſita, hiſtoriarum magis controuerſias conſcribendo, congeſſere; Compilatores vero, qui in Epitomen redegerunt, haud potiori loco habendi.

Arduum eſt hiſtoriam conſcribere; nam non modo geſta, ſed quo modo, quoue, conſilio euenerint enarranda: factaq. dictis ſunt exequanda: Eccleſiæ verò res in Hiſtoriam conferre, eò difficiliùs, quò ab humano ſenſu remotiùs habentur. Inde haud mirum, ſi res à magnis viris ſæpè tentata, non adhuc abſoluta habeatur. Grandem, & noſtris viribus longè imparem prouinciam ſuſcipimus: ſed quia Chriſtianæ Reip. tam magna, tam varia conſcribere ſaluberrimum; eius freti ope, qui vel infantium linguas diſertas reddit, opus aggredimur. Illud verò non alij, quàm ſummo Eccleſiæ Rectori, Tibi præcipuè Gregori P. Beatiſs.

qui

Digitized by Google

qui eas artes, quibus magna excoluntur ingenia, ab adoleſcentia hauſiſti, & ſemper fouiſti, tranſmittendum protinus duxi. Exequi vero dum rem omnium grauiſſimã, in tenuiſſimas vires incidiſſe penſarem, hærebat animus. In ea ancipiti cura Ludouicus Ludouiſius S.R.E. Card. Camerarius, ſicuti genere Beatitudini tuæ coniunctiſſimus, ita virtute, ac animi præſtantia quàm ſimillimus, ſingulari humanitate aditum ad te patefaciendo, ad firmiora conſilia me erexit. Iamq. magnum iter emenſi, Pontificatus, Imperijq. tui primordio, quo læta in omnes terrarum oras illuxit, affulſitq. dies, Eccleſiæ proferre primordia; quæque à Chriſti ortu ad Conſtantini tempora proſpera, vel aduerſa contigerint, enarrare, eademq. cum noſtræ ætatis moribus conferre ſubit animus. Quòd ſi deguſtando cæptis non abnueris, lætis auſpicijs cætera proſequar: quæq. tot annorum ſæculis ingentibus voluminibus congeſta vagantur, exiguo libri vnius volumine digeſta, Deo opitulante, cõplectar. Nec ea altiſſimæ ſapientiæ tuæ, tam cognoſcenda tranſmitto, quàm ſi neceſſe fuerit, corrigenda, P. Beatiſſime ſubmitto. Viue diù, ſemperq. fœlix.

HO-

Digitized by Google

HORATII SCOGLII CATACENSIS A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

LIBER PRIMVS.

Epitome Libri Primi.

CHRISTI IESV Diuina, humanaque origo, Eccleſiæ quoque Primordia, primo libro hoc ordine recenſentur. Vnigenitus Dei Filius cùm ab æterno in ſinu Patris, eiuſdem cum Patre Diuinitatis, omnis expers mortalitatis eſſet, temporis adueniente plenitudine, mortalitatis natura indutus, Diuina in Terris arcana aperit, Eccleſiam erigit, cælum mortalibus in Cruce reſerat. At tertia illuceſcente

die

Digitized by Google

die, è dira, ſæuaq. Crucis tormentis ſibi illata morte, rediuiuus ſurgit. xl. deinde dierum ſpacio cum Apoſtolis moratus, cùm ad Cælos vnde aduenerat, redeundi tempus adueniaret, Petro Eccleſiæ tutelam, curamq. demandat. Petrus mandata exequens, ſtatim ac Ieſus triumphali reditu Cælos conſcendit; Eccleſiæ gubernacula ſuſcipit: quam xxxv. annorum ſpacio & regit, & per vniuerſum Terrarum ambitum longè, latèque ſtrenua Apoſtolorum adiutus virtute propagat. Quicquid igitur Petro gubernante, vel ab ipſo Petro, vel ab Apoſtolis, vel à cæteris illuſtribus viris, in Eccleſia memorabile geſtum, hoc primo libro ex ordine enarratur.

A PRI-

Digitized by Google

A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

LIBER PRIMVS.

QVAE à primordio naſcentis Eccleſiæ proſpera, vel aduerſa contigerint, conſcribere mihi cogitanti; in ipſo operis veſtibulo Diuinę profectò opes enixè forent deprecandæ. In immenſa etenim rerum ſerie, quæ ſupra milleſimum ſexcenteſimum repetitur annum, verſantes, Pontifices, qui tanto temporis decurſu miris Inſtitutis Eccleſiam rexerint, Principes, qui vel eam oppugnarint, vel ſingulari fortitudine ab hoſtium, bellorumq. incurſibus vindicarint; viri denique ſanctitate illuſtres, quorum vel præclara doctrina hæreſes propulſæ, vel egregijs facinoribus Catholica Fides propagata; Diuina, humanaq. iuxtà ſunt hiſce noſtris literis recen-

Digitized by Google

recenſenda. Haud minus varietate, ac magnitudine, quàm rei ipſius ſublimitate, quæ humanum captum, humanam excedat fidem arduum, ac laborioſum opus. Cæleſte Numen humana indutum natura in Terris obuerſatum, per mortem perennis vita, per Crucem ſalus, per rudes homines Cæleſtis doctrina; inermis verò gens ſæuientes ferro Principes, hoſtilia magis ferendo, quàm inferendo deuicit; ſubegitque dominatricem gentium Vrbem Romam; Ibidem arcem Imperij, ac religionis, ſtabilemque ſedem Pontifices conſtituère.

Conſilium, & finis Auctoris.

Quæ quoniam vel ſparſis, vel prolixis, & ad Hiſtoriæ inſtitutum non omnino ſpectantibus monumentis ad nos deuenère; inde conſilium mihi, quæ ad Hiſtorias pertinent, procul à mendacij crimine, atque à prolixitatis faſtidio, Diuina vt ſpero, adiutus ope contexere.

Chriſti Ieſu Diuina humanaque origo.

Chiſtum Ieſum ab æterno, ante Mundi exordium Deum de Deo progenitum; ſed ad reparandos mortales ex Regia Dauid progenie, Mariaque Virgine mortalis natura aſſumpta, Hieroſolymis, cæteriſque in Iudeæ regionibus Diuina arcana aperuiſſe; in Cruce Cælum mortalibus reſeraſſe ſatis

conſtat:

Digitized by Google

conſtat: ſacram quoque Eccleſiam tantarum rerum ſacramentis, Diuiniſque inſtitutis imbutam, quæ vel ab ipſo humani generis initio varijs Prophetarum vaticinijs denunciabatur, & veluti in ænigmate ſub vmbra deliteſcebat, erexiſſe. Quare res ipſa hortari videtur, vt antequàm initium narrandi faciam, altiùs repetam, cauſſamque cur humana indutus natura humanum genus reparare voluerit, ſimul quibus initijs Eccleſiam erexerit, quantùm humana imbecillitate conſequi potuerim, paucis exponam.

Dum in ſinu Patris, eiuſdem cum Patre Diuinitatis, omnis expers mortalitatis eſſet, eius Imperio Cælum, Terraque & vniuerſa, quæ in eis ſpectantur, in medium prodierant. Procreatàque tanta ex nihilo rerum mole, aliquem, qui vniuerſis rebus præeſſet, eiuſque veluti vices in Terris gereret, condere ſtatuit. hic ad eius imaginem erectus Homo fuit. Is in nobiliori Terrarum parte omni humano cultu digniori, quæ propterea Paradiſus voluptatis dicebatur, Animantium dominator, cunctarum rerum arbiter, Orbis Dominus, præclaris naturæ dotibus, gratiæ donis decoratus conſtituitur.

Digitized by Google

tur. non ægra valetudo corpus, non mæror animum fatigabat: non fami, non frigori caro, non iræ, non cupidini mens obnoxia: per amena cunctis animantibus, quæ in Cælo, & quæ in terra ſpectantur, parentibus, tranquillam, lætamque agebat diem; cùm ſtatim inani, ac ſubdolo mulieris, quam conſortem, vitæque ſociam compararat, ingenio cuncta turbari cæpère. Hæc pulchritudine, ac ſuauitate eius quod vnum Deus vetuerat delectata, virum allicit, traxitque vt vetito pomo veſceretur. dum conditoris mandatum violat, protinus condita ei cuncta reluctauere: nec modò animantes, exteras res aduerſari, ſed in ſeipſo pugnam, corpus menti, mentem Deo rebellantia perſenſit. Ita Conditori inuiſus, conditis rebus infenſus, ſibi ipſi obnoxius, ex optimo rerum ſtatu in deterrimum momento delapſus, miſerrimam ſibi, poſteriſque omnibus vitæ conditionem inuenit. Nec miſerrima vitæ conditio vnà cum vita erat finienda: animus vt, è corpore euolaſſet miſerabiliores rurſus erat pænas luiturus. Tam miſerabilis ſtatus miſeratio Conditorem tandem inuadit: humana igitur induere ſe natura, mortemque in ea, vt ita iratum

Patris

Digitized by Google

Patris placaretur Numen, obire ſtatuit. ſed non ſtatim id fieri æquum videbatur; facinus pænarum interuallum poſcebat; diu præterea ad tam grande myſterium præparandi erant mortalium animi. Igitur Adam, Noe, Abraham, cæteriſque illuſtribus humani generis parentibus indicari primò cæptum; mox varijs Prophetarum vaticinijs denunciari; ſimul & lex, iuxtà quam vitam moreſque mortales componerent, per Moyſem Hebræorum eximijs virtutibus præclarum Ducem in monte Synai Diuinitus data eſt. Tandem cùm ab orbe condito ducenti ſuper quinque millia, ſeu vt alijs magis placet, quatuor ferè millia (nam non ſatis id exploratum apud authores) à tradita verò lege mille quingenti circiter elapſi eſſent anni; tantæ diù expectatæ rei peragendæ tempus viſum. Auguſtus Cæſar tum totius Orbis vndique pace parta à quadragintę duobus ante annis tenebat Imperium. Cornelius Lentulus, & Valerius Meſſala Coſſ. Romæ erant. Peroportunè eo penè tempore altiſſima Numinis prouidētia, erat in Galilea in Ciuitate Nazareth, eximijs, præclariſque decora virtutibus, regioque ſanguine orta puella, Maria nomine. Hæc

Incertum quo anno ab Orbe condito Chriſtus natus. nam non modo auctores, ſed Romana martyrologia iuxtà variam editionē inter ſe diſcrepant. Card. Bellarm. in chronico anno 3984. Pererius verò in Danielem anno 4020. ab Orbe condito natum ſcribūt.

Mariæ infantia & educatio. ex Euodio apud Niceph. lib. 2. hiſt. Greg. Niſſen. & alijs. Ioſeph. lib. 2. antiquit. cap. 2.

ab ineunte ætate inter Virgines puellas in Hieroſolymitano Templo ſub Pontificum Sacerdotumque tutela educata, cœleſtibus vitam quam ſimillimam egerat. erant enim ad puellas ritè educandas, vt Ioſephus antiquitatum Iudaicarum diligens ſcriptor refert, nonaginta miro opificio in Templi circuitu à Salomone Rege coſtructę, cedroque contextæ cellæ. Vbi primum adoleuit ætas nuptui tradiderè. xv. vt ex Euodio, qui proximè poſt Apoſtolos Antiochenam rexit Eccleſiam, Nicephorus refert, tùm agebat ætatis annum. Ioſeph ex eadem Tribu Vir, & cuſtos deligitur; alter alterius coniugali amore, conſortio, ſocietate fruitur; manſitque illibatus nulla corporis coniunctione amor; nam protinùs vterque cæleſti afflatus Numine pari conſenſu perpetua Virginitate ſe deuouent: nec ſterilis Virginitas manſit, magna mox prole fæcunda. Ioachim ex Regio Dauid ſtemmate, Annam ex Tribu Leui, quæ ſola ex cæteris Pontificia, ſacerdotalique fulgebat honore, progenitores Maria habuit. Ex Dauid quoque paternum, ex Leui maternum Ioſeph trahebat genus; nam licet legis præſcripto nuptias extra cognationem, ſeu Tribum con-

Poſt deſponſationẽ emiſſum votum virginitatis confirmat D. Thom. 3. par. q. 28. ar. 4.

Digitized by Google

contrahere nefas; peculiari tamen iure, Regium Iudæ genus cum ſacerdotali Leui progenie iungi indulgebatur: multaque in eam rem, vt omittam, quæ Philo Iudæorum diſertiſſimus tradit, ex ſacris literis exempla ſuppetunt. Hæc comperta, explorataque apud ſacros auctores cùm habeantur, non leuis dubitatio exoritur, dum Matthæus, & Lucas pari vterque auctoritate irrefragabilis, inter ſe pugnantia loqui videntur: ille dum Ioſeph ex Iacob progenitum, hic verò dùm Heli filium conſtituit. Sed dubitatio qua varie torſit noſtrorum ingenia, longè propellitur, ſi ad ea quæ Africanus Theologorum antiquiſſimus perſcripſit, intendas animum. *Vterini*, inquit, *erant fratres Heli, & Iacob: Heli abſque prole decedente, Iacob illi ſemen ſuſcitauit, & genuit Ioſeph, qui natura filius eius erat, lege vero Heli, ita vtriuſque filius Ioſeph*. Hæc Africanus. qua totidem verbis, vt refert Euſeb. referre volui, vt ita magis Iuliani Apoſtatæ, Fauſti Manichæi, cæterorumque temerè obtrectantium inane eluceſcat ingenium. Nam ex lege, Viro ſine prole decedente, frater ſuperſtitem ducebat vxorem, natique liberi ad priorem virum referebantur: Inde

Philo lib. 2. de monarch. ex lib. exodi 6. & lib. 2. Paralip.

Diſcordia Euangeliſtarũ in Chriſti genealogia concordatur.

Africanus apud Euſeb. lib. 1. hiſt. 9.

euenit, vt in alijs quoque Matth. & Lucas genealogiam intexentes diſſentire viderentur: nam Lucas adoptionis, Legiſque iura reputando, antiquum Ioſeph genus ex Tribu Leui per Nathan; Matthæus verò ex Tribu Iuda per Salomonem Regem carnis originem deſcribit. diſſoni, diſcordes, at veritati conſonè concordes.

Mariæ egregius virtutum cumulus, puriſſimus animi candor, ſpectata pietas, religio, præclara præterea Virginitas apprimè ſuperis grata erant. In eius igitur Virgineo vtero, id quod tàm diù ante mortalibus promiſerat, exequutioni tandem demandari placet. Quartum poſt menſem, quo deſponſata erat, mittit è ſuperis ſedibus cæleſtem ad eam, vt de tanta re priùs edoceretur, nuncium. Illa primo, atque improuiſo Angeli aſpectu turbata, quid nam rei id eſſet, curue miſſus veniret, agitabat animo: cùm ſtatim res, quoque pacto ſine hominis ope, tam grande myſterium ſtatim ipſo temporis momento peragendum eſſet, ex ordine aperitur; concepitque protinus anguſtia vteri, quem nulla rerum ambit moles. VIII. calendas Aprilis id contigiſſe Auguſtinus Latinorum eruditiſſimus ſcriptor

Mariam quartum poſt menſem quo deſpōſata erat, Spiritus ſancti ope concepit. ex Euod. apud Niceph. 2. hiſt. 3.

D. Aug. lib. 4. de Trin. cap. 4.

tor notat: qua eadem die primus humani generis parens conditus.

Iamque nouem fermè elapſis menſibus, cùm tempus pariendi aduentaret, exijt edictum ab Auguſto Cæſare vt deſcriberetur vniuerſus Orbis. Id in cauſſa fuit, vt Diuino fætu prægnans Virgo, vnà cum Ioſeph, cui deſponſata erat, Bethleem, & viri, & mulieris municipium, vterque enim erat de domo, & familia Dauid, pergerent. ita ille, qui Legem mundo daturus erat, antequam mundo enaſceretur, aliorum Legibus obediens eſſe voluit. Bethleem, quæ & Ephrata dicebatur, Vicus eſt in Iudæa, xxv. ſtadijs à Hieroſolyma diſtans, ſupra collem in longum porrectum ſitus. In extrema verò collis parte, quæ orientem ſolem reſpicit, rupis caua, qua facilè ab iniurijs Cæli, homines, animanteſque defenderet, conſpiciebatur. Eò cùm ventum eſſet, quia cùm ſumma nobilitate ſummè pauperem, inopemque vitam agebant, nec vllus alius in diuerſorio locus erat, in eandem cauam rupem in antri formam exciſam ſe ſe recipiunt. Ibi vnigenitus Dei filius, qui ab æterno in ſinu Patris, eiuſdem cum Patre Diuinitatis, omnis expers mortalitatis fuerat, ex virginis vtero

Bethleem deſcriptio.

Chriſti in caua rupe natiuitas. ex Origen. lib. 1. con. Celſ. Hieronym. ad Marcell. & Athan. de natiu.

humana indutus natura, ſub infantis forma ſummo noctis ſilentio octauo calendas Ianuarij in medium prodire viſus eſt. Ita, ille qui ſine matre in Cælis, modò ſine Patre in Terris enaſcitur. ſtatimque è Cælis Angelicæ legiones, ingenti exultatione, ſummis laudibus nouum ſui Regis natalem celebrantes decurrunt. Fama eſt, & apud Dionem, & Suetonium Ethnicos ſcriptores, licet ſuboſcurè indicatum, inuenio, Iouis, & Romuli, Remique ſtatuas in Capitolio ſubito fulminis ictu conflagraſſe; inſculptaſque Romanas leges, ita vt amplius legi non poſſent, inuerſo ſe ordine commiſcuiſſe: ſimul TransTiberim puriſſimo fontem oleo ſponte manantem diù noctuque ſpectatum. Delphis verò famoſum Apollinis oraculum, ab eo tempore reſponſa reddere ceſſaſſe; multiſque ſciſcitantibus quid nam rei id eſſet, Hebræi pueri imperio ad infimum orcum faceſſere cogi reſpondiſſe. hiſce autem carminibus ſilentium excuſaſſe tradit Suidas.

Statuas de Cælo tactas, Romanaſq. leges inuerſo ſe ordine commiſcuiſſe ãno 690. ab vrbe condita, tradit Dio. lib. 37. hiſt. alia item prodigia recenſet Suet. quæ Oroſius Chriſti natalẽ indicaſſe ſcribit. Oleum TransTiberim è Taberna meritoria erupit, anno 111. poſt necẽ caij Cæſaris. ex Euſeb. in Cron.

Me puer Hebræus Diuos Deus ipſe gubernãs
Cedere ſede iubet, triſtemq. redire ſub orcum.
Aris ergo de hinc tacitus abſcedito noſtris

Idem Suidas in verbo Auguſtus, & Nicephor. lib. 1.

Nec deſunt ſcriptores, qui Auguſtum eo reſpon-

reſponſo permotum, ſimul ſybillina carmina perſcrutatum, in Capitolio Aram primogenito Dei dicaſſe ſcribant. Extat certè hodie eodem in loco non abſimili inſignitum titulo magnificum Templum. Tùm alia ſybillarum vaticinijs, tùm præcipuè, quod & prodit Tullius, licet Ethnicorum ſuperſtitioni obnoxius, aliò vertat, inerant, Regem venturum, quem quis niſi exciperet longè à ſalute deuius foret. Tull. lib. 2. de Diuin.

Sybillina carmina religione à Romanis recondebantur, nec niſi à certis ad id dicatis viris inſpici fas erat. Quin ſociali bello exuſto Capitolio, Samo, Ilio, Erytrha, per Africam etiam, Siciliam, & Italicas Colonias Auguſti mandato conquiſita, datumq. Sacerdotibus, quantùm humana ope potuiſſent, vera diſcernere, quia multa vana ſub nomine celebri vulgabatur, auctor eſt Tacitus. At Sybillas Diuino afflatu loquutas, vt per eas gentibus quoque Saluatoris aduentus prænunciaretur, Origenes, Hieronymus, Clemens Alexandrinus, alijque celebres viri confirmant; ipſum quoque ſybillæ græcum nomen, quod latinè Diuini concilij nunciatrix vertitur, indicat. Tacitus lib. 5. annal. Origen. contr. Celſ. lib. 5. Hieron. cont. Iou. lib. 1. Clem. Alex. lib. 6. ſtrō.

At apud Matthæum, qui irrefragabili

Digitized by Google

authoritate Euangelij cõſcripſit hiſtoriam, inuenio, nonnullis Orientis Principibus, ſtellam mira præfulgentem luce, quæ tanti Regis natalem indicaret, apparuiſſe. Eos tanto prodigio permotos, in Iudæam iter dirigentes, vbi Hieroſolymam peruenère, certiùs de loco, vbi natus eſſet edoctos, Bethleem præuiam itineris ducem ſtellam ſequentes contendiſſe. Ibi puerum humili in præſepio iacentem adorantes, aurum, thus, myrrham obtuliſſe. Hos Principes viros, quos Magos appellat, abſonè Iuſtinus, & Origenes à magicis artibus, quibus Demones ſibi conciliarent, nomen ſortitos, tradidere; potiùs cum Clemente Alexandrino, Cryſoſtomo, alijſque præclaris auctoribus, ab eximia ſyderum, rerumque naturalium cognitione: nam tali ſapientia pollentes, Magi apud Perſas, aliaſque gentes appellantur: vel cum Tertulliano, ac Epiphanio, ex Magodiæ regione, quæ eſt in Arabia, polletque auro, thure, & myrrha, ortum nomenque ſortitos crediderim. Conſtat certè ex antiquis ſacrarum litterarum monumentis, Abraham ex Cetura, Iexan, & Madian filios genuiſſe, ex Iexa verò Saba ortum: hi Arabiam incolentes Saba Sabæis, Madian

Magi præuia ſtella ex Arabia ad Chriſtũ natum cum muneribus deueniunt. ex Matth. cap. 1. De eorum nomine, ac origine vide Epiph. in Compend. doctrinę, Tertull. lib. 3. con. Marcion. Cryſoſt. homil. 6. in Matth. Clem. lib. 1. ſtrom. Origen. lib. 1. cont. Celſum, Iuſtin. martyr. in dialog. cont. Trifonē.

Madio-

Digitized by Google

Madionitis,ſeu Magis nomen,origineq́.dedere,vt veriſſimè Dauid diù ante de Chriſto vaticinando cecinerit, *Coram illo procident Aethiopes, inimici eius Terram lingent, Reges Arabum, & Saba dona adducent.* Quo tempore Bethleem peruenerint, non ſatis inter auctores liquet; plures tamen inuenio, qui XIII. die poſt iter arreptum eò perueniſſe tradant.

Hieroſolymæ Regno mille propè annos Judæ Tribus regio iure imperitarat. Dauid primus omnium ex ea tribu regnat: ab eo Salomon filius, cæterique continuata ſerie Regnum accepère: donec Hieroſolyma à Nabuchodonoſor Rege Babylonis capta, euerſaque. Lxx. deinde annorum decurſo ſpacio per Cyrum Perſarum Regem captiuitate Hæbrei ſoluti, reuerſiq. poſtliminio, Zorobabel ex eadem Tribu Iudę,à qua tùm primùm Iudæi dici cępere,regnum obtinet. Inteſtina demum diſſenſione,Ariſtobolo,& Hircano fratribus plus quàm hoſtili furore de Regno contendentibus,vetuſtiſſimo omnium Imperio finis: eoque fine altiora rerum per Chriſtum parabantur initia. Cn. Pompeius Romanorum primus aliena diſcordia illectus, prouinciam inuadit, ſubegitque: Reges Iudeæ

gitque:

gitque: Auguſtus Cæſar, Herodi tributi impoſitione Regnum ſanxit. Tùm primùm Regium Iudæ ſceptrum non modò in alienam familiam, ſed in exterum virum deuenit; nam licet proximè antè Aſſamonei ex Tribu Leui imperitarant; quia tamen per matrem ex Regio Iudę ſtemmate genus trahebant, videbatur continuata ſerie in Iudæ poſteros regnum propagatum. at Herodes patria Aſcalonites, natione Idumæus, nullo cognationis, nullo ſanguinis iure attinebat.

Regno amiſſo, videbatur antiquis Prophetarum vaticinijs locus patefactus: nam præcecinerant vates, Regiū Iudæ ſceptrum nunquam è Tribu Iudæ, donec is qui cunctis gentibus expectatus veniret, ablatum iri. Rurſus tàm præclarum Ducem, qui Iſrael recturus foret, Bethleem oriturum alij cecinerant vates. Igitur Herodes vbi audiuit alium ex Iudæ Tribu, atque è Dauid familia, in qua continuata ſerie diù Regnum manſerat, nuper natum Regem: ad id ipſum, tempus, locum, prophetarum Vaticinia ſatis congruere: ingens Regni formido ſtatim hominem inuadit: mente inde, animoque volutare, quò ſibi illud firmaret: nec conquieſcere poteſt. Regnandi cupidine cæcus

ad

Digitized by Google

ad impium facinus præceps ruit: puero, cæteriſque infantibus, qui à bimatu & infra Bethleem eſſent, mortem, necemque molitur. Protinùs ad Regis edictum, intimas, abditas ædium partes perſcrutari, infantes è matrum complexu diuelli, ad necem trahi, innoxium effundi ſanguinem cerneres. In ea infantium ſtrage, ita vltore numine exigente, Regis filium in nutricis ſinu, nutricis filium rati, inconſultò, & per errorem interfectum tradidere; vt non inſulsè Auguſtus Cæſar ad famam impij facinoris facinus admiratus dixerit, meliori conditione Herodis porcum degere, quàm filium. refert id & Macrobius Ethnicus ſcriptor. Herodes namque veteris Legis præſcripto ſuina temperabat carne. Iure irridendus, at non à Cæſare Herodes erat: nam non abſimili facinore, non abſimili ex cauſa ad ipſius natalem apud Romanos ſæuitum; refert certè Sueton. Paulò antè quàm enaſceretur, prodigium Romæ viſum, quo denunciabatur Regem Populo Romano naturam parturire; Senatum exterritum cenſuiſſe, ne quis eo anno genitus educaretur; adeò libertatis dulcedine infenſum Romanis Regium nomen erat, vt humanitate potiùs ſe exuere,

Infantium innoxius ſanguis Herodis iuſſu effunditur. ex Matth.

Macrob. lib. 2. Saturnal. cap. 4.

Suet. in Octau.

Digitized by Google

exuere, quàm ſeruitutem induere vellent. at ignari quò fata traherent, tùm ſe magis ſeruituti addixere: nam Octauianus vbi primùm adoleuit, rerum potitus.

Puer Ieſus, vix natus, necatus, interfectuſque fuiſſet, ni Ioſeph oportuno Angeli monitu puero properè arrepto, crudelem effugiens impetum, in Aegiptum vnà cum Maria matre eius ſeceſſiſſet. Hermopoli Thebaidæ oppido vſque ad Herodis obitum, qui ſextum fermè poſt annum contigiſſe traditur, moram traxere. eo igitur mortuo Nazareth reditum.

Iamque adulta ætate xxx. annum agens, cùm oportunum, vt Eccleſia erigeretur, vt Diuina panderentur arcana, tempus accederet; aliquem, qui tantæ peragendæ rei tempus ex propinquo inſtare cunctos edoceret, præmitti placuit. Hic Ioannes ſobrinus frater, Zacharia Sacerdote, & Eliſabeth progenitus, Hebron autem enatus fuit. Hebron in montanis Iudææ cæteris omnibus antiquius, clariuſque eſt oppidum: nam vt Ioſephus tradit, fuit Abrahæ Hebræorum parentis domicilium: ibidemq. arborem inſpici ingentibus patulam ramis, quam ab initio plantatam incolę memorant.

Ieſus Hermopolim Thebaidæ oppidum confugit. ex ſozom. lib. 5. hiſt. c. 10.

De obitu Herodis habes apud Ioſeph. l. 17. antiquit 8.

Ieſum poſt cópletum xxx. ętatis annum ſe mundo oſtendiſſe tradit D. Ignatius, qui Chriſtum in Carne vidit, in epiſt. ad Trall. Cryſoſt. homil. x. in Matth. & Beda de ratio. temp. fallitur Epiph. aſſerens tùm non attigiſſe xxx.

Ioſephus de bell. Iudaic. lib. 5. cap. 7.

De eadem arbore Therebinthi meminit D. Hieron. vſque ad ſua tempora perduraſſe. in lib. de locis hebraic.

Ioan.

Digitized by Google

Ioannem antequàm è matris prodiret vtero, dum Eliſabeth à Maria Diuino fætu prægnante inuiſeretur, mira ad eius aduentum, qui nullis circumſcriptus ſpacijs Virginis vtero claudebatur, exultationis edidiſſe ſigna, ſacræ tradunt literæ. Vbi primùm adoleuit, longè ab hominum cætu, non longè à cæleſtium conſortio, degere inſtituit: in deſerta, atque ab omni humano cultu diſſita loca ſecedit. Ibi veſtimento pilis Camelorum contexto indutus, zonaque pellicea circa lumbos præcinctus, locuſtis, melle ſilueſtri, vilibuſque cibis naturali neceſſitati, non voluptati conſulens, xx. circiter annos degerat. Diuino igitur afflatu tùm ductus, exit è ſolitudine in omnem regionem, quæ eſt circa Iordanem amnem. ibi acri, vehementique oratione delegatum ſibi munus exequens, monere, prædicere, mox poſt ſe, licet ab æterno ante ſe fuerit, aliquem qui humana errata corrigeret, abdita Diuinarum rerum arcana aperiret, Cælum mortalibus reſeraret, venturum: proinde ne fortè contumaciter in antiquis erroribus perſiſtendo, non ſolùm ad cæleſtem gloriam ſibi intercluderent aditum; ſed offenſi Numinis rurſus concitando

iram,

Digitized by Google

iram, ad atrociſſimas pœnas viam pateface-rent, tàm oportuno tempore anteacta cri-mina deteſtarentur, mentem erigerent, ani-mum præpararent, mores, vitamque com-ponerent. Mouit non modò oratio, ſed ſum-ma de tanto viro ſanctitatis opinio; ingens multitudo peccata fatendo, baptiſmum precando, accedit. Hæc cùm ingenti ardo-re peragerentur, Ieſus ipſe multitudini per-mixtus ad Ioannem propinquans, Iordanis vnda baptizari petit; Ioannes protinus ad circumfuſam undique turbam conuerſus: En de quo huc vſque apud vos ſermonem feci: ipſe eſt mortalium reparator, ipſe idem eſt ille Dei Agnus, qui cruento ſacrificio, multoque ſanguine immolandus, iratum Patris eſt placaturus numen, tolletque pec-catum mundi: proclamat. Ita ille qui nul-lo crimini obnoxius, aliena crimina ablui-turus erat, ante omnia cum ijs qui crimine tenebantur, ablui voluit. die 6. Ianuarij id contigiſſe ex maiorum traditione Euſebius, Hieronymus, alijque celebres viri teſtan-tur. Ieſu baptizato ſtatim aliud longè præ-clarius ſubſequutum Diuinitatis teſtimo-nium: Spiritus ſanctus ſub ſpecie formaque Columbæ apertis Cælis ſuper caput eius deſcen-

Hier. in Ezech. cap. 1.
Repugnat ſolus Epiph. hæreſ. 11. verùm is, ſicut audiendus non eſt, dùm ſcribit Chriſtũ natum die 6. Ianuarij. ita dum aſſerit baptizat. VI. Idus Nouembris.

deſcendere viſus eſt; ſimul, *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*, prorupit è Cælo vox. Tùm, vt ad deſtinatum ſe accingeret opus, nil cunctatus in deſerta loca ſecedit. Ibi ſolus xxxx. dierum ſpacio continuato ieiunio moratus, redit in Galilæam. Ibi diuina pandere arcana dum aggreditur, ingens mortalium agmen poſt ſe trahit: adeò vt cùm è Capharnao, vbi plura Diuinitatis ediderat ſigna, in alias finitimas regiones iter direxiſſet, ſtatim incolæ ex vrbe demigrantes, patria, patrijſque domibus, & quæ ibi cariora ſunt poſthabitis, ſolum Ieſum quocumque ierit ſequendum rati, voluntarios itineris comites ſe adiungerent: nam non modò dictis ægros permulcebat animos, ſed factis quoque ægris corporibus ſalubrem afferebat opem, mortuos quoque ſæpe ad vitam reuocare viſus.

Cùm ad ſtagnum Genezareth, quod non longè abeſt, & immenſo ambitu ſpecie maris diffunditur, inde mare Galileæ, ſeu Tiberiadis appellatur, ventum eſſet; vndique ex conterminis pagis (nam tota circa ſtagnum regio, vicis, oppidiſque frequens eſt) tantarum rerum fama permoti, ſeu vt Ieſum viderent, concionantemque audirent, ſeu

vt

vt ſalubrem ijs quibus tenebantur languoribus, conſequerentur opem, auidè confluunt. Tùm aliquem mortalium cætum, qui ſaluberrimis inſtitutis, cæleſtibuſque doctrinis inſtructus ſub ipſius fide, atque vexillo poſt mortalem in terris vitam, immortalem in Cælis fælicitatem, gloriamque conſequi poſſet, erigere, ac congregare ſtatuit. Hunc mortalium Cætum Eccleſiam deinde appellauit, quam dum nullis terrarum limitibus, finibuſque comprehendi, ſed in omnes terrarum oras diffundi, propagari deſtinat animo: non Principum conquirit opes, non Oratorum comparat facundiam, non gentium conſcribit agmen: inopes, rudes, duodecim ex humili erigit plebe, qui mandata in omnes terrarum deferrent oras, mortales omnes Cæleſtibus imbuerent arcanis, vniuerſo orbi legem imponerent. breuique, paucitas gentium multitudinem, ruditas mundi ſapientiam, inopia terrenarum rerum affluentiam deuicit. Simonem primo, cui Petri poſteà cognomentum dedit, vnà cum Andrea fratre, mox Iacobum, ac Ioannem eorum ſocios, & Zebedæi filios, Philippum quoque; qui omnes humili in loco propè ipſum ſtagnum in vico, cui

Eccleſiam congregat, Apoſtolos eligit.

Betſai-

Digitized by Google

Bethſaida nomen nati, in eodem ſtagno, piſcando victum ſibi quærebant, ad ſe vocat. his deinde iugit Bartholomæum, quẽ & Nathanaelem nonnulli à Ioanne appellatum volunt; Mattheum, Thomam, Iacobum etiam, ac Iudam Alphei filios, Simonem, qui & Zelotes cognomentum obtinuit, nec non Iudam Iſcariotem, qui deinde ingens beneficium, inſignem magiſtri, ac domini amorem, inſigni proditione rependit. Hos ipſe ſæpe in deſerta deferens loca, id ipſum ad quod delegerat edocens munus, Apoſtolos, eò quòd in diuerſas Terrarum partes delegandi, mittendique forent, appellauit. Hæc fuere Eccleſiæ nullo Terrarum circumſcribendæ ſpacijs, nullo temporis finiendæ decurſu præclara initia.

Bartholomæũ diuerſum fuiſſe à Nathanaele ſentit D. Aug. tract. 17. in Ioann. ea ratione ductus quia ſcilicet Chriſtus rudes ad Apoſtolatũ eligere voluerit; Nathanael verò fuerit peritiſs. vir. Contrà alij, ea etenim, quæ cæteri Euang. Barthol. tribuunt, Ioannes Nathanaeli adſcribit, immo Barthol. fuiſſe peritiſs. virum, teſtatur D. Dionyſ. de myſtic. Theol. cap. 1. in hanc ſent. multa ſcribunt Rober. Abbas, & Ianſen.

Triennio deinde in Terris morando, cùm dictis, factiſque æquè hominem, Deumque ſe proderet, adeò omnium in ſe conuerterat animos, vt ſæpe eum licet reluctantem, ac renitentem, Regem, & acclamarent, & conſalutarent. Populi ſtudium, gentium amor, procerum conciuit iras.

Regnum ea tempeſtate in varias prouincias diuiſum, varia ditione, atque regimine tenebatur. Iudææ Pontius Pilatus pro Tibe-

Digitized by Google

rio Cæſare præſidebat; cæteræ Galileæ, Iturreæ, ac Traconitidis regiones, tributi impoſitione à liberis Herodis tripartitò regebantur: ſacrarum vero rerum, penes Caipham Pontificem regimen. Hunc primò mirus in Chriſtum tantarum gentium amor, mox cæteros Principes anxijs impleuit curis. Caiphas Chriſti clientelam in propriæ auctoritatis diminutionem accipiebat: ſimul in tanta luce omnes cæcutientes, Diuina ex humanis metiendo, metuebant, ne toties oblatum Regnum Ieſus aſſumeret, & atrox à Romanis bellum id ſi fieret perpeſſuros. his agitati ſtimulis, varijſque animi motibus perturbati, non ſatis quid agerent aduertentes. Quia tandem perficiendi, abſoluendique operis, ad quod è Cælo in Terras aduenerat, Diuinitùs deſtinatum tempus propinquabat, eum qui ægris ſalutem, mortuis vitam attulerat, è medio tollere, mortique tradere decernunt, at ita Patris prædefinierat Numen, nam ipſa morte, ſibi, cæteriſque in eum credituris, præſtantioris vitæ compendium facturus erat. Facilè, vt opinor, à ſæuioribus ſupplicijs temperaſſent, ni Pariſęorum diù repreſſus, tandem erupiſſet furor. Phariſei, vt Ioſephus in libris de antiqui-

De Phariſeorũ cultu, moribuſque habes apud Ioſephum lib. 18. antiqu. 11. & lib. 17. cap. 4

antiquitate ſcribit, genus hominum callidum, arrogans erat, exactiorem patriæ legis cognitionem ſibi vindicantes, quicquid ratio dictaret, pertinaciter ſe ſequuturos profitebantur, victu ſimplici nullis mollito delicijs ſeparatam à cæteris Ciuibus vitam exercebant; qua vitæ conſuetudine venerabiles apud populum, etiamſi Regibus, aut Principibus aduerſarentur, fidem apud multitudinem obtinebant. Horum ſubdolam mentem apertè Ieſus introſpiciebat, & ſæpè acri, vehementique ſpiritu publicè, priuatimque ſimulatam probitatem obiurgabat. Inde factum eſt, vt atrocem in populo ſeditionem concitarent: Chriſtum ad Prætorium Pontij Pilati Præſidis ductum, ingenti fremitu obſtrependo, vocibuſque truculentis pro Rege ſe iactaſſe obiectando, tandem vt Cruci defigendum mandaret, Præſidem perpulere. Lapideæ columnæ alligatum flagellis cædunt: mox Cruce immolando addita ea ludibria, vt veluti in ſcœna Regem repræſentaturi, coccinea chlamyde induerent, ſpinea corona caput cingerent, dextera arundineum ſceptrum collocarent: dein procidentes, in Regem conſalutando, alapis Regem agnoſcunt. Terruit

 indecens,

Digitized by Google

indecens ludibrium, imminens mors. Propinquos, amicos, Apoſtolos, eos ipſos, quos proxima nox, vna, eademq. menſa cœnando, mutuo amore, mira charitate acceperat, in varias modò partes latebris ſe tegentes diſpergi, magiſtro, ac domino veluti ignotos ſe gerentes cerneres. Vnus Ioannes auſus magiſtrum, & Dominum inter hoſtiles furores ſequi. In Caluarium montē, qui non longè ab vrbis mænibus diſtat, Ieſum ducunt. Vbi eò ventum eſt, veſtimentis exutum, Cruci ſæuiſſimis cruciatibus inter duos latrones affigunt. Erat tùm, vt Marcus ſcribit, tertia hora diei: nec pugnantia loquitur Ioannes, dum ait fuiſſe horam quaſi ſextam. nam apud Hebræos, dies in quatuor æquas diſpartiebatur partes; earum ſingulæ tribus contentæ horis, ſortiebantur ab hora à qua capeſſebant initium, nomen. primæuam diei partem, quæ à diluculo ad tertiam porrigitur, primam; quæ à tertia in ſextam deſinebat, tertiam; rurſus, quæ à ſexta in nonam producebatur; ſextam appellauère; vltimæ vero diei parti nocti contermine, nonæ, ſeu veſperæ inerat nomen. placet alijs non ab ea hora à qua initium, ſed in quam deſituræ erant, nomen ſortitas.

Diſcrepantia Euangeliſtarū circa horam Crucifixionis ad concordiā reuocatur.

vtcumq.

Digitized by Google

Vtcumque ſit, facilè ex ea diei partitione diſcrepantia tollitur; Chriſtus namque vltima parte tertiæ horæ in ſextam mox deſitura, fuit Cruci affixus; inde non abſonè Ioannes ſcriptum reliquit, fuiſſe tùm horam quaſi ſextam. Ingentia protinùs, mira viſa prodigia: ſol innatum ſplendorem, lucemque amittit: Terra ingenti conquaſſatur motu: velum Templi in duas partes ſcinditur. Tradidere hæc prodigia non modò Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes; ſed & Plinius, & Phlegontius Adriani Libertus, Ethnici ſcriptores non leuiter indicauère. Phlegontius ſextam eius diei horam, ita in tenebroſam noctem verſam, vt ſtellæ Cæli viſæ fuerint: Plinius verò ſcribit ſub Tiberio Cæſare duodecim Aſiæ vrbes, Terræ ingenti motu collapſas. Plinius 2. hiſt. 84. Phlegontius apud Euſeb. in Cronico

Interim Ieſus toto penè effuſo cruentus ſanguine, mox moriturus, pro trucibus, ſæuiſque inimicis mortem incutientibus ad Patrem conuerſus, pias effundit preces. Aderat ſpectaculo intenta Mater, quam Maria Magdalene, Maria Cleophe, aliæque piæ mulieres comitabantur, eum ipſum, qui filij corpori inerat, animo hauriens dolorem, effundebatque ſe amarè in lacrymas: Mater Ieſu moriente filium iuxtà Crucem conſpicit.

Digitized by Google

ſanguis, liuor, vulnera, mortis imago æquè filium, matremque angunt; nec ſatis ſcio filium ne magis matris lachrymæ, an matrem promanans è filij corpore, diriùs angat cruor: diuerſi ſimul vtriuſque in pectus vna eademque ex cauſſa deſcendunt animi motus, mutuo aſpectu alter alterius reintegrat, ſimul lenit dolorem: Mater morientem filiũ doloroſa conſpicit, nec dolore agitata, filij ſatiatur aſpectu; filius matris mæroreangitur, mæroremq. matris præſentia ſolatur. Ab hora ſexta vſque ad horam nonam, qua hora expirauit, vndique circumfuſe tenebræ perdurauère. Itaque ingens turba, quæ in eo ipſo ſupplicij loco ad ſpectaculũ intenta aderat, tot viſis ſignis, apertè Diuinitatem, Numenque agnouit. Erat inter eos Centurio Longinus nomine, nec ſe continere potuit, quin apertè in hæc verba, *Verè filius Dei erat iſte*, prorumperet. Fuère tamen, quorum obcæcatæ, ac obduratæ mentes, longè maioribus nuper viſis tenebris tenerentur; adeò pertinaciter in propoſito perſiſtebant, vt in exanime corpus ad huc ſæuientes lancea latus, pectuſque vulnerarent, atque aperirent: vnde protinus ſanguinem aquæ intermixtam effluxiſſe

memo-

Digitized by Google

memoriæ proditum. Anno XVIII. Tiberij Cæſaris, Gn. Domitio Enobarbo, & Camillo Scriboniano Coſſ. hæc contigiſſe ſatis conſtat: ſed quò penè menſis tempore, non ſatis inter authores liquet; plures tamen inuenio, qui XXV. Martij die, quæ tùm Paraſceue apud Hebræos erat, apud Latinos feria ſexta appellatur, Chriſtum Cruci affixum fuiſſe affirment. Maria interim Cruci adhærens, vbi ſpirantem filium conſpexit, exanime corpus totum cruentum ſanguine amplexa, amaro fletu irrigat, abſtergitque lacrymis cruorem. Iamque flendo totam propè tranſegerat diem, propinquabatque Sabbatum, qua die nefas erat apud Iudæos incondita corpora in Cruce manere. Igitur Ioſepho ab Arimathia pio, ac nobili viro ſepeliendum commendat; nec cunctati, impetrata à Præſide facultate id peragendi è Cruce extrahunt, oſculataque mater liuorem, ſanguinem, vulnera, clauos ſinu recondit, ſimul Ioſeph aromatibus Corpus delinit, mox in nouo monumento, quod in eodem Caluariæ mõte in petra exciſum erat, ſindone inuolutum, nec longè à corpore, Crucem, clauos, lanceam, cætera inſtrumenta cædis condit. Quibus deinde mira-

Crux quo miraculo ab Helena inuenta, deinde ab Heraclio Imperatore rurſus Caluario reſtituta, habetur infra lib. 3. ad annum Domini 309.

Caluarius mõs dictus ex Calua ſeu Cranio Adam, qui ibidem conditus. ſcribunt Orig. tract. 35. in Matth. Tertull. lib. 2. in Marcioné.

culis ea præfulſerint, detectaq. ad poſteros deuenerint, in tempore memorabo. Caluarium montem ex eo ſortitum nomen, quòd ibi Adam primus humani generis parens conditus fuerit, ibidemque poſt multas ætates cranium, capitiſque calua inuenta: iuſſum quoque Abraham ibi immolare vnigenitum filium Iſaac, ex maiorum traditione Origenes, ac Tertullianus referunt; ſatis certè tanto arcano, humaniq. generis per filium Dei vnigenitũ redẽptioni conſonũ myſteriũ. Ita ille qui XXXIV. ante annum, VIII. calend. Aprilis, qua die primus humani generis parens procreatus, in virginis vtero humana induerat ſe natura, eadem planè die, carne exolutus, eodem in loco, quo primus homo tumulo conditus, eadem die, qua procreatus, prolapſum hominem reparauit. XXXIII. ætatis anno, menſe tertio, Chriſtum Cruci affixum, D. Ignatius, qui eum in carne vidit, ad Polycarpum ſcriptum reliquit.

D. Ignat. in epiſt. ad Polycarp. quem refert D. Hieron. de ſcrip. Eccl.

Ioſephi Hebræi de Chriſto teſtimonium lib. 18 antiq. cap. 5.

Hæc non modo apud noſtros authores, ſed apud Ioſephum Hebræum, qui proximè poſt ea tempora floruit, in libris de antiquitate non leuiter indicata inuenio: in hæc enim verba de Chriſto ſcribit.

Eodem

Eodem tempore fuit Ieſus vir ſapiens, ſi tamen virum eum fas eſt dicere, erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum, qui libenter vera ſuſcipiunt, plurimoſq. tàm de Iudæis, quàm de gentibus ſectatores habuit. Chriſtus hic erat, quem accuſatum à noſtræ gentis Principibus, Pilatus cùm addixiſſet Cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere, qui ab initio cœperant: apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitùs de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vſque in hodiernum Chriſtianum genus ab hoc denominatum non deficit. Verba Ioſephi.

Hæc Ioſephus, quæ totidem verbis in re tanti momenti, vt ex non ſuſpecto authore Euangelij veritas illuceſcat, referre volui; nam licet Hebræi inſita perfidia luci tenebras offundentes, tale teſtimonium in germanis Ioſephi libris haberi inficientur, codicemq. qui Mantuæ peruetuſtus habetur, ex quo ea verba expunſere proferãt: tamen D. Hieronym. celebris, & antiquus author, idem teſtimonium iiſdem planè verbis retulit. D. Hieron. de ſcrip. Eccleſ. in Ioſepho.

Iamque tertia propinquabat dies, quo Ieſus tumulo conditus erat: nec interim Maria Magdalene, Maria Cleophe, aliæque

piæ

piæ mulieres, quæ viuentem eum ſequutæ erant, mortuum deſeruère, eunt, redeuntque cum lacrymis ex vrbe ad tumulum. Tandem tertia illuceſcente die, ex ſummo mærore, ingens retulere gaudium. Loco quo conditus erat propinquantes, reuolutum ex oſtio monumenti lapidem conſpiciunt: eò anxiùs nouitate attonitæ, tumulum ingrediuntur: cùm protinùs Angelus ſumma præfulgens luce, monet, eum ipſum quem tàm anxiè inquirunt, rediuiuum iam è ſepulchro mox ſe eis oſtenſurum ſurrexiſſe.

Diſcordia Euãgeliſt. circa horam, qua Maria Magdalene, aliæq. mulieres ad monum. deuenere, ad concordiam reuocatur.

Qua in re cùm longè diſſentire videatur Matthæus à cæteris, qui Euangelij conſcripſere hiſtoriam, non abs re erit paulò accuratiùs rem inueſtigare; Matthæus veſpere ſabbathi, quæ eluceſcit in prima ſabbathi, Marcus verò, Lucas, ac Ioannes ſummo mane; rurſus inter ſe Marcus, & Ioannes diſſoni, Marcus orto iam ſole, Ioannes cùm adhùc tenebræ eſſent, ad monumentum deueniſſe, lætumque ab Angelo retuliſſe nuncium ſcribunt. Ea verborum ambiguitas variè torſit Interpretum ingenia; alij non de vno, eodemque aduentu Matthæum, ac cæteros loquutos voluère. at non ſatis conſonè id opinatos, vel ex eo conuincitur,

quòd

Digitized by Google

quòd æquè Euangeliſtæ omnes ſcribunt, tùm primùm mulieres lætum reſurrectionis ab Angelo accepiſſe nuncium. nec probabiliora recentiores nonnulli proferunt, dùm Matthæum veſperæ nomine, non extremam diei partem, ſed ſtellam, quæ præuia ad ortum ſolis enaſcitur, intellexiſſe cēſent. Nam etſi ſtella ea nuncia ſolis, Lucifer aliquando, Heſperus, veſper, veſperugo etiam appelletur, non aptè Matthæus ſtellam eam veſperum ſabbati, ac ſi certum eius diei ſydus eſſet, appellaſſet: potiùs crediderim, quod Dionyſ. Alexandrinus, & Auguſtinus celebres tradidere Patres, veſpere nomine non modo extremam diei, ſed noctem ipſam ſæpe indicatam. Itaque mulieres ſabbato, extrema parte noctis luci contermina, propinquaque illuceſcenti diei, quæ prima ſabbati apud Hebræos, apud nos Dominica dies dicitur, cùm ad monumentum deueniſſent, aptè Matthæus veſpere ſabbati; quæ eluceſcit in prima ſabbati, cæteri verò ſummo manè ad monumentum deueniſſe ſcribunt. Profectæ quidem diluculo, cùm adhuc tenebræ eſſent, vt Ioannes indicat, in itinere autem, & circa monumentū morā trahētes, orto iā ſole, vt Marcus perſcribit, peruenere. Ieſum

Dionyſ. Alex. in epiſt. ad Baſ. Auguſt. de Conſenſ. Euang. lib. 3.

Digitized by Google

Chriſtus cuinā primò in reſurrectione apparuerit.

Ieſum rediuiuum primum omnium matri ſe oſtendiſſe, traditione potiùs, quàm ex Euangelij hiſtoria accepimus; ęquum erat, vt quę in morte magis anxia dolore fuerat, cæteris quoque in reſurrectione gaudio anteiret. Qua planè hora ſurrexerit, incertum reddit diſcrepantium authorum ſententia; alij medijs noctis tenebris, alij noctis diluculo; magis mihi arridet, quod & Eccleſia decantatis hymnis non obſcure indicat, ad primum ortum ſurgentis auroræ.

Qua hora Chriſtus reſurrexerit.

Quadraginta deinde dierum ſpacio cum Apoſtolis benignè comiterque moratus, rurſus innumeris ſignis, æque ſe hominem, Deumque oſtendit. Tandem cùm ad Cælos, vnde aduenerat, redeundi tempus aduenisse videret, Apoſtolos, Diſcipulos, ingentem fidelium cætum in Olìueto monte aduocat. Olìueti mons tùm alijs præclarè, tùm præcipuè quia ſuprema Chriſti ad Cælos redeuntis, retinuit veſtigia, celebris; mille paſſibus, ſeu vt Lucas ſcribit, ſabbati vnius à Hieroſolyma habet iter: tanto enim ſpacio vt Suidas poſt alios refert, arca caſtra antecedebat, tantoque interuallo Læuitæ, cæterique, quibus id munus delegatum erat, die ſabbati arcam trahebant. Vbi vnà conuenere

Veſtigia Chriſti ad Cælos redeuntis ſua ætate in Olìueto monte ſpectari conſueuiſſe teſtis eſt D. Hier. de loc. hebraic.

nere

Digitized by Google

nere, diuinitate alloquij permulcet, ſimul ad immortalis vitæ ſpem eorum omnium eleuat animos; tum & ad Apoſtolos conuerſus iubet, quæ viderint per vniuerſum Terrarum orbem cunctis gentibus forti, conſtantique animo nunciare. Simul ne tam ingens multitudo, ipſaque Eccleſia mox per vniuerſas Terras ſtrenua virtute, multoque ſanguine propaganda, ſine vllo Duce, atq. rectore maneret, Simoni Petro, quem Diuinis arcanis apprimè imbuerat, curam, tutelamque demandat. Illis planè verbis, quæ apud Ioannem habentur, *Paſce oues meas*, vniuerſæ Eccleſiæ rectorem, Principemque inter cæteros Apoſtolos conſtituiſſe Cyprianus, Hieronymus, Cryſoſtomus, Auguſtinus alijque celebres doctrina, & ſanctitate patres vno ore conuincunt.

Petrus vniuerſæ Eccl. Rector ex Cypr. de vnit. Eccl. Hier. cōt. Iouin. Aug. tract. 50. in Ioann. & alijs quos ref. Card. Bellarm. tom. 1 contr. lib. 2. de Rom. Pontif.

Petrus mandata exequens, ſtatim ac Ieſus triumphali reditu Cælos conſcendit, Eccleſiæ gubernacula tota animi, ac corporis vi ſuſcipit. Primùm omnium virum ſanctitate clarum, qui pro Iuda Iſcariote Euangelium gentibus nunciaret (nam Iudas ob Chriſtum furentibus hoſtibus à ſe proditum, conſcientia infandi criminis agitatus, miſerrimam ſibi mortem conſciuerat) deligendi

author

Digitized by Google

author eſt. Hunc ſpectatæ virtutis virum Diuina datum ſorte Matthiam, vnum ex ſeptuaginta diſcipulis fuiſſe traditur. Decem deinde elapſis diebus, Spiritus ſanctus ignitis linguis magno cum fragore, ſonituq. è Cælo deſcendens, eorum omnium ita incendit pectora, ea docuit arcana, vt omni linguarum genere, græcis græcè, latinis latinè, vniuerſis Terrarum gentibus proprio cuiuſque idiomate, magnalia Dei affatim loquerentur. Tùm Petrus in mediam Hieroſolymam prodiens, tantò ardore acceptam à Chriſto doctrinam, Chriſtumque ipſum prædicare aggreditur, vt tria ferè hominum millia, Diuinæ, atque Euangelicæ lucis amore ſimul exarſerint. Prædicationi quoq. Diuinis datis ſignis fidem adhibet, adeò vt ſæua vi morbi languentes, per vrbis vias exponerentur, vt tranſeunte Petro, leui ſaltem eius vmbra tacti, priſtinę redderentur valetudini. Nec abs re Petri vmbræ, eandem planè, ac corpori ipſi inſitam vim, plerique acri ingenio viri notarunt, vt ex tanto myſterio, Petri ſucceſſores, & ſi plerumque à Petri probitate deuios, quia tamen eandem Petri, magis quàm vmbra ipſa referunt perſonam; eodem, quo Petrus in Terris honore

Petri predicatio, & miracula.

Digitized by Google

re colendos,eandem ad animi ægritudines propellendas, vim poteſtatemque conſequutos appareret.

Eccleſia miris incrementis augeſcente, rurſus hoſtilis erupit furor. Euangelici nuncij propagationem haud æquo ferebant Phariſæi animo;crebris minis Petrum,Apoſtolos, cæteros ab incepto deterrent: mox ad Annam Pontificem vinculis alligatos, duci, atque in cuſtodiam tradi obtinent. At Diuino Chriſti præconio, nullæ mortalium opes, vireſque aduerſus Eccleſiam Diuinitus fundatam,præualituræ erant;non minis, non terroribus Chriſtiana res impeditur; proxima nocte Angelus è Cælo demiſſus vincula ſoluit, educitque è cuſtodia, poſtquam liberos emiſit,monet,forti animo verba vitæ mortalibus tradant. Haud cunctanter cæleſtibus monitis obtemperatum: vbi primũ illuxit,in Hieroſolymitano Templo ingenti populi affluẽtia Euangelij propagant nuncium. Annas interim prima luce concilio aduocato, coram ſe, cæteriſq. proceribus Apoſtolos ſtatui mandat: miſſi qui ducerent, vbi ad carceris limen deuenerunt,ſpe fruſtrati,peruigiles cuſtodientes milites, oſtium clauſum, integra omnia, cæte-

cæterùm æde perſcrutata Apoſtolos non inueniunt. Mox iteratæ prædicationis per vrbem increbreſcit rumor; protinùs ad Templum conuolant: nulla adhibita vi, ne fortè in varijs populi voluntatibus acrior ſeditio, tumultuſque inſurgeret, ad Pontificem ducunt; conſultatum ibi aduerſus exurgens incendium de remedio; placuerat primò vltimo rerum humanarum ſupplicio tolli; dein volutatis inter ſe rationibus, vicit Gamalielis magna apud populum authoritate viri, ſententia, qua tantam in medio ſurgentem molem, ſi diuinitus fundata non foret, breui ſponte ſua lapſum ituram aiebat. Huius ſententiæ & ſi acquieuere, non omnino probris, ſæuitiæque temperarunt: virgis cædunt. Tùm primùm pro Chriſto contumeliam pati, digni habiti, læti è concilio Apoſtoli abiere. Alacri conſtantia in incepto perſiſtendo pullulabat, ſurgebatque in dies noua proles. Eam adeò vnanimem, adeò concordem, amor, ſpes, fides reddit; vt paternis, auitiſque bonis ſe abdicantes, domeſticas quiſque copias ad pedes Apoſtolorum, quorum arbitrio cuncta regerentur, eſſentque inter omnes omnia communia, certatim deferrent; procul ab omni

Ab hoc Gamaliele Paulus Apoſtolus legis doctrinam vna cum Stephano diacono acceperat. Ex Luca actor. 22.

omni cupidine, ab omni ſollicitudine degentes, ſpem omnem in eo, à quo omnia eueniunt, ardenti fide collocant; concordem animum, mutuum amorem ſolidas cenſebant diuitias.

In tanta omnium de rebus omnibus concordia, Ananias, ſaffiraque vxor, paterno agro vendito, in medium pecuniam conferunt: at dum piæ largitati, dolum miſcent, clàm, occultèque pretij partem retinentes; mirum prodit Lucas, Petrum adeò acri, vehementique ſpiritu, ſimulationem, dolumq. obiurgaſſe, vt protinùs contremefacti exanimes corruerint. Inſigne certè poſteritati futurum id documentum, dum non modò patria, auitaque bona, ſed quæ alij pia largitate in Eccleſiam tot annorum ſæculis congeſta, cæteris diſpartienda contulerunt; vni ſoli, potiùs nulli profutura ſæpè à pleriſque reconduntur; paucis carior virtus, quò rariores aurum non ſeruando, eò præclariores erogando. At primæua illa ætate, procul à luxu, procul à dominandi cupidine, ſorte ſua quiſque contentus, non opibus, ſed de virtute alter cum altero contendere, quò maiori in alios beneficentia, eò clarior habebatur: tàm procul ab inopia,

quàm ab auaritia degebant; tradit certè Lucas, neminem in tam diffuſa multitudine inopia laboraſſe; adeò pia largitate in medium collatis copijs, cuncta vt res exigebat, diſpartiebantur. Vbi pecuniæ ſtudium irrepſit, cūcta interuerti cæpère, namq. auaritia inſatiabilis eſt, neq. copia neque inopia minuitur; locū bonis artibus, virtutique adimit, dùm non ſuus eis honos rependitur, ſemper dira cupidine æquè animum, corpuſque angit; maiores noſtri libentius ſua erogabant, quàm hodie fortè aliena à pleriſque reconduntur; propenſo ſtudio, prono in egentes animo, patrijs, auitiſque ſe exuebant bonis: nec mirum, nam vt tradit Lucas, ad verum vitæ pabulum, quod è Cælo deſcenderat, quodque ſub panis ſpecie latebat, ardenti ſpe, fideque eis patebat aditus. Placuit propterea vniuerſo fidelium congregato cætu, ſeptem eligi viros, qui non modò ſacris dapibus miniſtrando inſeruirent, ſed menſis quoque dùm ſimul veſcerentur, cura ac regimine præeſſent. Erat enim tùm mos, vt D. Ignatius qui Apoſtolorum tempeſtate floruit, in epiſtolis indicat, vt corporis cibo, ſacrum ſub ſpecie panis, quo animum, mentemque fouerent, pabulum,

Septem eligun. tur Diaconi.

Chriſti corpore ſub panis ſpecie fideles ab exordio naſcentis Eccleſię veſci conſueuiſſe, tradit D. Ignat. qui ea tempeſt. flor. in epiſt. ad Trall. & deduciturex Luca Act. 11. iuncto eo quod habet Paulus epiſt. 1. ad Corinth. cap. 10.

lum iungerent: inde D. Paulus myſterium prodens, ad Corinthios in hæc fermè verba perſcripſit. *Panis quem frangimus nonne participatio Corporis Domini eſt?* Delecti ad tale munus fuère, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanores, Timon, Parmenus, ac Nicolaus; hic ſolus aduena Antiochiæ ortus, cæteri ex Paleſtina; vniuerſi verò ſacris inſtitutis apprimè edocti, pietate inſignes, & Chriſti ex ſeptuaginta diſcipuli. eos deinde à græco ducto vocabulo, Diaconos placuit appellari. Inde ex tam veteri inſtituto, hodie quoque mos manet, vt presbyteris, dum ſacras dapes vel conferunt, vel conficiunt, Diaconi adiungantur.

Ab Nicolao Diacono Nicolaitas emanaſſe, qui voluptatibus, carniq. indulgendo, per eas ad beatitudinem parari iter edocuere; tradunt Iren. lib. 1. Tertul. de præſcrip. alijq. contra Ignat. in epiſt. ad Trall. Clem. Alexandrinus, alijque ſcribunt: nam ſine Nicolai crimine falsò eius nomine inſignitos voluere, quos refert & ſequit Baron. ad annum Domini 68.

Nec modò viri, ſed & mulieres hoc nomine antiquitùs inſignitæ; nam Diaconiſſas, Presbyteras, Epiſcopas, apud D. Clementem, ac D. Gregorium Pontifices inuenies; *Cum illuminantur*, inquit, Clemens, *mulieres, Epiſcopus vngit frontem, & Diaconiſſa abſtergit*. Verùm longè alia ſignificatione ita appellatas, Concilium Nicenum edocet, nam nullo ſacro initiatæ ordine, nequaquam ad altaris miniſterium admittebantur, cùm merè laicæ cenſerentur. At dùm viri alligati coniugio, ad Diaconatus, Presby-

Diaconiſſæ, Presbyteræ, Epiſcopæ, antiquitùs, qua ſignificatione, & quod earum munus ex D. Clem. lib. 3. Conſt. cap. 15. D. Greg. lib. 4. Dialog. 11. con cil. Nicen. can. 19. & Concil. Turonen. 11. cap. 13.

Presbyteratus, Epiſcopatus munus, vtroq. deinde coniuge cælibem vitam acturo, aſſumebantur, decorabatur in cælibatu mulier, viri nomine; pijs etiam Eccleſiæ functionibus præficiebantur; quod ideo notatum volui, ne res tàm antiqua, pronis ad errorem hæreticorum mentibus, tenebras offundat.

Stephanus ſæuientibus hoſtibus ſe opponit.

Nec tulit Stephanus, ſapientia, & fortitudine præclarus adoleſcens, Principes, populumque in Chriſtianam prolem ſæuientes; acerrimè, perfidiam, crimen, dictis, prodigijſque increpare, ex Moyſis, Prophetarumq. vaticinijs Diuinum Saluatoris aduentum facundè confirmare. Tanti iuuenis eloquio, imparem ſe Iudæi ſentiebant; conuerſu facto clamore turbant, minaciter fremunt. Stephano cui mors imminebat, ſimul & immortalis gloriæ corona parabatur, apertis Cælis ſumma præfulgens luce, Ieſus à dextris Dei ſe oſtendit; intrepidè, hilariq. voce, cum id irrumpentibus, protinùs nunciaret, improuiſo miraculo infidi hoſtes perculſi, vnà impetu facto, per portam, quæ vergit ad Aquilonem, & ducit ad Cedar, poſtea Stephani porta appellata eſt, mille paſſibus à Ieroſolymis ſanctum iuuenem trahunt; vndique in eum certatim ſaxa conij-

conijciunt. Iamque ſaxorum procellis propè demerſum, penè cruentum, inſigne fortitudinis,ac clementiæ exemplum prodijſſe è ſacris literis accepimus; nam Domini,ac magiſtri morem exemplumque imitatus, pro ipſis inimicis dùm mortem incutiunt, enixè ad Deum preces effundit. Erat inter eos Saulus hoſtilem fouens furorem, in impietate facinoris tam dignum interceſſorem nactus, vt non mirum ſi Auguſtinus alijque celebres Patres, precibus Stephani, Deo miſerante expugnatam perfidiam referant, adeò vt in tempore memorabo, ex inſigni oppugnatore, mirus fidei propagator euaſerit. Octauum fermè poſt menſem, quo Ieſus triumphali reditu, Cælos conſcenderat,hæc Stephanus ipſo ætatis flore glorioſè perpeſſus ad Cælos primæua martyrij decoratus palma, die XXVI. Decembris conuolat. Vbi iuuenis cruentum corpus, exanime in Terram cecidit,concurrunt fideles, quoties vulnera, liuorem, ſanguinem oculos perluſtrant, lacrymas prorumpere,oſculis, lacrymis, pium dolorem lenire, ſimul dum ſtrenuum pro Chriſto certamen recolunt, lacrymis lætitiam miſcent, dolore temperant; diu, noctuque eodem in loco,

Saulus veſtium lapidantium cuſtos. ex Luca Actor. 7. de quo D. Aug. ſerm. 1. de ſanct. ſi Stephanus, inquit, non oraſſet,Eccleſia Paulum non haberet.

quo corruerat, hoſtium facinore inconditum manſit; tandem precibus Gamalielis victi, vt in eius villa xx. ab vrbe lapide, & in nouo monumento conderetur conceſſere: adeòque rarus, ac eximius in Stephanum fuit fidelium amor, vt LXX. continuatis diebus, ſicuti ex literis eiuſdem Gamalielis apud Lucianum presbyterum conſtat, funebria concelebrando conuenirent; vt non immeritò Lucas, planctum magnum ſuper eum factum fuiſſe affirmet: quod non tam ad plangentium fatigationem, quàm ad funeris pompam indicandam perſcriptum Hieronymus eſt author. Nec vllo temporis curſu obliteratus honos, nam eodem in loco, vbi lapidibus Stephanus obrutus cecidit, Eudocia Auguſta, Theodoſij Imperatoris vxor, quadringenteſimum ferè poſt annum, cùm Hieroſolymam peregrinationis voto ſe contuliſſet, magnificum Templum erexit. Ibidemque ſaxa, quæ ſacro cruore reſperſa aſſeruabantur, repoſita; nonnulla etiam hodie in Italia, tùm alibi, tùm & Anconæ conſpiciuntur. Corpus verò innumeris præclarum miraculis Conſtantinopolim defert, inde à Pelagio primo Rom. Pontif. Romam tranſlatum, ſolemni honore

Stephani, funus de quo Gamaliel apud Lucian. presbyt. in epiſt. de inuent. Corp. & D. Hieronym. epiſt. 25. ad Paulam.

Templum Stephano ab Eudocia Auguſta quæ floruit anno Dñi 421. Hieroſolym. erectum. ex Euagr. in hiſt. & Marcell. in Crō.

honore in agro Verano, vnà cum Corpore D.Laurentij conditum; quò remotior, eò anxiùs pij iuuenis reliquias, inſtrumenta cædis, cineres, poſteritas conquiſiuit.

Non hìc conticeſcit ſæuus hoſtium furor, naſcenti Eccleſiæ antequàm tantum adoleſceret, quantùm adulturam metuebant, extrema moliri parant. Vt inſigne facinus per inſignem perpetrarent, virum, Saulum Tharſenſem, familia mobilem, de Tribu Beniamin, ſed ciuitate Romana donatum, ad Eccleſiam deuaſtandam delegant. Nec is cunctatus ad facinoroſum opus ſe accingere, quocumque incedit armatorum manu, terrorem, pauoremque incutit. Non ſexus, non ætas feroci oppugnatori miſerationem affert; viros iuxtà, ac mulieres, vinciri, ligari, in carcerem tradi iubet. Tùm verò cerneres, recentem Chriſti prolem, timore perterritam, per finitimas Samariæ, ac Iudeæ regiones, ſparſim, ac vagè diſſipari, atque diffundi. Omnes quotquot erant, è coniuratorum manibus elabi nituntur. Fuere etiam, qui vlteriùs progreſſi, Pontum, Galaciam, Cappadociam, Aſiam, Bithyniam peragrarent. Hi deinde aduenæ diſperſionis, ſunt appellati, ad quos non modò Petrus,

Fideles, qui in varias Prouincias hac tempeſtate ſe diffuſère, iidem fuiſſe creduntur, quibus D. Petrus perſcribit epiſt. dùm ait electis aduenis diſperſionis, & Iacobus, dùm ſcribit, duodecim Tribus, quæ ſunt in diſperſione.

trus, ſed & Iacobus, epiſtolas, quæ diuinis refertæ doctrinis inter Miſſarum ſolemnia recitari conſueuère, direxerunt. Inde Paulus ad Galathas in hæc fermè verba ſcribens, *O inſenſati Galathæ quis vos faſcinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, in vobis Crucifixus?* dùm ante eorum oculos Chriſtum Cruci affixum affirmat, profectò ad eos ſermonem dirigit, qui Hieroſolymis pulſi, Galaciam ſe contulerant. Tùm quoque Lazarum, Mariam Magdalenæ, ac Martham ſorores nauigio impoſitos, Marſiliam; Ioſephum ad Arimathia Britanniam appuliſſe memoriæ proditum. Hoſtili ſæuiente furore dum alios aliò timor diſſipat, rem mirã tradit Lucas, ſolos Apoſtolos, quorum cauſſa excitatus furor Hieroſolymis, perſtitiſſe; ſeu latebræ, ſeu cælitum opes, eos texère.

Lazarus & ſoror Marſiliam appulere. ex Actis Magdal. Ioſeph. ab Arimathea Britaniam. ex hiſtor. Anglicana manuſcripta, quæ habetur in bibliotecha Vaticana.

Philippus diaconus in Sammaria, Euangelij dat nuncium

Recens damnum, naſcentiſque Eccleſiæ decrementum, Philippus, qui inter ſeptem Diaconos vnà cum Stephano adſcriptus erat, vbi Sammariam adijt, illuſtri aliquo opere compenſandum ratus, fælicem, fauſtumque Sammaritanis Euangelij dat nuncium; Vnigenitum Dei filium humana indutum natura in Terris appruiſſe: ipſe

idem

idem eſt, inquit, humani generis reparator redemptorq. ad immortalem, perennemq. vitam dat aditum; inde ad abſtergendam in poſteros omnes, à primo parente dimanatam, diffuſamque luem, ſponte Crucis tormentum moriendo ſubijt; at vbi primùm tertia illuxit dies, rediuiuus è ſepulcro ſurrexit: benignè, comiterq. deinde xxxx. dierum ſpacio cum diſcipulis morando, abdita Prophetarum vaticinia, Diuina Paradiſi arcana aperuit; ad Cælum denique patremq. vt par erat, triumphalem fecit redditum; erigite ergo vos tandem, à ſubdolis, ac inanibus, ad perenne bonum. immortalem vitam, æterna prçmia, ſtabilẽ in Cælorũ Regno ſedẽ, modò ad hçc ex tota mente anhe-letis, propono, prædico, vice illius promitto.

Non admodum difficile erat, tam abdita arcana Sammaritanis, qui Chriſtum viderant, & audierant perſuadere; ſed magus quidam nomine Simon inanibus, fictiſque prodigijs obſtabat: Is talem, tantamque fallacibus ſignis, apud Ciues authoritatem erat adeptus, vt ſummos pariter, & infimos, ſibi addictos, ſuo regeret arbitrio. Philippus crebris ſignis, Euangelij prædicationem eò acriùs confirmare; tandem ingenti ardore

Simon magus à Philippo Diacono fide illuſtratus.

eadem

Digitized by Google

eadem ſæpius repetendo, ſuperior apparuit, euanuitq. ad Euangelicã lucẽ malis artibus parta authoritas. Quin Simõ ipſe, aliorũ perfractus exemplo, baptiſmũ petijt, & obtinuit.

Quæ hoc loco ex Luca Actor. 8. traduntur, de confirm. Sacr. intelligenda eſſe, ſcribunt D. Ignat. epiſt. 13. D. Cypri. epiſt. 77. D. Hieronym. contr. Lucifer. qui etiam ſacri authores ex hoc loco deducunt Eccleſ. Hierarchiam.

Harum rerum fama, Hieroſolymam ad Apoſtolos perlata, vnanimi voto decreuere, nuper renatam prolem, Confirmationis Sacramento roborandam, & quia cæteros ad agonum certamen confirmare, Præſulum in primis eſt munus, Petrus ad illud idem peragendum opus, comite Ioanne ſe confert. Ibi ingenti fidelium congregato cætu, fundunt vterque pro circumfuſa turba ardentes ad Deum preces; orant, vt inuiſibiliter elargitam gratiam, viſibili aliquo, certoque ſigno & demonſtraret, & adaugeret, ſimul & ſingulis aduocatis, imponunt vnicuique manus, miraque lux è Cælo delapſa, protinus vniuſcuiuſque mentem, animumque replet. Apud Ignatium, Cyprianum, Hieronymum ſanctitate, & doctrina celebres authores inuenio, inde exemplum in Catholicam Eccleſiam emanaſſe, vt ſolis Epiſcopis, qui Apoſtolorum loco ſucceſſerunt, Confitmationis concederetur miniſterium: Idque vnum argumentum, ex Apoſtolorum exemplo, petitum, dum Philippus Diaco-

Diaconus veluti inferioris gradus vir, eos quos fidei compararat, Confirmationis Sacramento roborare non audet; Eccleſiæ Hierarchiam, ordinemque, limpidiſſimè contra nouatores Hæreticos demonſtrat.

Manu impoſita cùm eam è Cælo delabi lucem vidiſſet Simon, extemplò prauo viro prauum ſuum redijt ingenium; cupidine tale adipiſcendi munus, pretio, pecuniaq. oblata ſibi venundari ab Apoſtolis rogat. Pecuniæ ſtudiũ locum bonis artibus adimere, omnia ſubuertere, dùm non ſuus virtuti honos rependitur, peſſum Eccleſiã ituram, ſi auaritiæ monſtrũ eam occuparet Petrus intelligebat; multis, & acriter hominẽ increpando, obiurgandoq. ſacrilegam infringit audaciã, nec tamen adeò depreſſit, vt non reuiuixerit facinus, retinetque hodie ab authore nomen, diris ſemper ab Eccleſia pœnis inſectatum, nunquàm ſatis eliminatũ, auri cupido nullo pretio comparanda venalia conſtituit, nec ſatis ſcio venditores plures, an emptores inuenias, adeò magis Terrenarum rerum lucrum, quàm cæleſtium iactura in auaro ſæculo mortalium mentes plerumq. ſtimulat. Petrus in incepta fide firmatis fidelium mentibus, per intermedios pagos

Simoniacæ labis initium à Petro reprimitur.

Euange-

Euangelium propagando, Hieroſolymam eodem comite Ioanne ſe recipit. At Philippus tantarum rerum incremento lætus, contra meridianum per viam quæ Ieruſalem ducit ad Gazam flectit iter. Ea incedenti Eunuchus Candaci Aetiopiæ reginæ apprimè carus, quem vniuerſis opibus, gaziſque moderatorem, & arbitrum præpoſuerat, ſe obuiam dedit. Ex Hierolymitano Templo quò ad celebrandum Paſcha ſe contulerat, in patrias redibat ſedes: medio itinere curru vectus, Iſaiæ librum aperit, legitque vaticinium. Inde non leuis coniectura nequaquàm ex gentibus, vt Euſebius tradit, ſed potius proſelytum, Moyſis Legi addictum fuiſſe. Eo vaticinio habebatur.

Eunuchus Reginæ à Philippo illuſtratus.

Omnes Aethiopiæ Reginæ Candaces, ſicuti Aegipti Reges, Pharaones appellabãtur teſte Strabon. lib. 17.

Tamquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut Agnus coram tondente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum: in humilitate iudicium eius ſublatum eſt. generationem eius quis enarrabit? Quoniam tolletur de Terra vita eius.

Cum in tam aperto Oraculo anxius hæſitaret, Philippus aptè occaſionem aucupans, currum inuitatus aſcendit, mitem illam ouem, non aliud quàm Chriſtum prænotare, qui author vitæ cum eſſet, ad redimendos

Digitized by Google

mendos mortales mortalitatis natura indutus ſæuiſſima morte in Crucis ligno mitiſſimè occubuerit, multis ſcripturarum teſtimonijs demonſtrat. Tanto Sacramento rei attonitus Aetiops, ſimul & Chriſti exardeſcens amore, vbi fontem inuenit, baptiſmum precatur, & impetrato, protinùs ab hominis conſpectu Angelica vi Philippũ abreptum, Cæſaream perueniſſe tradit Lucas. At Eunuchum ad patrias ſedes reuerſum, non modò, quæ à Philippo audierat, in Aetiopia, ſed in Arabia, atque in Inſula Taprobana, tandem ad martirij coronam euectum fuiſſe, authores ſunt Cyrillus, Euſebius, & Dorotheus. Hæc fermè poſt Chriſti ad Cælos adſcenſum in Eccleſia geſta, anno primo. Cyrillus Catacheſi 17. Euſeb. 20. hiſt. 1. Doroth. in ſynopſi

Proximo vertẽte anno, Sulpicio Galba, & Corn. Sulla Coſſ. acrior Sauli in Eccleſiam inualeſcit furor; nam iuuenis ardentis animi, minis promptus, minarum executor haud minor, quò liberiùs fideles inſectaretur, literas, facultatemque à Sacerdotum Principibus petit. Vbi eas obtinet, frequenti ſociorum ſtipatus agmine, ad facinus pergit. incepti facinoris improuiſò interclusa ſpes, Diuina renitente voluntate, ſubdo- Saulus acriùs Eccleſ. inſect.

Digitized by Google

ſubdolas, fallaceſque Hominum prouidentias fore, inſigne documentum humano generi dedit. Ad altiſſima rerum initia, Saulum ducente Deo, cùm Damaſcum propinquaret, è Cælo repentè delapſa lux, hominem circumfulget, in Terram præ ſtupore ex equo delapſo, *Saule, Saule quid me perſequeris?* inacceſſibili præcinctus luce Ieſus proclamat; ille repentino, ſubitoque horrore perculſus, vix in hanc vocem, *Quis es Domine, quid me vis facere?* prorupit; accepto Diuino reſponſo attonitum, ſtupidum, præ fulgore cæcutientem, Damaſcum Comites ducunt; triduò eo ſplendore allucinatus cæcutiens permanſit; at illa oculorum caligine ad mentis lucem ſe patefaciebat via; nec niſi per virum, quem hoſtiliter inſectatus fuerat, ſalubrem conſequutus opem; per Ananiam, qui eius declinans furorem, Hieroſolymis Damaſcum confugerat, vtraque corporis, mentiſque illuſtratur luce; ſalubri baptiſmi aqua abluitur, ſimul priſtinæ luci reſtituitur. Ita inſignis Eccleſiæ oppugnator, longè à mortalium expectatione, mirus euadit Euangelicæ fidei propagator; XXXIII. vt Cryſoſtomus ſcribit, tùm Paulus agebat ætatis annum; nec pugnan-

Sauli conuerſio, quam contigiſſe hoc anno, VIII. cal. Ianu. receptior eſt opinio. Tùm verò XXXIII. ætatis annum egiſſe, ſcribit D. Cryſoſt. in homil. de Princip. Apoſt. dũ ait Paulum, 68. annos vixiſſe, ex quibus 35. Deo ſeruiſſe.

Ananias Saulũ baptiſmate perluſtrat.

Digitized by Google

pugnantia loquitur D. Lucas, dùm eum adoleſcentem appellat: nam græca vox habet, Neanias, quæ non tam ætate adoleſcentem, quàm audacem, vehementiſque animi virum, ſignificat.

Subitam tanti viri mutationem cunctis admirantibus, Chriſti fideles non vinculis alligandos, Chriſto rerum Domino, Regi immortali credendum nunciat. Age ſanè, vt non minori ſtudio Eccleſiam propagaret, quàm paulò ante deuaſtare molitus erat, acceptum à Chriſti ore Euangelium in Arabiam deferre properat. Nec pugnantia loquitur Lucas, dum in Apoſtolorum actibus Damaſco Hieroſolymam petijſſe enarrat; nam id ita accipiendum, vt poſt peractam in Arabia prędicationem, Damaſcum, mox Hieroſolymam petierit. Rem verò ita ſe habuiſſe, eiuſdem Sauli, qui & Pauli nomen deinde obtinuit, ad Galathas literæ in hæc fermè verba. *Neque veni Hieroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos, ſed abij in Arabiam, & iterum reuerſus ſum Damaſcum, deinde poſt annos tres veni Hieroſolymam videre Petrum,* ſatis declarant.

Saulus in Arabiam Euagelĩu defert.

Lucas Actor. 9

Iam tertio accedente anno, qui XXXVI. à Chriſti natali fuit. P. Fabio, & L. Vitellio

Nepote

Nepote Coſſ. Principes, quorum decretis, conſilijſue, Chriſtus Cruci fuerat affixus, infandi criminis luere cæpère pænas. Numquam impunitum facinus manſit, nec virtus ſine præmio. quòd ſi aliquando proſperiora facinoroſis eueniunt, acriùs deinde immutata vitæ conſuetudine aduerſis affli͡ctantur: quò ſerior, eò grauior paratur pæna. Caiphas Pontifex Pontificatu à L. Vitellio Proconſule, dum prouinciam perluſtrat, amouetur; nec longè poſt, dolore anxium mortem ſibi conſciuiſſe D. Clemens eſt author. Non abſimilis vitæ exitus, Pontio Pilato Præſidi fuit, nam cum in dies venalibus ſententijs graſſaretur, cauſſam dicturus Romã vehitur, mox inde Vienniam Galliæ exilio propellitur. Biennio ibi morando, infelicis tandem vitæ pertæſus, malorum compendium, mortis celeritate quæſiuit; propria manu ſe confeciſſe, tradunt Euſebius, Ado Vienenſis Epiſcopus, alijque ſcriptores.

D.Clem. PP. 8. Conſt. 1. Pilatum criminoſum Præſidem fuiſſe, tradit Philo de legat. ad Caium.

Euſeb. poſt alios in Cron. & Ado Vien. item in Cron.

Anno IV. qui XXXVII. à Chriſti natali fuit, Caius Ceſtius Gallus, & ſeruilius Rufus Coſſ. erant. Eo anno Saulus ex Arabia vbi ſtrenua virtute, facundo eloquio Euangelij lucem propagarat, Damaſcum redit. Ibi poſt quàm Chriſti arcana nunciaſſet,

parùm

parùm abſuit, quin per inſidias interficeretur: ægrè ferebant Iudæi, talem tantumque virum ex acerrimo legis æmulatore, transfugam factum; irarum pleni acribus cuſtodijs vias, portaſque Ciuitatis ſepſerant; occultam intentabant, intuliſſentque necem, ni prodentibus amicis inſidiæ detectæ. In ſportã immiſſus ex vrbis menibus clàm per funes demittitur. Ita eluſis inſidijs, Hieroſolymã, vt Petrum Apoſtolum Principẽ inuiſendo obſequium redderet, ſimul de ijs, quæ in Arabia geſſerit certiorem faceret conferretque cum eo, vt ipſe eidem ad Galathas ſcriptum reliquit, quod in vniuerſas gentes delaturus erat Euangelium, ſe confert. Ex Pauli erga Petrum obſequio, dum Apoſtolus, dum gentium doctor, de eo, quod è Chriſti ore Euangelium acceperat, Petri rimatur mentem, ſciſcitaturque cenſuram; mirari libet, rebelle noſtra ætate hæreticorum ingenium, inania contra Pontificum vota, qui Petri loco ſucceſſere effundentium mendacia. Eccleſia Heraclius, lydiuſque eſt lapis, quo vera à falſis ſecernas; aptè inde D. Aug. qui mirâ ſanctitate, ac doctrina præfulſit, ne Euãgelio quidẽ ſe crediturũ affirmat, ni catholicę Eccleſię moneret

Saulus per funes è muro demittitur.

Saulus cum Petro, Hieroſolymis Euang. confert.

D. Auguſt. contra Manich.

E autho-

authoritas. At inanes viri, eò iactantiùs hodie ſua proferunt, quò magis à Catholicæ Eccleſiæ ſenſu declinant; gaudentque vacui virtute, inani nouorum dogmatum gloria.

Poſt mutuum amplexum diùque inter ſe loquuti, Saulus ad plebem, populumque conuerſus, Diuina pandit, confirmatque arcana; nec ægrè mentes eam tulere lucem; dum ad perennem vitam oſtendit, paratq. aditum, mortem, necemque ei moliuntur, è medio tollere parant. Immaturè is, qui mox matura virtute, vniuerſum penè orbem edocturus erat, peremptus foret, ni enixis fidelium ſollicitatus præcibus, aliò ſe contuliſſet: ingenti fidelium comitatus agmine Tarſum confugit; quantùm ante prædicatione, tantùm tùm profectione Eccleſiæ conſuluit; nam protinùs eo abſente furentes miteſcunt iræ, hoſtileſque ſedantur procellæ, illuxit tandem cunctis, ſerena, tranquillaque dies, lætaque pace Eccleſia fruitur.

At Petrus non vno, aut altero oppido, ſed vbique terrarum Eccleſiæ tutelam ſibi demandatam intelligens, non modò finitimas, ſed exteras regiones perluſtrare agitat animo.

Anno

Digitized by Google

Anno V. quinto Plautio, & ſex Papieno Coſſ. Galileam, Sammariam, Paleſtinam peragrat. Ingens ibi multitudo, Hieroſolymis dum Saulus in Eccleſiam ſæuiret pulſa, exulem vitam agebat. Eos cum adiſſet Petrus, paterno monet amore, vt in incepta vocatione, alacriter, fortiterque perſiſtant, ceſſaſſe hoſtiles incurſus, hoſtiles furores; Saulum illum acerrimum Eccleſiæ inſectatorem, non modo ex hoſte amicum, ſed ex oppugnatore, inſignem propagatorem factum; ad altiſſima proinde rerum initia erigerent animos; confidere propediem, Euangelicam lucem per vniuerſum Terrarum orbem diffuſum iri: ipſorum verò atrox exilium, perenni fælicitate, cumulatiſſima bonorum omnium affluentia, & copia compenſandum. His alijſque eodem pertinentibus, exulum permulcebat animos crebris quoque miraculis, languentibus, ægriſq. corporibus ſalubrē afferebat opem, eò maior dictis fides, nec ſatis ſcio ægritudines tollendo, languenti corpori magis, an animo mentique ab firmatam perennium bonorum ſpem leuamen. Cum Lyddam, quod mari mediterraneo adiacet oppidum, ſed à Veſpaſiano Imperatore iudaico in

Digitized by Google

bello incendio datum, mox refectum Dioſpolis nomen obtinuit, perueniſſet; paralyticus, cui Aeneas nomen, octo ferme annos in grabato detentus ſe ſe medius offert. Eum Petrus conſpicatus, protinùs in Chriſti nomine aſſurgere iubet; ille ſtatim membrorum vſu recepto, ſe ſe foras proiecit, obtinuitque momento temporis obdurato tot annorum ſpacio morbo leuamen; eò gratior ſalubris Petri virtus, quò minus expectata, magiſque improuiſa fuit.

Aeneas paralyticus.

Tanti perpetrati miraculi percrebuit repentè rumor. Fortè eo penè tempore Ioppe, haud longè diſſito oppido, Tabites puella Petri alumna, ac in fide diſcipula, in ſummum vitæ ducta diſcrimen, diris detinebatur languoribus. Parentes nullam humanis in opibus ſpem reliquam intelligentes, ad Petrum vertunt præces; nec is opem detrectat; at ante quàm inceptum abſolueret iter, puella peragit vitæ ſpacium; iamq. expirarat, cum Petrus aduenit: Mater, cæteræque mulieres, crinibus paſſis multis cum lacrymis, aduentanti obuiam factæ lugubrem funeſtumque dant nuncium, ſimul & veſtem, quam ei contexerat puella oſtendunt. Obſequium, amor, triſtis mortis

Tabites puella ad vitam reuocatur.

tis imago, vtrinque reintegrat, quem protinùs Apoſtolus in lætitiam vertit dolorem; puellam manu apprehendit, nomine nuncupat, dicto illa obtemperans, proſilijt; eam ipſam, quam mortuam luxere, viuentem muliebri agmini, eò maiori omnium cum gaudio, quò nulla magis irrecuperabilior vitæ iactura, nullum carius lucrum, reſtituit.

Diuinis hiſce datis ſignis, mirum in modum in incepto firmabantur fidelium animi; vnde haud mirum, ſi deinde inter ærumnas, hoſtiles furores, immanes cruciatus, fortiter perſtitère. Moramque de induſtria eodem in loco pertraxit Petrus. vir exiguis opibus, nam manuum opificio victum ſibi quærebat, probæ tamen virtutis, ac bonæ frugis, cui Simon nomen, benignè, comiterq. domi recipit. cum ad appoſitam, paratamq. menſam accederet; abditum arcanum per occultas aperitur ambages: ingenti magnitudine vniuſcuiuſque animantium generis repletum vas è Cælo demittitur: pleraque animantium reptando, nonnulla gradiendo, volatu cætera, vagè, fusèque per vaſtiſſimum vas diſcurrentia ſe ſe oſtentabant. Petro hæſitanti, quid nam tantarum rerum

Digitized by Google

portenderent ambages *Macta, & Manduca*, ter eſt data è Cælo vox: ſimul, & tribus à Cornelio Romano Centurione dimiſſis nuncijs, Cæſaream adire rogatur, nam ibi cohortem Italicam in præſidijs detinebat. Et cæleſti monitus voce, inſimul à gentili accerſitus viro, extemplò intellexit Petrus, ritè ſe quamuis natione hæbreus, prima religionis exordia, per Moyſis legem accepiſſet, poſſe cum gentibus nullo ciborum habito delectu, hoſpitia iungere, menſas miſcere, legalia Moyſis mandata extincta, vniuerſos in Eccleſiæ gremio fore mortales complectendos. ergo vt Diuinum adimpleret portentum, poſtera die, itinere arrepto, pleriſque eum comitantibus, Cæſaream pergit; auidè ibi Romanus Dux, cum amicis, propinquiſque omnibus, Apoſtolorum Principem opperiebatur. Eo aduentante, adorabundus Centurio, ad pedes ſe proijcit; vt aſſurgat monet Petrus, rogat ille, vt Diuina ſibi, ſuiſque de Chriſto panderet arcana; non renuit Petrus, tanto zelo id peragere inſtituit, vt ante quàm inceptum abſolueret ſermonem, mira è Cælo repentè delapſa lux, in circumfuſam vndique turbam circumfunderetur. eo cælitùs dato ſigno baptiſ-

Romanus Centurio.

Digitized by Google

baptiſmate perluſtrari, abluique voluere. Tùm primùm Romano Duce illuſtrato, gentibus ad fidem oſtium patefactum inuenio, nam etſi anteà in exteras nationes fideles commearint, tamen nonniſi ijs qui ex circumciſione erant, Euangelij propagaſſe nuncium Lucas ſcribit. Romæ fidei arx, religionis ſedes conſtituenda erat. Inde haud mirum, ſi inter vniuerſas gentes, Romano ante omnes Euangelium illuxerit; cæleſtia reſerata arcana.

Oſtium fidei gentibus patefactum.

Lucas Actor. 11

Poſt hæc Antiochiam Petrus pergit. Ibi Pontificiam ſedem, Cathedramque erigere voluebat animo. Antiochia Syriæ vrbs, ad Orontium flumen ſita, totius Orientis Caput tùm erat; id in cauſſa fuit, vt ibidem ſedem deligeret, eamque ſeptem fermè annos ingenti fidei incremento teneret; donec per vniuerſum Terrarum orbem Eccleſia diffuſa, Romæ vbi arx imperij, religionis quoque arcem, ſedemq. in omne æuum vt in tempore memorabo firmaret. Haud inſcius ſum, mirum apud Lucam, qui Apoſtolorũ acta conſcripſit, ea de re ſilentium. Id tamen geſtæ rei nil planè derogat; nam non modò hæc, ſed pleraque alia, quæ ex D. Pauli Apoſtoli epiſtolis facilè colligas,

Antiochena ſedes à Petro hoc anno erigitur. ex Euſeb. in Cron.

Digitized by Google

Lucas hiſtorici licentia, vt cum Hieronymo loquar, prætermiſit. Vt cumque ſit, Petrum hoc anno Antiochenam erexiſſe ſedem, Euſebius tradit; recepitque antiquitas; adeò, vt tantæ rei memoria, die XXII. Februarij, anniuerſaria celebritate ab Eccleſia recolatur.

D. Hieron. in epiſt. ad Galat. cap. 2.
Euſeb. in Cron.

Iacobus Apoſt. in Hiſpania.

Iamque gentibus fidei oſtio patefacto, Eccleſia mirum in modum adoleſcebat, propagabaturq. in longè diſſitas regiones, fides; cum vnus Iacobus Zebedei filius, nil prolatandum ratus, ante cæteros Apoſtolos remotiſſimas penetrando Terrarum partes, in Hiſpanias pergit. Cardinalis Baronius eruditione celebris author, quadriennio ante, eodem anno, quo Stephanus lapidibus conflictatus deceſſit, id eueniſſe cenſet; tùm etenim propter hoſtilem impetum, tùm cæteri fideles in varias ſe diffuſere prouincias, tùm præcipuè Ioſeph ab Arimathia Britaniam, Lazarus vnà cum Maria Magdalenæ, ac Martha ſororibus, Marſiliam, Iacobus Hiſpanias appulere. Pronus in eam abirem ſententiam, ni Lucas tùm Apoſtolos Hieroſolymis inter hoſtiles furores ſe continuiſſe ſcriberet, quare potiùs hoc anno, oſtio iam fidei gentibus patefacto, in Hiſpanias Iacobum

Baron. in notis ad martyrol. ſub die XXVI. Iulij.

cobum

Digitized by Google

cobum contendiſſe, eiſque Euangelicum propagaſſe nuncium, crediderim. Nec ſatis ſibi ipſi conſonus Baronius, quam anteà firmarat, alijs deinde editis libris retractauit ſententiam, propendetque in eam partem, vt non modò eo anno, ſed nunquam planè Iacobus Hiſpanias adierit. Tùm alia multa, quæ facilè refellas, tùm præcipuè eum mouet, quòd primus inter Apoſtolos, Iacobus martyrio clarus Hieroſolymis ſub Hero. de occubuerit; eodemque ſuffultus argumento, Rodericus Ximenus Toletanus Archiepiſcopus, qui Hiſpanicas res in hiſtoriam contulit, idipſum ſit inficiatus: quaſi verò non potuerit quatuor annorum ſpacio, nam tot poſt annos obijt, Iacobus peragrata Hiſpania, Hieroſolymam redire, ibidemque ſupremum obire diem. At Rodericus, non amore, non ira vacuus, ea prodijt; Compoſtellanum Antiſtitem, qui Apoſtolum eam erexiſſe contendebat Eccleſiam; eademque de cauſſa, ſupra Toletanum in Lateranenſi Concilio ſe extollere moliebatur, infringere voluebat animo; vnde haud mirum, ſi in eo Patrum conſeſſu, liberiori ore loquutus, tantæ rei, quam non modò recepit antiquitas, ſed præclari tradidere

Baron. in annal. lib. ad annum Domini 816.

In Concil. Lateran. ſub Inn. PP. III. anno Domini 1215.

didere

didere authores veluti inſcius, non niſi à pijs mulieribus, & puerili ætate, Iacobi in Hiſpanias aduentum ſe didiciſſe ediderit. Id tamen Caliſtus II. Papa præclaris literarum monumentis edocuerat, Iſidorus præterea, & Beda teſtantur. Quare Roderici ſuſpecta fides; quòd, etiam ſi amore, aut æmulatione vacuus fuiſſet; magis eſt, vt ab eo, Baronio etiam, quàm à Caliſto Papa, Beda, Iſidoro, antiqua etiam traditione in re, quæ Hiſpanorum pietatem, peregrinantium etiam vota fouet, recedam. Nec ſine numinis prouidentia contigiſſe reor, vt quod viuens Euangelij imbuerat luce, mortuus præſentia corporis decoraret Galeciæ Regnum; nam, vt in tempore proferam, cùm hoſtium perfidia inconditum corpus Hieroſolymis iaceret, fideles clam ſurreptum, nauigio impoſuere, detulitque ventorum impetus, eò quò viuens cæleſtis doctrinæ arcana inuexerat, decorauitque cineribus, quod anteà Euangelij decorarat luce Galeciæ Regnum. Datus ibi ab amatiſsimis diſcipulis ſepulturæ honos, latuit poſterioribus ſæculis, dùm Mauri, alijque fidei hoſtes, Regnum inuadunt: tandem octingenteſimo ſalutis anno, ſub Alfonſo

Caliſt. PP. II. in epiſt. de hac re. Iſidor. de vit. & mor. ſanct. Beda in Collect. Apoſt.

Caſto

Digitized by Google

Caſto Gallecię Rege, acerrimo Catholicæ fidei vindice, ac Leone PP. III. inſigni miraculo, Compoſtellæ tumulus, ſacræque cineres patefactæ: extat ea de re eiuſdem Leonis celebre in epiſtolis teſtimonium, crebraque ibi miracula rem geſtam confirmant; vt haud mirum ſi vndique ex longè diſſitis Terrarum partibus, fideles eò peregrinando hodie quoque confluant.

Iamque ſextus à Chriſto ad Cælos adſcenſu, ab ortu vero XXXIX. voluebatur annus, Cn. Proculus, & Pontius Nigronius Coſſ. erant. Eo anno Tiberius ſupremis conceſſit, poſt quàm ſex fermè menſes ſupra duos & xx. annos, rei Romanæ arbitrium tenuiſſet: adeò dictis, factiſque ambiguus, ac ſubdolus, vt eius vita apud prudentes variè extolli, arguiue poſſit; cæterùm rei Chriſtianæ non infenſus: Conſtat ex Egeſippo in hiſtoria, quam de excidio Hieroſolymitano conſcripſit, aliiſque authoribus Tiberium per literas à Pontio Pilato Iudeæ Præſide, de ijs quæ per Chriſtum geſta erant, certiorem redditum, protinùs inter Deos coli voluiſſe. Retulit de tanta re ad Senatum; ſed in Diuinis manebat decretis, triumphale Crucis vexillum, non florentis

Tiberj Cæſaris morſ.

Egeſipp. lib. hiſt. 11.

Cæſaris

Digitized by Google

Cæſaris poteſtate,ſed inopis piſcatoris ſanctitate Romæ defigi; nec vnigenitus Dei filius inter Idolorum turbam, adorari par erat: igitur non acceperunt relationem Patres: Caius Gallicula ad Imperij faſtigium euehitur. Eius Pater Germanicus,ex Druſo fratre Tiberij ortus erat; ſanguine propinquus, ſummæ ſpei proximus, eò Principi inuiſus. Verebatur, quod euènit, ne nepos ex fratre, deſtinatum nepoti ex filio Imperium præriperet; ſpemque illam in iuuene fouebat Agrippa Herodis ſenioris ex Ariſtobolo filio nepos, in Galliculam propenſior: id altè in Tiberij pectus deſcendit; auertitque in ſe Agrippa, quam conceperat Cæſar,in Galliculam iram; catena vinctus in cuſtodiam traditur. At,quæ fato dantur,nec fatum quidpiam præter Diuinæ mentis ab æterno cauſſarum ſeriem prædeterminantis conſilium reor, per ea ipſa quibus euitare ſtudes ſæpe parantur. Tiberio extincto, rerum Caius potitus, Agrippa verò ex carcere ad Regnum euolat; regio diademate, perlatas ærumnas amico Caius rependit,creatq.eũ pro Philippo Itrureę,ac Traconitidis Tetrarcha,nulla ſuperſtite prole vita functo, Iudeæ Regem;

Agrippa in Regem à C. Cæſare coronatur. ex Ioſeph. 18. antiq. 8.

aureo

aureo quoque torque pro ferrea catena, pari pondere donatum in Regnum dimiſit.

Anno VII, M. Aquilio Iuliano, & P. Nonio Aſpernate Coſſ. nihil memoria dignum, quod ad nos peruenerit inuenio. Petrum Tabitem puellam ad vitam reuocaſſe tradit Baronius: aptiùs ni fallor, biennio ante ex Lucæ contextu, id enarratum.

Octauus annus qui XXXXI. à Chriſti ortu fuit; poſteritati fælix; tùm primùm, quæ præclarè Chriſtus in Terris geſſerit, quæ docuerit, reſeraueritque mortalibus arcana, literis commendantur: æquum erat, vt ea, per quæ ad perennem vitam, parabatur aditus, ſtabili monumento ad poſteros deuenirent; Mattheus Diuino afflatus Spiritu, id præſtitit, Is è telonio pecuniæ ſtudio, opibuſque intentus, ad Apoſtolatus culmen euectus, longè aliud, quàm quod agitabat animo, lucrum enactus; eas ipſas, quas à Chriſti ore, nullo pretio comparandas, conſequutus erat, affatim effudit mortalibus opes; primuſque fuit, qui recondita magnalia, magnum Diuinarum opum theſaurarum aperiret; in idem deinde Marcus, Lucas, Ioannes longè interſe diuerſi; æquè tamen omnes veritati conſonè inſudauère;

Matth. conſcri bit Euang. anno VIII. poſt Chriſti ad cælos adſcenſum. ex Euſeb. in Cron.

Mat-

Digitized by Google

Matthæus ab humana Carnis propagine, Ioannes à Diuina origine, Euangelij exorditur hiſtoriam; ille hæbraicè, Marcus latinè, Lucas græcè conſcripsère; diſſoni, diuersè, ſed veritati conſonè concordes: Euangelium propter lætum, Fauſtumque quod illis literis dabatur, humano generi nuncium, placuit appellari; magiſque hoc anno cum Euſebio, quàm xv. à Chriſti adſcenſu anno, vt Nicephorus, Diuinam eam Matthæi literis mortalibus impertitam lucem crediderim: conſtat namque antequàm per demandatas prouincias Apoſtoli ſe diffunderent, Euangelicam conſcriptam à Matthæo hiſtoriam: illam certè non modò Bartholomæum ad Indos profectum, detuliſſe, Hieronymus ſcribit, ſed & Barnabam vnà cum ea condi voluiſſe; anno quarto Zenonis Imperatoris, quo reconditæ cineres inuentæ illuxère, patefactum. Antequam verò decimus elaberetur annus, per omnes Terrarum partes, Apoſtolos ſe diffuſiſſe, non minus inter authores liquet; quare potiùs Euſebio, qui octauo anno, editum eſſe à Matthæo Euangelium tradit, adhærendum puto.

Niceph. lib. xi. cap. 41.

Anno IX. C. Cæſare iterum, & Pomponio

nio ſecundo Coſſ. Antiochena Eccleſia, quæ trienniò ante, præclara per Petrum acceperat initia, inſignia per Barnabam, Saulumque incrementa accepit; exortumque ea in vrbe, quæ longè cæteris, Petri ſede anteibat, quod longè cæteris antecellit, Chriſtianum nomen: Barnabas, ab ineunte adoleſcentia cum Saulo coniunctiſsimè vixerat; nam vno, eodemque Gamaliele magiſtro, legis doctrina edocti fuerant: vnà igitur Antiochiam conuolantes; anni vnius ſpacio, adeò ingentem edocuere multitudinem; adeò prono animo acceptum Euangelij nuncium, vt iure tùm primùm, ad tam ingens incrementum Chriſtianorū nomen prodierit: tùm primum fideles, qui anteà fratres, diſcipuli, credentes, ſancti etiam dicebantur, à Chriſto Rege authore, regali Chriſtianorum nomine decorati.

Chriſtianorū nomen, quādo & quibus initijs prodierit.

Fideles non modo fratres, diſcipuli, alijſque nominibus, ſed & ſancti appellātur, apud Lucam Actor. IX. & D. Paulum in epiſt. ad Rom.

Dum hæc Anthiochiæ agerentur, Petrus cui vniuerſæ Eccleſiæ regimen, Galaciam, Cappadociam, Bythiniam, haud minoribus peragrabat incrementis.

Nec interim in Syria, atque Meſopotamia Thadæus minorem aggreditur rerum molem. Abagarum Regem, qui Edeſſæ in Syria tenebat ſedem, à diutina, ſæuaque

Thadæus Apoſtolus, Abagarum Syriæ Regem, firmæ red dit valetudini.

Digitized by Google

vi morbi, immunem reddit: ſimul vrbem miraculo obſtupefactam ab Idolorum cultu eximit. Sunt qui ſcribant, Abagarum ad Chriſtum, dum in Terris ageret dediſſe, accepiſſeque ab eo literas. Eas in publicis Ediſſenæ vrbis monumentis, inſpexiſſe ſe teſtatur Euſebius. Cui rei vt aſſentiar, eò ducor, quia per Chriſtum præclarè geſta, tùm in alias regiones, tùm præcipuè in Syriam, quæ finitima Iudeæ eſt, fama, vt Matthæus tradit, peruenerant; Abagarus Syriæ Rex fortè tùm diris detinebatur langoribus, concepitque protinùs ad famam Chriſti ope deſperatam pleriſque redditam valetudinem, magnam qua conflictabatur ægritudini ſpem, vertitque ad Chriſtum per nuncios, per epiſtolas præces. Libentiùs ſe quidem præſentem redditurum ei obſequium, exoraturumque opem perſcribit; ni id vnum obex, ac impedimentum, quod nonniſi Diuina eius ope propelli poſſet: orare propterea, optata præſentia leuamen; eò veniret, accederet, vbi ſi non pro dignitate, pro viribus ſaltem læto, libenti, deuoto excipiendus foret obſequio. Chriſtum in hanc ſententiam reſcripſiſſe ferunt. Miſſum ſe ad oues, quæ ex domo Iſrael perierāt, altiſſi-

Epiſtola Chriſti ad Abagarum Regem ex Euſeb. lib. 1 hiſt. 14. & Ephren Ediſſenæ vrbis Diacono, in opuſculo quod inſcribitur Teſt. Ephren.

Digitized by Google

altiſſima, ac plane recondita Patris prouidentia, in Iudæa ſe detinere; at in tempore diſcipulum, alumnum, Apoſtolum ad eum miſſurum. Literis acceptis Chriſtum inuiſere, præſentemque conſpicere, magis, magiſque Rex exardeſcit; detinebaturque ardens animus languenti corpore. Tandem optatam præſentiam, effigie, atque imagine penſandam ratus, pictorem in Iudæam mittit; ſed radijs ex Diuina magis, quàm humana facie coruſcantibus pictorem allucinatum, ne incipere quidem potuiſſe, tradit Damaſcenus, quod tentabat opus; at quò minùs aggredi auſus, eò faciliùs obtinuit, nec irritus conatus fuit: Chriſtus pallium faciei propinquat; protinùs impreſſa effigies emicat; fuitque idem prototypus, & author: vtraque deinde ex cauſſa, æquè carior Regi fuit; ſolemnique cultu recondita; quam deinde poſteritas venerata, annua celebritate XVII. Calen. Septembris Græci coluere; nam à nullo alio, quàm à Chriſto ipſo promanaſſe, habitamque imaginem, Euagrius tradit, & Concilij Niceni ſecundi Patres, confirmaſſe videntur. Thadæus, fuerit ne ex duodenario Apoſtolorum numero, an ex ſeptuaginta duobus diſcipulis,

Chriſti effigies à Chriſto ad Abagarum Regem miſſa. ex Euagr. 4. hiſt. 26. Damaſ. l. 4. de fid. orthod. & Conc. Nic. 2. ex Adr. etiã PP. in epiſt. ad Carol. Magn.

Euſeb. 1. hiſt. 13.
Hier.in Matth. cap. 10.

non ſatis inter authores conſtat. Euſeb. inter ſeptuaginta duos numerat: veriùs Hieronymus, alijque inter Apoſtolos collocant, Is namque alio nomine, Iudas frater Iacobi dicitur; quem conſtat ex Maria Cleophe ſorore Dei genitricis progenitum: fuit proinde Chriſti ſobrinus frater, & Apoſtolus.

Anno x. qui XLIII. ſeu vt alij volunt XLIV. à Chriſti ortu fuit, C. Auguſto quartùm, & Sentio Saturnino Coſſ. Iacobus Hiſpania peragrata, Hieroſolymam redit. Diuino agebatur afflatu, vt ibi primus inter Apoſtolos, martyrij palma ſupremum obiret diem, vbi magiſter, & dominus Paradiſi ianuas reſerarat. Ibi dùm perennis vitæ arcana, Chriſtumque ipſum nunciat; ingens beneficium, ingenti odio rependitur, gentiſque in ſe concitat iras. Agrippa nouus Rex, cognomento Herodes (nam omnes Iudeæ Reges ab Herode Seniori Herodis retinebant nomen) aliena nece populi fluctuantes animos, conciliandos ſibi ratus; per ſummum facinus, ſanctum virum morti decernit; ſtruitque aliena ruina, ruinoſam ſibi, cæteriſque Imperij molem. Cùm ad deſtinatum ſupplicij locum, hilari fronte properantem, lictor duceret, ſentit ex inceſſus hilaritate,

Iacobi Apoſtoli martyrium. ex D. Clem. Alexand. lib. 7. ſtrom. & Euſeb. 2. hiſt. cap. 8. meminit etiā D. Lucas in actibus.

laritate, & veluti Diuino oris habitu, non tam ad mortem trudi, quàm ad Cælum rapi: ſtatim, non meas, proclamat, ſacro ſanguine commaculabo manus; mea potiùs cæde, nefarium ad quod me accinxeram ſcelus, expiabo. Non tulit populus, nec Iacobi conſtantiam, nec promptum lictoris ad extrema pericula animum; vtroque extincto, pinguem Deo victimam immolandam autumant; vtrumque pariter gladio percutiunt. Tradidere id Clemens Alexandrinus, Euſebius, alijque ſctiptores. Diù hoſtium perfidia inconditum Apoſtoli corpus manſit, donec fideles clàm ſurreptum, aliò delaturi nauigio imponerent. Ventorum impetus, non ſine Numinis vi, eò detulit, quò viuens cæleſtis doctrinæ arcana inuexerat; decorauitque mortuus, Galeciæ Regnum, quod viuens Euangelij imbuerat luce; datus ibi ab amatiſsimis diſcipulis ſepulturæ honos. Latuit poſterioribus ſæculis, dum Mauri, alijque fidei hoſtes, Regnum inuadunt. Tandem octingenteſimo ſalutis anno, ſub Alfonſo Caſto Galleciæ Rege, acerrimo Catholicæ fidei vindice, ac Leone Papa III. inſigni miraculo, Compoſtellæ tumulus, ſacræque cineres patefactæ. Ex-

D. Iacobi corpus Compoſt. conditum, ſub Leone PP. III. inuentum. ex ipſius Leonis epiſt.

tat ea de re, eiuſdem Leonis Papæ celebre in epiſtolis teſtimonium; crebraque ibi miracula rem geſtam confirmant; vt haud mirum, ſi vndique ex longè diſsitis Terrarum partibus, fideles eò peregrinando, hodie quoque confluant.

Petrus ab Herode Rege catenis vinctus.

Crimen crimini viam aperit. Iacobo extincto funditùs Chriſtianam rem euertere Herodes agitat animo; eò pronior ad deſtinata perficienda, quò facilior ſe oſtendebat exitus. Petri vnius nece id conſequuturum; Capite, Duceque eliminato, cæteros dilapſuros ratus; catenis oneratum in cuſtodiam tradit, ſeruabatque veluti celebrem victimam, Regni incolumitati mox immolandam. Ingens terror, vniuerſos fideles inuadit; Deum orant, ne tàm immaturè Chriſtianam prolem, Patre orbatam faceret; neue Tyrannus, à ſummo capite exorſus, in cætera membra immanem expleret ſæuitiam. Auditæ fuère præces; medijs noctis tenebris, è ſuperis ſedibus Angelus demittitur. Cùm ad Angelicam præſentiam carcer mira refulſiſſet luce, è Petri manibus repentè dilabentibus catenis, liber, ſolutuſq. nullo ex cuſtodientibus militibus ſentiente, è vinculis emittitur; Regiſque ſimul ſpes momen-

Digitized by Google

momentò eluditur; Maiori ſollicitudine, quam ſi auro, gemmiſque intertextæ forent, aſſeruatæ catenæ fuere; nam, vt Euagrius antiquus ſcriptor tradit; protinùs Regis miniſter religione tactus recondit. Eas, quò remotior, eò anxia magi de inſignis geſtæ rei monumento, poſteritas conquiſiuit; Eudocia Auguſta Theodoſij iunioris vxor, quadringenteſimũ ferè poſt annũ, cùm Hieroſolymam ad humanæ redemptionis inuiſenda veſtigia, ſe contuliſſet, à Iuuenali Hieroſolymitano Epiſcopo dono obtinuit; nulla alia re piæ mulieris longinquam peregrinationem penſandam Antiſtes ratus. Hæc læta munere, alteram ad virum Conſtantinopolim defert, alteram ad Eudoxiam filiam Romam mittit: alia itidem Romæ, quà Petrus Neronis iuſſu alligatus fuerat, aſſeruabatur. propinquatæ, mirum, ac ſi cognitionis, ſenſuſque compotes forent, ingenti miraculo commixtæ ſtatim iunguntur, hodieque manent; nam Templum, vbi ſolemni cultu reconderentur, Eudoxia in Eſquilino monte erexit; ibidemque anniuerſaria vrbis feſtiuitate, Calen. Auguſti coluntur.

D. Petri vincula Romam, ab Eudocia Auguſta tranſlata.

Herodis fruſtrata, eluſaque ſpe, Petrus alacriori conſtantia, maiorique vi ad retar-

datum inceptum erumpit, diffunditque in longè diſſitas gentes, eam quæ Ieroſolymis coercebatur fidem. Conuocatis Apoſtolis, monere eos nihil fore prolatandum, veniſſe tempus, vt Euangelica lux per vniuerſum Terrarum orbem diffunderetur. Quin accingimur, inquit, vt ſuprema à Chriſto nobis iniuncta mandata exequamur; cur è Cælo delatam, nobiſque impertitam doctrinam, ex delegato munere mortalibus deferre non properamus? Non noſtris viribus, Diuina innixi poteſtate, illuſtrandus eſt orbis: prouinciam, in qua ſtrenuè pro diuina luce vnuſquiſque militet, aſſumat; detegentur certè ad tantam lucem, ſi Chriſti diſcipuli ſumus, inania, ac ſubdola Diuinitatis nomina; nobis prædicantibus, abiectis Idolis, Numen à quo cuncta eueniunt, rerumq. procreatorem Deum vniuerſæ gentes cognoſcent, & adorabunt. Salutare Crucis vexillum ego ipſe Romæ defigam; cæteras Terrarum partes, vobis fratres, commendo.

Apoſtoli diuiſis prouincijs, in omnes Terrarum oras, ſe diffundunt.

Dum in hanc ſententiam verba feciſſet; duodecim, non Principum innixi opibus, non oratorum conquiſita facundia, non gentium comitati agmine; inopes, nullis

eruditi

Digitized by Google

eruditi literis, exigui numero, non exigua virtute, vniuerſum orbem peragrare, vniuerſis gentibus mandata, legeſque dare agitant animo; chariſſimis amplexibus, alter ab altero commeatum accipientes, vnanimi ſpiritu, in omnes Terrarum oras ſe diffundere parant. Vt faciliùs, & peritorum, & rudium animis, Diuinæ fidei doctrina inſereretur, in epitomen redigunt, Fideique ſymbolum appellarunt; an quia eo, veluti militari teſſera, à cæteris dignoſcerentur; an quia, ſinguli fidei articulos in eum contulerint; vtrique enim rei, aptum ſymboli nomen. Nec literis, ſcriptiſque mandare placuit; in corde potiùs vt Auguſtinus, & Hieronymus tradunt, ſculptum, fixumque ſtare maluerunt. Ita inſtructi, vnuſquiſque demandatam aſſumit prouinciam. Ioannes in Aſiam minorem ſe confert; Chriſti genitricē Mariam, quæ ſupra quinquageſimum tùm agebat ætatis annum, in eaſdem regiones à Ioanne comitatam, acceſſiſſe, Epheſum deinde incoluiſſe, omnes ferè ſacri ſcriptores, vno excepto Epiphanio, conueniunt. Id etiam, ex epiſtola ab Epheſina ſynodo ad Clerum Conſtantinopolitanum data, non obſcurè deprehenditur. Andreas

Auguſt. de fid. & oper. cap. 10 Hieron. epiſt. 61. ad Damaſ.

Maria Epheſū ſe confert. ex Concil. Epheſino. epiſt. quæ habetur cap. 10 in actis eiuſdē Concilij.

Petri frater natu maior, qui ab ineunte ætate piſcando vitam egerat, nobiliorem piſcationem nactus, ad Scytas commeat: quæ inter vtrumq. Euxinum pôtum interiacent, regionibus peragratis, Thraciam, Macedoniam, Acahiam ingreditur. ibi ob inſignem prædicationem, inſigni perfidia ab Aegeo Præfecto, Cruce ſublatus, ſupremum in terris clauſit diem. Cineres Conſtantio Imperatore Conſtantinopolim, dein Amalphim tranſlatæ. Philippus, Scythiam primò, mox ſuperiorem Aſiam, vbi martyrio clarus Hieropoli in oppido occubuit, petit. Thomas, Parthos, Perſas, Medos, Brachmannos, Indos demum penetrat. In ea peregrinatione tres Principes viros (Magos ſacræ appellant literæ) qui ad Chriſtum naſcentem cum muneribus ex Arabia deuenerant, baptiſmate perluſtraſſe, apud Chryſoſtomum inuenio. Bartholomæus citeriorem Indiam deligit, dein Armeniam ingreſſus, Polymum Regem, ac duodecim celebres vrbes, Euangelij imbuit luce; Corpus Lyparim, dein Beneuentum: poſtremò ab Othone III. Imperatore, Beneuenti pelle relicta (nam inſigni ſæuitia Idolorum cultores è viuente ad huc corpore pellem detraxerant)

Ab Othone Imper. tranſlatum Romam D. Barthol. corpus, Beneu. pelle relicta, teſtatur Rob. in addit. ad Chronic. Sigeberti quem ſequit. Bar. ad ann. Dñi. 1000.

xerant) Romam delatum. Matthæus, vt quod literis, ſcriptiſque de Chriſto nunciarat, ore, voceque præſens confirmaret, in Aetiopiam pergit. Salerni hodie cineres, oſſaque, vnde ſalubris languentibus corporibus emanat humor, inſigni celebritate coluntur. In eaſdem regiones, Matthiam acceſſiſſe, multi tradunt authores. Simon Cananeus, qui & Zelotes dicitur, in Meſopotamiam, mox in Aegyptum pro fide militatum ire pergit: Iamque Thadæus, qui & Iudas dicitur, in incepta Syriaca prædicatione perſiſtebat. vterque deinde in Perſide martyrio occubuit. Neque Iacobo Alphæi filio, cui eo ipſo anno, quo Chriſtus ad Cælos adſcenderat, Hieroſolymitanæ Eccleſiæ regimen delegatum fuerat, aliò commeare neceſſe fuit. Omnes vnanimi ardore, in omnes Terrarum oras Euangelij deferunt nuncium: æquè omnes inuicto animi robore, inter hoſtiles furores ſæua tolerata nece, aditum in Cælis inuenere, vt veriſſime Dauid, diù ante vaticinando cecinerit. *In omnes terras exiuit ſonus eorum; & in fines orbis Terræ verba eorum.*

Petri Romam aduentus anno 11. Claudij Imper. ex Iren. lib. 3. cap. 1. Tertull. de præſcript. Cypr. de vnitat. Eccleſ. Hier de ſcript. Eccleſ. Ambr. ſerm. in nat. Apoſt. Aug. ſer. 7 Leon. PP. & cæteris cum Euſeb. in Crh.

Ita diſpartitis prouincijs, Petrus Apoſtolorum Princeps, Romam dominatricem

vrbem,

Digitized by Google

vrbem, quæ cæterarum tenebat Imperium, & vbi Chriſtianæ rei arx, religioniſque ſedes conſtituenda erat, petit. Per Paleſtinæ oram iter intendit. Excepere ibi Apoſtolum Tyrij, & Sidonij, læto cultu, ſummis honoribus. Id altè in Herodis pectus deſcendit; vt propterea veterem eius in Petrum iram, in ſe auerterent. Inde petita Antiochia tranſmiſit Byzantium. Dedit ei vrbi, vt apud Agapetum Papam inuenio, Epiſcopum, atque paſtorem; ſed certum nomen non producūt authores. Mox Aſiam Euangelium propagando intrat; transfretatoque mari, longis itineribus Neapolim celebrem Campaniæ vrbem appulit. Extat ibi altare, in quo ſacra concelebraſſe vetus traditio eſt. An Terra, ſeu mari, inde Romam petierit, non ſatis conſtat. Inualuit certè apud Hetruſcos opinio, ventorum impetu Liburnum delatum, Piſis Miſſarum ſolemnia, ſacraque obijſſe munia. Habuit in eo itinere, Marcum, Apollinarem, Rufum, ac Martialem comites.

Agapetus PP. Acti. 11. quintæ ſynodi.

Poſtquam Romam ventum eſt, primus omnium Pudens, vir ex ſenatorio ordine, Diuina illuſtratur luce; mox Priſcilla vxor, ſimul liberi Nouatus, ac Timotheus, Pra-

xedes

Digitized by Google

xedes etiam, ac Pudentiana filiæ. Hæc fuere Romanæ Eccleſiæ primordia, quæ mox non vnius domus familiæque contenta terminis, cæterarum per vniuerſum Terrarum orbem Eccleſiarum mater ac magiſtra euenit. Nec mirum, ſi cæteras omnes dignitate anteiuit: nam eius, qui Apoſtolorum Princeps erat, diſcipula, ac alumna fuit, ſemperque in ea recta fides manſit; vt non abs re Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, alijque ſanctitate, & doctrina celebres Patres, eum ſolum Catholicum, qui cum ea concordem fidem, cæteros hæreticos cenſeri velint. Pudens via patritia ad radices Exquilini montis habitabat domum; ibidem Petrum hoſpitio acceptum ſcribunt; eam deinde domum, vt eſſet ad poſteros tantæ rei monumentum, Pontifices, vt in tempore memorabo, in Templum erexere. Claudius Druſus ſecundum in Imperio tùm agebat annum; eum, Romanumque populum Simon magnus fictis prodigijs adeò allucinarat, vt erecta ſtatua, ſicuti Ireneus, Iuſtinus, & Tertullianus tradunt, inter Diuos colerent. Vbi Petri Romã aduentum perſenſit Simon, memor priſtini in Samaria caſus, vereſque ne ad Petri

Catholici qui cum S.R E.cõmunem fidem; cæteri hæretici ex Cypr. de vnit. Eccl. Ambroſ. in orat. de obitu SS. Aug. epiſt. 165. Hieron. in Apolog. aduerſ. Ruffin.

Simon magus inter Diuos à Rom. colitur. ex Iuſt. in Apol. Iren. lib. 1. Tertul. in Apolog.

lucem,

lucem, malis artibus parta authoritas detecta euaneſceret; vltrò vrbe excedens, imminens euaſit dedecus.

Dum hæc Romæ aguntur, Saulus Antiochiæ erat: nec vno, aut altero loco conſiſtendum ratus, in omnes Terrarum oras Euangelij deferre nuncium voluit animo. Dum tam grande mente agitat opus, mira cælitùs ſe circumfundi luce perſentiens, ad ſuperos rapitur. Ambigunt nonnulli, an eo raptu reuelata facie Numen ſe Saulo oſtenderit; coniectantes id pleriq. ex Moyſis Iudæorum Ducis exemplo, qui populo legem daturus, ſupra montis Synai culmen elatus, Deum eſt intuitus; inde, & Saulum gentes edocturum, pari luce ad Deum intuendum circumfuſum, non leue eſt argumentum; propendentque in eam ſententiam duo Eccleſiæ lumina, Auguſtinus, & Thomas de Aquino. Hauſit certè eo raptu, ea Diuinarum rerum arcana, vt æquè veritatis prædicator, & gentium doctor euaſerit. Nec mora, comite Barnaba Cyprum ſe confert. Vbi primùm concionem habendo, acri, vehementique ad perſuadendum vi, inaudita, ac planè noua patefacere cœperunt; vagatur per vrbem rumor. Romanus Procon-

Paulus ad 3. Cælum raptus an Deum viderit reuelata facie. Hoc anno raptum contigiſſe deducit Bar. ex epiſt. 2. ad Corinth. quam ſcripſit Paulus, anno Dom. 58. Ner. 11. vbi teſtatur ante annos 14. ad Cælos euectum ſe fuiſſe.

Auguſt. in lib. de viden. Deú D.Thom. 1. p. q.12. ar.11.

Digitized by Google

Proconſul, cui Sergius Paulus nomen, ad famam eius rei, more humani ingenij, Apoſtolos accerſiri iubet. In Proconſulis aula, Elymas, qui magicis pollebat artibus, ſummo loco erat. Hic aulicorũ more ſuetus, aliena ruina ſe extollere; aliorum compendium in ſui ipſius detrimentum referebat: varijs verborum lenocinijs, Sergij pronum in Apoſtolos animum auertere molitur. Nec fefellit ſubdolum ingenium, ſolida virtute nitentes: Saulus dolum detegit, ſimul increpat. ad eam rem conturbatus Elymas, oculorum caligine circumfunditur, hominem aſpicere nec poteſt, nec audet. Stupet Proconſul dictis, geſtiſque intentus; eò contemptior inde magus, quò admirabilior Saulus: inuenitque dictis fidem, ita vt Proconſul baptiſmatis luſtraretur aqua. Notat Hieronymus, tùm primùm Saulum à Paulo Proconſule fidei ſubacto, Pauli nomine, quod hæbraica lingua mirabilem ſonat, inſignitum. Certè Lucas, qui luculenter Apoſtolorum geſta conſcripſit, tùm primùm hoc nomine eum appellat: vnde non ſatis conſonè, ij, qui diù antè, cum primùm ſcilicet baptiſmate initiatus fuit, id nomen ſortitum ex Auguſtino, & Ambroſio leuiter

Saulus quando & qua occaſione, Pauli nomẽ ſit ſortitus.

D. Hieron. in epiſt. ad Philemon.

D. Luc. Act. 13

D. Aug. tract. 72. in Pſalm.

D. Amb. ſer. 31

uiter

Digitized by Google

uiter id indicantibus, hauſere.

Romana ſedes à D. Petro erigitur, anno 45. à Chriſto nato ex Euſeb. in Chron.

Anno XI. Caio Auguſto ſecundùm, & Caio Licinio Largo Coſſ. intelligens Petrus ex vrbe Roma cæteras per orbem diffuſas Eccleſias, commodiſſimè regi, firmam ibi in omne æuum ſtatuit ſedem. Inde Romana Eccleſia, cæterarum ſemper Caput, & magiſtra habita; adeò vt Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, alijque celebres ſanctitate, & doctrina patres, eos dumtaxat Catholicos, qui communem cum ea fidem, cæteros hæreticos cenſeri velint. extat hodie Cathedra, in qua primùm Petrum Pontificia obeundo munia, ſediſſe, traditione accepimus. In tantæ rei memoriam, læto, pioque cultu in Templo, quod Conſtantinus Ceſar, multas poſt ætates ſumma munificentia Petro erexit, aſſeruatur, ac celebri vrbis feſtiuitate xv. Kalen. Februarij colitur.

De Prim. Rom. Eccl. Cypr. in lib. de vnit Eccl. & in epiſt. 45. & 52. ad Corn. Epiſ. Ambroſ. in orat. de obitu ſanctor. Auguſt. Epiſt. 165. contra epiſt. fund. Hieron. epiſt. 17. ad Dam. & in Apolog. aduerſus Ruffinum.

Ignatius, ne an Euodius ſucceſſerit Petro in Antioch. ſede. vide Chryſoſt. in homil. de tranſlat. Origen. homil 6. in Lucam. Euſeb. lib. 3. hiſt. 16. Clem. Papam 7. Conſt. 46.

Poſt ſtatutam Romæ ſedem, Antiochenæ Eccleſiæ, cuius peculiarem tutelam, ſeptem fermè annos habuerat, alij regimen demandat. An Ignatius, vel Euodius hic fuerit, non ſatis inter ſcriptores conſtat, Chryſoſtomus Ciuis Antiochenus, eloquentia, ac ſanctitate præclarus, Ignatium tradit;

Orige-

Origenes verò, Euſebius, **Hieronymus**, aliique celebres authores, Euodium potiùs ſcribunt. Vtrumque verò, ſimul eiuſdem Eccleſiæ regimen, Euodium à Petro, Ignatium à Paulo habuiſſe, apud D. Clementem Papam inuenio. Idque fortè euènit, quia, vt infra memorabo, nondum ij qui ex circumciſione Euangelicæ fidei adhæſerant, eodem planè ritu, cum cæteris fidelibus ea in vrbe degebant; vt propterea vtraque gens peculiarem Epiſcopum, Præſulemque obtineret. Tandem tertium poſt annum, per Hieroſolymitanum Concilium, Antiocheno compoſito diſſidio, ſolus Euodius Præſul manſit; quo deinde vita functo, Ignatium ſucceſſiſſe, ex eiuſdem Ignatij literis planè conuincitur.

Datæ eodem anno in Pontum, Galaciam, Cappadociam, Aſiam, atque Bythiniam ex vrbe Roma à Petro literæ; nam licet alibi datas hiſce planè verbis, *Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone collecta; & Marcus filius meus*; innui videatur: attamen verbi tranſlatione, vt plerumque in ſacris literis, vrbem Romam Babylonis nomine indicatam, Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus, Tertullianus, cæterique Patres vno ore

Epiſt. D Petri, quæ inſcribit Electis aduenis diſperſionis. Babylonis nomine Romam ea epiſt. intelligi, docent Euſeb. lib. 2. hiſt. Aug. de ciuit. Dei lib. 18. cap. 22. Tertull. adu. Iudæos. In Apoc. etiam apud Ioann. 17

Digitized by Google

ore confirmant. Vnde mirari libet inane hæreticorum noſtræ ætatis ingenium, dum peculiari in Rom. Eccleſ. ira, contra vnanime Patrum teſtimonium, eo ducti argumento, Petri in vrbem aduentum inficiantur. Ingens fidelium multitudo, è Hieroſolymis pulſa per eas prouincias exulem vitam agebat: eorum ægros vt conſolaretur animos, ſimul ad altiſsimam rerum ſpem, eleuaret Petrus; multa tam ſapienter perſcribit, vt numquam obliuioni tradenda, cunctorum animis ingeri Eccleſia voluerit; inde inter Miſſarum ſolemnia in publico fidelium cætu recitari conſueuere.

At Romæ, præſens Diuina ad dicendum vi, ingentem multitudinem Euangelicæ lucis amore incendit; proniſque auribus, quæ effundebat arcana accipiebantur; vndique ad audiendum confluunt; nec conquieſcunt Romani, donec ſtabili monumento, quæ mirificè enunciabantur conſequerentur: ad Marcum verò Petri diſcipulum, & alumnum adeò carum, atque pergratum, vt ſæpè literis, atque ſermone, filij decoraret nomine, vertunt preces: orant, vt eadem, quæ Pater, ac Magiſter ore enunciarat, literis demandaret. Marcus iuſtis, pijſque ſollicitatus

Marcus anno 45. à Chriſti natali conſcribit Euang. ex Euſeb. cui cæteri adhæſere. ſolus Ireneus diſcrepare videtur.

tatus precibus,nil cunctatus(nam rem cunctis, poſteritati verò apprimè ſalubrem fore intelligebat)latio ſermone conſcribit Euangelium. Hieronymus, & Auguſtinus græco idiomate conſcripſiſſe innuere videntur: ſed magis congruè Gregorius Nazianzenus, alijque celebres Patres, in Romanorum gratiam, Latino, germanoque vrbis Romæ idiomate Marcum ſcripſiſſe tradunt. Nec leuis coniectura eſt, improprietas græcarum vocum, quæ certè, non aliunde, quàm ex latio ſermone in græcum textum irrepſit.

Romæ percripſiſſe omnes cōueniunt, poſt Athan. in ſynopſi. ſolus Chryſoſt. hom. 1. in Matth. tradit in Aegypto. Græcè perſcrpſiſſe cenſent Hier. in epiſt. ad Dam. Aug. de conſ. Euang. contra Greg. Nazianz. de quatuor Euāg. alijque.

Ea impertita Romanæ vrbi luce, dignus eſt habitus, vt Alexandriæ inclytam per totum Orientem Eccleſiam regeret: eodē igitur XI. à Chriſti adſcenſu anno, qui Claudij Imperatoris ſecundus, vt Euſebius tradit, fuit, Præſul deſignatus à Petro in eam vrbem delegatur. Vetus traditio eſt, medio itinere, Venetias appuliſſe. Venetoſque primùm omnium Euangelij imbuiſſe luce; vt non abs re deinde, ſecundis, aduerſiſque in rebus, Veneti tutelarem patronumque habuerint; dicatis aris, Templiſque, adeò pio venerati ſunt cultu, vt ſicuti eius prædicatione religionis initia, ita eiuſdem patrocinio,

Marcus Alexādrinæ Eccleſiæ Epiſcopus. anno 11. Claudij Imper. ex Euſeb. in Cron.

Veneti à D. Marco religiō. initia.

Digitized by Google

cinio, ampliſſimi Imperij propagationem acceptam ferant.

Epiſcopi à D. Petro in varias terrarũ partes ex vrbe Roma delegati. ex Baron. poſt alios ad annum Domini 46.

Anno 12. Claudio Auguſto tertiùm, & Lutio Vitellio Coſſ. Italiæ, cæteriſque per orbem Eccleſijs, certis datis ducibus, quos Epiſcopos à græco ducto vocabulo dixere, conſulitur. Terracinam Epafroditum, Capuam Rufum, Neapolim in Campania Aſpernatem, in Siciliæ Inſulam, Pancratium, Martianum, Berillum, atque Philippum delegat Petrus. At in occidentalem Italiæ partem, Nepetam Ptolemæus, Feſulas Romulus, Lucam Paulinus, Rauennam Apollinaris, Veronam Euproprius, Patauium Proſdocymus, Ticinum Sirus, Aquileiam Ermagoras commeant. Nec in Italiam modò, ſed in prouincias illuſtres delegati duces: ſed an hoc eodem anno, cùm res tàm antiqua, ſine vlla temporis nota ad nos deuenerit, pro cerro affirmare non auſim. Maguntiam inclytam Germaniæ vrbem Catulmnius, Coloniam Maternus, Treuerim Valerius. Gallorum verò regimen, Martiali, Creſcenti, ac Vrſino demandatur; Martialis Lemouicenſem, Creſcens Viennenſem, Vrſinus Biturigenſem rexit Eccleſiam. Iam verò Hiſpanicæ prouinciæ

tute

Digitized by Google

tutelam, Torquatus, Teſiphon, Secundus, Cecilius, Exichius, & Eufratius inter ſe diuisère. Vt propterea Innocentius Pontifex ad Decentium ſcripſerit, Eccleſias in vniuerſa Italia, Gallia, Hiſpania, Africa, Sicilia, interiacentibuſque Inſulis poſitas, à nullo alio, quàm à Petro, vel eius diſcipulis, ac ſucceſſoribus inſtitutas eſſe.

Dum hæc Romæ per Petrum nullo repugnante geruntur; acriores in Paulum Euangelij lucem in Oriente propagantem, ſeditiones concitantur. Antiochiæ Piſidiæ, quò maioribus incrementis Eccleſiam propagat, eò acriores expertus eſt hoſtes. In eum furorem deuenère, vt impetu facto, vrbis finibus expellerent. Inde Lyſtram Licaoniæ Oppidum Paulus vnà cum Barnaba ingreditur. Ibi concione aduocata, vix initium loquendi fecerat, cùm præter omnium ſpem, miraculo edito multitudinis animos ad ſe conuertunt. nam cùm attentiùs, quàm cæteri, claudus quidam à natiuitate infirma pedum valetudine detentus, ſermonem accipere videretur, Paulus è ſuggeſtu intuitus hominem, magna voce iubet aſſurgere: ille protinùs pedum vſu recepto, cunctorum in conſpectu proſiliens ambulat. ſtupet cir-

Digitized by Google

cum fuſa turba ſubito exorto miraculo, Paulum, Iouem, Barnabam, Mercurium eſſe rati, *Dij ſimiles facti hominibus ad nos deſcenderunt*, attoniti conclamant; ſimul ſummis extollere honoribus, nituntur. Sacerdos ingenti proſequente turba, ad tauros immolandos, atque ad coronas deferendas (hoc etenim ſacrificandi ritu, gens ea Deos colit) feſtinanter accurrit. Paulus, & Barnabas, ægrè id ferentes; neque etenim propriam, ſed Chriſti quærebant gloriam; multo cum animi dolore, ſciſſa veſte multitudini obuiam facti, rerum omnium procreatori Deo, non vlli mortalium, talem tantumq. honorem deferendum eſſe, multis argumentis dum conuincunt, vix multitudinem cohibuere. Populi ſtudium irritamentum inuidiæ, infidis hoſtibus fuit: ex ſummo amore, in eam iram mobiles vulgi animos vertunt, vt certatim veluti pinguem Deo victimam immolaturi, mortem Paulo incutere molirentur; Iamque lapidibus conflictatum, exanimem, mortuumque rati, extra vrbis menia protrahunt: triſtes multis cum lachrymis, Barnabas, cæterique comites ad funeſtum ſpectaculum concurrunt; coniectis oculis in exanimem virum, mortui ſpeciem

Digitized by Google

ciem præferentem; non longè poſt, præter omnium ſpem, eum ipſum, quem ad maiorem rerum molem, ad vniuerſum propè orbem Euangelica luce illuſtrandum, Cælites deſtinarant; ſenſim refectis viribus, conſurgentem conſpexère. In finitimas deinde vrbes, Derben primò, mox Iconium commeat Paulus.

Teclæ Pauli prædicatione conuerſio; ac inſigne triplici miraculo martyrium.

Anno XIII. C. Criſpino ſecundum, & T. Statilio Tauro Coſſ. Paulus nobilem puellam, Teclam nomine, in Iconij oppido Euangelica luce adeò imbuit, cæleſtium rerum amore adeò incendit; vt varia, mira, ſupra ſexum, ſupra ætatem, Diuina magis, quàm humana ſint ſubſequuta. Purus nulla carnis labe amor, eum quo ſexus omnis, viridis ætas æſtuat, ardore, eò mirabiliùs vicit, quò in carne, nullus carnis amor fuit. Tecla, vbi à parentibus nuptijs deſtinari ſe perſenſit, tanto ardore ſpectati iuuenis, cui Tamarides nomen, torum eſt aſpernata, quantò proniùs cæteræ puellæ florente ætate, hymeneis, thalamoque allici conſueuère. Non ſibi quærendum, cui maritalibus nuptijs deſeruiret, cæleſtem omni ex parte pulcherrimum ſponſum, cui iuncta, virgo tamen permaneat, adinueniſſe dictitat.

Digitized by Google

tat. Id verò cupidi iuuenis incenſum animum, acriùs ſtimulat; parentes adit, promiſſis nuptijs veniſſe tempus, impleri datam fidem monet. Parentibus perfici, abſoluique maritales nuptias, æquè gratum; ſed reluctantem Virginis animum, haud facilè acquieturum, intelligebant. Tùm Tamarides, amore ardens, vbi in conſpectu puellam habuit: Tu ne ergo ſola, inquit, inter tot illuſtres adoleſcentes tibi ſanguine, vel ſocietatis iure coniũctas, hunc quem tibi Dij dedere, ætatis florem, ſine vllo prolis fructu, ſine vllis honeſtis voluptatibus, areſcere ſines? Otioſè cum Deorum iniuria iuuentutem teres? Non tibi venit in mentem, Tamaridem, tui ſolius amantiſſimum, plures, eaſque præclaras recuſaſſe ſponſas? Ad hoc ergo, me infelix amor traxit, vt ab ea, cuius amore cæteras ſpreui, nunc ſpernar? Vt me ludibrio illis eſſe ſinas? Non me latet, quis nam bonum, pronumq. erga ſponſum, contra ius faſque ſeduxerit animum: Paulus eſt, ille idem ſeductor, qui niſi fugam ex hac vrbe arripuiſſet, lapidibus obrutus foret. Tu ergo, niſi ad idem (horret animus tam triſtitia proferre) te accingas diſcrimen, ſeditioſum hominem

quem

quem ſemper deteſtata eſt vrbs, odiſſe cum cæteris debes, tuó ſoli ſponſo, qui vno erga te amore loquitur, credas.

Poſt quam finem loquendi fecit, muneribus allicere puellæ animum pertentat. Vbi obſtinatum perſenſit, nec muneribus vllis inclinari; minis ſaltem muliebrẽ flecti animum poſſe ſperans, ad magiſtratus conuolat; nunciat peſtilens in vrbem irrepſiſſe malum, Deorum ſacrum violari Numen, Diuinos honores mortuo in Cruce homini præſtari, patrios ritus, patrias leges, patrios mores abijci, falli Diuinam, humanamque fidem; nihil iam ſancti, nihil veri, iuſtique inter Deos, hominesque reliquum: vnius fœminæ exemplo tantum, inquit, in vrbem irrumpit malum. Tecla eſt illa, omnis Diuini iuris, humanique fæderis violatrix: Tecla Deorum abijcit cultum, patrias ſpernit leges, fallit Deorum, hominumque fidem. quod ad me attinet, ob non adimpletas, promiſſas mihi nuptias, priuatam remitto iniuriam: publico tantùm malo, occurrere cupiens, hæc vobis nunciatum veni; fortè veſtra ora, veſtram maieſtatem verebitur, ſat erit mortis minas, procul à ſeueriori cruciatu, in puellam, ætate, ac ſexu labilẽ, experiri.

Digitized by Google

Longè aliter, ac ratus erat, euènit; neque etenim per Iudices, per minas, ad thalamum, ad tumulum potiùs, ſponſam Tamarides pertraxit. Iudices, vincula, cruciatus, mortem, ni ab incepto facinore deſiſtat, ni patrios Deos veneretur, ni adimpleat ſponſo fidem, minitabantur: puella longè alio flagrabat amore, agè ſanè cum cæleſti ſponſo iungi cupiens, quò acrioribus minis agitatur, eò Diuino afflatu magis incenſa, conſtantiùs perſiſtit. Ergo à minis vertuntur ad preces; vbi id parum proceſſit, rurſus è precibus redeunt ad minas. Tandem, precibus, miniſque fruſtratis, tantùm ab vrbe malum, quod facilè in exemplum tranſiret, ni Tecla ſublata, tolli non poſſe rati, Leonibus dilaniandam, nam ſummum ſcelus, pinguem Dijs victimam interpretabantur, proijciunt. Inſigne ſtatim exortum miraculum, Ambroſius eruditione, ac ſanctitate præclarus tradit, Leones non ſolùm non auſos inferre virgini damnum, ſed adeò mites ſe præbuiſſe, vt lingua lambentes puellæ pedes viſi fuerint; in eam, quæ à feris beſtijs illæſa permanſerat, feris animantibus, ferociores homines fuère; tradunt certè Cyprianus, Maximus, alijque celebres

D. Ambroſ. de virg. lib. II.

Cypr. in orat. pro martyr. Maxim. in ſerm. de S. Agnete.

bres Patres, in ignem coniectam. Sed ecce aliud miraculum: ſubito cohorta cum magno Cæli fragore tempeſtas, flammarum impetum extinguit; dùm animantia, res ipſæ inanimes, ſenſus expertes, humanitatem induere videntur, homines ipſi humanitate ſe exuerunt; rurſus taurorum quadrigis illigatam puellam, Gregorius Nazianzenus eſt author. At eadem Diuina tutela, à tam inhumano ſupplicio Tecla protegitur; dum tauri in diuerſa concitantur, vel immoti permanent, vel vi vim eludentes, pari motu, crederes eodem incitari, eandem capeſſunt viam. Haud inſcius ſum, pleraque fabuloſa magis, quàm vera, ab Aſiano quodam presbytero, præclaro Teclæ martyrio permixta; idque non modò Tertullianus, Hieronymus, ſed & Gelaſius Papa, non obſcurè indicauère; quæ hic tamen enarraui, quia anteà ab Ambroſio, Cypriano, Gregorio Nazianzeno, aliiſq. præclaris authoribus enarrata inueni; conticere non volui.

Greg. Naziāz. in exhort. ad Virg.

Tertull. de baptiſ. cap. 17. Hieron. de ſcript. Eccl. in Luca. Gelaſ. PP. in decreto de lib. apocryf.

Ita triplici miraculo, è triplici incuſſa morte incolumis euaſit Tecla. Longe deinde ab omni humano cultu, in deſertis montibus reliquum vitæ tempus agere in animum inducit: nec abs re; nam feras, humanio-

Digitized by Google

maniores, quàm homines ipſos, experta erat. XVIII. agebat tùm ætatis annum; LXXII. fermè annos ſuperſtes deinde in Terris fuit; nonagenaria ad Cæleſtem, in quo ſpem, amoremque collocarat, ſponſum migrat. Corpus Seleuciæ conditum, inſignibus miraculis cùm in dies clarius redderetur, totus Oriens celebri ad tumulum frequentia, inſigni pietate, ſummis honoribus coluit.

Annus XIV. qui à Chriſti ortu XLVIII. fuit, M. Minutio ſecundùm, & T. Statilio Tauro Coſſ. inſignis eſt Mariæ Saluatoris noſtri genitricis morte. Hieroſolymis LXIII. ætatis anno, vita functam fuiſſe Euſeb. ſcribit. Placet Epiphanio vſque ad LXXII. ætatis annum vitam producere. Eſt pro Epiphanio non leue ex Dionyſio Areopagita, qui ea tempeſtate floruit, teſtimonium. Is etenim in libro de Diuinis Nominibus, non leuiter indicat, ſe vnà cum Petro, Paulo, Iacobo, ac Ioanne præſentem interceſſiſſe funeri; nec alia de cauſſa Hieroſolymam ſe contuliſſe, quàm ad contuendum Corpus illud, quod authorem vitæ, Deumque receperat: at Dionyſius, vt infra memorabo, non ante LIII. à Chriſti ortu annum,

Deiparæ Virg. obitus. anno à Chriſto nato 48. ex Euſeb. in cron.&alijs

Epiſ.presb:in ſerm. de Deip. Dionyſ.Areop. lib. 1. de diu. nom. 3.

Digitized by Google

annum, cùm primùm Paulus Athenas ſe contulit, ad fidem acceſſerat. quibus, ſi iungas annos ſexdecim, qua ætate, Maria Chriſtum peperit, liquido conſtat longè poſt LXIII. ætatis annum, vita functam; aptiúſq. non hoc anno, ſed XVIII. à Chriſti aſcenſu, quo eodem anno, Concilium Hieroſolymitanum celebratum fuit, mors collocanda foret. At recentiores nonnulli, inter quos D. Antoninus, eodem anno, quo Chriſtus ad Cęlos rediјt, Mariam deceſiſſe, reuelatione acceptũ tradunt. Mirari potiùs, quàm quidpiam certi affirmare, inter tot diſcrepantes ſententias licet. Corpus, quod authorem vitæ pepererat, non diù exanime manſit: haud longè poſt rediuiua Maria ſurgit; mox ad Cælos prope filij ſedem, eo quem genuerat Deo, in omne æuum fruitura euehitur. Nam vnà cum corpore, ad Cælos aſſumptam, ex maiorum traditione teſtatur Iuuenalis Hieroſolym. Epiſcopus. Et licet D. Hieronymus ad Paulum & Euſtochiam perſcribens, longè diſſentanea tradat; tamen falsò illa epiſtola Hieronymo adſcribitur. Nam in ea refelluntur Neſtorij errores, quem certum eſt poſt Hieronymi tempora extitiſſe; quod ideo notatum volui, ne

Iuuenalis Hieroſolymitanus Epiſc. apud Niceph. lib. 11. hiſt. cap. 14.

Epiſtola de aſſump. D. Mar. virg. ad Paulã, & Euſtochiã, falsò D. Hier. adſcribitur.

Digitized by Google

ne ſummi viri nomine, ſumma falſitas tegatur.

Epiſtolæ, quæ Mariæ nomine ad D. Ignat. & D. Ioann. circumferuntur. Meminiſſet D. Hier. de ſcript. Eccleſ. in Ign.

Nonnullæ à Maria ad D. Ioannem, ac D. Ignatium datæ, identidem ab Ignatio ad Mariam redditæ circumferuntur epiſtolæ; quia tamen eas, nec D. Hieronymus, nec alius antiquus author agnouit, ſuſpecta mihi fides.

Mariæ effigies ex Nicep. 2. hiſt. 23.

Mariæ etiam formam, figuramque Nicephorus deſcribens, ait fuiſſe ſtatura procera colore triticeo; capillo flauo, oculis acribus, in queis pupillæ ſubflauæ oleæ colorem referrent, ſupercilio nigro, ac decenter inflexo, labijs floridis, verborum ſuauitate plenis, manibus, digitiſque longioribus, facie etiam in longitudinem potiùs, quàm in orbem decliui; ſeu ex antiqua, ac germana Deiparæ imagine; nam nonnullas D. Lucas effinxit, ſeu coniecturis, id Nicephorum hauſiſſe crediderim.

Annus xv. Claudium Auguſtum quartùm, & L. Vitellium tertiùm Coſſ. habuit. Augeſcebat Romæ fides; nec clàm vt anteà, ſed palàm Crucis vexillum per vrbem oſtentabatur. monebat Petrus, non aliud ſalubre datum ſignum, ſub quo mortales perennem conſequerentur vitam; Idolorum

cultum

Digitized by Google

cultum, non modò quidpiam ad id non proficere; ſed veri, æterni Numinis iuſtam concitare iram. Id verò varijs populi rumoribus iactatum, diſcordem Ciuitatem fecit.

Biennio poſt C. Pompeio, & Q. Veranio Coſſ. gliſcente murmure, ſeditioni initium dari videbatur. Remedium protinùs viſum, id quod materiam, fomentumque rumori præſtaré rebantur, longè propellere. Scribit certè Suetonius Ethnicus ſcriptor, Claudium, Iudæos impulſore Chriſto aſſiduè tumultuantes, vrbe expuliſſe; eo namque nomine, quia in Iudæa Chriſti religio, fideſq. initium, ortumque habuerat, illuxeratque per viros in Iudæa ortos Euangelium, fideles omnes cenſebantur. Vi edicti fideles migrant, Petrus ipſe, cæterorum Princeps, & Magiſter vrbe excedit, reditque Hieroſolymam.

Fideles à Claudio Cæſare, vrbe pelluntur. ex Sueton. in Claud. ann. I. 1. à Chriſti natali. ex Oroſio.

Diſſidium interim Antiochiæ inter eiuſdem fidei, cultuſque viros exoriebatur: eò oportunior eius in Orientē aduentus, cuius authoritate turbidi motus comprimi poſſe videbatur, fuit. Cherinthus initium diſſidio dederat, fouebatque. Hic Moyſis legi addictus, mox Chriſti cultor, circumciſionis duritiem

Antichenio diſſidij author fuit Cherintus. ex Epiſ. hæreſ. 28.

Digitized by Google

duritiẽ perpeſſus, eam ipſam in cæteros inuehere moliebatur; diſtraxitque in varia placita fidelium animos. Altiùs repetito ſermone, edocebat Chriſti aduentu, vetuſtæ legi haud derogatum; neque alio, quàm Chriſti ipſius teſtimonio id certum, exploratumque haberi. Eum non ad diſſoluendam, ad adimplendam potiùs legem veniſſe ſæpe dictitaſſe; vetuſtum proinde, quo Abraham, cæterique illuſtres Patres inſigniti forent circumciſionis fædus, quodque in perpetuum Deus ſanxerat, non abolendum. Hæc aliaue, quæ in vulgus à Cherinto iactabantur, promptum erat, vt opinor, Paulo, & Barnabæ, iam enim Antiochiam redierant, ſuopte ingenio infringere, rectiùs tamen viſum, Petri ſummi Eccleſiæ Ducis, ac rectoris mentem rimari, ſciſcitarique reſponſum; ita etenim poſteritati conſultũ fore, vt tanto exemplo, religionis ambigua, ac dubia, non ad alium, quàm ad Petrum, Petriue ſucceſſores deferrentur. Nil cunctati, Hieroſolymam commeant; XVIII. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, cùm eò peruenère voluebatur annus. Ibi Concilio aduocato, Apoſtolos, & Seniores conueniſſe Lucas ſcribit; at cum diù ante Apoſtoli,

Conc. Hieroſ. celebratũ fuiſſe anno 18. à Chriſti ad Cælos adſcenſu colligitur ex epiſtola D. Pauli ad Galath. cap. 1. & 2.

Digitized by Google

ſtoli, vt ſupra enarraui, in longè diſſitas Terrarum partes, diſpartitis prouincijs commeaſſent, haud facilè eſt interpretari, præſentes omnes interfuiſſe. de Petro, qui Claudij Cæſaris Edicto, Roma pulſus proximè ante Hieroſolymam redierat; Iacobo, qui ibidem Præſul ſacra obibat munia; Ioanne etiam, qui non longè aberat; & opinari facile libet; & Paulus ipſe, in ijs, quas ad Galathas perſcripſit Epiſtolas, clarum compertumque reddit; ſatiſque id fuit, vt Apoſtolos Concilio interceſſiſſe Lucas ſcriberet. Vbi res in conſultationem venit, diù altercati, ſurgens Petrus edocet, abſonum, abſurdumque fore, veteri, qua Chriſti dono exuti forent ſeruitute rurſus ſe induere. Ad Chriſti enaſcentem lucem, veteres vmbras eliminatas, fideles animum mentemq. potiùs, à turpi, noxioque, quàm Corpus circumciſuros.

Cum in hanc ſententiam, Petrus verba feciſſet; Iacobus, Petro ſe adhæſurum enunciat; intempeſtiuè tamen futurum, ſi prorsùs tùm vetus omnis mos, ritusque abrogaretur, quin aliquo, leui ſaltem veteri ritu retento, faciliùs ex vtraque gente eandem coalituram Eccleſiam; curandum propte-

Digitized by Google

propterea,vt omnes quotquot eſſent, ſuffo-cato, ac ſanguine ſe temperarent. Receptus per multas ætates veteri retento ritu ciborum ille delectus. quin proximis ſæculis, pluribus Concilijs,Gangrenſi,Aurelianenſi, & Vormatienſi ratum confirmatumque inuenies, at cùm primùm, ipſa temporis diuturnitate, Euangelij lux firmum eſt conſequuta robur, iure euanuit, abiuitque desuetudine.

Antiquitùs ſuſfocato, & ſanguine, fideles temperabāt.ex Tertull. in Apolog.Euſ.2. hiſt.1. Concil. etiam Gangrenſi can. 11. Auriolanen. 2. 2.can 20.Vormatien. cap.65

Cum in eam, Petri, Iacobique ſententiam, cæteri iuiſſent; duo ex eodem conſeſſu illuſtres viri, Iudas, & Silas qui vnà cum Paulo,ac Barnaba Antiochiam decreta deferrent, deliguntur; ſimul vt incorrupta maneret,magiſque illuceſceret decretorum fides, in eandem ſententiam dant literas.

Legatione audita, recitatiſque literis, mouit Antiochenos, Apoſtolici Senatus authoritas; omni omiſſa hæſitatione, vnanimi conſenſu, quæ Hieroſolymis decreuerint Patres, amplectenda cenſent.

Hæc cum explorata apud omnes habeantur: de tempore haud ſatis conſtat. Alij anno XVIII. poſt Chriſti ad Cælos adſcenſum, Concilium celebratum voluere; tradit id D. Hieronymus, deducitque ex D.Paulo,

D. Paulo, qui ad Galathas ſcribens, poſt ſuam conuerſionem triennio in Arabia moratum, dein annis XIV. elapſis, vnà cum Barnaba Hieroſolymam rediјſſe enarrat. At Baronius longè aliter Pauli verba interpretatus, XVI. à Chriſti ad Cælos adſcenſu anno, Apoſtolos ad Concilium concelebrandum conueniſſe cenſet; ſed magis eſt vt Hieronymo credam. nec futiles Baronij coniecturas, quæ ex ipſo noſtræ hiſtoriæ contextu corruunt, operæ eſt hìc referre, aut refellere.

Hoc eodem anno, Mariam Hieroſolymis vita functam, mox rediuiuam ad Cælos elatam, ſupra ex maiorum traditione, ac Dionyſij Areopagitæ teſtimonio, enarraui; aptumque tempus fuit; vt Apoſtoli, qui ad Concilium conuenerant, præſentes Deiparæ celebrarent funus. Mariæ obitus, & ad Cælos aſſumptio. vide etiam ſupra, anno 13.

Iuſtis perſolutis, abſolutoque Concilio, Antiochiam ſe Petrus confert. præter omnium ſpem pacata ſeditio, ad eius aduentum cùm penitùs abolenda videretur, acriùs conſurgit. Ibi comiter, hoſpitaliterque acceptus, cum gentibus miſcet menſas; mox verens, ne id, æquo ab ijs, qui ex circumciſione fidei adhæſerant, acciperetur animo,

Digitized by Google

hoſpitium cum eis iungit, amplectiturque veteris legis ritus. Petri exemplum cæteros mouet, argumentumque Antiochenis fuit, vitam ad Moyſis præſcriptum inſtituere, non modò æquum, ſed pernecesſarium fore. Tum verò Euangelicæ legis zelo exæſtuans Paulus, contineri non potuit, quin in faciem Petri obteſtando, obiurgandoque occurreret, moneretque, perniciosè eum, dum veteres amplectitur ritus, ſimulatque legalia; gentes ad eadem pertraheret. Eam inter Petrum, Paulumque contentionem omiſit Lucas: at Paulus ipſe in ijs, quas ad Galathas dedit literas, non modò luculenter enarrat, ſed in re tanta, quæ in exemplum tranſiret, iure Petrum obiurgatum, reprehenſumque tradit. Cæterum, vt in rebus magnis cõtingere ſolet, variè facinus interpretatum; alij in Paulo modeſtiam, & in obiurgando modum; alij verò in Petro conſtantiam deſiderauère. Nec defuère, hæreſum magiſtri, qui vtrumque, quòd non eadem fide degerent, criminarentur. Vtrumque propterea vt à crimine excuſarent, diù, multumque ſacri doctores inſudauère. Nec leuis de germano hiſtoriæ ſenſu, inter duo Eccleſiæ lumina, Hieronymum,

Contentio inter Apoſtolos Petrum, ac Paulum Antiochiæ orta propter legalium vſum ex epiſt. ipſius Pauli ad Gal.

Porfirius, temeritatis, & audaciæ arguit Paulum, apud D. Hieronym. epiſt. 89.

Iulianus Apoſtata, hypoſcraſis, & ſimulationis arguit Petrum, apud Cyrill. lib. 9.

Marcion, & Valentinus, vtrũq. Apoſtol, ũquòd non in eandem fidem regulam conſentirent, criminantur. apud Tertull. lib. 4. contra Marcion.

mum, & Auguſtinum altercatio extitit; Hieronymo contendente, ex compoſito diſſidium eos ſimulaſſe, vt ita ij fideles, qui adhuc Moſayco ritu degebant, Petrum ea de re, à Paulo reprehendi, reprehenſioniq. conquieſcentem dùm cernerent, pronius, faciliùſque à legalium vſu auocarentur. Sed huic interpretationi acerrimum eſt expertus Auguſtinum aduerſarium, qui nihil, quod in ſacris literis ſeriò enarretur, ficté, & ſimulatè geſtum eſſe multis datis ad Hieronymum literis edocet. Tandem Auguſtinus, incoſtantia, & ſimulatione leuiter Petrum lapſum ſcribit. Rectiùs fortè alij, & ſi Petrum iure obiurgatum, cum tamen, & Paulum ab omni culpa immunem volunt. Cùm id pugnantia inuoluere videatur, non abs re fuerit rem altiùs aperire. Poſt quàm inſitum, innatumque cuique lumen, quo duce procul ab errore degeremus, ſenſus illecebris illectum, à iuſto, rectoque aberrare coeperat, per Moyſem Vatem, legem, ad cuius præſcriptum vitam mortales inſtituerent, dedit Deus; demùm, vt ad altiorem rerum ordinem, ad beatam, perennemque cum cæleſtibus vitam, hominem eueheret, humana ipſe indutus natura, longè maiora

Vide D. Hieronym. epiſt. 89. ad Auguſt. & Auguſt. epiſt. 8 & ſequentibus nec non lib. II contra Donatiſtas.

reſerauit arcana, ſalubriora præſcripſit monita. per ea quidem, vim omnem obligandi ſtatim lex amiſerat, ſed non ſtatim ei penè derogatum; impunè donec Euangelica lux per omnes Terrarum partes ſe diffunderet, poterat quiſque iuxtà eam, vitam, moreſque componere. Inde non dùm vbique terrarum Euangelico propagato nuncio, Petrus, vt rem gratam ijs, qui ex circumciſione ad Chriſti cultum acceſſerant faceret, iuxtà Moyſis præſcriptum vitam per breue tempus inſtituere non abs re duxit. At plerumque quæ bono conſilio geſſeris, non pari exitu eueniunt. Moyſis inſtituta cunctos adhuc obſtringere, ex Petri exemplo cæteri interpretabantur, omittebantque Chriſti monita legemque; inde abſque vllo ſuo crimine, in pernicioſum errorem alios trahentem, quò acriùs, eò ſalubriùs à Paulo obiurgatum.

Poſt hæc, cæteras Syriæ, ac Ciliciæ Vrbes perluſtrare Paulus mente voluens, conſilium animi ſui Barnabæ indiuiduo comiti aperit. Erat Barnabæ ſobrinus frater Ioannes, cognomento Marcus; eum dum peregrinationis ſocium exhibet, haud ſatis inter ſe concordes, alius aliò intendit iter.

Ex Luca Actorum 13.

Marcus

Marcus diù ante vtrique comes, dum in Cypri Inſulam contenderet, mox vlteriùs in Pamphiliam progreſſos, deſertor fuerat; inconſtantiæ Paulus memor, maluit ſolus, quàm cum parùm conſtanti comite iter peragere. At apud Barnabam valuit in ſobrinum amor; cum eo Cyprum nauigat, inde in Italiam magnis itineribus contendit; primùm omnium in Lyguriam, mox Mediolanum Euangelij intuliſſe lucem, traditione gens ea accepit. Marcum ſobrinum Barnabæ, eumdem cum eo, qui Euangelij ſcripſit hiſtoriam, falsò quidam cenſuere; nam ille Barnabæ, hic Petri comes. hoc ipſo verò tempore, dum ille vnà cum Barnaba in Italiam contenderet, hic Alexandrinam regebat Eccleſiam.

Barnabas in Lyguria, dein Mediolani, Eccleſiam erigit.

At Paulus comite Syla, Lycaoniam peragrat; breuique ibi præclarum alium conſtantia, ac amore nactus eſt comitem. Timotheum adeò Euangelij incendit luce, vt patria, patrijſque bonis poſthabitis, ſolum Paulum in omnes Terrarum partes ſequendum duxerit. E Lycaonia Galaciam intrat. mox in Bithiniam iter intendens, cæleſti obuerſata ſpecie, Troadem, quæ & Antigonia dicitur, ire compellitur. Ibi Lucas

Timotheus Pauli diſcipulus, & comes, qui deinde, Epheſinæ Eccleſiæ Epiſcopus fuit.

Lucas Paulo adhæret; & an vnus ex 72. diſcipulis.

ra clementia, à morte eximit eum, à quo ipſe carcere clauſus, cateniſque oneratus cum vitæ diſcrimine detinebatur. Cuſtos carcerem ingreſſus, vbi Paulum, comiteſq; vinculis ſolutos, nec fugam meditatos conſpicit, miraculo attonitus, ad pedes eius ſe proijcit. Vt verò per vrbem percrebuit rumor, multitudo ingens, Chriſti cultum amplectitur. Magiſtratus, ne nouo cultu populus deuinceretur, clàm eos dimitti iubent. Tùm Paulus, Ciuem ſe Romanum oſtendit; æquum eſſe, vt palàm irrogata ſibi iniuria, palàm quoque deleretur; nec antè vrbem egredi voluit, quàm ijdem magiſtratus ſupplices venirent.

Ventum inde Teſſalonicam. Ea eſt vrbs Macedoniæ metropolis in ſinu Thermaido ad oſtium Achedori fluminis ſita. Ibi Euangelicum propagando nuncium, adeò atrox excitatur ſeditio, vt vrbis menibus non ſe contineret; nam cùm Beream confugiſſent, eò hoſtes decurrunt; nec anteà hoſtilem euaſere impetum, quàm Athenas ſe reciperent.

Anno XIX. à Chriſti ad Cælos adſcenſu C. Antiſtio, & M. Suillio Coſſ. inita Athenis de fidei arcanis cum græcis Philoſophis

 diſcepta-

Digitized by Google

diſceptatio. Hi naturæ vim ſpectantes, nec ſupra eam mentis acie erecti, Poetarum fabulis quàm ſimillima ea rebantur: Cùm verò Celeſte Numen, humana indutum natura, in Terris obuerſatum, mortemque in ea perpeſſum, rediuiuum deinde ad Cælos vnde euenerat feciſſe reditum, Paulum affirmantem audiſſent, ducunt hominem ad Areopagum. Areopagus locus, quò ſtatus, religionis, aliæue grauiores cauſſæ conferebantur, Athenis erat. Vbi in diſceptationem res venit, tàm appoſitè Paulus eſt loquutus, vt facilè vera à fabuloſis ſecerneres; nec modò Philoſophi, qui inani ſapientiæ gloria ſe iactantes, acriter ſe oppoſuerant; ſed plerique ex Senatoribus, quæ fidei obſcuritate inuoluebantur, agnouere. Erat inter Senatores, Dionyſius vtraque ſeu mortalium Cætus regendi, ſeu naturalium rerum inſitam cuique vim indagandi arte, præclarus. Is vbi Paulum audiuit, Diuina magis, quàm humana loquutum conclamans, Paulo adhæret. Ita mutato rerum ordine, is, qui in reum iudicium erat laturus, rei iudicio ſe ſubijci voluit; eò ſublimior, quò erga Paulum humilior. Tùm maximè ad Diuina ſe euexit, cùm Diuina-

De Areopago habes apud Lucianum in Hermot. & apud. D. Aug. lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 10.

Dionyſij Areopagitæ conuerſio.

rum

rum rerum rudem, ac planè ignarum ſe eſſe intellexit. Nec mirum, ſi tanto duce, ac magiſtro, mirum deinde, tùm prædicatione, tùm ingenij monumẽtis, Eccleſiæ lumen euaſerit. Viri exemplum ſequuta vxor Damaris, ingens incrementum fuit.

Datæ eodem anno, eadem ex vrbe, vt Athanaſius, & Theodoretus interpretantur, à Paulo ad Theſſalonicenſes literæ. Hoſtilis aduerſus fideles Theſſalonicæ graſſabatur furor; eorum aduerſus hoſtilem impetum, vt firmaret animos, Timothæum, diſcipulum, & alumnum, Paulus delegat; mox conſcribit literas, quæ recitatæ, non modò in præſens, ſed ſequentibus quoque ætatibus, ægris mortalium mentibus leuamen fuere. Vt non immeritò hodie quoq. inter Miſſarum ſolemnia repeti, recitarique Eccleſia velit. Tùm alia ibi præclarè, Paulus, tùm præcipuè, id quod plurimùm ad infringendum inane nonnullorum hæreticorum ingenium, qui ab Eccleſia Traditiones eliminauère, plurimum valet. nam non modò, quæ ſcriptis, ſed quæ traditione acceperint, tenenda, ac recolenda, ſecunda quam ad Theſalonicenſes dedit epiſtola, commendat: multaque in eam ſententiam, D.Cry-

Da maris vxor Dion. ex Amb. in epiſt. ad Vercellen. & Cryſoſt. de ſacerd.

Epiſt. D. Pauli ad Theſſal. hoc anno perſcriptam, colligitur ex initio epiſt. iũcto eo, quod tradit Lucas Actor. 16. Datã vero Athenis, docet Athan. in Synop. quin Theod. primã & ſecundam; nam duas Paulus perſcripſit, ibidem datas cenſet vtramq. verò, Corinthi. perſcriptã eſſe, Bar. exiſtimat.

Traditiones recipiendas eſſe, meminit Paulus ad Theſſ. epiſt. 2. Vide Cryſoſt. ibid. & Tert. de teſt. ani. latè D. Iren. lib. 3. cap. 3.

D. Chryſoſtomus, Tertullianus, alijque celebres Patres, perſcripsère. Certè Traditionibus innitendum, vel ex eo clarè conuincitur, quod ipſum Religionis fundamentum fidei Symbolũ, non tam ſcriptis, quam ore, vt ſupra ex Hieronymo, & Auguſtino enarraui, ab Apoſtolis traditum ad poſteros deuenit.

Fidei Symbol. oretenus magis, quàm ſcriptis, ab Apoſt. acceptum ſup. ad annum x.

Datis ad Theſſalonicenſes literis, Corinthum Paulus pergit. Corinthus Ionio, & Aegeo adiacens mari, Peloponeſi inclyta eſt vrbs. Grande ibi fidei incrementum, Cælites prædixerant. Id in cauſſa fuit, vt grandi temporis ſpacio, menſes ſex ſupra annum moraretur. Nec irritum vaticinium fuit, plebes iuxtà, primoreſque Chriſto deuinxit. In eo populi ſtudio, cum affatim omnes, ſe, domum, domeſtica omnia exhiberent, precibuſque ac comitate inuitandi allicerent, æquè omnes amplexus, nullius hoſpitio Paulus eſt vſus; manuum potiùs opificio, vmbracula, ac tentoria conficiendo, nam ſcenefactoria callebat arte, victum comparaſſe Lucas eſt author. Nec mirum ſi vir familia nobilis, ea calluerit arte: nam, vt plerique ex Rabbinis teſtatum reliquere, nemo apud hebræos, ad ſacrarum literarum diſci-

Paul. Corinthi tentoria conficiendo, victum quærit.

Rabbi Gamaliel in doctrina fratrum, quæ inſcrib. Haod. alijque.

Digitized by Google

diſciplinam, niſi priùs artem, quæ in externum tranſiret opus, perdidiciſſet, admittebatur. quodque apud exteras gentes patritio viro indecens, apud hebræos, non leue decus erat.

Anno xx. Cl. Auguſto quintùm, & Corn. Scipione Coſſ. fluctuauit Corinthiorum in Paulum amor, Iudæorum ea in vrbe agentium inuidia; breuique quas per ſummam iniuriam in innoxium parauerant, in ſeipſos ſummo iure auertère iras. Seditione concitata, Paulum ad Proconſulem ducunt; criminabantur nouum Deorum cultum in ſimplices animos inuehere. Erat Achaiæ Proconſul, L. Iunius Gallio L. Annæi Senecæ, qui philoſophiæ, ac eloquentiæ ſtudijs clarus, Neronis iuuentæ rector fuit, Romano iure degens. Is non tam noſtræ religionis ſtudio, quam in ſuperſtitioſa Iudæorum odio, acriter Soſthenem ſeditionis ac tumultus authorem, increpat. nec mora, cæteri, qui aderant minas exequuti, inanem ſuperſtitionem, petulans ingenium verberibus coercuerunt: maior inde Paulo fides, nec vllo repugnante, vrbis doctor credentium pater euaſit.

L. Iunius Gallio, Achaiæ Proconſ. germ. frater L. Annei Senecæ. ex Seneca in pręf. lib. 4. nat. qq.

Anno xxi. qui Liv. à Chriſti natali fuit,

Fauſto

Fauſto Sulla, & Siluio Otthone Coſſ. Paulus ingentem apud Corinthios gratiam adeptus, Epheſum nauigat. Triennio ibi moratus, tùm Diuina pandendo, tùm crebris miraculis ea confirmando, celebre per vniuerſam Aſiam conſequitur nomen. Iuxtà animo, ac corpore ægros, vndique ad eum confluenres cerneres. Scribit certè Lucas, alios cingula, veſtemque, alios ſudariola attingendo, frugiferam languenti corpori, alios peccata fatendo, ſalubrem ægræ menti conſequutos opem. Inde plerique ſcriptores ad expianda crimina, ſacerdoti ea pandere, ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio, vſu inter fideles receptum, interpretantur. Idque Origenes, ac Tertullianus antiqui authores tradunt, & nos oportuniùs in tempore memorabimus. Sanctorum quoque reliquias, dùm non modò eorum cineribus, ſed veſtimentis quoque inditam frugiferam ad ægritudines tollendas vim legimus; religione colendas eſſe, plerique acri ingenio viri, contra nouatores hæreticos notarunt. Erat Epheſi inclytum Dianæ Phanum, quod communibus Aſiæ opibus erectum, inter ſeptem orbis miracula, adſcripſit antiquitas. Inter alia magnifi-

Pauli, Epheſi preclarè geſta.

Lucas Actorũ 19.

Peccatorũ conf eſſ. ab exordio Eccleſiæ vſu recepta. ex Orig. homil 11. in Pſal. 38. & Tertull. de baptiſ. cap. 20.

Sacras reliquias colendas eſſe; ex Pauli veſtibus, ac ſudariolis inſita frugifera vi, deducitur.

Dianæ Epheſiæ Templum.

Digitized by Google

magnifica, centum viginti columnæ, in ſexaginta pedum altitudinem miro cælatæ opificio, erigebantur. Vbi primùm, quod Paulus prædicauerat, enituit Numen, vetus celebris Templi cultus propè deſtituebatur. Ingens inde opificibus, qui ad Templi ornatum, aulæis, Idolorum ſtatuis, Tabuliſq. pictis deſtinabuntur, lucri iactura. Ea irritati, Dianæ nomen per vrbem extollentes, rudem multitudinem in Paulum, comiteſq. concitant. Aegrè furentes animi ab excultiſſimo Oratore, cui Alexander nomen, & recti amor, deliniti. Eius oratione, popularium potiùs ſuperſtitio, quàm opificum auaritia, religioni tandem ceſſit.

Philippi Apoſtoli obitus. ex Euſeb. in chrō.

Eodem anno, Philippus Apoſtolus conſtantia mortis, Euangelicæ veritatis teſtimonium dedit. Hierapoli, quæ Phrygiæ eſt vrbs, Cruci affixus, lapidibuſque conflictatus, eò præclariùs Cælum eſt adeptus, quò ſæuius è Terris ereptus fuit. Quem viuentem ſæuè ſuſtulerant, mortuum poſteri miraculis clarum accepère, & coluère. Obtinuit multas poſt ætates vrbs Roma cineres, celebrique feſtiuitate, vnà cum D. Iacobi Alphei reliquijs, in Templo XII. Apoſtolorum colit.

Anno

Anno XXII. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu verò LV. D. Iunio, & Q. Haterio Coſſ. Inane apud Corinthios exortum certamen, in graue fidei erumpebat diſcrimen, ni protinus Pauli nuncijs, ac Epiſtolis cohibitum. In varia, ac magna multitudine, cùm alij ab alijs Diuinarum rerum arcanis edocti eſſent, non ad vnum omnium Caput Chriſtum, ad ſuum quiſque authorem religionis referebat initia. Indè mira inter vnius fidei, cultuſque viros; alij Pauli, alij Apollinis, alij Cephæ, ſeu quò alio nomine ſe iactantes diſcrimen. Nec anteà in re graui, leuitas compreſſa, quàm Timotheum diſcipulum, & alumnum cum literis Paulus delegaret. Literæ non modò pronis animis, à Corinthijs acceptæ, ſed poſteritas quoque coluit, vt non mirum, ſi inter Miſſarum ſolemnia, hodiè quoque repetantur. Fine anni Timotheum legatione functum, Epheſinæ Eccleſiæ, Epiſcopum, ac rectorem dedit. D. Paulus ſcribit ad Corinth. primam epiſt. & qua occaſione. Tim. primus Epheſi Epiſc. ex Euſeb. 3. hiſt. 4.

Anno XXIII. qui LVI. à Chriſti ortu fuit, M. Aſinio Marcello, & M. Acilio Coſſ. Claudio Cæſari veneni violentia mors illata; eam, quam conſortem vitæ delegerat, necis miniſtram habuit. Agrippina vxore Claudij Cæſaris mors. ex Tacit. lib. 12. in fine.

ſtruen-

ſtruente paratum virus, per miniſtrum explorare epulas ſolitum, patratum facinus. mors patefacta, poſt quàm Imperium Neroni, quem ex priori marito conceperat, mulier viri ſanguine dotata, firmarat.

Claudio extincto, Edictum, quo vrbe propulſi fideles, vnà cum authore, abolitum; quò iniquius exilium, eò charior reſtituta libertas. Id in cauſſa fuit, vt Paulus Hieroſolymam, inde Romam petere in animum induceret. Haud æquum erat, vt is, quem Cælites Orbi magiſtrum, gentibus docto. rem dederant, procul ab vrbe quæ vrbis caput, gentium dominatrix erat, diutiùs ſe contineret. Epheſo egreſſus, haud immemor Epheſiorum fuit. Infixus in pectore, quo ferebatur in eos, vbique terrarum comitabatur amor. Vbi in Macedoniam peruènit, literis præſentiam compenſat, dirigitque ad Timotheum, æquè Apoſtoli diſcipulum, ac Epheſiorum magiſtrum; nam vt anteà memoraui, Pauli alumnus, mox Epheſinæ Eccleſiæ parens, ac rector fuit. E Macedonia per Aegeum mare Cycladas Delo in orbem adiacentes Inſulas, inde Cretam contendit. Perluſtrata regione, deceſſurus, Titum indiuidum Comitem, amatiſſi-

Epiſt. ad Tim. hoc anno, & in Maced. à Paulo perſcribitur Ex Athanaſ. in. Synopſi. Theodor. in præfat. in epiſt. Pauli.

Titus Creten. Epiſc. ex epiſt. D. Pauli ad Titum.

amatiſſimum alumnum, ducem, ac paſtorem eis dedit; voluitque potiùs à chariſſimo viro, quem filij loco habebat diſiungi, quàm Eccleſiam eam, patre, ac paſtore orbatam deſerere.

Anno XXIV. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu vero LVII. Cl. Nerone, & L. Antiſtio Coſſ. in Achaiam ventum eſt. Perennis eo anno, ex ea regione, vniuerſo orbi emanauit lux. Tùm primùm Lucas indiuiduus Pauli comes, ſeu ad exurgentes Cherinthi hæreſes refellendas, ſeu ad mortalium mentem ad cæleſte conſortium erigendam, Euangelij conſcripſit hiſtoriam; placuitque ad Theophilum dirigere. Theophilus, tùm opibus, tùm genere illuſtris, virtute, ac pietate illuſtrior fuit; nam vbi primùm, Petrus Antiochiam peruenit, paternam domum, vbi genitus, vbi educatus fuerat, in Templum erexit; ibidemque Petrum pontificia obijſſe munia D. Clemens eſt author. Vnde haud mirum, ſi Lucas cæleſte Diuinarum rerum ei credidit theſaurum, cuius domum Apoſtolorum Princeps pontificia decorarat ſede.

Lucas, vbi, & quo anno conſcripſerit Euangelium. ex Origene homil. 1. in Lucam. & Hier. in præf. in Matth.

Theophili domus in Templū Antiochiæ erigitur, decoraturque Petri ſede. ex D. Clem. lib. 10. Recog.

Anno XXV. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu verò LVIII. Nerone Auguſto ſe-

Digitized by Google

cundùm,& Calpurnio Piſone Coſſ. Paulum Hieroſolymam propinquantem, hoſtium per Syriam inſidiæ detectæ, auertère. Ad eas eludendas, Syriam declinans, Macedoniam redit, appulitque Corinthum; nec tam Hieroſolymam, quàm vrbem Romam, quæ cæleſti per eum luce, iuxtà ac ſanguine decoranda erat, voluebat animo. Quò maioribus obſtaculis itinere detinebatur, eò proniùs eodem ferebatur animo; literiſque ad Romanos, mentis ſuæ propenſionem denotatam protinùs voluit; nam datas Corinthi eo anno Pauli ad Romanos literas, Origenes, alijque præclari tradidere authores. Corintho egreſſus, Troadem ſe confert. Excepère ibi Troades, læto cultu, ſummis honoribus. Poſt quàm ingenti omnium alacritate, cænam concelebraſſent, Paulus facunda oratione eloqui cæpit; vſq. in mediam noctem ſermonem protraxerat; cùm improuiſa calamitas, turbamen cunctis fuit. Aderat inter eos adoleſcens, Euthychus nomine, in magna populi affluentia, ex ſumma habitaculi feneſtra, aures, oculoſque magis, quàm mentem intendit. Medio ſermone, ſopore oppreſſus, præcipiti, ſubitoque lapſu in atrium cadit. Contremefacti

Epiſt. D. Pauli ad Roman. vbi, & quo anno data. ex Orig. præfat. in epiſt.

mefacti atroci caſu aſtantes, ad adoleſcentem concurrunt; vt ſpirantem, mox exanimem perſensère, miſeratio, triſtitia, dolor æquè in omnium vultu eminebat; Paulus lenirent dolorem hortatus, nam fore, vt ſtatim rediuiuus ſurgat. Vix hæc dixerat, ſupra adoleſcentem incubando, cunctis ſtupentibus, ſpiritum vitamque reſtituit. Mox continuato vſque ad ortum ſolis ſermone, prima luce commeatu accepto, pergit Mitilenen. Libenti animo, ſingula peregrinationis loca recenſebo: nam ſingula, ſeu inſignibus prodigijs, ſeu præclaris facinoribus inſignia fuerunt; eruntque fortè ea, Pauli ſtudioſis, in hoc noſtræ hiſtoriæ decurſu, veluti amœna diuerticula. Mitilenen, vrbs eſt in finibus Ioſſiæ, & Cariæ, non longè ab Epheſo. Epheſinorum amor Paulum exciuit, vt literis, ac nuncijs primores aduocaret; nec ij minori perciti in Paulum ſtudio, conueniunt. Ijs Apoſtolus, altiùs repetito ſermone, poſt quàm diutinæ peregrinationis diſcrimina, atroceſque caſus perpeſſos enarraſſet; alia, & atrociora ſibi ſupereſſe nunciat, iam præuidere animo, quæ ſibi immineant Hieroſolymis conſpirationes; proinde incertum eſſe, an vnquam aliàs ſit

ampliùs eos viſurus. Id in cauſſa fuiſſe, vt tàm enixè cum amatiſſimis filijs, cum chariſſimis fratribus, poſtrema verba, poſtremum amplexum exoptaret. Hæc præfatus, ſalubria, quibus concordem vitam agerent, præcauerentque à fallacibus ducibus, hæreſes, ſeditioneſque ſerentibus, præſcripſit monita. Multo cumanimi dolore, ea ab Epheſinis audita: ſed nihil æquè in eorumdem pectus deſcendit, quàm ſe numquàm aliàs Pauli faciem viſuros; multis cum lachrymis, ad collum procumbentes, non antè ab amplexu, ab oſculo deſtitère, quàm nauim Paulùs conſcenderet. Transfretato mari, Coum primò, mox Rhodum, dein Pateram ventum eſt, aliam ibi, quæ in Phæniciam nauigabat conſcendentes, Tyrum appulere. Vrbs ea antiquitùs vndique præcincta mari, ſeptingentis fermè paſſibus à Terra diſſita erat, Alexander Macedonum Rex, dum ei bellum mouet, quò facilior expugnatio foret, continenti iuncta Tripolis deinde à tribus in vnum iunctis, Sidone, Arado, Tyro vrbibus, eſt appellata. Paulum aduentantem excepère Tyrij læto cultu; pari deinde ſtudio decedentem, affatim cum liberis, atque coniugibus vſque ad mare

Tyri, quæ & Tripolis, hodie dicitur deſcriptio.

mare, proſperũ imprecantes iter, comitantur. Interim propinquus Pauli aduentus, Hieroſolymis vulgabatur. Auidè omnis ſexus, omnis ætas, virum tot præclaris facinoribus celebrem, tot hoſtium diſcrimina, furoreſque elapſum opperiebantur. Primores, ſenioreſque in Præſulis ædibus, cui Iacobus nomen, apud quem diuerſaturus erat; cæteri obuiam egreſſi, aduentantem excepère; æquè hoſtiles furores, diutinæ peregrinationis proſpera, aduerſa, ingens Eccleſiæ incrementum, quæ fama ad eos peruenerant, audire, ac Paulum tot periculorum ſuperſtitem, tot facinoribus celebrem conſpicere, cupidine ferebantur.

Nec multos poſt dies, quibus ea accepère, non abſimilis ea in vrbe excitatus furor; rei ipſius exemplo, eorum, quæ narratione audierant, renouata memoria; ſimul in fidelium pectore concitus dolor. Nam Templum Paulus ingreſſus, propè fuit, vt impetu populi interiret. Erat Paulo Trophimus ex gentibus comes: eum vbi in Templo Iudæi conſpexère, à Paulo ductum rati (quia nefas apud eos erat gentibus ad ſacram religionis ædem aditum dare), vetus in Paulum ira, noua excitata cauſſa, ingentem

concitauit motum; protinùs totam vrbem peruadit rumor; ſtrepitu, clamore, vi omnes in Paulum irrumpunt: ægrè à furentibus per Lyſiam Tribunum, qui magna militum manu aduolat, ereptus, non dum tutus erat, nam rurſus clamore, ac ſtrepitu morti depoſcitur; intuliſſentque quam deuouerant necem, ni protinùs vrbe Paulus demotus foret. Tribunus, ad Felicem Præſidem, qui Cæſareæ tùm morabatur, militum circumſeptum agmine mittit.

Nec multos poſt dies, ad Portium, qui in Prouincia regendą, Felici ſucceſſerat, inuiſendum, Agrippa Rex eò ſe confert. Coram Rege, coram Præſide, intrepida oratione, innoxium crimine, criminantium dolo vinctum teneri cùm ſe detexiſſet Paulus; æquum erat, vt liber dimitteretur. At valuit magis factionis ſtudium, quàm æqui amor; dum nullum in reo agnoſcunt crimen, procul amouendo ad Cæſarem dijudicandum mittunt. Iniquitas, æquitatis loco, Paulo fuit, gratumque id ei accidit: nam in vrbe Roma, maior eum expectabat rerum moles; eodemque è loco immolandus, aditum ad ſuperos comparaturus erat. Iulij cohortis Italicæ Centurionis fidei, ac vigilantiæ

Digitized by Google

lantiæ cuſtodiendus traditur. In ea aduerſa fortuna, non vincula, non mortis metus, Lucam à Paulo ſeiungunt. Ea vincula ſtrictioris neceſſitudinis inter probatæ virtutis amicos, ligamen fuere; vltrò ſe comitem exhibet. Lucæ exemplum, Ariſtarchum Theſſalonicenſem mouet, ſe non Pauli fortunam, Paulum ipſum quocumque ierit ſequuturum oſtendit. Vnà omnes nauim conſcendentes, per maritimam Aſiæ oram prima die Sidonem peruenère. Centurio comiter, humaniterque erga Paulum ſe habebat: quocumque appuliſſent, poteſtatem veteres amicos inuiſendi, faciebat. Solabaturq. Paulus peregrinationis diſcrimen, vincula, ſeruitutem, dulci amicorum conſortio; nam nullibi ignotus aduentabat; vbique à fidelibus, quorum pleroſque ipſe fidei compararat, læto excipiebatur cultu, Sidone cum diſcipulis, ac alumnis alloquutus, Cyprum nauigat. Pelagus inde Ciliciæ, ac Pamphiliæ intrantes, ventum eſt Lyſtram, Lyciæ oppidum. Hæc regio inter Pamphiliam, & Cariam interiacens, ob Chimeram montem crebro igni eruptantem, celebris apud ſcriptores eſt. E Lyſtra ſoluentes, aduerſa tempeſtate, furentibuſq.

Digitized by Google

agitantur procellis. Poſt diutinam nauigationem cùm Gnidum propinquam vrbem tenere non poſſent, in Cretam iter dirigentes, ægrè in oram, cui Boniportus nomen, appulere. Ibi quietem à recenti maris iactatione ſumentes, expectabant, donec tranquillitas mari redderetur. Tandem exorto auſtro, non ſolùm videbatur ſedata tempeſtas, ſed proſperam, celeremque futuram nauigationem apparebat. Nil cunctandum in tam opportuno tempore Iulius ratus, properè velas explicari, flatibuſque dari iubet; at Paulus quò ſereniora, ac tranquilliora apparebant omnia, eò turbidiora, latere præſcius, monere, prædicere nil feſtinatione opus eſſe; longè atrociores ſubeundas procellas, ſi inde tùm decedere contenderent. Valuit apud Centurionem, nautarum contra ſenſientium conſilium; breuiq. in ſummum vitæ diſcrimen, cunctos perduxit. Dùm per Cretenſe mare deferuntur, vento mixtus imber, vndique fluctibus iactat nauim; quibus cùm operiri videretur, quò faciliùs ab inſurgentibus vndis emergeret, fortunæ omnes, in mare proijciuntur. Tùm verò increbreſcente procella, denſus per multos dies, noctesque cælum operit nimbus;

nimbus; non noctu Sydera, non Sol interdiu nauigantibus erant. Triſtitia, dolor, deſperatio in omnium vultu cùm emineret, Paulus non datam ſibi fidem, paucis conqueri, dein benigna oratione, conſolari ægros animi, futurum affirmans, vt ab imminenti exitio naui perfracta, incolumes omnes in viciniorem inſulam euadant. Quartadecima nauigationis agebatur dies, cùm in Adriam remigantes, viſi ſunt terram ex propinquo tenere. Facta tùm omnibus exigua vitæ ſpes, cùm ſubitò ventorum augeſcens impetus, in Syrtim nauim defert. Nauis infixa à prora immota manet, à puppi ingentibus fluctibus quaſſata, in varias partes ſcinditur. Ducenti ſexaginta ſex in nauigio erant; cuncti in extremo vitæ diſcrimine, extrema auſi, alij tabulis arreptis, alij nando, proximam Inſulam, quæ Melita dicitur, poſt multam fatigationem, nemine fluctibus demerſo, tenuère.

Paulus, comiteſque naui perfracta, in Melitenſem Inſulã euadunt.

Cùm tot hominum à naufragio, votis, ac clamore effugientium, in littus euaderet agmen, apparuiſſentque rigentibus, ac tabeſcentibus membris, miſeratio loci incolas incedit; accenſa lignorum ſtrue, afflictos, debilitatos, rigenteſque frigore refouent.

Paulus

Digitized by Google

Paulus in communi diſcrimine, rerumque omnium inopia haud piger, ſarmentorum multitudine congregata, aridum, aptumq. pabulum igni præbebat. cùm ſtatim, ecce alia calamitas, vipera à ſarmentis elapſa, Pauli manum ſæuo inuadit morſu. Tùm verò Inſulani, hominem nefarium, quem nec mare, nec tellus ſubſtentare velit, Paulum incuſantes, mortiferam veneni labem, per totum corpus protinùs ſe diffuſuram cenſebant. Vbi verò diù expectando, nullum in eo detrimentum perſentiunt, ex nephario, ſacroſanctum, ac penè Deorum dono miſſum, prædicant. Ab eo tempore, fortè, vt inſigne miraculi monumentum poſteris daretur, ſerpentes, cæteraſque venenatas beſtias, vim omnem eo loco nocendi amiſiſſe creditum. Publius Inſulæ princeps, benignè, hoſpitaliterque Paulum comiteſque recipit. Publij pater dira vexabatur febri. Ad eum inuiſendum cùm Paulus acceſſiſſet, manu ſuper languentem impoſita, ecce aliud miraculum, ſubitò fugata febri, languens firmæ redditur valetudini. Cùm percrebuiſſet miraculi rumor, quotquot languoribus detinebantur, ſpe valetudinis accedebant; nec ſpe fruſtratos, rediſſe

Hunc Publium Meliten. dein Athen. Eccleſ. Epiſcop. à Paulo Præfectum fuiſſe, traditur apud Euſeb. 4. hiſt. 22. Martyrium quoque ſubijſſe, ſcribit D. Hieron. de ſcript. Eccl. in Quadrato.

rediſſe tradit Lucas. Trophimus Pauli comes, fortè tùm in morbum incidit. Mirum, dum exteri ignotique viri, ſalubrem languoribus conſequuntur opem; nullum amatiſſimo comiti, diſcipulo, & alumno, Pauli ope leuamen; quin infirma corporis valetudo, ne Paulum decedentem ſequeretur, vt ex eiuſdem Pauli literis deprehenditur, detinuit. Seu abditum conſilium, ſeu vt tolerantia, virtuſque magis aduerſis perficeretur, in cauſſa fuit. Ex epiſt. 2. ad Timoth.

Anno XXVI. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu verò LIX. Q. Voluſio, & P. Cornelio Scipione Coſſ. Poſtquam Melitæ hyematum eſſet; primo Vere, alia comparata naui, Siracuſam inde per Siculum mare, Calabriam petentes, Rhegiũ appulère. Rhegium non longè à Leucopetræ promontorio, iuxtà Charybdim Scyllamque ameno cælo, ſituque eſt vrbs. Eam inter ſeptem Italiæ illuſtres vrbes, antiquitas numerauit. Gondidit Aſchenez Noe pronepos, retinuitque ab authore nomen, donec terræ ingenti motu, Sicilia ab Italia diuulſa, Græci, qui eam Calabriæ oram tùm incolebant, Rhegium à fractura, ſeiunctioneq. vt Iuſtinus ſcribit, dixère. Ibi breui Paulus moratus, Rhegium Pauli aduentus. Iuſtinus lib. 4. hiſtor.

tus,

Digitized by Google

tus, longam, ſempiternamque ſui memoriam reliquit. Inualuit apud Rheginos conſtans fama, Paulum diuina pandere arcana aggreſſum, ingenti cicadum agminis ſtrepitu, cùm ægrè vox exaudiretur, ſilentio eiſdem indicto, ſtatim longè migrare viſas: Inde factum eſſe, vt ſicut non abſimili miraculo, Melitena Inſula, venenata animantia non patitur, ita nullas hodie ea regio cicadas habeat. adeò quæ abdita naturæ vi, præter ſuetum ordinē eueniunt, pronum vulgus miraculo adſcribere; & gliſcit error poſteritate, dum inanibus religio tegitur.

Rhegium cur Cicadas non habeat. vide apud Strabon.

Cæterùm apud Strabonem, qui ante Pauli in eam vrbem aduentum, temporibus Auguſti, & Tiberij claruit, numquam eam regionem, vt pote rore inopem, cicadas aluiſſe inuenio.

E Rhegio, flante auſtro, nauigatione celeriventum eſt Puteolos. Veterum ſociorum præces, comitate inuitandi iunctæ, ſeptem diebus ibi Paulum tenuere. Electo inde terreſtri itinere, Romam contendnnt.

Pauli Romam aduentus anno ſalut. 59. Nerō. 3. ex Euſebij. cron.

Interim per vrbem propinquus Pauli aduentus vulgabatur. Affatim fideles obuiam occurrunt, alij ad tres tabernas: is locus corrupto vocabulo, Ciſterna nunc dicitur,

tur,

tur: alij longiùs ad Appij forum, quinquageſimo ab vrbe lapide, proceſsère. Diuerſis animi motibus aduentantem excipiunt: gaudebant poſt crebras gentium, Iudæorumque conſpirationes, poſt tot maris, terrarumque diſcrimina, incolumem, ac ſuperſtitem videre. Simul dùm vinctum ad Neronis Tribunal, cauſſam dicturum duci cernunt, mæror, & dolor eorundem occupat animos. Nero tertium Imperij tùm agebat annum, nec dum eruperat in ſcelera, quibus Principes omnes longè anteiuit. munificentia animi, profuſa liberalitate, clementia, clarus habebatur. namque in Imperij primordio generis claritudine inſignes, ſed re familiari deſtitutos, propria pecunia iuuit, grauiora vectigalia aut aboleuit, aut minuit. addit Suetonius, admonitum, vt ſententiæ, qua quidam capite plectendus erat, ſubſcriberet; in hæc penè verba quæ clementiam præferrent, *Quàm vellem neſcire literas*, prorupiſſe. Apud Cæſarem cauſſam cùm dixiſſet Paulus, obtinuit, vt per vrbem, cum cuſtodiente milite pro libito incederet. Nec defuere qui comiter hoſpitio acciperent. Primùm omnium via lata, in æde, quam in Templum Deiparæ

Sueton. in Neron. cap. 10.

Deiparæ Virgini ſacrum deinde erexère, diuerſatum, ex eiuſdem Templi monumentis conſtat. Multos etiam ex domo Principis familiari amicitia ſibi iunxit; vt non abs re ad Philippenſes deinde perſcribens, hiſce planè verbis (*Salutant vos omnes ſancti, maximè qui de domo Cæſaris ſunt*) indicatum id voluerit; nam, vt ſupra memoraui, fideles omnes, antiquitùs, Sancti, appellabantur. Torpetes, & L. Annæus Seneca, clari inter eos habentur. Poculorum ille inter epulas miniſter, pro fide, vt in tempore memorabo, mortem obire non eſt veritus. Hic eloquentiæ, ac philoſophiæ ſtudijs Imperatoriæ iuuentæ rector, an Euangelij acceperit lucem, incertum habeo. nam licet D. Hieronymus annuat, coniectans id ex epiſtolis, quæ Senecæ nomine ad Paulum ſcriptæ circumferuntur; eas tamen, ementito nomine confictas, inde ſuſpicor, quòd clades, quam vrbi Romæ incendio illatam, imperante Nerone, C. Lixanio, M. Licinio Coſſ. ex Tacito, alijſque authoribus conſtat, quinquiennio antè, Aproniano, & Capitone Coſſ. contigiſſe in eis memoratur.

Seneca num fuerit à Paulo Diuina fide illuſtratus.

Tacit. lib. 15. Annalium.

Vulgato interim per Orientem, Paulum vinctum Romæ teneri, certatum inter vete-

res

Digitized by Google

res ſocios, quò opem ſubſidiumque ferrent. Philippenſes, legatos cum muneribus, ac donis mittunt. Non abſimile ſtudium, non abſimiles opes, per Oneſiphorum legatum, Iconienſes præſtitère. Poſt quam Epafroditus, Philippenſium nomine, munera exhibuiſſet, nunciat, veterem à Simone mago inuentam, Baſilide authore reuiuiſcere hæreſim; addere etiam inauditum figmentum, Chriſtum nequaquam mortem in cruce perpeſſum, ſed è militum oculis, manibuſq. diuina vi elapſum, Cireneum ſibi proximè aſtantem, ſui forma, atque imagine imbutum, cruci expoſuiſſe. Ad eas procul eliminandas hæreſes, datæ eodem anno à Paulo ad Philippenſes, quibus inane figmentum refelleret, literæ. Nec beneficiorum immemor, ingentes gratias rependit, traxitque mutuus amor, vt ad eos redditum deſtinaret; eumque haud longe poſt futurum prænuncians, ingens ea ſpe, Philippenſium animis ſolamen.

Philippenſes, & Iconienſes mittunt Romã ad Paulum munera. ex epiſt. ipſius Pauli ad Philipp. cap. 4. & 2. ad Tim.

Baſilidis hæreſis, de qua Ireneus lib. 1. cap. 20. Epiph. hæreſi 24.

Epiſt. D. Pauli ad Philippen.

Anno XXVII. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu verò LX. Nerone Auguſto III. & Valer. Meſſala Coſſ. aliæ Orientis partes, Pauli literis illuſtrantur. Coloſſenſes gens Phrygia iuxtà flumen Meandrum, non longè à

Epiſt. 2. Pauli ad Coloſſen. Alia ad Epheſios. Alia ad Hebræos.

Coloſſ. gens Phrygia ex Strabon lib. 12. cap 13. & Plin. lib. 5. cap. 32. quare fallitur Suidas, dũ eos fuiſſe Rhodios cẽſet, ac ab ingenti ſolis Coloſſo ibi erecto, Coloſſen. dictos.

gè à Laodicea; Epheſij quoque lætis animis, eas accepere.

Aliæ eodem anno datæ ad Hebræos literæ. Has an Paulus perſcripſerit, à nonnullis propter ſtili diuerſitatem antiquitùs dubitatum. Tertullianus Barnabæ, alij Clementi Papæ, nonnulli Lucæ eas adſcribunt; cæterùm à Paulo perſcriptas Clemens Alexandrinus, & Hieronymus teſtantur, quin & Petrus Apoſtolorum Princeps, irrefragabili teſtimonio id confirmaſſe videtur; hùc enim alluſit, dùm ad duodecim Tribus perſcribens, in hæc fermè verba (*Sicut & Chariſſimus frater noſter Paulus, ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis*) rem innuit. Neque mirum, ſi vberiori, quàm cæteræ ſtilo, videantur; nam cæteras peregrina, haſce verò hæbraica, ac vernacula lingua perſcripſit. Lucam deinde in græcum ſermonem tranſtuliſſe, Hieronymus eſt author.

Epiſt. ad hebr. an fuerit à Paulo perſcripta. dubitarunt nōnulli apud Euſeb. 3. hiſt. 3. Tertull. de pudic. cap. 20 tribuit Barnabæ. Vide D. Hierō. de ſcript. Eccl. in Paulo, Clem Alex. apud Euſeb. 6. hiſt. & Cryſoſt. præf. in epiſt. Pauli, qui hoc anno Romæ, dùm in vinculis eſſet, datam eſſe docet.

Anno XXVIII. qui LXI. à Chriſti ortu fuit, C. Viſpanio, & Fonteio Capitone Coſſ. cùm diluiſſet Paulus obiecta crimina, obtinuit, vt liber dimitteretur. Vrbem egreſſus, ad Philippenſes veteres amicos, vt per literas promiſerat, redit. Lucam in eo itinere comi-

Paulus Vrbe excedit, reditque in Orientem; mox Hiſpan. ac cæteras terrarū partes peragrat.

Digitized by Google

comitem habuit. Poſt quàm eò ventum eſt, cæteras terrarum partes peregrinandi conſiliũ ineunt. Diſpartitis inter ſe prouincijs, Lucas in Illyricum, tùm & in Gallias penetrat; at Paulus Gręcas vrbes perluſtrat; ea deinde Galliæ parte, quæ mari alluitur, & hodie Narbonenſis dicitur, peragrata, in Hiſpanias contendiſſe, Hipolitum, Cirillum, Hieronymum, alioſque celebres habeo authores. In Hiſpanijs Xantippem, & Poliſenam nobilitate generis præclaras, Diuina Euangelij incendiſſe luce traditione accepimus, & martyrologia teſtantur: ſed quo anno id actum ſit, non tradunt authores, nec in re tam antiqua, interpretatio eſt facilis; nam ſeptem fermè annos, donec in vrbem regrederetur, per varias Terrarum partes peregrinatio Paulum detinuit.

Anno XXIX. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu vero LXII. Nerone Auguſto quartùm, & Cornelio Coſſ. Iacobi Hieroſolymitani Epiſcopi, inſigni martyrio mors contigit. Nec abs re fuerit Ioſephi, qui ea tempeſtate floruit, teſtimonium hoc loco referre. Is ſcribit, *Ananum iuuenem ferocis ingenij ab Agrippa Rege ad Pontificatus apicem euectum, necem ſtatim Iacobo molitum:*

Lucas Græciã, Illyricum, Galliam perluſtrat exEpiph. hęreſ. 51.

Paulus in Hiſp. pergit. ex Hippol. de 72. diſcipulis, Cirillo Catech. 18. Hieron. in Iſaiam cap. 11. Idque ſe præſtiturum diù ante Paulus ſignificarat, ſcribens ad Roman. cap. 15. Tùm verò id præſtare non potuit, & ita intelligen. id quod obſtare videtur, ex Gelaſ. PP. inc. Beatus 22. q. 11.

Xantippe, & Poliſena, de quibus martyr. græcorum ad diem 25. Sept.

Iacobi Hieroſ. Epiſc. mor. ex Ioſeph. lib. 20. antiq. cap. 8.

K nam

nam mortuo Portio Feſto, Prouinciæ Præſide, dum Albinus Præſes deſignatus, in itinere ſe detinet, tempus oportunum ſe nactum ratus, conſilium Iudicum aduocat, eò Iacobum deductum, veluti impietatis reum lapidandum tradidiſſe. Quod factum omnibus in ea Ciuitate bonis, & legum ſtudioſis vehementer diſplicuit; miſſiſque ad Regem clàm nuncijs, rogauerunt vt mandarent Anano, ne quid tale poſt hac ageret, nam ne nunc quidem rectè egiſſe.

Hæc Ioſephus, quæ ijſdem Authoris verbis, vt hominis diuerſæ religionis, & fidei teſtimonio, contra ius irrogata Iacobo mors appareat, referre volui. Fuit Iacobus, Chriſti ſobrinus frater, ex Maria Cleophæ genitus, & vt ex Egeſippo proximo illis temporibus ſcriptore, D. Hieron. refert, viginti circiter nouem annos, in Hieroſolymitana regenda Eccleſia, adeò ſpectatæ virtutis fuit, vt non ſolum apud fideles vehementer carus, ſed apud vniuerſam gentem, ſumma veneratione haberetur; vt propterea intima, ac penè abdita Templi pars, quæ ſancta ſanctorum apud Hebræos dicitur, ad quam ſoli Pontifici ſummo, & ſemel in anno patebat aditus, Iacobo non intercluderetur.

Ex Egeſippo 2. hiſtor. 22. D. Hieron. de ſcrip. Eccleſ. in Iacobo.

retur. Extant Iacobi literæ, ad duodecim Tribus perſcriptæ. Eas nonnulli apud Euſebium à Iacobo emanaſſe in dubium reuocarunt: antiquitùs tamen Eccleſiam recepiſſe, Tertullianus, Euſebius, Hieronymus, aliique graues authores teſtantur. Irrepſerat tùm Simone mago authore, error, nuda fide mortales Deo gratos reddi. Nec defuere noſtra ætate nouatores, inertiæ, ac deſidiæ blandientes, qui idem figmentum, à primo hæreſum magiſtro, ac authore mutuati, propagarent. Ad ea refellenda, multa & ſapienter Iacobus perſcribens, fidem ſine operibus prò mortua habendam eſſe conuincit. Nec pugnantia loquitur D. Paulus, dùm ad Romanos ſcribens, ita fidem extollit, vt ea ſola quoſcumque iuſti fuere, iuſtitiam conſequutos innuere videatur; nam, vt Auguſtinus, præclarum Eccleſiæ ſydus, aliique celebres Patres interpretantur; Apoſtolus de ea loquitur fide, quæ charitati iuncta, per dilectionem operatur.

Tertull. aduerſ. Iudæos cap. 11 Euſeb. 2. hiſt. 22. Hieron. de ſcrip. Eccleſ. in Iacob.

De præſtantia fidei Iacobus, & Paulus conciliantur. ex D. Auguſtin. in lib. de fid. & oper. & in pſal. 35.

Nec ea modò Iacobus, ſed extremæ vnctionis ritum, normamque tradens, quam in Sacramentum ſemper Eccleſia recepit, coluitq. ægrotantium animos aduerſus extrema diſcrimina firmatos voluit.

Extremæ vnctionis Sacramentum.

Digitized by Google

Anno xxx. qui qui LXIII. à Chriſti ortu fuit, C. Ceronius Petus, & Petronius Turpilianus conſulatũ ineunt. Eo anno Marcus Alexand. Eccleſiæ Præſul, pro fide dimicans cadit. Nonnulli, non ferro, ſed ſenio confectum interijſſe cenſent. At plures, & meliores tradidere authores, Marcum dum ſacrificium obiret, ab Idolorum cultoribus conſpiratione facta, iniecto in collum laqueo, ſpiritum, vitamque interclufiſſe. Summo fidelium mærore celebratum funus. Corpuſq. conditum ibi manſit; donec Sarraceni, Alexandriam inuaderent. Tùm Veneti negotiatores, ab hoſtium iniurijs, ſacras vindicantes cineres, Venetias intulère. Acceperat ea gens à Marco, vt ſuprà memoraui, prima religionis initia. æquum erat, vt quem in Terris vitæ magiſtrum habuerant; in corpore exolutum in Cælis degentem, ſacro, eoque certo cinerum pignore, patronum ac tutelarem haberent. Pio cultu, ſummis honoribus anno ſalutis octingenteſimo vigeſimo, Iuſtinianus Dux, plebs iuxtà, ac proceres, eas accepère. Dicatis aris, Templiſque ſicuti Euangelicæ lucis initia, ita Terra marique ampliſſimi Imperij propagationem, Marci patrocinio, ac tute-

D. Marci Euãg. obitum hoc anno contigiſſe ex D. Hier. de ſcrip. Eccl. De eiuſdem martyrio, habes apud Niceph. lib. 2. hiſt. 43. & Gelaſ. PP. in decreto de lib. authen.

D. Marci cineres transferuntur Alexandria Venetias. anno ſalutis 820. ſub Leone Imp. & Iuſtin. Venet. Duce. ex codice Vatican. de quo teſtatur Baron. ad anno Dom. 820. in annalib.

la,

la, accepta profitentur. vetuſque ibi traditio eſt, Euangelium Marci manu conſcriptum, ea in vrbe extare.

Anno XXXI. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu vero LXIV. Mario Celſo, & L. Aſinio Gallo Coſſ. Imminens Hieroſolymitanæ vrbi excidium, varijs portentis indicari cæptum. Ea oportuniùs cum famoſæ vrbis excidio, memorabo.

Anno XXXII. qui LXV. à Chriſti ortu fuit, C. Lixanio, & M. Licinio Coſſ. Non in vnum, aut alterum vt Alexandriæ, vt Hieroſolymis, ſed in vniuerſum penè Chriſtianum nomen, Romæ ſæuiri cæptum. Immane facinus dolo Neronis erupit. Ex incendio, quod ſex fermè dies peruagatum, domos, Inſulas, Templa, magnam vrbis partem, ſolo tenus diſiecit, ac penè abſumpſit, occaſio capta. Credebatur, clàm à Nerone iuſſum: namque vt erat ille incredibilium cupitor; offenſus deformitate veterum ædificiorum, anguſtijs, flexuriſque vicorum, vrbis nouæ condendæ, ac cognomento ſuo appellandæ gloriam quærebat. Eo incendio, cunctis inuiſus, abolendo rumori, Chriſti cultores, quos religionis cauſſa inuiſos eſſe ſciebat, ſubdidit incendij reos, Neronis in Eccleſ. perſequutio.

ſuique odium in eos auertens, exquiſitiſſimis affecit pænis. Tradit Tacitus Ethnicus ſcriptor, addita ea pereuntibus ludibria, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut Crucibus affixi, aut flammandi; atque vbi defeciſſet dies, in vſum nocturni luminis vrerentur. Ita à crimine immunes, pro noxijs pænas luère; at momentaneo cruciatu, perennis parabatur eis gloria, noxijs perpetuum ſupplicium.

Tacit. lib. 15. annal.

Anno XXXIII. qui LXVI. à Chriſti ortu fuit, Appio Iunio, & P. Silio Coſſ. Non vrbis ſpacijs Neronis facinus ſe continet. per omnes prouincias promulgato Edicto, Chriſtianum nomen aboleri mandaſſe tradit Seuerus. Immane Principis Imperium, vndiq. Eccleſiam deuaſtaturum erat, ni Petrus, Paulusque Chriſtiani nominis præclari Duces, è diuerſis Terrarum partibus, Romam conuolantes, intrepido, conſtantique animo ſeſe Cæſari obiecisſent. XXXIV. à Chriſti ad Cælos adſcenſu, ab ortu vero LXVII. cum Romam peruenere, voluebatur annus; Siluius Nerua, & Atticus Veſtinus Coſſ. erant. Illos non Cæſaris minæ, non mortis terrores, non recens immanium ſuppliciorum exemplum, quin paſſim per vrbem Chri-

Neronis edictum contra Chriſti cultores. ex Seuero lib. 2. hiſt. & Plinio lib. 4. cap. 40.

Petri, Paulique in vrbem reditus.

Ex Lactantio lib. 4. cap. 21. vbi refert prædicationis fragmentum.

Digitized by Google

Chriſti cultores in incepto confirmarent, Euangelij lucem propagarent, perpellere vnquam potuère. Fixum, firmumque habebant, non tam ſæuitiam Principis, quæ ſanguine gliſcebat flectere, quàm conſtantia mortis, fidelium animos firmare, exemplo metum amouère. Angebatur, non flectebatur eo inuicto animi robore ſemel imbutus ſcelere Neronis animus: Apoſtolos neci deſtinat, in carcerem tradi iubet. Simon quoque magus pronum in omnem ſæuitiam Principis animum irritat; peculiari & ipſe in Petrum offenſus ira. Simon magicis præpollens artibus, maximè ſibi Cæſarem, qui earum ſe oblectabat ſtudio, deuinxerat: nam admiranda edebat prodigia, adeò vt ſublimè elatus, per aerem vt Suetonius gentilis author ſcribit, volitaret. Conſtituta die, ad ſpectaculum Nero intentus, ſublimis veluti pennis elatus, Cælum petebat, perfeciſſetque incolumis opus, ni Petro diuinitùs data poteſtas, obex, ac impedimentum fuiſſet; nam fuſis à Petro ad Deum precibus, ſubito lapſu Simon ruit, Principiſque atrium cruore reſpergit. Tradidere id D. Clemens, qui ea tempeſtate floruit, alijque celebres ſcriptores. Suetonius

Nero magicæ artis ſtudioſus ex Plin lib. 30. cap. 11.

Simonis magi volatus & lapſus. ex D. Clē. PP. lib. 6. Cōſt. & Sueton. in Ner. cap. 12.

nius etiam ethnicus ſcriptor, hiſce planè verbis indicat. *Icarus primo ſtatim conatu iuxtà Cæſaris cubiculum decidit, ipſumque cruore reſperſit:* nam Icari nomine, quia non diſſimilis à fabuloſo Icari volatu, lapſuque fuit, haud inſulsè appellatum voluit.

Nero in Achaiam proficiſcitur. ex Sueton. Idq. in cauſſa fuit, vt tam diù nouem ſcilicet menſes, Apoſt. carcere detinerentur. ex Beda in martyrolog. Rom. ad diem 14. Martij.

Peroportuna Neronis in Achaiam profectio, vt ibi Iſtmum quinque milliarium ſpacio, Aegeum mare à Ionio diuidentem, perfoderet, Apoſtolorum diſtulit necem. Nec interim quamuis vinculis alligati, id ipſum cuius cauſſa vincula erant, peragere inſtituère; prædicando, edocendo, quadraginta ſeptem viros, qui cum eis carcere detinebantur, mox eos ipſos quorum cuſtodiæ traditi erant, Martianum, ac Proceſſum, Euangelij imbuiſſe luce accepimus. Eorum naſcentem fidem, inſigne ſtatim obortum miraculum, mirum in modum firmat, augetque. Dum diuina incenſi luce, baptiſmum expoſcunt, quia aqua, qua ſacris initiarentur, præſens non erat, ſubito perenni fontem aqua, è ſacro, quod in medio carceris erat, erupiſſe, Romana martyrologia teſtantur.

Ex Rom. Mart. ad diem 14. Martij.

Nec modò preſentes prædicatione illuſtrat, ſed longè diſſitos fideles, literis in incepto

D. Petrus carcere detentus ſecundam ad Hebræos ſcribit epiſt. tradit Bar. poſt alios ad annum Domini 68. primã etiam, quæ inſcribitur, electis aduenis diſperſionis ad Hebr. Ponti, & Galaciæ fuiſſe perſcriptã, tradit Euſeb. 3. hiſt. 1. D. Ath. in Synopſi, & alij quoque ſequitur Baron. ad ann. 45.

Digitized by Google

incepto Petrus confirmat; nam hoc eodem anno, ad Hebræos ſecundam perſcribit epiſtolam. Ea tùm alia præclarè, tùm præcipuè inſtantem ſibi mortem, hiſce planè verbis (*Certus quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei*) prænunciat. Erat carcer, qui Mamertinus dicebatur, ad radices collis Capitolini ſitus, aditurque hodie ob inſignem miraculi memoriam, pio à fidelibus cultu.

Anno XXXV. qui LXIX. à Chriſti ortu fuit L. Fonteio Capitone, & C. Iulio Rufo Coſſ. aduentantem Principem celebri pompa vrbs excepit. Idem annus iniquam, trucemque, ſed glorioſam Apoſtolis mortem attulit. Dum ſupplicio deſtinata dies inſtaret, fideles ad carcerem decurrentes, multis cum lacrymis ad Petri pedes ſe proijciunt; enixè orant, vt qui toties Hieroſolymis, pro Chriſto alligatus diuinitùs ſibi data vi, ne fortè immaturo exitio orbatam Eccleſiam relinqueret, ſe è vinculis exemerit, nunc quoque tam neceſſario tempore, dùm certiſſimum imminet exitiũ dum eo extincto, atrocibus immanis Principis terroribus, facilè fidelium flecti poſſent animi, idẽ moliri velit: proinde, quoniã Diuino da-

tum

tum munere, in eis, quorum cuſtodia detinetur, opem ſit inuenturus; procul abeundo, ſibi Eccleſiæque oportuna fuga conſuleret. Hæ preces lacrymis mixtæ, ad mortem firmum, flexere virum. Proxima nocte, cuſtodientium militum auxilio, è carcere elapſus, dùm vrbis menia egreditur, diuino monitu longe aliud conſilium reuocat in animũ. Viſus eſt, vt apud Egeſippum antiquum ſcriptorem inuenio, Chriſtus veluti è Cælo repente delapſus, ſibi obuiam fieri. Petrus obſtupefactus, ac propè attonitus hæret: mox venerabundus, quò nam pergeret ſciſcitatus; hæc ſibi viſum audire (*Romam iterum crucifigi*) Tùm demùm non occulta fuga, ſed fortiter ſubeundo diſcrimina, Eccleſiæ conſulendum intelligens, tanta animi contentione, ad vincula, ad imminentem necem, quanta cæteri mortales, ea declinant regreditur. Momentaneis pœnis, perenne gaudium parari; tùm maximè cum corpore coruptioni obnoxio in deteriora ſemper vergēte, exolutus foret, animum vegetiorem vita fruiturum, ſatis tutus erat. Inde non modò fortiter, ſed & alacriter ad ſuprema ſe accingit. Poſtero die, mæſto tubæ ſonitu, patefactis carceris foribus,

Petro è carcere aufugienti, Chriſtus occurrit, ex Egeſippo de excid. Hier. lib. 3. cap. 11. Acta etiā Lini.

bus, mors edicitur. Vnà cum Paulo ad deſtinata ducitur: diuerſis in locis, diuerſo mortis genere, pari gloria, vterque immolandus erat. Vbi ad portam Oſtienſem peruenère, diſiungi iuſſi, qui mox in Cælis perpetuo amoris, ac beatitudinis conſortio iungendi erant; mutuis amplexibus, mutuo oſculo recedunt. Eo inceſſu, eo habitu oris, Paulum ad aquas Saluias, tertio ab vrbe lapide, Petrum ad Vaticanum collem, duci cerneres, vt non tàm ad mortē trudi, quàm ad Cælum rapi crederes. Fama eſt, Paulum via tergemina incedentem, nobilem mulierem, Leomodiā nomine, obuiam ſe ei dediſſe, tùm ille Diuina referandi arcana occaſionem aucupans, velum, quo caput obnuberet, oculoſque obtegeret, dum minacem, & in mortem irrupturum expectaret gladium, expoſcit. Quod oculis velamen, cæcæ è mentis acie caliginis leuamen futurum erat. mulier decerptum è capite velum dùm porrigit, Paulus Diuina detegit. Ita à mox morituro, perennis vitæ ſemina, eò admirabiliùs indita, quò minùs expectata occaſio fuit. Nobile mulieris exemplum, tres ex lictoribus, Longinum, Areſtum, atque Megiſtum ſequutos, Romanum martyrolo-

gium

gium tradit. Alij Plautillam, quæ diù ante ad Petri prædicationem, fidei arcanis imbuta erat, velum porrexiſſe ſcribunt. Vbi ad deſtinatum ſupplicij locum ventum eſt, Paulus ad lapideam columnam alligatus, minacem, & in mortem irrupturum expectans gladium, in hanc fermè ſententiam alloquutus creditur.

Pauli ſuprema verba.

Illud vobis, firmum, fixumque ſit, Quirites, nullas vnquam Cæſaris, vel mortalium vires, aduerſus Eccleſiam præualituras; non gladium, non ignem, non mortem, tantam in ſe vim habere, vt Chriſti milites, à Chriſti vexillo ſeiungat; nil tam atrox, tàm immane, tam ſæuum reperiri poſſe, quod ab incepto eos reuocet. neque etenim mortem viuendi finem, ſed perennis cum Cæleſtibus vitæ, initium ducunt; viuere eis Chriſtus eſt, mori verò lucrum. Hinc longa poſt me ſequetur ſeries, qui profuſis largiter ſanguinis venis, huiuſce quam vobis nuncio veritatis teſtimonium ex hoc ipſo loco certatim dabunt. Quò magis Euangelij lucem extinguere conati fueritis, eò maiori augeri ſplendore, vobiſque tandem, ò Romani, ſerenò illuceſcere ſentietis.

Hæc, vel eodem pertinentia, cùm dixiſſet,

Digitized by Google

ſet, caput præciditur. Caput abſciſſum ter corruit, ter proſilijt; ad triplicem capitis ſaltum, triplicem perenni fontem aqua erupiſſe, fama potiùs, quàm certis authoribus accepimus. Prior fons, lactis propè dulcedine, fortè quia lac ſanguini mixtus, vt Ambroſius, Chryſoſtomus alijque pij authores indicant, è truncato capite effluxerit; cæteri quamuis modico diſſiti iteruallo, diſpari ſapore hodie quoque promanant. Percuſſor tanta re obſtupefactus, ſacrilegum crimen agnoſcens, Euangelicæ lucis amore exardeſcit. Nec in eum, cæteroſque memoratos lictores, ira Neronis abſtinuit: varijs ſupplicijs interfectos fuiſſe, ex Romano martyrologio accepimus. Pauli corpus à Lucina Senatoria femina, eadem via tergemina, ſolemni tumulo in proprio prædio conditur. Tradidere nonnulli Paulum proxima nocte, ſumma præfulgentem luce, è Cælo delapſum, media quiete Leomodiæ, ſeu vt alij ſcribunt, Plautillæ, ſe ſe obtuliſſe, acceptumq. ab ea velum cruore coruſcantem, dum redderet, mærentem animum ſolatum.

Triplex fons ad triplicē capitis ſaltum, fama potiùs, quā certis authoribus ad nos peruenit.

Ex D. Ambroſ. ſer. 58. D. Cryſ. in homil. de Princ. Apoſt.

De hoc Pauli velo mentio habetur, apud D. Greg. PP. lib. 3. Regeiſt.

Sexageſimo octauo ætatis anno, obijt Paulus; & vt Nicephorus ex antiquioribus refert,

Pauli effigies ex Niceph. lib. 2. cap. 37. & ex Luciano gentili authore, in Philep.

refert, fuit vultu venuſto, viuidis oculis, naſo oblongo, ac pulcrè inflexo, ſtatura exigua, capite paruo, eoque caluo, barba inculta, ac prolixa in eo conſpiciebatur; magiſque auditu, quàm viſu auguſtus, ac venerabilis erat; vt non abs re de ſe ipſo, iis, qui fama eum, ac per epiſtolas nouerant, ſcriptum reliquerit, literas potentes, præſentiam autem corporis infirmam videri. nec inſulsè Cryſoſtomus hùc alluſit, dum ſtatura tricubitali, Cælum eum attigiſſe ſcribit.

D. Cryſoſt. in hom. de Princ. Apoſt.

Petri mors

Dum ad aquas Saluias immolaretur, Petrus in ea Vaticani parte, quæ Pompeij theatro oppoſita, hodie mons Aureus dicitur, capite in terram verſo, pedibus in Cælum elatis, cruci affigitur. Corpus à Marcello presbytero, non igni concrematum, vt Romanus mos, ſed odoribus, ac vnguentis delinitum, in alia Vaticani parte, propè viam triumphalem, vbi horti Neronis erant conditum fuiſſe, Hieronymum habeo authorem. Arator, Auguſtinus, aliique ſcriptores, non eadem die, eodem tamen anno; vtriuſque martyrium contigiſſe cenſent. Plures tamen, & antiquiores, quos refert, & ſequitur Euſebius, vna eademque XXIX. Iunij

Hieronym. de ſcrip. Eccleſ. in Petro. Arator in Acta Apoſt. Aug. ſer mon. 28. de ſanctis. Euſeb. in cron. & poſt eum Hier. de ſcrip. Eccl. & Rom. martyrol.

Digitized by Google

Iunij die, vtrumque fortiter tolerata nece, ad Cælum conuolaſſe conueniunt. Ad vtriuſque deinde tumulum Conſtantinus Cæſar, admirandæ magnitudinis Baſilicas Regia penè magnificentia erexit. Baſilica Paulo dicata, vt à primæua erectione Cæſarea munificentia conſtructa, ipſa antiquitate venerabilis, adhuc manet. Vaticanam ædem, temporum iniurijs propè collabentem, Iulius II. ingenio Michaelis Angeli Bonarotæ, architecti celeberrimi, ac pingendi, ſculpendique arte clariſſimi, in ampliorem, auguſtioremque formam redigere cæpit. Quod, & poſteriores Pontifices proſequuti, niſi à præſcripto tanti viri exemplo declinaſſent, opus haberemus, quod ſicuti mole, reique magnitudine, & vetera, & noſtræ ætatis ædificia antecellit; ita quoque & opificij ſtructura, longè anteiret. Sixtus V. à Montalto, admirandæ molis teſtudinem, nuper verò Paulus V. Burgheſius, tùm alia, tùm Templi aſpectum addendo, ſupra centeſimum annum operi, ſummis opibus, haud pari exitu, longè etenim à primæuo Architecti præſcripto, ſupremum lapidem tandem impoſuit.

Petri effigies ex Niceph. lib. 11. cap. 37.

Petrus fuiſſe fertur, ſtatura excelſa, colore

lore candido, capillo criſpo, nigris oculis, ſed ob crebras lacrymas ruborem contraxerant; incedebatque vt Beba ſcribit, in memoriam ſpineæ coronæ, qua Chriſtus cruce immolandus, præcinctus fuerat, in eam formam attonſo capite, vt coronam referre, ac repreſentare videretur. Alij à fidei hoſtibus in contumeliam ita attonſum retulere. Licet poſteri, ludibrium in decus vertentes, ea tonſura, Pontifices, ſacerdoteſque decoratos voluerint. Petrus, victu ſimplici, nullis mollito delicijs vtebatur. nam vt Gregorius Nazianzenus celebris author ſcribit, lupinis minuto aſſe veneuntibus, famem pellebat. Vxorem habuit ante Apoſtolatum, ex qua Petronillã genuit. vxor martyrij corona decorata eſt. Petronilla virginitate ſe ſuperis deuouerat: ob eximiam tamen corporis formam, cùm à Flacco comite ad nuptias ſollicitaretur, oportuna morte ad Cæleſtem ſponſum properando, ab importunis moleſtijs eximitur. Eam, Petri filiam fuiſſe nonnulli ambigunt, voluntque eo nomine, eadem ex cauſſa, qua Marcum appellatam, quia ſcilicet, ad Cæleſtem vitam, Euangelij luce regenerarit. alioquin, inquiunt, ſi eam, ſanguinis propagatione

Corona in clericos, è Petri more emanauit. ex Beda lib. 10. de Anglor. geſtis.

Ex D. Greg. Naz. orat de amore paup.

Petri vxor. de qua meminit Clem. Alex. lib. 7. ſtrom. Petronilla Petri filia ex martyr. Romano ad diem 31. Maij. & Marcelli presb.

gatione genuiſſet. profectò ante Apoſtolatum, ac proinde, nil erat, cur feminæ proue ctæ ætatis, 40. excedentis annum, Flaccus comes, amore incenderetur. Quaſi verò, non potuerit, diù ante, ad primum Petri in vrbem aduentum, qui XXIV. ante annum ſub Claudio Imperatore contigit, florente puellæ ætate, pulchritudine capi. Eccleſiam verò, ſtrenua Apoſtolorum virtute per vniuerſum terrarum orbem mirum in modum propagatam, rexit Petrus XXXIV. fermè annos, menſes quinque, dies vndecim, ex quibus Hieroſolymis annos tres, Antiochiæ ſeptem, reliquo penè tempore Romæ, vnde ad Cœlum nunquam peritura euolauit gloria, cathedram, ſedemq. tenuit.

Libri Primi Finis.

HORATII SCOGLII CATACENSIS A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

LIBER SECVNDVS.

Epitome Libri Secundi.

QVAE à D. Petri Apoſtolorum Principis obitu, ad annum vſquè centeſimum quinquageſimum, in Eccleſia contigère; Romanorum Pontificum inſtituta, quæue in Eccleſiam proſpera, vel aduerſa Imperatores geſſerint, ſecundo libro enarrantur. Clemens Petri conceſſione, fideliumque acclamatione, Eccleſiæ gubernacula ſuſcipiens, aduerſus Neronem in Eccleſiam ſæuientem ſe opponit; poſt eum

Digitized by Google

eum Anacletus Eccleſiam regit: Sacella, araſque ad Petri, Paulique tumulos erigit. Euariſtus ſuccedit, qui poſt quam inuicto animi robore, Domitiani Cæſaris euiciſſet furorem, vrbem in ſeptem regiones diuiſam, ſeptem rerum geſtarum gloria clarioribus viris, regendam tradidit. Iidem deinde ſub Silueſtro Papa in Romano Concilio presbyteri Cardinales appellati. Alexandro deinde Cæſare Eccleſiam inſectante, Alexander Pontifex denunciatur. Hic inter Miſſarum ſolemnia, non merum, ſed vinum aqua permixtum ſacrari, offerrique voluit. Ad fugandos verò impuros ſpiritus, primus omnium, vt aqua ſale conſperſa, variiſq. deprecationibus ſanctificata, in Templis atque cubiculis retineretur, inſtituit. Tandem pro fide interemptus cadit. Sixtus ſubrogatus, non abſimili mortis genere, pari gloria ſub eodem Principe decidit. At ſub Teleſphoro Papa, ab hoſtili ferro quies; hæreſum diſſenſionibus, plurimùm Eccleſia turbatur. Valentini, Montani, Marcionis hæreſes exurgunt; ad quas eliminandas, Polycarpus, Iuſtinus, Ireneus, & conſtanti prædicatione, & varijs editis libris ſe opponunt. Teleſphorus natalem Chriſti diem, triplici ſacrificio celebrari,

 quadra-

quadrageſimale etiam ieiunium antè Paſchatis feſtum præmitti voluit. Cum domi, foriſque tranquilla, pacataque eſſent omnia, Higinus ſuccedit; poſt Higinum Pius Ec*cleſiam regit. Tùm primùm in vrbe ſuperſtitionibus obnoxia, templa Chriſtiano ritu erigi cæpta: domus Pudentis Senatoris via patricia diuino dicatur cultui.* Turbid*æ deinde aduerſus Eccleſiam, non tam iubente, quàm non prohibente M. Antonio Imperatore exagitantur procellæ. In ea tempora Anicetus Pontifex incidit; Polycarpus, Iuſtinus, aliįque clari viri pro fide dimicantes cadunt.* T*andem ingenti exorto miraculo fidelium precibus, aduerſus Marcomannos, ac Sarmatas, Cæſar victoriam adeptus, in Chriſti gentem ſæuiri, Edicto prohibet. In eo tranquillo ſtatu, Sother prima Pontificatus ſpacia ingreditur; tùm deinde Eleutherius Petri tenet ſedem. Ad eum Lucius Britanniæ Rex,* Euangelic*æ lucis amore exardeſcens, Nuncios mittit oratum; vt viros ſanctitate claros in eas regiones delegaret: miſſi ad Regem Fugatius, ac Damianus, qui Angliæ Regnum cœleſtibus doctrinis, Chriſtique cultu imbuère. Proximè verò ſub Victore Papa, atrox diſſenſio inter Aſiæ* Epiſcopos,

ac

ac Romanam Eccleſiam, dùm qua potiſſimùm die, Paſchæ feſtum celebrandum eſſet, haud ſatis conuenit, exoritur. Mox Seuerus Cæſar, ferro Chriſti gentem eliminare nititur. Inſigne tùm Leonidis, eiuſque filij Origenis, Irenei quoque Lugdunenſis Epiſcopi, *vnà cum vniuerſa commiſſa ſibi gente, pro Chriſto certamen fuit. Seuero extincto, ab armis quies, inteſtinis ſeditionibus,* Tertullianus *acri vir ingenio, Eccleſiam turbat, Zephirinum quoque Romanum Pontificem palàm editis libris, inſectatur. Calixtus Zepherino ſuccedit; ſacellũ trans* Tiberim *in eo ipſo loco, vbi olei fons, ad Chriſti Regis Natalem ſponte eruperat, Deiparæ Virgini dedicat. Quatuor anni ætates, temporaque, peculiari ieiunio ſacroſancta fecit. Nuptias quoque inter agnatos, affineſque interdicit. Vrbanum ſucceſſorem habuit: clarus hic, dum Cæciliam nobilem Virginem,* Euangelica *incendit luce, clarior, dum ſub Maximino Imperatore, pro fide occumbit. Pontianus quoque, &* Anterus *Pontifices, ſub eodem Principe, pari mortis genere, pari gloria ad ſuperos conuolant. In tam antipiti rerum ſtatu, congruus Dux, aduerſus tot, tantoſque terrores, nec apparebat, nec quiſ-*

L 3 *quam*

Digitized by Google

quam in publicum prodire audebat; cùm ſubitò è Cælo demiſſa Columba, Fabianum ſtrenuum, & maturæ virtutis virum, Pontificem deſignat.

A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

LIBER SECVNDVS.

IN tam turbido rerum ſtatu, æſtuante adhuc Neronis ira, non aliud remedium, ſubſidiumque afflictis rebus viſum, quàm eximium aliquem, præclarumque Ducem, tanto furori opponere, ac Petro ſubrogare. Is Clemens fuit, vir ex ſenatoria familia, & maturę virtutis, qui cum principem locum apud Cæſarem obtinere, remque publicam adminiſtrare poſſet, Euangelij incenſus

Clemens Petro in pontificia ſede ſubrogatur.

Digitized by Google

cenſus luce, cęteris omnibus poſthabitis, vel cum vitæ diſcrimine, aduerſus ipſum Cæſarem, rem Chriſtianam forti animo tuendam, fouendamque ſuſcipit. Eius præclara indoles, inuictumque animi robur, diù ante Petro perſpecta erant. Itaque Petrus, cùm mortis tempus ſibi inſtare intellexiſſet, è magna fidelium, quæ circumfuſa aderat frequentia, Clemente aduocato, eiuſque manu apprehenſa; in hanc fermè ſententiam, alloqutus traditur.

Quales, quantæque immineant Eccleſiæ hoſtiles procellæ, furoreſque, ex certiſſimo, quod mihi Pauloque imminet exitio, ex ipſius etiam Neronis natura diſce: ſed in ſummo rerum diſcrimine, ſummè forti, conſtantique opus eſt animo: certumque habeas. nullas mortales opes, vireſque, aduerſus Eccleſiam diuinitùs fundatam præualituras, ſanguine inter hoſtiles manus, Hieroſolymis eſt parta: ſanguine quoque inter Cæſarum minas, Romæ adoleſcet. Meminimus quàm præclarè per xv. fermè annorum ſpacium, in eadem propaganda, augendaque, tua enituerit virtus: perge, perfice Clemens inceptum; Chriſtianamque prolem, mox cùm è terris migrauero, in tuam tutelam

Petri ad Clementem ſuprema verba. ex epiſt. eiuſdem Clementis ad Iacob. Hieroſ. Epiſ.

Digitized by Google

ſuſcipe. Futurum eſt enim, vt tandem poſt diutinas, ſæuaſque procellas, ſerena illuceſcat dies, Chriſtique agnita luce, mortales omnes, ſub ſalubri Crucis vexillo, ſpem, fidemque collocent; quin ijſdem ipſis in locis, vbi fidelium graſſaturi ſunt ſanguine, mutato demum conſilio, Templa, araſque erigant, ibidemque ſupplices proiecti, noſtram implorent è Cœlis opem.

Petro igitur è terris ſublato, haud dubia res fuit, quin fideles omnes, vnanimi conſenſu, vnaque voce, Clementem in Patrem, parentemque depoſcerent.

Nero Eccleſiã vexat.

Interim Nero, omnes quotquot erant, ad necem, mortemque deſtinabat. Non Petri, non Pauli ſatiatus ſanguine, præcones per vrbem, ne quid circa Deorum cultum, religionemque immutaretur, dimitti iubet. Si quis fortè aliud agitet animo, Petri, Paulique necem, ſibi proponat ante oculos; nec minoribus ſupplicijs, in cæteros animaduerſum iri. Non hiſce terroribus, ab incepto retardantur fidelium animi: adeò Petri, Pauliq. incitati exemplo, fidem, ſpemque firmarant. Inſtructus paratuſque quiſque erat, quibuſlibet toleratis pænis, ad immortalem gloriæ coronam, aditum ſibi

Digitized by Google

ſibi patefacere. Igitur paſſim per vrbem, fidelium ſtrage innocens Dijs victima mactatur. Erat in Principis aula, nobilis iuuenis apprimè Principi carus, Torpetes nomine: hic nepharium caſum miſeratus, dum apud Cæſarem ſupplex, pro Chriſti gente verba facere aggreditur; ſtatim expertus eſt, inter ſemel contaminatas, pollutaſque ſcelere manus, parùm tutam probitatem, atque innocentiam eſſe: pari mortis genere, cum cætera multitudine interficitur. Memoratu dignum videtur, quòd dùm certiſſimum exitium Chriſtiani nominis fautoribus immineret, fæminæ muliebri dempto pauore, auſæ ſe inter micantes gladios, mucroneſque inferre, quæ clàm retinere non abſque mortis diſcrimine erat, apertè fatentur, ipſaque iacentia, detruncataque corpora, ſolemni funere, ſummis honoribus condere auderent; qua in re, Lucinæ, atque Perpetuæ mirum in modum enituit conſtantia, fides, pietas.

Torpetis pro fide certamen. ex martyrol. Rom. ſub die 17. Maij.

Lucinæ, atque Perpetuæ, inſigne pro fide certamen, dum martyrũ corpora condunt. ex Martyrol. Ro. ad diem 30. Iunij & 18. Auguſt.

In hac promiſcua fidelium cæde, Linum quoque LXVI. à Petri obitu die, occubuiſſe apud Damaſum, qui Pontificum geſta primus omnium conſcripſit, inuenio. Inde Clemens potiùs, an Linus, Petro in Pontificia ſucceſſe-

Clem. an. 1. poſt Petrum Pontifex. Pro affirmatiua ex recentioribus Onuphrius Pãuinius in addit. ad Plat. pro negatiua Baron. ad ann. Domini 69.

Digitized by Google

ſucceſſerit ſede, diù inter ſcriptores altercatum. Nonnulli non modò Linum, proximè poſt Petrum, Pontificem conſtituunt, ſed per XI. & ampliùs annorum ſpacium, Eccleſiam rexiſſe cenſent. Contrà alij; nec alia de cauſſa, Linum, & Cletum, vulgò antè Clementem, in Pontificum ſerie collocatos; niſi quia, vrbe Roma, dum Petrus abſcederet, Lino, Cletoque Pontificia munera, ſuaſque vices demandarit; nam ex ipſius met Clementis ad Iacobum Apoſtolum, ac Hieroſolymitanum Epiſcopum literis, compertum haberi; Petrum cùm mortis tempus ſibi aduentare ſenſiſſet, Clementem in Pontificia ſede ſubrogaſſe; nec vnquam abieciſſe onus, à Ioanne PP.III. in epiſtolis ad Epiſcopos Germaniæ, & Galliæ, traditum voluère. Certè in turbidis Eccleſiæ rebus, tantum onus, ad quod ſuprema Petri decedentis voluntate deſtinatus erat, abijcere, nec par tanto viro, nec creditu eis facile. Hæc & ſimilia, & ſi momenti plurimum, plures tamen in priorem, quæ non minùs validis nititur coniecturis, abière ſententiam; Baronius præcipuè, qui latè pugnantia refellit.

Clemens Papa ſeptem eligit viros, qui Eccleſ. acta, & martyrum geſta conſcriberent. hi deinde protonotarij ſunt appellati.

Dum paulò ante memorata facinora; pari

pari conſtantia à viris, mulieribuſque gerentur; Clemens ſollicitè circumſpectans omnia, omnes ad altiſſima rerum initia, diuina propè ad dicendum vi eleuat. Vt verò tam illuſtria rerum geſtarum exempla, ſtabili monumento ad poſteros deuenirent, ſeptem eligit viros, (nam in totidem regiones vrbem diuidi placuit) qui ſingula literis, ſcriptiſque demandarent; hi deinde Protonotarij ſunt appellati, manetque hodie in Romana Eccleſia, nomine potiùs, quàm re munus. Primum, vltimumque operum mortalium in Eccleſia regenda, Pontifici id fuiſſet, ni dùm maximè morti depoſceretur, is qui cæteris mortem moliebatur, ſibi tandem miſerabile exitium inueniſſet. Summo noctis ſilentio, Petri, Paulique obuerſata ſpecie, Nero adeò conterritus in actis Lini conſcribitur, & Suetonius Ethnicus author, obſcurè, ſuppreſſo Apoſtolorum nomine indicat, vt primò collapſus, confractuſque animo, ſine voce, & propè intermortuus iacuerit; mox per literas, nunciosque alium ab exercitibus Imperatorem acclamari certior fit; ſimul & à Prætoriano milite ſe deſtitutum videt; quæ adeò terrorem, pauoremque renouauêre,

Neronis mors ex Actis Lini, & ex Suetonio cap. 42.

vt non

Digitized by Google

vt non niſi clandeſtina fuga, ſibi conſulendum cenſuerit: ſed rurſus tremore terræ,& fulgore aduerſo pauefactus, verens in coniuratorum manus incidere, tandem, ne vllum ſæuitiæ genus intentatum relinqueret, in ſeipſum ſæuiendo, extracto pugione, propria manu ſe confecit. Ita ille, qui per XIV. propè annos orbi imperarat, ſuoque arbitrio mortales vexarat potiùs, quàm rexerat, dignum moribus, factiſque ſuis, exitum vitæ inuenit.

Galba Imperator in Hiſpan. conſalutatur.

Interim domi à Ciue, foris à milite in Hiſpania Sergius Galba grandis natu (nam LXXIII. ætatis annum agebat) Imperator acclamatur. Sed mox in Imperij primordio, ea regnandi cupidine ſtimulante, quæ tranſuerſos contra ius, faſque, multos mortales agit, ab Othone qui & donando, & ingentia pollicendo, militum animos ab auaro ſene diuerterat, & ſibi deuinxerat, interficitur. Vidit ea tempeſtate, Romana vrbs anni vnius ferè ſpacio, quatuor Principes ferro interemptos; nam ipſe quoque Otho poſt tertium menſem à Germanicis Legionibus, Vitellio authore opprimitur; nec multò poſt, non abſimili vi, qua ipſe ab Othone eripuerat, eidem à Veſpaſiano, præmiſſis

Nero, Galba, Otho, Vitellius, intra anni vnius ferè ſpacium ferro interempti.

Digitized by Google

miſſis ab Oriente, vbi bellum aduerſus Iudæos gerebat copijs, ereptũ eſt Imperium. Dum Principes inter ſe ferro ſæuiunt, in Eccleſia quies.

Veſpaſianus Vitellij ſequuta cæde, miro omnium gentium conſenſu, haud dubius Imperator conſalutatur: nec cunctatus, Ieroſolyma profectus, Titum filium, vt quod reliquum in Iudæa erat belli abſolueret, præficit; Romamque caput rerum, tanta celeritate, quanta animi propenſione ad Imperium anhelabat, contendit. Titus moram magis, quàm bellum metuens, haud procul Ieroſolymis in Olíueto monte Caſtra ponit, inſtructaſque Legiones oſtentat. Tùm ætas, vireſque, tùm domeſtica Patris gloria, & mirus militum amor, iuuenis ſtimulabant animum. Sed antequàm famoſæ vrbis, cuius in ſacris Oraculis frequens mentio; & vbi Eccleſia accepit à Chriſto exordia, ſuprema tradam; operæ pretium erit, primordia aperire, vniuerſæque regionis ſitum, pauc-s exponere. Ita etenim pleraque, quæ ad Eccleſiæ ſtatum apprimè ſpectant, magis aperta, & illuſtria fient.

Ieroſolyma à Tito Veſpaſiano obſeſſa, & capta.ex Tacit. & Ioſepho de bello Iudaico.

Iudæa Aſiæ pars eſt, ab ortu ſolis Arabia, ab occaſu Phœnicia, & mari terminatur, Aegyptum

Iudeæ deſcriptio.

Digitized by Google

Aegyptum à meridie, à ſeptentrione Syriam proſpectat. Ager frugum fertilis, bonus pecori, arboribus noſtrum ad morem fæcundus, prӕterque eas, balſamum, & palmӕ. Balſami arbores, formam ſimilem pineis arboribus habent, niſi quòd ſunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo anni tempore, humorem, qui in vſu medentium eſt, ſudant. Vbi rami humore intumuere, ſi vim ferri adhibeas, pauent venæ, fragmine lapidis, aut teſta aperiuntur. Genus hominum ſalubri corpore, patiens laborum. Raró ibi è coelo imbres, Iordanis amnis terrã irrigat, nec Iordanis pelago accipitur, ſed è monte Libano excurrens, diuerſiſque ex amnibus, Iord, atque Dan, à quibus & nomen accipit, in vnum coaleſcens, vnum, atque alterum lacum integer perfluit; tertio retinetur. Lacus immenſo ambitu ſpecie maris diffunditur; primus, & medius piſces, ſuetaſq. aquis volucres alit; tertius ſapore corruptior grauitate odoris accolis peſtifer, animantia non patitur: certo anni tempore bitumen egerit. Propter magnitudinem, & aquæ immobilitatem, mare mortuum appellatur; nullis enim ventis mouetur, reſiſtente turbinibus

binibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur. Mirum, quòd ibi periti, imperitique nandi, iuxtà attollantur; nec ſuperiacta mergi queant. Proximos campos olim vberes, magniſque vrbibus habitatos, igne de cœlo tactos arſiſſe, vimque frugiferam amiſiſſe accepimus; nam cuncta ſiue herba tenus, aut flore, ſiue ſolitam in ſpeciem adoleuere, atra, & inania velut in cinerem vaneſcunt; manentque conflagratarum vrbium veſtigia. Ea cùm miraculo ob iuſtam Numinis iram, in gentem præter naturæ vſum venerem interuertentem, ſacræ adſcribant literæ; Tacitus alijque Ethnici ſcriptores, ad naturæ vim referunt, fulminis ictu vrbes tactas, mox grauitate odoris ex proximo lacu noxios edente vapores; nec homines terris ali, nec fœtus iuſtum ad morem adoleſcere. Iudaico mari, Belus amnis illabitur, circa cuius os coniectæ arenæ, in vitrum excoquuntur; modicum id littus, ſed egerentibus inexhauſtum. Ex lib. Geneſis

Hæc de Regionis ſitu. nec abſonum erit pauca de cultoribus ſubdere, multa etenim quæ ex ſacris literarum monumentis accepimus, apertiora, magiſque illuſtria erunt. Primus mortaliũ Chanaam, Noe ex Cham filio

filio nepos, mox Abrahã ex Chaldęa adueniens, eas tenuere, ac multiplici prole repleuere terras; Iſaac poſt Abraham patrem ibidem regnat. Poſt Iſaac, Iacob, qui & Iſrael dicitur. ſed Iſraelem, felix duodecim filiorum prouentus, clarum, inclytumque fecit. Itaque populum in duodecim regna diuiſum, filijs tradidit. Caritas deinde annonæ, & longa per ſeptem fermè annorum ſpacium frugum inopia, cùm mutare ſedes coegiſſet; nullum aliud propius perfugium, Abrahæ poſteris, quàm Aegyptus fuit. Ibi quia Ioſeph Abrahæ pronepos, iuuenis altæ indolis, & ob præclara animi, corporiſque decora, ſummam apud Regem gratiam adeptus, morabatur, benignè hoſpitaliterque habiti; datuſque ager, & oppidum ad incolendum. Poſt aliquot annos, ingenti incremento aduenarum rebus auctis, timor, ne fortè multitudine, & robore freti, Regnum inuaderent, Regem inceſſit. Itaque aduerſus creſcentem in dies multitudinem, nullum aliud remedium, quàm ſeruilibus operibus afflictatos detinere, natoſque virilis ſtirpis protinùs necare viſum. Tam crudele indignumque facinus, adeò ſuperùm concitaſſe iras ſcribitur, vt

Ex lib. Exodi.

exorta

exorta per Aegyptum tabe, cùm Aegyptionum mirum in modum corpora fœdarentur, aduenarum tamen inuiolata ſeruabantur. Tot malorum experimento Aegyptij tandem edocti, leniùs, mitiùſq. cum peregrina gente, agere inſtituunt; traditoque auro, & argento, liberos cum vniuerſis fortunis, armentis, atque pecoribus, in patrias, auitaſq. terras dimittunt. Sexcenta millia virorum, qui arma ferre poſſent, ex Aegypto, vbi triginta ſupra quadringentos annos incolæ fuerant, & quò non plus quàm ſeptuaginta hominum ingreſſi erant, ſimul egrediuntur. Cùm tot hominum, iumentorumque cum liberis, atque coniugibus, per vaſtas Arabiæ ſolitudines, incederet agmen, vnum Moyſen totius gentis Ducem, cæleſti monitum voce, montis culmen (Synai nomen monti inditum) conſcendiſſe, cæteram multitudinem ingentibus repentè terroribus, atque fulgoribus exortis pauefactam, ad radices montis conſtitiſſe, traditur. Ibi Moyſes, denſa nubium caligine coopertus, poſt quàm Diuinas leges, rituſque, quibus commiſſam ſibi gentem regeret accepiſſet, pergit in patrias, auitaſque terras. multiſque perpeſſis bellis, tandē optatas ſedes pulſis

M culto-

Ex lib. Regum. cultoribus tenuere. Iamque cum in magnæ gloria, opibuſque Regnum eſſet, Templum immenſæ opulentiæ, & in modum arcis à Salomone Rege, Hieroſolymis, quæ vrbs totius Regni eſt caput, conditum; ibique lapideæ duæ tabulæ, quas Moyſes, diuinis legibus, ritibuſque inſculptas, à Deo in monte acceperat, ſolemni cultu repoſitæ. Et donec iuxtà tradita inſtituta, ſibi, ſuæq. Reipublicæ conſuluère, haud facilè dictu eſt, quanta gloria, opibuſque floruerint. Sed paulatim hebeſcente virtute, dilabente diſciplina, vbi pro religione ſuperſtitionem, pro iuſtitia auaritiam, quiſque imbuerat, Numinis concitata ira, à finitimis regionibus, ſæpe ſeruitutem, vrbium excidia, agrorum deſolationes, fratrum, coniugum, parentum neces perpeſſi. Tandem placatis cæleſtibus iris, mutataque rerum humanarum conditione, in antiquam opulentiam redierant, cùm Cn. Pompeius ſub Romana ditione ſubegit; mox Regnum Herodi Idumeo, & M. Antonio traditur. Ab Herode ad Archelaum, Antipam, atque Lyſaniam liberos deuènit; dein in formam Prouinciæ redactum. Sed dum ibi Romani Prætores, per ſæuitiam, atque libidinem, ius Regium

exer-

Digitized by Google

exercent, atroces populi concitauere ſeditiones: populi furor in Romanorum militum, qui in præſidijs erant, cædem erupit.

Vt rebellem gentem confringeret, vindicaretque iniuriam, Veſpaſianus à Nerone miſſus, Fortuna, fama, & egregijs miniſtris intra duas æſtates, omnes præter Ieroſolymam, vrbes domuerat. Ad Imperij faſtigiũ, vt ſupra memoraui, euectus, Romam rediens, Tito filio, vt quod reliquum erat belli abſolueret, præficit. Is domeſtica patris gloria incenſus, haud procul Ieroſolymis, inſtructas legiones oſtentat. Iudæi vbi Romanas legiones, propè in conſpectu caſtra ponere ſensère, non expectandum, vt oppugnarentur rati, obuiam egreſſi, ſub ipſos muros ſtruxere aciem. Ibi ambigua victoria, multa vtrinque cæde pugnatum, mox ab equite inuecti, turbatique, intra menia compelluntur. Titus ad muros ſubruendos, totis viribus conuerſus, vrbem aggreditur: ſed rurſus ad erumpendum animus oppidanis fuit, quibus tumultuatarijs certaminibus haud fermè plures Hieroſolymitani cadebant, quàm Romani. Quies præliorum deinde fuit, donec aggeres, & vineæ, aliaue expugnandis vrbibus, apud veteres, vel

Ieroſolymæ oppugnatio.

Digitized by Google

nouis ingenij reperta ſtruerentur. Itaque ex integro deinde, maiorique impetu exortum bellum; nam Romani alij virtute, atq. ingenio feroces, alij cupidine præmiorum incenſi, moram magis, quàm pericula metuebat. Sed vrbem arduam ſitu, ipſaque natura munitam, miræ moles, operaque firmarant; nam ſupra colles eminens, tripli- ci cingebatur muro, & è muris, munitiſſimæ, miraque ſpecie turres, paribus interuallis emergebant. Templum quoque pro arce, tutiſſimumque propugnaculum erat. Ad hæc frumentarias cellas, fontes perenni aqua, piſcinas, ciſternaſque retinendis imbribus, cunctaque quamuis aduersùs longum obſidium, perpeſſorum ante bellorum experimento edocti, prouiderant conditores. Tot firmata præſidijs, & ingenti hominum multitudine protecta vrbs (nã ſexcenta millia virorum habuiſſe traditur) inexpugnabilis humanis opibus videbatur. Sed iuſta Numinis, ob ſpreta diuina Chriſti ore promulgata monita, trucemque eidem ibi illatam mortem, vlteriùs differri vindicta non poterat. Varijs portentis imminentia mala, indicari cæpta: viſæ per Cælum ingenti ſono obſtrepentes concurrere acies,

Sexcenta millia virorum Ieroſolymis incoluiſſe, cùm obſideretur, tradit Corn. Tac. ann. lib. vlt. ſed Ioſeph. de bel lo Iudaico, plures fuiſſe ſcribit.

Prodigia. ex Tacit. lib. vlt.

ruti-

rutilantia arma, & inter horrendos fragores, ſubitò micare ignes, totumque collucere Templum, cuius repentè patefactis foribus, audita maior humana vox, ſuperos inde excedere: ſimul ingens motus excedentium. Prodidere hæc prodigia totidem planè verbis, vel ipſi ethnici ſcriptores. Priùs tamen inteſtinis malis, intra ſemetipſos domeſticis diſcordijs ſæuiendo, quàm ab hoſte præmi cœpti. In tres factiones diuiduntur, tres Duces, totidem exercitus. Arcem Ioannes, quem & Barbagioram vocabant, mœnia Simon, Templum Eleazarus occupat. Simon ſicariorum ſtipatus agmine, & Iudæis, & Romanis infenſus, Tirannidem, regiumque nomen meditabatur. Ioanne Duce, ingens multudo, quæ ex clade proximarum Ciuitatum Ieroſolymam confugerat, quoniam ſui corporis Pontificem, qui honor, & fundamentum potentiæ habebatur, creari volebant, per ſpeciem ſacrificandi, Templum ingreſſi, Ananum Pontificem obtruncãt, Eleazarum, exercitumq. eius, magna cæde expellunt. Interim Titus, in tanta ſibi à ſuperis data occaſione, nil cunctandum ratus, admotis machinis, quinto nonas Maij, primum murum expu-

gnat; quintum poſt diem, ſecundo potitus, tertium aggreditur. Sed tam propinquus externi belli timor, ſtatim internam concordiam parit. Igitur vno animo, muros, turreſque conſcendere, tela vibrare, propinquantes ferire, propellere; mox certamine accenſi, in ſtationes, operaque erumpunt; tantoque impetu rem gerunt, vt non ſolùm admotæ machinæ, aggereſque ſimul confracta, diſſipataque fuerint, ſed in ſummum adducta diſcrimen, res Romana videbatur. Titus hoſtilem audaciam, & robur expertus, ab oppugnatione ad obſidionem vertit vires. Et quia magnam frumenti vim nuper domeſticis ſeditionibus, igni abſumptam intelligebat, vrbem circumdare muro parat: ita etenim ſine vlla externæ opis ſpe, fame in deditionem compellere rebatur. Iamque trium ferè menſium longa obſidione, quod reliquum erat frumenti, ob ingentem multitudinem, quæ ex clade proximarum Ciuitatum Ieroſolymam, veluti in munitiſſimum locum confugerat, penè abſumpſerant; nec vnde aliud comportari poſſet, occluſis vndique vijs, vlla ſpes erat. Itaque miſerandum in modum fame abſumeban-

tur,

Digitized by Google

tur, proijciebanturque extra muros corpora; quorum ingentem ſtruem, Titus conſpicatus, ad certiſſimam victoriæ ſpem erectus, ab excidio temperare in animum inducit. Per legatos, nuncioſque pacem promittit, ſi præſidio accepto, in obſequio manere vellent. At Ieroſolymitanis mortem potiùs, quàm ſeruitutem perpeti, fixum, firmumque erat. Inuenio apud Tacitum Ethnicum ſcriptorem, perſuaſionem eis inſitam, antiquis Prophetarum literis contineri, vt eo penè tempore aucto imperio, ex Iudæa profecti, rerum potirentur. Quæ ambages, Ieſum inde ortum, cunctarum rerum Dominum portendentes, clarum habuerant exitum. In tanta tamen cæcutientes luce, aliò trahebant. Tacit. lib. 21. annal.

Pacis propoſita ſpe, vbi ſe nihil profeciſſe Titus videt, ſupplices ad Cœlum palmas tendens, conteſtatuſq. Deos, hominesque, inuitum ſe ad vrbis excidium properare, totis connixus copijs, turrim Antoniam expugnat, eaque potitus, cominùs, eminuſque è Templo oppugnabatur: cùm vnus Romanus miles, non expectato Imperatoris edicto, igne iniecto, magnificentiſſimum, quod mille centum, atque triginta annos,

totius Orientis veneratione ſteterat opus, vna hora incendio, ac ruinis dedit. ſex millia ibi virorum, flammis abſumpti. Die xv. Auguſti, qua eadem die, ſeptingenteſimum circiter ante annum, à Rege Babyloniæ concrematum fuerat, ſed Cyrus Perſarum Rex, in priorem amplitudinem reddiderat, id contigiſſe apud Ioſephum, qui bello interfuit, inuenio.

Ex Ioſepho de bell. iud. lib. 7. cap. 10.

Iam in eminentiorem vrbis partem, quæ Sion dicebatur, vt auxilio loci ſe tutarentur, Iudæi confugerant; inde mutatam vrbis faciem conſpectant, ingentem ex Templo coruſcare flammam; tecta, in quibus quiſq. natus, educatuſque eſſet, prophana ſimul, & ſacra, ingenti fragore labefactata, ſolo æquari; & puluis ex diſtantibus locis ortus, veluti in nubem concretus, cuncta oppleuerat; tùm verò propriorum cuique imminentium malorum immemores, veluti immobiles, in præſentes ruinas defixerant animos; voceſque miſerabiles exaudiebantur; mulieres præcipuè ſeſe affligantes, paruuloſque natos cum lacrymis amplexantes, cuncta clamoribus, atque vlulatibus replebant. Mox ira ſtimulat, ne inulti patriam, patriaſque ſedes amittant: itaque pari audacia,

Digitized by Google

dacia, multa militaria facinoria, in viris, mulieribuſque cerneres. Tandem multa vtrinque cæde, plurimo ſanguine, die octaua Septembris, anno à Chriſti ortu LXXII. Titus vrbe potitur. Inſigni parta victoria, Romam regreditur; curru vectus, cum hoſtium ſpolijs triumphans, Capitolium aſcendit; dedicatque Templum pacis; vbi ſpolia repoſita. Extat hodie non longè à Domitiani amphiteatro, in tantæ rei monumentum, arcus triumphis inſignis cum præclaro titulo, Tito Veſpaſiano, Veſpaſiani filio à S.P.Q.R. dicatus.

Interim dum in Oriente Iudæorum res irreparabili clade labefactatæ ruunt; miris incrementis Chriſti fides in Occidente propagata augeſcit; multi ex Romana nobilitate Principes viri, inter quos Flauius Clemens, Veſpaſiano Cæſari ſanguine propinquus, & Acilius Glabrio Conſularis, Euangelicæ legis arcana admirati, & Clementis Pontificis incitati eloquio, religione tacti, Idolorum ſuperſtitionem abiecère; nec verebantur, cæteris infenſum Chriſti Numen, colere. Fuere, qui Apoſtolorum morem imitati, patria, patrijſque domibus, & quæ ibi chariora ſunt poſthabitis, in lōgè diſſitas Ex Dione in Domitiano.

terra-

terrarum partes, Euangelicam deferre lucem properarent. Id vt fieret ſumma ope nitebatur Pontifex. Quinque igitur ſpectatæ virtutis eligit viros, qui amplum, latumque Galliarum Regnum Chriſti cultu deuincirent. Eos fuiſſe Dionyſium Areopagitam, qui non longè ante, Athenis Romam aduenerat, Nicaſium, Eutropium, & Lucianum, apud authores inuenio. Dionyſius Lutetiæ Pariſiorum, quæ vrbs totius Galliæ eſt florentiſsima; Nicaſius Rothomagi, quę Sequanorum eſt caput, ſedem deligit; Eutropius verò Santones, Lucianus Bellouacos, quod nomen ea gens, eò quòd plurimùm belli gloria valeant, ſunt ſortiti; intrepida oratione, fortiterq. agendo aggrediuntur ad quod delegabantur opus. Dionyſius ab adoleſcētia, eas artes, quibus magna excolūtur ingenia, philoſophiæ, ac eloquētiæ ſtudijs, mox matura virtute, diuinarum rerum arcana, Paulo magiſtro, ac Duce hauſerat. Eum vbi Galli audiuere, eadem ipſa, facunda oratione effundentem, ingens priùs admiratio, dein ſeditio exorta. Alij cæleſtium dono, talem, tantumque virum miſſum rati, clientes, obedienteſque ſe gerunt. Valuit apud alios magis vetus ſuper-

Dionyſ. Areopag. alijq. a D. Clem. PP. in Gallias deleg.

ſtitio,

Digitized by Google

ſtitio: maluère magis cum veteribus errare, quàm noua recipientes benè ſentire. Hi ignotam virtutem, manifeſtum crimen, abdita arcana, noua figmenta interpretantes; Dionyſium in auitas leges irrepentem, veluti peſtiferum virum tollendum rebantur. Diù in varijs populi voluntatibus conflictatum. Videbatur tandem, tùm diuina ad dicendum vi, tùm crebris prodigijs, ſalubrioribus conſilijs locus patefactus. Iamq. vrbi, finitimiſque regionibus, eò admirabiliùs fides, quò obſcuriora ea continentur, illuxerat. quò pronior in ſanctum virum popularium amor, eò acrior Idolorum Antiſtitum ira; populi ſtudio diù compreſſa; ſub Feſcennio Præſide tandem erupit. Erat Feſcennius Chriſtiano nomini apprimè infenſus. Vbi vrbi regendæ Romani eum præfecère, opportunum tempus nacti, ab inſigni Dijs victima, nouum regimen auſpicantur. iniectæ confeſtim Dionyſio catenæ. Tùm verò cerneres, quantùm diuino numine mortalium mens afflata poſſit. Coram Præſide ductus, ita verba fecit, vt non ſupplex, aut reus, ſed penè magiſter, ac dominus videretur; nihil mortis minis, atrocibuſque tormentis conterritus, eandem con-
ſtantiam

ſtantiam in vultu, & planè in ore lætitiam cerneres: eodem penè modo Chriſtianæ rei cauſſam dixit, quo ſemper agere omnia ſolitus erat, vehementi, liberaque oratione, adeòque conſtantia ſua, & Præſidem, & Antiſtites obſtupefecit, vt potiùs metuendus, quàm metuens videretur. Mirum tradit Nicephorus, alijque non ignobiles ſcriptores, non ſolùm cùm anima corpori ineſſet, ſed ferro interemptum, detruncatumq; capite, eandem ſpiritus vehementiã, quam viuus habuerat, adeò retinuiſſe, vt per notabile loci ſpacium, truncatum caput dextera geſtiendo, vim, ardoremque animi adhuc ſpirarit. Corpus eodem in loco, quo inſigni miraculo ſtetit, multis cum lacrymis à Catulla nobili fæmina conditum. temporis decurſu non obliteratus, ſed auctus honos. Immenſæ opulentiæ Templum anno ſalutis 640. Dagobertus Francorum Rex erigit, dicatque. Nec poſteriores Reges, qui ob rem Chriſtianam, tum belli, tùm pacis artibus propagatam, Chriſtianiſſimi nomen obtinuère, minori ſe geſſere cultu; eum à quo religionis agnouere initia, tutelarem habuère, nec quidquam belli, domique arduum aggredi auſi, niſi ad ſacras Dionyſij

Nicephorus 2. hiſt. 10. Acta apud Surium ad diẽ 9. Oct.

Ex Aimone lib. 4. de geſtis Francorum 33. Galli Reges ad bella procedẽtes, baculum peregrinat. & vexillũ, quod Oriflambe appellant, in Dionyſij Templo recipiunt.

Digitized by Google

nyſij cineres ſupplicatione habita.

Non abſimili Dionyſij gloria, pari facinore, Nicaſio, Eutropio, & Luciano acriter pro fide dimicantibus, finis in terris fuit. Nec modò in Prouincijs, ſed Romæ, fides à, quia longè crimen, crimini dabatur: acriter inde tumultuatum. Clemens Pontifex nouarum rerum author, & dux habebatur. Id in cauſſa fuit, vt in Tauricam Cherſoneſum, exilio propelleretur. Eſt ea regio iuxtà Meotidem paludem, longè ab acceſſu ſolis, adeò frigore torrida, concretaque glacie, vt ægrè niſi ijs, quas tellus ipſa gignit, animantibus habitabilis videatur. Ibi ingens multitudo (duo ferme millia erant) ſeruilibus operibus afflictati, lapidibuſque ex immanibus rupibus excidendis detenti, inopem exulemque vitam agentes, eius quam profitebantur fidei, qua vna ad innocentiam paratur iter, pænas luebant; quò cæleſtibus notiores, chario reſque, eò mortalibus obſcuri magis, ac infenſi. Sed nihil æquè, quam inopia aquæ, in vaſta, eaque ſaxoſa ſolitudine fatigabantur. Eos cum adiſſet Clemens, vtrinque diuerſis animi motibus lacrimæ ſtatim obortæ. Exules dum eum, cuius diuinam opem, virtutemq.

Clem. PP. in Tauricã Cherſoneſum exilio propellitur. preclarè ibi geſta, & martyriũ ex Damaſo, & alijs in vitis Pontif.

ſæpe

Digitized by Google

ſæpe experti, parentis loco coluerant, ad ſe aduentare ſenſiſſent, cum lætitia, & gaudio ad eius genua procumbentes, effudit ſe mentis hilaritas, in dulces oculorum lacrymas. At miſeratio, & dolor Clementis animum, dum Chriſti gentem eò immaniùs, quò iniquiùs afflictari videt, ſtimulat, multoque cum fletu, ad eum, à quo cuncta, ſeu proſpera, ſeu aduerſa eueniunt, vertit preces. nec irritæ fuere, protinùs Agnum mira ſpecie, vicini montis faſtigium conſcendentem vidit; ſimul ex impreſsis veſtigijs, in ſummo collis culmine, fontes perenni aqua prorumpere. Clemens, repentino, ſubitoque miraculo erumpentes conſpicatus aquas, ſitienti multitudini oſtentans, non tàm ad præſens leuamen, tam oportuno tempore diuinitùs eas datas dicere, quàm vt certiſsimo, claroque ſigno intelligerent, ſibique perſuaderent, eorum ſpem, fidem, haud irrita fore; futurum vt tandem laboribus, ærumnis, exilio, quies, felicitas ſuccedat. Et Clementis alloquium, & erumpentium fontium miraculum, æquè ægris mentibus, atque corporibus leuamentum fuit. Mox vbi tantæ rei percrebuit rumor, ingens Chriſtianæ rei incrementum

vndique

Digitized by Google

vndique ad Clementem concurſus. Rarò noua religio abſque populari tumultu fuit: adeò innatam ſuperſtitionem quiſque magis, quàm religionem fouet. Creſcit in dies credentium multitudo, ſimul eorum, quibus nulla fides, excitatur, gliſcitque furor. ſicuti anno ante Romæ, ita nunc in Cherſoneſo atrox exorta ſeditio; atrociùs tamen modò in eum, qui author habebatur ſæuitum. nam non exilio propellere, vt Romani, ſed è medio tollere parant; ita etenim, Duce ſublato, pinguem Dijs victimam immolandam autumant; anchora ad collum alligata, per inhumanum ſcelus, in proximum Euxinum mare proijciunt. Fideles ad littus aduolantes, dùm exurgentibus vndis, tantum virum iactari, mox ingentibus fluctibus abſumi vident; inermes ab armatis ſepti, omni humana deſtituti ope, plurimis cum lacrimis, ſupplices ad cœlum palmas tendẽtes, aduerſus immanes hoſtes, aduerſus vim, impetumque maris, pro ſanctiſſimo Duce, diuinam implorant opem. mulieres præcipuè ſciſſa veſte ſeſe afflictantes, lugubri clamore, ingẽtique ploratu tàm crudele facinus lamentabantur, & mouiſſe Numen tradit Damaſus, qui primus

omnium

omnium, Pontificum geſta conſcripſit, vt inſigni exorto miraculo, luctus, lacrymæq. in lętitiam verterentur. Nam cùm nonnulli, qui cæteris zelo, ac dolore anteibant, mare ne fortè corpus ferarum, piſciumque pabulum eſſet, ingredi pertentarent; ſenſim retrocedentibus aquis, per medium profundi ſicco pede per notabile ſpacium inceſsère, corpuſq. in æde marmorea in Templi formá extructa, conditum inuenère. Ita dum corpori in terris decus, longè præſtantiorem animo in cœlis gloriam rependi, vel ipſis infidis hoſtibus clarum, compertumque fuit. Nicolao primo Pontifice, Romam defertur: Templum non longè à Domitiani amphiteatro erigitur, ibique hodie ſummo honore colitur. Tanto miraculo incolæ obſtupefacti, ſuperſtitionem, facinus deteſtantur, Numen agnoſcunt: inde exules quò anteà atrociùs, eò benigniùs tum habiti, dimiſsique in ſuas quiſque terras. Hæc tam admiranda in Cherſoneſo contigiſſe, cùm ſatis inter authores conſtet, de tempore tamen haud ſatis conuenit. Qui Linum, ac Cletum in Pontificum ſerie collocant, longè rem protrahunt: eorum alij ſub Domitiano Cæſare, alij ſub Traiano centeſimo

Quo anno D. Clemens obierit ambigunt ſcript. vide Onufr. Pan. in addit. ad Platin.

mo

mo ſecundo à Virginis partu anno. Qui verò Petro, Clementem ſtatim ſuggerunt, longè antè & ſub Veſpaſiano Auguſto LXXVII. ſalutis anno, contigiſſe ſcribunt. Certè ingenti gloria, nouem fermè annos, menſes quatuor, Eccleſiam rexit, auxitque Clemens. Extant adhuc, ingenij eius præclara monumenta. Literas præterea ad Corinthios, vt exortas ibi ſeditiones ſedaret, conſcripſit: quas non modò præſentibus rerum caſibus, ſed poſteritati ſalubres, in publico fidelium cætu, per multas poſteà ætates ab Eccleſia recitari conſueuiſſe, teſtis eſt Euſebius. Ex Euſeb. 3. hiſt. cap. 12.

Vbi Romæ audita eſt Pontificis mors, Anacletus patria Athenienſis, ſpectatæ virtutis vir, Clementi ſubrogatur. Sunt qui Cletum poſt Clementem Pontificem numerent, Anacletum verò Cleto ſucceſſiſſe tradunt. Alij non diuerſum fuiſſe Cletum ab Anacleto cenſent. Tanti errores, ac multiplex authorum opinio, rem implicauere, vt nec qui Pontifices ſecundum quoſdam, ne dum quo tempore, vel quid à ſingulis actum ſit, in tanta vetuſtate non rerum modò, ſed etiam authorum digerere poſſis. Cæterùm Anacletũ à Cleto diſtingui,

Anacletus Clementi in Pont. ſede ſuccedit. Damaſus repugnare videtur, dum Cletum Clementi ſubrogat. Tertull. lib. 3. in Marcion. non diuerſum fuiſſe Cletum ab Anacleto cenſet.

Digitized by Google

gui, nec Cleto, ſed Clementi ſucceſſiſſe, plures tradidere authores, quos vt ſequar propiùs fidem eſt. Eius Pontificatus primordio, lætis in Eccleſiam auſpicijs, Titus Veſpaſiani filius, ad Imperij faſtigium euehitur. Tito Imperante, Romæ, & per prouincias reddita Eccleſiæ libertas, fidelibus pax data. Anacletus tam oportuno tempore omnium primùm animum adiecit, diuinos ritus, ſacraſque cæremonias augere, ſacerdotes inſigni veſte dum ſacra obirent decorari, nec ſacra ſolemnia, vbicumque, ſed certis ad id dicatis ſacellis obiri voluit; ſacellaque & aras, quæ deinde, vt in tempore memorabo, Cæſarum largitate in magnificas Baſilicas excreuère, ad Petri, Paulique tumulos erigit. Antiſtes verò non ſolùm inſigni ornatu, cæleſtibuſq. cæremonijs venerabiles, ſed etiam inuiolatos, ac penè ſacroſanctos apud populum fecit. Vetuit ne quiſpiam in eos iudicare, cauſſamue dicere auderet. Quin etiam, vt ei, quam Petrus tenuerat in vrbe ſedi, debitus & in præſenti, & per futuras ætates accederet honor; neue tanta, quæ magis in dies creſcebat Chriſtianæ rei moles, varijs placitis diuiſa diſtraheretur, datis per Prouincias

Anaclet. ad Petri Pauliq. tumulos, primus omnium ſacella erigit. ex Euſeb. 2. hiſt. 24.

Ornatum ſacerdotum inuenit.

Vetuit Epiſcopos ab humanis Iudicibus iudicari. cap. Accuſ. 2. q 7.

Petri primatus & alia Rom. Pontif. reſeruata. ex epiſt. Anacleti PP. quæ in tomo Concil. referuntur.

uincias literis, edocet ſoli Petro Eccleſiæ tutelam, ſummum in vniuerſas regiones, in fideles omnes regimen à Chriſto Rege datum; in eadem poteſtate ditioneque, non niſi Romanos Pontifices, qui & eandem Petri tenent ſedem, ſucceſſiſſe; proinde in aſperis, arduis, dubijs cõſulendos, *Vnum eſſe Chriſt. Reip. corpus, vnius animo regendum.*

In eo tranquillo rerum ſtatu, dum præclaris Inſtitutis, Anacletus Eccleſiæ Hierarchiam, ac ordinem firmat, Titus vita fungitur. Titus biennio, ſumma tum belli, tum pacis artibus gloria, orbem imperando tenuit. Ob ciuile ingenium, morum elegantiam, atque alia præclara animi, corporiſque decora, amor, & deliciæ generis humani habitus eſt. Studium, quod apud populares, exteras, barbaraſque gentes, haud æquè apud ſuos inuenit. Anno ſalutis octua geſimo tertio, Domitiani fratris inſidijs interemptus cadit; veneno interfectum fama obtinuit. Nunquam malis artibus parta, melioribus exercentur. Domitianus Imperio potitus, Neroni quàm ſimillimus fuit; Neronem imitatus, exquiſitiſsimis pænis Chriſti gentem ab incepto reuocare aggreditur. Fortè ea tempeſtate Ioannes, quem

Secunda Eccleſiæ perſequutio ſub Domit.

Ioannes Euangeliſta Domitiani mandato Epheſo Romã trahitur.

vnicè Chriſtus in terris dilexerat, nec quidquam amatiſſimo diſcipulo, ac alumno latens, clauſumque eſſe voluerat, Epheſi morabatur. Is magiſtro, ac Domino, quantùm humana imbecillitas patitur, quàm ſimillimus, tùm inſignibus virtutibus, tùm præclaris prodigijs non modò Epheſinis, ſed finitimis quoq. gentibus charus, & admirandus euaſerat. Iamque celebre non modò per Græciã, ſed per vniuerſam penè Aſiam eius erat nomen. Id idem, quod cæterorum ſtudium, & amorem; Domitiani exciuit iras: eò magis tanto Duce amoto, deſtinata perficere incenditur. Ioannem Epheſo, Romam deferri mandat. Vinctus ſenili corpore, (nam nonageſimum ferè agebat ætatis annum) ad Cæſarem trahitur. ſed vegeto, libero animo loquutus, ita verba fecit, ea pandere aggreſſus eſt arcana, vt potiùs metuendus, quàm metuens videretur. Apud ſemel ſuperſtitione imbutam mentem, incitamentum irarum id magis fuit. Inſignis prædicatio, inſignis virtus, inſigni cruciatu rependitur: ante portam Latinam parat ſupplicium. Ibi in feruentis olei dolium, ſenex ætate illibatè decurſa, inijcitur. Numen, cuius nutu cuncta reguntur,

Digitized by Google

tur, vindicauit iniuriam; purior, & vegetior ab æſtuantibus vndis, Ioannes euadit. Tùm verò, qui ſpectaculo intenti aderant, in varias diſpartiuntur curas. Fortè ne tam claro, apertoque ſigno, vera à falſis, ſuperſtitionem à religione, Domitianus ſecerneret, Apollonij Tyanei recens, & memorabilis caſus in cauſſa fuit. Apollonius tùm abdita Pythagoreorum doctrina, tùm Demonum præſtigijs, occulta vaticinando, gerendoque ſupra humanam vim facinora, inclytus per omnes terrarum oras euaſerat. Domitianus cupidine præſentem videre, quem fama admirabatur, Romam accerſiri iuſſerat. Ille de Imperij arcanis ſermonem inſtituens, longè à Cæſaris mente rem deuiam, Imperium Neruæ Cocceio vaticinatur. Erat Nerua Principi apprimè infenſus; nec facile dictu eſt, quàm altè id in eius pectus, cui regnantium more, proniùs falſa adulando, quàm vera exprobrando inſerebantur, deſcenderit: Neruam exilio propelli, Apollonium carcere claudi iubet. At, ad ea, quæ fato parantur, nec fatum quidpiam reor, præter diuinæ mentis, ab æterno rerum cauſſarumque ſeriem prædeterminantis conſilium, per ea ipſa, quibus euita-

Apollonij Tyanei præſtigia. ex Philoſtrato in eius vita.

re ſtudes, iter ſæpè panditur; nam, vt mox memorabo, nulla alia re proniùs Imperium Neruæ, populus mileſque dedit, quàm quòd Principi inuiſus fuit. Vatem verò cohibendo, haud cohibuit dictis fidem; punitis ingenijs gliſcit authoritas, quin alio edito prodigio magis aucta. Dùm maximè militum cuſtodia circumſeptus carcere eſſet, nullo è cuſtodientium militum ſentiente, è carcere euolat, eademque hora, ſocijs inexpectatò apparuit; tradit id Philoſtratus, qui licet fortè multa confinxit, non omnino tamen ſpernendus eſt author. Recens igitur Apollonij prodigium, Domitianus animo reputans, Ioannis quoque incolumitatem magicis artibus referebat. Eluſis tormentis, eluſa morte, ſpe fruſtratus, abſentem habere voluit, in quem præſentem ſæuire inuitus, & nolens tenebatur. procul hominem amoueri, in Inſulam Pathmos iuxta Aegeum mare, exilio propelli iubet. Immitis ac ferus in Apoſtolum, cui inſigne virtutis decus, haud mitis in cæteros, qui pari fide, non abſimili virtute erant. Eò ſæuiùs ſe in eos effudit furor, quò occulta vi in Ioanne magis coercitus erat. miſerum in modum alij ſupplicijs excruciabantur, alij cum

Ioann. in Inſulam Pathmos relegatur à Domitian.

bonorum,

Digitized by Google

bonorum, fortunarumque iactura, è patria, patriſque ſedibus eiecti, inopem, exulemq. vitam agebant; non ſexus, non ætas, non ſanguinis propinquitas, miſerationem attulit. A ſummo capite ſummum exorſus facinus, Anacletum Pontificem, qui decem propè annos vniuerſis fidelibus charus, ac ſacroſanctus, Eccleſiam rexerat, interfici voluit; mox Flauio Clementi ſobrino fratri, Acilio Glabrio conſulari, par vitæ exitus. Iam verò Flauij vxor Domitilla, & alia Domitilla ex ſorore filia, quæ ab ineunte ætate, D. Petri coluerat virtutem, ſeque perpetua virginitate Deo deuouerat, velum verò inſigne virginum ornamentum, à Clemente Pontifice acceperat, in Pandatariam Inſulam non longè à Puteolis proijciuntur. Quò genere, vel rebus geſtis clariores, eò illuſtriores tolerabant pænas: quantùm aliàs generis claritudo, virtutiſque præſtantia proficiebat, tantùm tùm fidelibus officiebat. nemo niſi fortè Principi ignoti, atque obſcuri, ferum, ac immitem euaſère impetum. Hi inter ſe ſigno dato, clàm in abdita loca conueniunt; ducem, atque Pontificem eò maiori celeritate, quò maiori diſcrimine Eccleſia agitabatur, deligendum rati, Eua-

Ex Dione in Domit.

Euariſtus Anacletos ſuccedit in Pontif. munere.

riſtum ſtrenuum, ac fortem virum, in Pontificia ſede ſubrogant. Fuit Euariſto Bethleem, vbi Chriſtus natus, natale ſolum: protinùs in nouo munere, vetus viri enituit virtus; indignum Pontifex ratus, vt diutiùs commiſſa ſibi gens, latebras quærendo cum mærore, ac pauore occultam in tenebris vitam agant, monet eos, ne maioribus ſuis degeneres, illuſtri aliquo facinore ſe in libertatem vindicent, profectò in tanto rerum diſcrimine fortiter, conſtanterque audendo, agendoque; cœleſtium, quorum cauſſam foueant, non defuturum auxilium; præclara Petri, Paulique recentia quoque Ioannis, Anacleti, Acilij, Flauiorum intuerentur facinora. Sed quid Flauios, Acilios, Anacletos, cæteroſque inquit, memorem? Non ne Lucinam, aliaſque fæminas, muliebri dempto pauore, recti amor, fides, veritatis zelus inter micantes, fulgenteſq. gladios impulit? Non occultis cætibus, palàm agendo res Chriſtana creuit. Quantùm in me eſt, non diutiùs, id quod nobis gloriam, ſalutem, cœleſtium conſortium eſt pariturum, in tenebris, & veluti in obliuione verſabitur; luce opus eſt, emori præſtat, quàm cum ignauia, obſcuram, ignobilemque vitam

Digitized by Google

tam agère. Ego certè emoriar potiùs, quàm vt ſilentio tanta, ac tam magna, pertranſire permittam.

Hæc ingenti ardore increpando, fortiter dictis, haud minùs fortiora facta iungit; palàm prædicando incedit. Vir, à quo longè in tanta omnium formidine timor, æquè à fidelibus metum depulit, ac ſtuporem in Principis animum inijcit. Victus ea conſtantia Cæſar, ferro abſtinendum duxit; nec tamen pronus ad ſæuiora animus, pœnas mitigando, mitis fuit. Tributum in eos qui fide ea degerent, Chriſtumque colerent, impoſuiſſe Suetonius eſt author.

Domit. Chriſti cultoribus Tributum impoſnit. ex Sueton. in Domit. cap. 12.

Dum Romæ miteſcit, per Prouincias inualeſcit magis furor: In Aſia præcipuè. Ibi tùm alij clari viri, tùm præſertim Antipas pro fide militans, Pergami in candentem æneum bouem inijcitur; coniectus dum corpore crematur, animus inter cœlites nullis aduerſis, non calori, non frigori obnoxius, perenni felicitate decoratur.

D. Ioan. in Inſula Pathmos ſcribit Apoc. ex Iren. lib. 5. Hieron. de ſcrip. Eccleſ. vide Epiph. hæreſi 51. vbi nonnullos contra ſentientes refellit.

Dum hæc vbique terrarum ſæuè agerentur, Ioannes, qui vt ſupra memoraui, in Inſula Pathmos exulem vitam agebat, magno circumfuſus lumine, in ſublime rapitur. quò admirabilior modus fuit, eò admirabiliora,

Digitized by Google

liora, eo raptu hauſit arcana ; ea præcipuè quæ proximè,futuris etiam ætatibus,Eccleſiæ proſpera, vel aduerſa euentura forent. Vbi primùm ab eſteſi quieuit animus, literis ea Ioannes, licet per ambages, vt mos eſt Oraculis(vnde etiam Apocalypſis à græco ducto vocabulo, nomen obtinuere) demandat. Nonageſimus ſeptimus à Chriſti ortu,Domitiani vero XIV. agebatur in Imperio annus; iamque diutinæ Tyrannidis finis,ſpes libertatis, ac tranquilliorum temporum aduentabat.

Anno ſalutis nonageſimo octauo,Domitiano ſublato, æquè Eccleſiæ, ac Romano orbi,læta illuxit dies. Cædibus, ac rapinis & cæleſtium, & mortalium in ſe conciuerat iras. Is, qui ad perdendum magis, quàm ad regendum mortales, natus videbatur, tandem conſpiratione facta,per Stephanum Flauiæ Domitillæ libertum eximitur. Senſit protinùs vniuerſa vrbs, inſigne vnius viri beneficium, dum per libertum,liberam, ac immani Tyranno immunem ſe conſpexit. Nec eius,qui dirè eam oppreſſerat imagines paſſa; ſtatuas, quas adulando magis, quàm obſeruando, potentiam metuentes, erexerant, proſtrantur;cunctaque eius acta

reſcin-

Digitized by Google

reſcinduntur. Tùm verò Nerua, qui Domitiano inuiſus, aſperum, ac durum exilium tolerarat, ad Imperij faſtigium euehitur, quantò antea Principi infenſus, tantò tùm ciuibus, ac militi charus, vna voce Senatus, populus, mileſque, in Imperatorem, ac Principem depoſcunt. Fuit Neruæ clemens, & ciuile ingenium. Ab ea præclara animi dote, Imperium auſpicatus, impoſitum per ſummam ſæuitiam, atque auaritiam, Chriſti cultoribus tributum, aboleri mandat; inſignem munificentiã, egregio titulo publicis in Numiſmatibus hiſce planè verbis, *Fiſci Iudaici calumnia ſublata*, denotari voluit. Iudaico enim nomine fideles omnes, vt primo libro expoſui, antiquitùs cenſebantur. Clementiæ, ac iuſtitiæ, tùm demum locus patefactus. Eos quos fidei cauſſa Domitianus è patrijs ſedibus eliminarat, boniſq. proſcripſerat, ad patrios lares, ad patria bo- an, redeundi poteſtatem facit. Luculentus ea de re Dio, qui proximè ijs tẽporibus floruit, in hæc fermè verba eſt author. *Cæterùm Nerua omnes qui impietatis in Deos rei fuerant, abſolui voluit, & exules in patriã reduxit*. Pietas erga Deum, exquiſita impietas, abijs qui longe à pietate erant, cenſebatur.

Nerua Imper. Eccleſ. propitius ex Dion. in eius vita.

Euari-

Euàriſtus in tam tranquillo rerum ſtatum, dùm propitium Principem haberet, peroportunam ſibi à ſuperis, Eccleſiam propagandi occaſionem datam ratus, ſeptem rerum geſtarum gloria magis conſpicuos, vt in tanta rerum mole, manu, ope, conſilio, ſibi adiumento eſſent, adiungit viros. His in totidem regiones vrbem diuiſam tradit. In certis ad id dicatis ædibus, mortalium aduocabant cætum, eo vitæ pabulo, quod è Cælo deſcenderat, quodque ſub ſpecie panis latebat, nutantes, dubioſque fouebant; ſimul diuinarum rerum pandendo arcana, ad perennium bonorum affluentiam, & copiam, mortalium mens per eos ſpe eleuabatur. Ipſi præterea vitæ cultu, ac ſapientia præclari, cæleſtibus cæremonijs, inſigni veſte, inſigni ornatu venerabiles, cæterorum in ſe adeò conuerterant animos; vt totius Chriſtianæ rei ſumma, & cardo penes eos verti videretur. nec abs re Cardinales deinde à Silueſtro Romano Pontifice, in Romano Concilio appellati. Auctis deinde Eccleſiæ rebus, Ioannes VIII. Pontifex ſummus, auxit numerum, LXX. delegit viros, quiſeu LXX. Chriſti diſcipulos, ſeu LXX. Moyſis ſeniores, ſicuti numero, ita munere refer-

Cardinalium munus quæ initia, & quæ incrementa habuerit.

Ioann. VIII. auget Cardinaliũ numerum Bar. ad annum Domini 872. ex Cod. vatic.

referrent, ac repreſentarent. Quò tenuiora, magiſque exigua fuere initia, eò maiora deinde incrementa fuere: nam proxima poſt tempora, cùm Imperio, opibus, viribuſque, Romana Eccleſia adeò præpollens eſſet, vt aduerſus terrarum gentes, Principeſque ius ſuum bello, armiſque vindicare poſſet, haud contemnendis opibus additũ dignitati decus; quæ tùm primùm regio propè ſplendore enituit, cùm annum circiter milleſimum octuageſimum, ius, poteſtatemque Romanos Pontifices eligendi, ab Imperatoribus Gregorius PP. VII. ad eos tranſtulit; nam antiquitùs pro varia temporum conditione, vel promiſcua fidelium acclamatione, vel cleri ſuffragijs, nullo cupidinis, nullo ambitionis æſtu, creabantur. Primus omnium Theodoricus Gothus Italiæ potitus regno, ius illud vſurpat. Idem deinde ſequentes Gothi Reges fecère; certa etiam pecuniæ ſumma eis præſcripta, qui Pontificium munus ratum, firmumque habere vellent. At Gothis à Iuſtiniano Imperatore per Narſetem ducem exactis, idem ius, Iuſtinianus, & ſequentes Orientis Cæſares ſibi vindicant; donec Conſtantius Heraclij pronepos, annum circiter ſexcenteſimum ſeptua-

Greg. VIII. ius eligendi Pontifices, ab Imper. ad Cardin. tranſtulit. Anaſt. bibliotec har. in vita Pelag. 2.

Varius Pontifices deligendi mos, pro varia temporum conditione. ex Anaſtaſ. vbi ſup. & alijs quos refert Baron. ad annum Domini 526. 555. & 774.

ſeptuageſimum quintum, Romanam Eccleſiam à ſeruitute exemit. Semel patefactus ambitioni locus, haud facilè præcluditur; dominãdi cupido, vel in ijs quæ ſacroſancta habentur, tranſuerſos mortales agit, in prophana iuxtà, ac ſacra irrepit; rurſus Cæſares, qui in Occidente tenebant Imperium, in eo eligendi vſu eſſe voluere, donec Gregorius, vt ſupra memoraui, ab Henrico IV. Imperatore ſacroſancta violante comitia, vim, poteſtatemque omnem ad Cardinales tranſtulit. Sunt qui ſcribant Carolum Magnum, eique in Imperio ſucceſſores, ob ingentia in Eccleſiam collata beneficia, ius illud ab Adriano Romano Pontifice obtinuiſſe. Id tamen in gratiam Henrici IV. Imperatoris acerrimi Romanæ Eccleſiæ perduellis, ac hoſtis, à Sigiberto, qui eius partes fouit confictum, ac conſcriptum, multis, & erudite Cardinalis Baronius confirmat. Vtcumque ſit, conſtat proximè poſt Cæſares, procul ab eo iure ſe oſtendentes, libera, vt par erat, in Pontificibus deligendis comitia, Romano clero reliquiſſe. extat certè ea de re inſigne Ludouici Pij, qui ex Carolo Magno ad magna enatus fuit, diploma.

Carolum Magnum obtinuiſſe ab Adriano PP. ius eligendi Roman. Pontif. ſcribit Sigibertus in cronico. & refertur in c. Adrianus 63. dix. Id tamen refellit Card. Bar. ad annum Domini 774. Vtcumq. ſit, conſtat Ludouicũ filium, procul ab eo iure ſe oſtendiſſe, cap. Ludouicus diſt. 72.

Dum

Dum hæc Romæ geruntur, eſſetque ab armis in Eccleſia quies, turbidis errorum Euangelij lux turbari in Oriente cæpta eſt procellis. Exierat aduerſus Chriſti Numen, Cherinto, atq. Ebione authoribus, conſtans per Aſiam opinio, non ab æterno ex Patre Deo progenitum, ac licet diuinitatis expertem, abditum in modum in eo effulſiſſe Numen, cuius gratia ac poteſtate effloreſcentem, ad cæleſtium conſortium aperuiſſe iter; proinde etſi non diuino cultu, proximè tamen diuinis honoribus, vt Moyſes, alijue ſuperis apprimè chari, colendum. Ita falſis vera admiſcendo, veritati adimebatur locus. Curæ fuit Aſiæ Epiſcopis, per Nuncios, Legatoſque, Ioannem, qui cum ipſo Ieſu, dùm in terris ageret, dicendo, obſequendo, coniunctiſſimè vixerat, & tùm fortè Epheſi Neruæ indulgentia ab exilio reuerſus, morabatur, tanta de re conſulere. Ille nouitate rei, quæ fidei veritatem, abdita diuinarum rerum arcana deſtrueret, perculſus; in deſerta atque ab omni cultu humano diſſita loca ſecedit. Ibi diem, noctemque inſomnem, ſine cibo, potuque poſt quàm duxiſſet, cœleſti monitus voce, altiſſimum montis culmen conſcendit. Ingentibus

Cherinti, atque Ebionis hæreſes.

D. Ioann. quo anno, qua occaſione, & vbi ſcripſerit Euangel. ex Epiph. hæreſi. 73. D. Hieron. de ſcrip. Eccleſ. & alijs.

gentibus

gentibus repentè tonitribus, atque fulgoribus exortis, nuncios pauefactos, ad radices montis constitiſſe, Epiphanius ſcribit. Ioannes diuina vi, inacceſſibili præcinctus luce, in ſublime rapitur; tùm verò quæ dubitationem propelleret, hæreſeſque dirimeret, magno cum cœli fragore, ſonituque, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, prorupit è cœlo vox. Nec cunctatus Ioannes, cætera de Chriſto proſequitur, conſcriptaque Nuncijs tradit, & per omnem Aſiam, totumque terrarum orbem, ea diuinarum rerum arcana impertiri curat. Nonageſimo nono à Chriſti ortu anno, Ioannem diuino actum ſpiritu, ea perſcripſiſſe, magis conſentiens eſt inter authores opinio. Nec cœleſti impertita mortalibus luce, diutiùs ſuperſtes in terris fuit biennio poſt ſenio confectus, ad ſuperos conuolat. Alij nonaginta tres, alij nonaginta octo, alij demum centum & ſex vixiſſe annos tradunt. Nec defuere, qui in terris adhuc, vt in extrema orbis ætate vnà cum Henoc, & Elia, de quorum interitu ignoratur, mortales inſtruat, ſeruari cenſeant. Ita etenim è triplici, naturæ, legis, ac Euangelij ſtatu, per

triplices

Digitized by Google

triplices electos Duces, ac magiſtros Orbem edocendum. Ingenioſè id ab Hippolyto martyre ſeu creditum, ſeu inuentum; at non æquè veritati conſonum. Certè Euſebius, Hieronymus, Polycrates, alijque ſummi viri, Epheſi tumulum, quo Ioannes conditus, multis præclarum miraculis ſe inſpexiſſe teſtantur.

Hipolitus martyr in libello de conſumat. mundi.

Anno ſalutis centeſimo, Nerua vita fungitur, poſtquam, anni vnius ſpacio, menſes quatuor inſignibus virtutibus rei Romanæ arbitrium tenuiſſet. M. Vulpium Traianum Hiſpanum genere, nullo cognationis vinculo, nullo ſibi ſanguine iunctum, ſed virtute, ac militari gloria clarum, in filium, ac ſpem Imperij adſciuerat.

Neruæ morte Traian. Imper. ſub eo 3. in Eccleſ. perſequut.

Sub Traiano non tam iubente, quàm non prohibente Principe, pietatis imagine impius reuiuiſcit furor; Principe bellis intento, erupit, viguitque. Dum ad Romanum Imperium propagandum ſuccinctus armis, legionibuſque, in Germania primùm, dein aduerſus Aſſyrios, Perſaſque armorum diſtractus curis degeret, Antiſtites, Præſuleſq. in Chriſti cultores, inermem gentem, intenti erant, Ijs eliminatis, auitum Deorum cultum, reuocare agitant animo; impieta-

Digitized by Google

te facinoris ſibi reique publicæ, cœlites, in quorum gratiam victima mactabatur, propitios reddere autumant. Vbique effundi ſanguinem, vbique cædes, vbique atroces pænas minitari, inferriue cerneres; nec propterea ab incœpto retardabantur fidelium animi, quin eò impenſiùs alacres inter tormenta pro fide, conceptaque ſpe niti; ſuorumque cæde, mirum in modum Chriſtiana creſcebat res: nam quò plures ferro interempti cadebant, eò plures fidē amplexi ſurgebant; vniuſque ad interitum, ſeu permoti prodigijs, ſeu admirati conſtantiam, intrinſecùs certè tacti à Numine, multiplici fætu pullulabat, ſurgebatque Chriſto proles. Ferrum potiùs fatigari, quàm ab incœpto reuocari cerneres. Obſtupefecit ea res Prouinciarum Præſides. Fortè tùm C. Plinius Plinij ſenioris nepos in Bythinia proconſul erat: is æquè inter aduerſa conſtantiam, ac procul à Deorum cultu morum integritatem admiratus, rem tantam ad Cæſarem per epiſtolas defert; Cæſaris reſponſo, etſi lenitus, non tamen coercitus furor; non conquirendos, vt antea, ſed ſi delati deferantur, plectendos Traianus reſcribit.

In

Digitized by Google

In tam turbido rerum ſtatu, aduerſus tot hoſtium procellas, furoreſque, Ignatius, atq. Euariſtus Chriſtiani nominis præclari Duces, in Oriente alter, alter in Occidente, inuicta animi conſtantia ſeſe opponentes ſatis præclari fuere. Vtrique deinde, inter tormenta forti animo necem tolerando, pari gloria, diuerſo mortis genere, finis in terris fuit. Sed vt conſpectius de Ignatio ſupplicium ſumeretur, Antiochia, vbi, diù Præſul & Epiſcopus Eccleſiam rexerat, catenis oneratum, Romam trahunt. Ibi in publico theatro, Leonibus dilaniandum proijciunt. Tùm verò, cùm rugientes ad ſe aduētare leones ſenſiſſet, tam intrepidè ſeſe illis obiecit; inter ipſos verò laniatus, eo habitu oris, & veluti vultus hilaritate, ad circūſtantem turbam verba feciſſe traditur, vt non ad mortē, ſed ad cœlum rapi crederes: tradit D. Hieronymus celebris author, his planè verbis, obduraſſe in necem animum; *Frumentum Chriſti ſum, dentibus beſtiarum molar, vt panis mundus inueniar*.

Ignatij, atque EuariſtiPP. pro fide certamen.

Ex D. Hieron. de ſcrip. Eccl. in Ignat.

Ignatij ſequuta cæde, Euariſto Pontifici paratur ſupplicium. X. propè annos, ſtrenuè, piè, fortiter, Eccleſiam rexerat; pari virtute inter hoſtiles impetus, ſpiritum effundens,

ſtrenui certaminis coronam in cœlis eſt adeptus. Corpus in Vaticano iuxtà Petri tumulum conditur. Alexander Romanus, & Romanæ virtutis, Pontifex ſubſtituitur.

Alexander PP.

Traiani Imp. mors, & num eius anima D. Gregorij PP. precibus ex Inferis deinde erepta.

Idem annus, qui xx. ſupra centeſimum à Chriſti ortu erat, Traiano Cæſari finem attulit: xx. Imperij anno, in Cilicia apud Selinuntem, quæ inde Traianopolis eſt appellata, vita fungitur. Nemo Romanorum Principum, longiùs, (nam mare rubrum progreſſus, ad Indiæ fines acceſſit) Imperium protraxit. Nemo vnquam meliori fama orbem Imperando rexit. Inde factum eſt, vt cùm ſequentibus ætatibus Cæſares acclamarentur, Auguſti felicitatem, Traiani bonitatem, populuſque mileſque nouo Principi imprecaretur; productuſque mos ad Iuſtiniani tempora. Inde fortè irrepſit opinio, D. Gregorij Papæ precibus eius animam ex Inferis ereptam. Scribit certè Ioannes Damaſcenus, Pontificem celebres viri virtutes, memoria recolentem, ardentes ad Deum effudiſſe preces, precibuſque datum, vt ad ſuperos euolaret. Magis id vulgi opinione, quàm quòd quidpiam certi, in re tam ardua afferret, Damaſcenũ perſcripſiſſe crediderim; vnde eadem facilitate, qua retulit,

retulit, id refellas. Dum in terris agimus, pugnando ad coronam paratur iter. qua conditione quiſque occubuerit, eadem ſtabili decreto manſurus erit. Gregorius præterea quingenteſimum fermè poſt annum à Traiani obitu floruit. Nec inſcius fuit, præclaris virtutibus virum, inſignibus etiam vitijs, turpi præcipuè in adoleſcentes amore, inclytum extitiſſe; eius præterea reſcripto, fideles, vt ſupra memoraui, aſperas toleraſſe pænas. Nec hæc eò dixerim, quòd in re obſcura, ac planè recondita, temerè tanti viri glotiæ obrepere velim. Quis enim pro certo affirmare auſit, Traianum, diuinarum rerum inſcitia potiùs, quàm crimine fideles auerſatum? ſeu quia crimen fuit; illud, cæteraſque animi ſordes deinde deteſtatum, ſuperis acceptum, certo temporis ſpacio pænas luiturum deceſſiſſe. In occulto hæc, humanis Conſilijs imperſcrutabilia, manent. Cineres, in vrbem relatæ, ſupra admirandæ molis Columnam, quæ triumphis inſignis, in pedum centum quadraginta altitudinem porrigitur, in foro à ſe extructo repoſitæ. Traianus Aelium Adrianum ex ſobrino fratre genitum in filium, quia nullus ei filius erat, adſciuerat. Eun-

Digitized by Google

dem Syriacæ legiones, ad Imperij faſtigium euehunt; nam apud Romanos, quem ſibi milites Ducem ac Imperatorem delegerāt, is vrbis, ac Orbis Princeps, & Imperator erat.

Sub Adriano Imper. IV. perſequutio. ex Seuer. hiſt. 11.

Longè atrociores ſub Adriano exortæ aduerſus Eccleſiam procellæ; nam non vt anteà per Prouinciarum Præſules, Antiſtiteſque, conniuente, ſed ipſo nunc iubente Principe, ferro, armiſque vbique terrarum opprimitur. ſed vt ſemper aliàs, nullo hoſtili furore deprimitur: quò acriùs oppugnari, eò vberiùs propagari videres. Tùm verò protinùs vbique eliminandam Cæſar ſpem induxit, cùm vniuerſas Romani orbis prouincias, perluſtrare eſt aggreſſus; vbique tamen, irrita manente ſpe, parem eſt expertus conſtantiam. Non modò Romæ Euſtachius (hic ante baptiſmi Lauacrū Placidus dicebatur, & Iudaico in bello ſub Tito Veſpaſiano militari gloria apprimè enituerat) Simphoroſa quoque vnà cum viro Getulio, ſeptemq. liberis; ſed paſſim per prouincias, omnis ſexus, omnis ætas, vnanimi ardore profuſo ſanguine, diuinæ veritatis teſtimonium dedere. Vbique terrarum pari diſcrimine res Chriſtiana verſabatur: ſed pari

Euſtachij certamen, de quo Niceph. lib. 3. cap. 29.

Simphoroſæ vnà cum 7. liberis martyrium. ex Martyrol. Rom. ad diem ex Iunij.

gloria

gloria vbique propagabatur. In ingenti multitudine, quæ Dijs immolabatur, paucorum nomen ad nos deuenit. Quò maiori pietatis imagine victima mactabatur, eò iniquiùs cædebantur. Brixiæ, Fauſtinus presbyter, & Iouita Diaconus, Athenis Publius, vbi Præſul, & Epiſcopus erat (hic Melitenæ principem locum habuerat, at Pauli prædicatione, diuinæ fidei arcana edoctus, ad eadem propaganda in Pelepponeſum conceſſerat) Antiochiæ etiam Herus Epiſcopus clari habentur. Hi acriter pro fide dimicantes, ſupremum pro fide ſubière certamen. Sæpe inter tormenta viſum, præclaris miraculis, quę fidei obſcuritate inuoluebantur, eniteſcere: inde haud mirum ſi non modò fortiter perſiſterent, ſed plurimos inter cruciatus, ad ea quorum cauſſa cruciabantur, pertraherent. Certè dum Fauſtinus, atque Iouità, ſæuis beſtiarum morſibus dilaniandi proijcerentur, feræ beſtiæ humano ſuetæ ali ſanguine, non modò inferre non audent damnum; ſed ad pedes lingua lambentes ſeſe proiecère. Dum feræ miteſcunt belluæ, non ſæuus miteſcit, quin eò magis irritatus gliſcit Adriani furor. Afra Præſidis vxor, Calocerus, alijque

nobiles ex ipſius Cæſaris aula viri, tanto prodigio permoti, dum fidem amplectuntur, pari mortis genere interficiuntur. Poſtremò non modò in homines, ſed in loca inanima, quæ tamen aliquo præclaræ rei geſtæ monumento, religionem fouerent, eò iniquior, quò magis in Deos æquus videri voluit, Aelius Adrianus fuit. Vbi primùm, Ieroſolymam ex recentibus ſub Tito Cæſare ruinis, in priſtinum propè decus erexit, Aeliamque ſuo inſignem nomine appellauit, Caluario in monte, vbi per Chriſtum, cœlum mortalibus reſeratum, Adonidis ſtatuam; Bethleem verò, vbi primùm, tantarum rerum author, humana indutus natura prodierat, Veneris effigiem collocat. Ratus inani cultu, ſolidæ gloriæ monumenta obliteranda. eò magis enituère, quò deterior, magiſque impar comparatio fuit.

Aelius Adrianus Veneris, & Adonidis ſtatuas caluario in monte, atq. Bethleem erigit. ex Dion. in Adr.

In eo turbido rerum ſtatu, Alexander Pontifex quàmſecretiſſime dat ad fideles, in omnes terrarum partes literas; in vrbe verò occultis ſermonibus in incepto confirmare, ad altiſſimam rerum ſpem eleuare nititur. Nec irritus labor manſit Hermetem præfectum vrbis, Quirinum Tribunum, eiuſque

Alexandri PP. geſta. aquam vino in ſacrificijs admiſceri, aquæ etiam benedictæ vſum inſtituit. ex epiſt. quæ tomo Concil. referuntur, & Damaſo in eius vita.

Digitized by Google

eiuſque filiam Balbinam, Euangelica luce incendit. Præclaris etiam inſtitutis, præclarum addidit Eccleſiæ decus; inter Miſſarum ſolemnia, non merum, vt anteà, ſed vinum aqua permixtum (nam ex Chriſti in cruce pendentis latere, aqua mixta ſanguini effluxerat) offerri ſacrarique voluit. Ad fugandos verò impuros ſpiritus, mentemq. ab omni labe mundandam, aquam ſale conſperſam, & varijs deprecationibus ſanctificatam, quod Apoſtolica traditione emanaſſe D. Clemens PP. confirmat, vt in Templis, atque cubiculis retineretur inſtituit. His alijſque præclarè geſtis, Eccleſiæ regimini intentus, hoſtiles tandē impetus haud euaſit. ſeptimo ab vrbe lapide in via Nomentana, dum veluti exulem vitam ageret, furentium hoſtium procellis, interemptus cadit. Decem & ampliùs annos, cum imminenti ſibi morte, in Pontificio munere Alexander vixit; vt propterea mors ei miſeriarum finis, felicitatis initium, iure cenſeri debeat. xxv. ab obitu die, Sixtus vir etiam Romanus, & Romanæ virtutis, in idem ſubſtituitur onus, pari ſollicitudine, per totidem annos illud obeundo, pari deinde fortitudine atrociſſimam necem toleran-

S. Clem. lib. 8. Conſt. 35. refert Baron. ad ann. Domini 132.

Sixtus Alex. ſuccedit in Pō tif. munere.

Digitized by Google

do, pari gloria ad ſuperos conuolat. Dum ſpiritus in cœlum rapitur, corpus in Vaticano conditur. Ita duo ſummi Eccleſiæ Pontifices, atque paſtores, ſub vno, eodemque Principe, non abſimili morte, non abſimili gloria, finem in terris fecere.

Adriani Cæſaris tumulus, ſeu mauſoleum, hodie arx ſancti Angeli.

Eodem quo Sixtus deceſſit anno (qui quadrageſimus ſupra centeſimum à Chriſti ortu fuit) Adrianus Cæſar apud Baias vita fungitur. Cineres in admirandæ molis mauſoleo, quod Aelio Vero propè Tiberim amnem erexerat, conditæ. In formam deinde arcis à poſterioribus Pontificibus redactum, pro tutiſſimo vrbis propugnaculo habetur.

Antonius cognomento Pius Adriano in Imper. ſuccedit.

Antoninus, quem ſibi Adrianus ob altam indolem, generum ſumpſerat, & in filium adſciuerat, ad Imperij culmen euehitur. hic tam tranquillè, pacatèque, ea fide, clementia, iuſtitia, per xx. & ampliùs annorum ſpacium, orbem tenuit, vt non abs re, Numæ Pompilio comparatus, & Pij cognomentum obtinuerit, & Pater Patriæ ſit appellatus. Rediere ſub optimo Principe tranquilliora Eccleſiæ tempora, eò optatiora, quò iniquiora, ſęuioraq. magis, proxima fuerant.

Nunquam per otium, vlla tranſijt Eccleſiæ ætas. Dum foris ab hoſte eſſet quies, inteſti-

Digitized by Google

teſtinis ſeditionibus, hæreſibuſque agitari cæpta. Pluribus ſeditionibus, plures eò perniciosiores, quò magis veritatis, pietatiſq. imaginem præferrent, duces; tam longè à Chriſti cultu, fideque erant, quàm apertè ea profitebantur: in ſuum quiſque ſenſum, abdita diuinarum rerum arcana trahentes, in anceps de ſummo rerũ diſcrimen, Eccleſiam deducunt; diù propterea tumultuatum. Diuerſis è terrarum partibus, diuerſis, ſeu placitis, ſeu figmentis in vnam, eandemque Chriſtianæ rei perniciem erupère. In Aegypto Valentinus acri ingenio, & prauè facundus; in Phrygia Montanus, magicis artibus præpollens; in Ponto Marcion conciliata inani virtutis ſpecie, probitatis ac ſanctitatis fama; in Syria Saturninus, vnà cum Baſilide, atque Carpocrate Alexandrinis viris, viam libidini, ac voluptati aperiendo, gratiam apud iuuentutem adepti, turbas diuerſis conſilijs, longè diſſitis artibus concitando, pari pernicie, non abſimili facinore prodière. Nec longè, Saturnini, ac Valentini artes diſpares; nouo ſacrificandi ritu, ſceleribus Numen obtendendo, mulierum, iuuenumque choros, nocturnis cætibus ciebant. Eos cùm ad mutuum amo-

Valentini, Mõtani, Marcionis hæreſes.

amorem, vtque ſigna charitatis inter ſe darent, hortati eſſent, in locum qui carminum cantu, ſymphoniæ, cymbalorum, ac tympanorum pulſu circumſonabat, deducunt. Ibi noctis etiam licentia accenſi, per luxum, cum tripudijs, ſolemnique ſaltatu fœminis mares intermixti læti diſcurrentes, apparebat, quòd quò plura blandiméta alter alteri præſtitiſſet, eò maiori cum gaudio ſuperis, in quorum honorem ea ſacra inſtituerentur grata, acceptaque forent. Nec ſolùm permiſſa, ſed laudata etiam videbatur Veneris ſatietas. Voluptas allicit, gliſcit libido, idem inter omnes ſtudium, ad quod proni mortalium ſenſus, omnium concordiam facilè parat; eò proceſſit, vt vniuerſum Aegyptum, atque Syriam inficeret. Non modò promiſcuè fæminarum corpora, ſed ager, domus, domeſticæ copiæ, omnia inter omnes communia erant; iactabantque eo ritu, ea vitæ conſuetudine, ad primæuam vnitatem, qua ſub Apoſtolis floruerat, Eccleſiam redijſſe. At maiores noſtros charitatis vinculum, illos vero libidinis amor ſociabat. Addebant prorſus irridendam martyrum toleratam necem: neq. etenim ſuperis lætũ, vitam, qua eorum dono fruimur, tàm facilè effundere.

Cum

Digitized by Google

Cùm in ſenſuum illecebris ſatis eſſent concordes, in eo quod longè ab humano ſenſu remotum habetur, Saturninus, ac Valentinus concordis ſocietatis authores, diſcordes erant. Ille è cœlo deſumptam, detuliſſe humanam formam; hic vero apparuiſſe tantùm ſub ea, Chriſtum Ieſum vulgabat; vterque tamen vtraque via, impaſſibili corpore Chriſtum conſtituendo, dabant errori, ac voluptati fomentum. In tanta errorum caligine, Gnoſticorum tamen nomine, ac ſi omnia noſſent, barbaro vocabulo decorabantur.

Gnoſtici hæretici.

Longè alia, Montano ad plebis ſtudia concilianda, morum via; vitæ diſciplina ſeuerus, adeò temperantiam dictis factiſq. extollit, vt ſecundas nuptias procul amouendas, primas verò, etſi ſine vlla labe contraherentur, diſſoluere tamen longè præſtantius, ſanctiuſque, ac cœleſtibus quàmſimillimum fore dictitaret. Hæc ad fallendum ſimplices, rudeſque animos iactando ſemina, Priſcillam, atque Maximillam nobiles diteſque fæminas, à viris abduxit, ſibique conciliauit. Addiditque dictis fidem, magicis, quibus præpollebat artibus; ijs inſtructus, futura longè ante præuidendo

Montani hæreſes, cuius ſectatores Cataphygæ, eò quòd in Phrygia ortum habuerint, dicti ſunt.

nunciat,

nunciat, admirandaque alia edendo prodigia, ingens mortalium agmen poſt ſe trahit. Ita quos Valentino, ac Saturnino authoribus, ſenſuum illecebræ non traxerant, inanis ſanctitatis imago decipit. Eò tandem furoris, ac amentiæ, Demonum agitatus ſpiritu, Montanus deuènit, vt vulgò iactando promeret, Spiritum Paracletum, à Chriſto Domino ad cœlos redeunte promiſſum, nuper ſuæ, Priſcillæ etiam, ac Maximillæ mentibus illapſum, magnalia reſeraſſe. aliud

Montanus, aliud conſcribit de Chriſto Euangelium.

propterea, veluti quo longè maiora reſerarentur arcana, conſcribere auſus de Chriſto Euangelium, longè maiora Poetarum more protulit fabuloſa figmenta.

Marcionis hæreſes.

Non abſimili via Marcion, longè, lateq. Ponti religiones inficit, pari ſanctitatis imagine, par error, doluſque irrepit; noua etiam, ne minus ingenioſa per eum inuenta viderentur, adijciebat figmenta. bipartitum inter duo Numina, rerum Imperium; ab altero corporalia, quæ ſub humanum cadunt ſenſum, ab altero verò inuiſibilia, quæ ſola mentis acie attinguntur, regi. Ab illo Mundum conditum, legemque humanum in morem per Moyſem vatem mortalibus datam; per hunc verò Euangelium, quo ſe

ad

Digitized by Google

ad altiora magis, ac penè diuina, humana mens eleuet illuxiſſe, mortaleſque ad deteriora degeneres reparatos. Eo breui confinio veritatis, & falſi, veritas eliminabatur; proniùſque falſa, verborum delinita lenocinijs, quàm vera, pronis ad errorem mortalium mentibus, inſerebantur.

Tot, tantæque circumfuſæ hæreſum caligines, ne penitùs ab vniuerſo propè terrarum orbe, Euangelij eliminarent lucem, Polycarpus, Iuſtinus, Ireneus, & conſtanti prædicatione, & varijs editis libris præſtitère. Horum inſigni virtute, quò acriùs oppugnabatur facinus, detegebaturque error, eò obſtinatiùs erroris duces, facinus tuebantur: nec tandem aliud remedium viſum, ad obſtinatam molliendã perfidiam, quàm Romani Pontificis, cuius authoritate tantum diſcrimen dirimeretur, iudicium appellare. Teleſphorus tùm Petri tenebat in vrbe ſedem. Eum Polycarpus, Iuſtinus, atque Ireneus conſulunt: nec cunctatus Pontifex, cæteros, cum quibus diſputatio, ac contentio inienda erat, aduocat. Mirum fuit, quòd viri ſueti legem cæteris dare, ad Pontificem legem accepturi conuenirent. Vbi vnà ex varijs terrarum partibus conuenere;

Ad Teleſphorum PP. Valentinus, & Marcion, alijq. hæreſum magiſtri iudicium ſubituri conueniũt. ex Iren. lib. 3. cap. 3. Tertul. l. 1. cont. Marc.

nère; ſcribunt Ireneus, alijque authores, tàm appoſitè Pontificem verba feciſſe, vt protinùs Marcion, Valentinus, cæterique hæreſum duces, ac magiſtri, Pontificis diſcipulos, ac aſſeclas ſe impoſterum fore dictitarent. At ſubdolis viris, vrbem egreſſis, ſubdolum redijt ingenium. maiori ſollicitudine veteres inquirunt clientes, propagantque hereſes. Non tot præclarorum virorum monita, non Pontificis ſummi, ſumma authoritas, non nuper data Romæ fides, nil denique ad tantum ſedandum malum proficit; ſola tandem temporis diuturnitas, eas detexit, ac eliminauit caligines; ſolus temporis decurſus, clarum, compertumque fecit, quòd ſicuti Euangelica lux diuinitùs è cœlo delapſa, firma, ac ſtabilis ſemper manens nunquàm ſeneſcit, ſed æterna habetur; ita cætera humanitùs conquiſita figmenta, certis annorum periodis finiuntur.

Teleſphorus natalem Chriſti diem, triplici ſacrificio recoli inſtituit, ex ſcriptor. in eius vita.

Teleſphorus interim pleraque æquè in cœlites piè, ac in homines ſalubriter, quæ hodie quoque inuiolabili retinentur cultu, conſtituit. Chriſti redemptoris natalem diem, non modò anniuerſaria celebritate, ſed ad triplicem humani generis ſtatum eodem authore reparatum recolendum, triplici

Digitized by Google

triplici incruento ſacrificio recoli voluit; ſemel, medijs noctis tenebris, vt cæca illa caligine, humanæ naturæ ſub naturali lege obſcurum, atque imbecillum lumen indicaretur; iterum ad primum ortum ſurgentis auroræ, vt ea ratione per legem Moyſis, potiùs obumbrata, quàm penitùs reſerata diuina myſteria arguerentur; tertiò demùm cùm ſe clarè ſolaris lux per cœlum, orbemq. diffundit, vt ita clarum, manifeſtumque fieret, ſolo Chriſti aduentu, lætam affulſiſſe diem, ſalubre vniuerſis gentibus illuxiſſe humanæ reparationis ſydus.

Iam verò ſolemne Paſchatis feſtum, prætio xL. dierum ieiunio, ab ijs qui ſacris ſe deuouerint munijs, (clericos à græco ducto vocabulo appellant) celebrari lege ſanxit. Lex ſuapte natura aſpera, ac difficilis, mirum quanta animi propenſione accepta; non modò clerici, quibus iniungebatur, ſed promiſcuè omnis ſexus, omnis conditio, pari recepit cultu. Ita qui nulla lege ad id obſtringebantur, vſu ſe, ni fortè ætas, aut valetudo impediat, obſtrictos voluere. His atque alijs glorioſè editis operibus, poſt quàm vndecim ferme annos, menſes tres, Eccleſiam rexiſſet, finem viuendi Teleſphorus

Teleſphor. PP. quadrag. ieiun. inſtituit. ex lib. de vit. Pōt. & Euſeb. in chron. ad annū 136. & refert. in c. Quadr. & c. deniq. diſ. 5. Id tamen, ita intelligendum vt ſept. hebdomadam addiderit. vide D. Ambr. in lib. ſerm. nam abſolutè tale ieiunium, ex Apoſtol. tradit. emanaſſe videtur, habetur enim in can. 68. Apoſt. & D. Hieron. epiſt. 54. ad Marcell.

Teleſph. patria ex Ciaconio in vit. Pontif.

rus fecit. Ortus eſt Thurij, quod eſt inter amnẽ Cratem, & Sibarim, Calabriæ oppidũ, vetus Gręcorum colonia. Corpus in Vaticano iuxtà Petri cineres conditum. Septimo ab obitu die, Higinus Athenienſis, Pontifex acclamatur. Quadriennio ſumma tranquillitate fideles rexit; nihil turbidum, aut diſcors; domi, foriſque Higino gubernante tranquilla, pacataque omnia. Inde non ferro interemptum, ſed morbo abſumptum, vel ſenio confectum, cum Onuphrio Panuinio crediderim; nam ij, qui martyrio eum obijſſe tradunt, non ſatis conſona, ad pacata Higini tempora loquuntur. Sæpè etiam latiori vocabulo, martyres, qui aſperas pro fide, etſi non vſque ad extremum exitium, pænas tolerauère, apud antiquos ſcriptores appellantur; nec improbabiliter in eo numero Higinus fuit. Corpus in Vaticano conditum. Extant hodie præclara eius inſtituta, refertque Gratianus diligens decretorum compilator.

Higinus Teleſphoro ſuccedit.

Pius Papa.

Anno à Chriſti ortu centeſimo quinquageſimo octauo, Pius Italus patria Aquilienſis, prima Pontificatus ſpacia, dum pacata, tranquillaque eſſent omnia, ingreditur. Tùm primùm in vrbe ſuperſtitionibus obnoxia,

noxia, publicè Templa Chriſtianę religionis ritu erigi cępta. Via Patritia eadem domus, vbi primùm Petrus ex Paleſtina adueniens à Pudēte Senatore hoſpitio acceptus, Euangelicam diffundere lucē cæpit, ſolemni cultu in Templum erigitur; æquum erat, vt quæ prima religionis coruſcarat initijs, prima quoque diuinis decoraretur munijs. Huic perficiendo operi, Hermen germanum fratrem, præficit Pontifex. Dùm maximè operi eſſet intentus, ne tam ſacroſanctis inceptis, cœleſte Numen deeſſe videretur, Angelus è cœlo delapſus, paſtoris formam, habitumqne gerens, ſacros ritus, ſacras cæremonias edocet, diemque certum, quo ſolemne Paſchatis feſtum celebraretur indicit; nam plerique Moſayco more, XIV. Luna poſt hyemale æquinoctium, quacumque die ea incidiſſet, concelebrabant. Ea certa, quam Angelus indicauit diem, primā poſt ſabbatum fuit. Quales deinde motus, ſeditioneſque ex varia Paſchatis celebratione in Aſia; mox per totum Orientem, deinde exorti, in tempore memorabo. Nunquam tranquilla dies, ſine vllo turbido motu, Eccleſiæ fuit. Principe pacem concedente, Præſulum, Antiſtitumq. furor, quin

Templū, quod vulgò Pudentis & Pudentianæ dicitur, primū omnium Romæ erectum. ex vitis Pontif.

Martyres ſub Antonino Pio.

Digitized by Google

aliquo facinore erumperet, haud diutiùs ſe continet. Alexander Epiſcopus via Claudia xx. ab vrbe lapide, Spoleti, Pontianus, multique alij fortes viri, per prouincias acriter pro fide dimicantes, cadunt. Id verò diuino incenſus zelo, ægrè ferens Iuſtinus, vir diuino eloquio apprimè facundus, Cæſarem adit, diſertaque oratione, quam poſteà ſcriptam edidit, euicit, vt publico edicto, fidelium incolumitati conſuleretur. Edicti exemplum in calce orationis typis impreſſum, hodie quoque extat.

Iuſtini ad Cæſarem oratio.

Cùm vbique terrarum Cæſaris præconio pax data eſſet, miris incrementis res Chriſtiana propagata augeſcit. Ita varijs, modò inter aduerſa ſanguine parta, ſanguine propagabatur fides, modò inter proſpera, dato fidelibus, quo à diutina fatigatione reficerentur ſpacio, æquè Eccleſiæ ſe extollebat decus. Duos & viginti annos, quantùm nunquàm ante aliàs, ab armata hoſtium perfidia, in Eccleſia quies; nam etſi exorti eo temporis ſpacio turbidi aliquot motus, protinùs Principis reſcripto repreſſi. totidē annos, Antoninus Imperium ſumma tranquillitate, domi, foriſque pace parta tenuit; ſenio confectus deceſſit, cum M. Antonium, qui

M. Anton. Imper. cognom. Philoſophus.

qui ob morum & doctrinæ elegantiam, philoſophi cognomentum obtinuit, in filium, ac ſpem Imperij adſciuiſſet. Nec hic pacis artibus, patre inferior, belli gloria ſuperauit; in bellis diù occupatus, ingenti enituit gloria: Parthos primùm in Oriente, mox in Occidente tumultuantes Marcomannos, ac Sarmatas, proſpero prælio deuicit; vtroque in bello militari operi intentus, per nouem fermè annos, quinque in Oriente, quatuor in Occidẽte, inuicti Ducis exercuit munia.

Principe armorum, bellorumque diſtracto curis, Præſides ad inermem, mitemque Chriſti gentem eliminandam intenti erant. Nunquàm aliàs Chriſtianum nomen, ferociùs exagitatum, nunquàm aliàs glorioſiùs elatum. Vbique terrarum exquiſitiſſimis pænis fideles afficiebantur, nullo tamen terrore inuicti eorum animi deprimebantur. Ingens fuit certantium numerus, paucorum nomen ad nos deuenit. Polycarpus Smyrnenſis Epiſcopus, Ioannis Euangeliſtæ diſcipulus, ac alumnus, mox totius Aſiæ magiſter, & doctor, in ignem coniectus crematur. In Gallijs apud Lingones, gemini fratres Speuſippus, ac Mauleſippus in arbore diſtenti, inde in ignem præcipiti lapſu coniecti,

Sub M. Anton. Imper. quinta Eccles perſecutio.

PolycarpiSmirnen. Epiſc. certamen de quo Euſeb. 4. hiſt. cap. 15.

Speuſippus, ac Mauleſippus martyres. ex Rom. martyr. ad diem 17. Ianuar.

Digitized by Google

coniecti, flammis illæſi manent; nec longè poſt ad ſuperos conuolant. Horum animis Polycarpus per Andochium, Teriſum, atq. Benignum, quos ad Euangelicum propagandum nuncium è Smyrnis in Gallias delegarat, perennis gloriæ poſt ſtrenuum certamen ſemen iniecerat. Lugduni etiam, Photinus ibidem Præſul, ac Epiſcopus, in Syria victor, eiuſque vxor Corona, in Ponto Hermias, conſtantia mortis haud indignos Chriſtiano nomine ſe præbuère.

Aucta etiam hoſtilis perfidia, auctus hoſtilis furor, ob peſtilentem exortam ea tempeſtate Iuem. Ea de re conſulti, vt mos apud gentes erat, augures; ſpretum Deorum cultum, nouam ex Iudæa ſuperſtitionem, hæc aliaque imminentia mala, à ſuperis concitaſſe reſpondent. Hoſtile eorum, quibus nulla fides, teſtimonium, pro oraculo, apud eos, qui paris infidelitatis erant, fuit; itaque cùm non aliter, niſi credentium ſanguine, cœleſtium placari poſſe iras crederetur, innoxium effundendo ſanguinem, ſuperis obſequium, pinguem Dijs victimam immolari rebantur. Apud Ambroſium, aliòſque celebres authores inuenio, quòd cùm Auſtaſius legionum Præfectus, aduerſus

Geruaſij, ac Prothaſij martrium. ex S. Ambroſ. apud Surium ſub die 29 Iunij.

ſus Marcomannos bello certaturus, Mediolano pertranſiſſet; accepto reſponſo, niſi geminos fratres Chriſti cultu obnoxios, Dijs immolaret, haud rediturum; gemina perquiſita in exercitu prole; Geruaſium, ac Protaſium, quas Valeria mater, vno, eodemque partu ediderat, flore ætatis, pro ſua, exercituſque incolumitate immolaſſe. Ita impietate facinoris, vt noxios expiet, innocens victima mactatur. Cùm per ignota etiam capita ſæuiretur, haud mirum ſi tandem in Pontificem, qui cæterorum caput, ac Princeps erat, ſæuitum fuit. Pontificatus anno XI. Pius, impiè interemptus cadit.

Valeria Geruaſij, ac Prothaſij mart. vnà cum viro Vitali martyrium ſub Nerone tolerauerat.

In eo turbido rerum ſtatu, Iuſtinus cuius authoritate, vt ſuprà memoraui, hoſtiles ſæpè anteà ſedati impetus, Senatum adit. Diſerta oratione, ingentique ardore Chriſtianæ rei cauſſam cùm egiſſet, concitatum in alios furorem, in ſe auertit; è Senatu egreſſus, impetu populi interijt. Erat ea tempeſtate nobilis virgo è Senatoria familia, Praxedes nomine; hæc cum multùm opibus, generiſque nobilitate in vrbe poſſet, ingens fidelium agmen domi, quæ in Exquilino monte in Templum erecta hodie extat, fo-

Iuſtini martyr. mors.

Praxedes Pudẽtis Senat. filia, domi quæ in Templum erecta hodie extat fideles fouet. ex Actis eius apud Paſtor. presbyterum.

uendo, occultiſque latebris tegendo, ne penitus Chriſtianum nomen interiret effecit. Ibi fideles paſtore, ac patre orbati, præcibus, multiſque cum lacrymis Anicetum natione Syrum, in Pontificem, ac parentem deposcunt. Nouem fermè, ſeu vt alijs placet, annos XI. inter hoſtiles furores, Eccleſiæ regimini intentus fuit; tandem martyrio clarus, anno ſalutis 175. occumbit. Tum alia ſalubriter, tùm præcipuè modeſto clericorum cultui conſultum volens, ne comam nutrirent lege ſanxit; Epiſcopos verò, non à paucioribus, quàm à tribus eiuſdem ordinis viris, tanto muneri deuoueri, *Aniceti* inſtitutum fuiſſe nonnulli ſcribunt. Id tamen diù ante ab Apoſtolis emanaſſe, Canones Apoſtolorum non leuiter indicant.

Anicetus PP.

Anno à Chriſti ortu 176. inſigni beneficio immane facinus fideles rependunt. Fortè apud Carnuntum iuxtà Danubium flumen, & Hercinium ſaltum, Romanus miles vndique à Marcomannis, ac Sarmatis circumſectus, ingenti per multos dies, noctesque fatigatus ſiti, propè erat, vt totis diſtenti campis occumberent. Non ferro, armiſque, occluſis vndique vijs, quà ſibi aditum patefacerent, vlla ſpes erat. Omni humana

Romanę regiones, Fidelium precibus, ab imminenti exitio liberantur. ex Tertull. in Apolog. c. 5. ex Dione etiam Ethnic. ſcip. in M. Aurelio, licet id magicis artibus adſcribat.

humana deſtituti ope, cùm Cæſar, ac miles auitos, patrioſque Deos crebris votis, ac execrationibus fruſtra deprecati eſſent; protinùs veri Numinis, Chriſtique enituit gloria. Fidelium manipulus, qui in Romanis caſtris militabat, vix ſupplices ad cœlum erigit palmas, cùm ſtatim viſum eſt ingenti cœlum operiri nimbo, crebriſque micare ignibus æther; mox in ſitientem militem aquarum effundi imbrem, ſimul aduerſam hoſtium aciem, crebris è cœlo cum ingenti ſtrepitu, ac terrore deiectis fulminibus, turbari, locoque cedere. Tum Cæſar commouet aciem; magnaque cum hoſtium ſtrage, victoria eò maiori cum gaudio, quò propè metum res fuerat, potitur. Tradidere id non modò ex noſtris Tertullianus, ſed ex Ethnicis ſcriptoribus, Dio, licet ſuperſtitioni obnoxius, magicis id artibus referens. Victoriam in tanto rerum diſcrimine, cœleſtium dono impertitam fidelium precibus ſenſit Cæſar; inde beneficium beneficio rependens, ampliùs vexari edicto prohibet. Vrbem deinde triumphans ingreſſus, in admirandæ molis columna, quæ hodie Principis inſignita nomine extat, tùm alia præclarè domi, militiæque geſta; tùm præcipuè in

Extat Edicti exemplum in Calce Apologiæ Iuſt. mart. ad Anton. Piũ.

tantæ

tantæ rei memoriam, Iouis effigiem imbrem fundentis, ac fulmina in aduerſa caſtra iaculantis, deſcribi voluit: nam ſemel ſuperſtitione imbutus animus, etſi diuinam vim perſenſerat, ad huc tamen inani Iouis tegebat nomine.

Sother PP.

Eodem anno, Sother patria Fundanus, Aniceto ſubrogatus, prima Pontificatus ſpacia ingreditur. Quadriennio vbique terrarum Principis reſcripto pace parta, ſumma tranquillitate Eccleſiã rexit. Multa ad diuini cultus decorem aptè inſtituit; vetuit, ne dum ſacra concelebrarentur, fæminæ thus propinarent, neue ſacrata vaſa attingere auderent; ſacra verò niſi ante omnem cibum, potumque obiri noluit; nam anteà inter communem cibum, potumque, vt libro primo expoſui, ſacræ admiſcebantur epulæ, magiſque vacuo à crimine animo, puraque mente, quàm à cibo, potuque ieiuno corpore, accedebant. Quò magis ab Apoſtolis remotior ætas, eò minùs feruens virtus, futura videbatur. Inde illibatæ menti, ieiunum corpus, vt ita magis ad diuina eleuaretur animus, accedere iure Pontifex voluit. Ea præterea die, quæ in memoriam Dominicæ cænæ, anniuerſaria celebritate

britate

Digitized by Google

britate recolitur, omnes quoſcumque fideles, ad ſacram menſam accedere, ibique ſub panis, viniqueſpecie ac imagine, ſolido vitæ pabulo, quod è cœlo deſcendit, ibidemque latere fides docet, refici inſtituit. His, alijſque præclarè editis operibus, anno ſalutis 179. vita fungitur. Eleutherium patria Nicopolitanum, ſucceſſorem in Pontificia habuit ſede.

Iamque cùm à diutina Principum, gentiumque inſectatione, Eccleſia quieſceret, mirum in modum per omnes terrarum oras, ingenti ſeſe diffundebat gloria. Id altiùs coniectantibus, cœleſte aliquod Numen, tantæ rei intereſſe ſuadebat; qua etenim, niſi ſuprema aliqua, diuinaq. prorſus ope, inermis gens, per centum, & ampliùs annorum ſpacium, tot Principum, tot gentium furorem non ſolùm effugerit, ſed planè ſuperarit? Quid quòd acerrimè ſemper vbique terrarum oppugnata, non modò non expugnata, ſed magis propagata augeſcat? profectò plus quàm humanum animi robur, gentem eam, quæ neque vlla præmiorum ſpe, neque vllis tormentorum minis flecti vnquam potuerit præ ſe gerere. Quid quòd inter tormenta mox morituri, alacres veluti

ad

ad ſuperos conuolaturi ſpectentur ? quid exortum nuper inter Germanicas legiones prodigium ? cùm fidelium precibus, ſubitò exorta cum magno cœli fragore tempeſtas, non ſolùm affatim ſitienti Romano militi, aquarum imbrem dedit, ſed crebris fulminibus, ingentique terrore protinùs hoſtem diſiecit, fugauitque. Profectò hæc niſi fatali, cœleſtique Numinis vi, haud contingere. Hæc atque alia eòdem pertinentia Lucius Britanniæ Rex, animo voluens, mirum in modū Euangelicæ lucis amore exardeſcit.

> Lucius Britanniæ Rex Euangelij illuſtratus luce, Legatos ad Eleutheriū PP. inter Reges p. Romam mittit, anno Domini 183. ex ſcript. in vita Eleuther.

Abijciendum inanem Deorum cultum, Regnumque cœleſtibus Chriſti imbuendum inſtitutis ratus, per nuncios, legatoſque tanta in re, Romani Pontificis opem rogat. centeſimus octuageſimus tertius à Virginis partu tùm peragebatur annus. Eleutherius Pontifex, vbi nuncios tàm læta referentes audiuit, ingentes ſuperis gratias rependit; mox ſupplicatio per ſacella, & aras, vt tam lætis initijs, lætiores euentus cœlites darent, diù, noctuque, (ita etenim Pontifex edixit) habita. His ritè peractis, miſſi ad Regem Fugatius, ac Damianus diuinitate eloquij conſpicui viri. Haud facilè dictu eſt, quàm breui, horum conſtanti, ardentique

> Fugatius, ac Damianus in Britaniam ab Eleuth. PP. delegantur.

prædi-

prædicatione, Euangelica lux per amplum, latumque Britanniæ Regnum ſeſe diffuderit. Manebant tùm quoque in Anglia, licet hoſtili perfidia, temporis decurſu propè obliterata, Euangelicæ legis veſtigia: nam vt primo libro memoraui, dum naſcentis Eccleſiæ primordia, Ieroſolymis hoſtium perfidia fluctuarent, Ioſeph ab Arimatia, hoſtilem effugiens impetum, Maſſiliam vnà cum Martha, ac Maria Magdalene migrat. Inde nauigio impoſitum, in Angliam, quæ Britanniæ pars eſt, appuliſſe, eodemque Euangelij intuliſſe lucem, Anglorum annales perhibent. Quanto deinde ardore, ſemel acceptam fidem, cæteri poſt Lucium Reges coluerint, vel illud eſt inſigne argumentum, quòd Romanæ Eccleſiæ, vnde religionis agnoſcebant initia, vectigales ſe, Regnumq. conſtituère. Ina Rex, primus omnium ſedente Gregorio III. id piè, ac magnificè præſtitit; ſequutique poſteri; haud mirum ſi inter cœlites hodie plerique eorum venerentur. Nec populus renuit; ſingulæ familiæ ſingulos argenteos in ſingulos annos (D. Petri denarium vulgò appellauère) perſoluere inſtituerunt; conſtituebantque Pontifices Romani, peculiarem ad eam largitatem accipien-

Angliæ Regnũ vectigale conſtituitur ab Ina Rege. ex ſcript. in vita Greg. III. & Polydoro Virgilio, qui fuit Quæſtor in eo Regno pro Rom. Eccleſ.

cipiendam quæſtorem. At proxima exacta ætas, longè degener fuit; ex optimo rerum ſtatu, in deterrimum Henrici Regis contumaci ingenio, Regnum delapſum; Romanam Eccleſiam, quam antea maiores, vt filij piè, largiter coluerant, fouebantque, poſteri hodie, vt hoſtes acriter inſectantur; vt planè quanta anteà pietate, ac fide, cæteras Chriſtiani orbis prouincias Anglia anteibat, tanta nunc peruicaci obſtinatione antecellere videatur. Magiſque cum nouatoribus errare, quàm cum maioribus benè ſentire voluère.

M. Antonij Imper. mors.

Eodem anno M. Antonius Imperator vita fungitur. Bello aduerſus Marcomannos, aliaſque barbaras gentes intentus, decem & nouem fermè annos, hoſtile ferrum expertus, victor redierat; cùm Bendobonæ vi morbi aggreſſus, cecidit. Summo militum mærore celebratum funus; nec aliud leuamen, ſolatiumque fuit, quàm, vt filius licet iuuenis, in paternum tolleretur faſtigium: eodem die, iiſdem in caſtris Commodus militari fauore Imperator conſalutatur. Cæterùm longè alia ei, ac patri, morum via; nullis bonis artibus clarus, ſæuitia, ac libidine inſignis fuit. Par inertia, atque deſi-

Commodus Imper.

deſidia inter mulieres, iuueneſque tùm primùm pubeſcentes ætatem agendo, eas dotes, comitabantur. Scribit Lampridius trecentas ſpecie, ac venuſtate præclaras fæminas, totidemque delectos adoleſcentes in delicijs habuiſſe, domi certè fouiſſe. Ea imbelli conſuetudine delectatus, decem fermè annos, quibus rerum potitus eſt, animi magis intemperantiam effudit, quàm orbem imperando tenuit. Eo regnante nihil crudele, aut aſperum in Chriſti gentem; tranquilla pace Principis magis deſidia, quàm ſtudio, Eccleſia fruitur. Eleutherius interim, Eccleſiæ propagationi intentus, Lucium Britanniæ Regem in incepto confirmat; Montani, ac Marcionis, per Gallias graſſantes hæreſes, longè propellere aggreſſus, Ireneum Polycarpi diſcipulum, & alumnum, inſigni doctrina, rebuſque geſtis clarum, in eas regiones delegat. Is Lugduni, vbi Præſul, ac Epiſcopus fuit, ſedem capiens, magno cum fidei incremento irrepentes eliminauit caligines.

Ex Lamprid. in Commodo.

Eleutherio Eccleſiam regente, ſacrarum literarum Oracula, ex hebraico idiomate, quo diuinitùs data accepimus; Theodotionis Epheſij ſtudio, in græcam linguam tranſlata.

Theodotionis tranſlatio. Alia item, quæ 70. interpretũ dicitur, contigit 281 annos ante Chriſti natalem. ex Euſeb. in chron.

Digitized by Google

ſlata. In idem tamen opus, quingenteſimum circiter ante annum, ſeptuaginta duo, ſeni ex ſingulis Tribubus delecti, ac à Ptolomeo Rege Aegypti, Alexandriam conuocati viri, acri ſtudio, inclyta gloria inſudarant. Ea in re, illud admirabile à pleriſq. traditur; ſingulos ſeorſim è ſingulis cellulis, in eandem non modò ſententiam conueniſſe, ſed eadem planè verba interpretando protuliſſe. Ego tamen apud Ioſephũ, qui primus omnium rem geſtam ſcripſit, id non inuenio, eademq. ex cauſſa apud Hieronymum accuratum authorem, fidem non obtinuit. Non abnuerim, magnæ ſemper authoritatis ſeptuaginta illorum virorum iure habitam interpretationem. Qui primus ex græco, in latium ſermonen verterit, haud ſatis liquet. Illud ſatis conſtat, D. Hieronymum eruditione, ac vario linguarum genere præclarum, Damaſi Pontificis hortatu, eam latinam interpretationem, in qua ſeu dolo, ſeu inſcitia (vt plerumque) irrepſerant menda; ingenti ſtudio, nec minori gloria cum hebraicis literis collatione facta, in priſtinum, germanumque reſtituiſſe nitorem. Ea Romana hodie vtitur Eccleſia, & vulgatæ nomen, vt multis noſtra ætate

Apud Ioſeph lib. 12. antiq. cap. 11.

Cardi.

Cardinalis Bellarminus confirmat, obtinuit. Nec reijcere fas eſſe, nouiſſimè à Patribus Tridentini Concilij ſancitum.

Annus centeſimus nonageſimus quartus, finem Pontifici, & Imperatori attulit. Ille gloria nitens, poſtquam XV. fermè annos Eccleſiam rexiſſet, ad ſuperos conuolat; hic flagitijs, ac libidine coopertus, dum in Lætum præfectum Prætorio, alioſque Principes viros, necem molitur, ijſdem artibus captus interijt. Hac conditione naſcimur, vt pari pernicie dolus, crimenque, æquè in Principum, ac priuatorum triſtem exitum tandem erumpat. Sola virtus, quæ noſtra comparanda eſt induſtria; non opes, quæ fortuna dantur, homines natura æquos, pareſque, diſcriminat. Dum ſe paleſtra Commodus exerceret, athleta donis ſollicitatus, fauces compreſſit, ſpiritumque interclusit. Prætoriani militis plauſu, atque clamore, Aelius Pertinax ſubſtituitur. Is Albæ in Liguria obſcuris natus parentibus; eius namque pater figulus fuiſſe fertur; cæterùm ſpectatus bello, virtute clarus, ingenti nitens gloria. His præclarè inſtructus dotibus, vbi prima Imperij ingreditur ſpacia, priſtino decori, rem Romanam collapſam Aelius Pertinax Imper.

Q reſtitue-

reſtituere parat. Medijs inceptis, inſigne interuenit facinus. LXXXV. Imperij die, inſidijs Læti, atque Didij Iuliani è medio tollitur. Iulianus, qui vi, ac per dolum Imperantem ſuſtulerat, haud melioribus artibus Imperare molitur; auro, argentoq. militum corrumpit animos. Horũ fauore Imperator con ſalutatur. Malæ quærendæ dominationis exemplũ, breui in ſeipſum eſt expertus. LX. poſt diem à militibus, qui in Pannonia Septimium Seuerũ natione Punicum, ſtrenuum ac clarè ortũ virum, in Imperatorẽ depoſcerant, vrbẽ ingreſſis interficitur; rependiturq. iniuſtum facinus, æquiori facinore; quique per aurum irrepſerat, ferro eliminatus fuit.

Eccleſia ea tempeſtate, per omnes terrarum oras diffuſa, propagataque ab exteris hoſtium inſectationibus tranquillè pacatèque degebat; vt non abs re Tertullianus, qui ea tempeſtate floruit, vniuerſum orbem iam impleſſe gloriando ſcripſerit.

Ex Tertull. in Apol. aduerſ. gentes.

Nec multò poſt (nam nulla tranquilla dies, ſine turbido aliquo motu Eccleſiæ fuit) inteſtinis ſeditionibus, dùm quo potiſſimùm tempore Paſchæ feſtum celebrandum eſſet, haud ſatis conuenit, agitari cæpta. Victor tùm natione Afer, Romanæ præſidebat Eccleſiæ

Concilium ſub Victore PP. de Paſchatis celebratione. ex Euſeb. 5. hiſt. 24.

Digitized by Google

cleſiæ; conuocant ſinguli in ſuis quiſque prouincijs Epiſcopi, Patreſque Concilium; conuocat & in vrbe Pontifex. Itum à plurimis in eam ſententiam; vt in honorem Dominicæ Reſurrectionis, proxima die Dominica poſt decimamquintam lunę hyemalis æquinoctij, celebraretur: ſolùm Aſiæ reluctabant Eccleſiæ; contendentes, decimaquarta lunæ, quo tempore Chriſtus Dominus Phaſe cum amatiſſimis diſcipulis celebrarat, recolendum. Mouebantur D. Ioannis, qui eas Eccleſias rexerat, exemplo: is etenim ijſdem in regionibus dum degeret, eodem celebrandi more vſus. Pontifex haud æquum ratus, Eccleſiam, quæ vbique terrarum, eadem fide degeret, non eodem quoque ritu concordem fidem oſtendere; ad ſimilem paremque cultum eos reuocare aggreſſus; poſtquam pertinaces perſenſit, ad aſperiora procedens, à Romanæ Eccleſiæ communione diris imprecationibus Aſiæ Epiſcopos ſeiungit. Res quæ ſine fidei iactura tolerabatur, vetita in fidei erupit diſcrimen; nam diuturni inde ſchiſmatis, quod non niſi à patribus Concilij Niceni, multas poſt ætates ſedatum tandem fuit, occaſio oborta; proniùs propterea, libe-

Schiſma ob Paſchatis celebrationem, ſub Victore PP. anno 198. ex Euſeb. in chron.

Digitized by Google

riuſque quàm par erat, ad aſperiora Pontificem proceſſiſſe, pleriſque, & ſummis viris viſum; *Sæpè modicè perſtricti in obſequio manent; acrioribus agitati ſtimulis, rebelles; ſatiuſque eſt non aggredi, quæ aggreſſa contemni facilè timeas*. D. Ireneus præcipuè, cuius ope in Aſia primùm, mox in Gallijs longè latèque Eccleſia propagata, continere ſe non potuit, quin apertè literis, librisq. editis, aſperiora obiurgādo, rei geſtæ modum, vt Euſebius ſcribit, inſectaretur.

D. Ireneus Victor. PP. obiurgat. ex Euſeb. lib. 5. hiſt. 24.

Inteſtino malo, hoſtiles ferro, armiſque continuantur inſectationes. Septimius Cæſar florentes Eccleſiæ res deuaſtare in animum inducit. Id non primis Imperij ſpacijs, ſed abſoluto Gallico, ac Parthico bello exequutioni demandare parat. Pronum ad ſæuitiam Principis animum, proſperæ, ſecundæque res magis impellunt; nam Albino hoſte, & ſeditionis Duce, in Gallijs deuicto, ouans vrbem ingreſſus, cùm obuiam effuſa Ciuitas immenſis honoribus proſpera deprecando, ei ſe per Deos genios iureiurando obſtringerent, nec fideles, inanes deteſtantes Deos, idem præſtarent obſequium; ſibi inuiſam, facilè credidit, infidam quoque in ſe fore gentem; nec mora, à ſummo

Sub Septimio Seuero Imper. ſexta Eccleſ. perſecutio; de qua Tertull. in Apol. cap. 32.

Digitized by Google

ſummo capite facinus aggreſſus; Victorem Pontificem, Pontificatus anno IX. ſeu vt alij ſcribunt XII. mox magnam fidelium turbam obtruncat.

Dum hæc, rebelli in ſuperos contumacia, ſeuerè per Seuerum Romæ agerentur; Parthi, atque Arabes, aduerſus eius rebellauere Imperium. Ad tumultum compeſcendum, Cæſar in Orientē ſe confert; at nihilo ſegniùs graſſatur in vrbe furor; nec minor per Prouincias fit ferro ſtrages: ob fidem certiſſimum exitium; ignota infidis virtus, nouum crimen erat. Vbique perſequutionis incendio conflagrante, Alexandrinus puer, Origenes nomine, audet ſupra ætatem facinus; dum acriter pro fide dimicaretur, præcipitem inter micantes gladios ſe obiectare audet. Vt verò Leonidem patrem, vinculis teneri, atque ad necem deſtinari cognouit, ad certamen accenſus, vtriuſque fortunæ filium, & ſocium ſe oſtentat; præreptuſque foret immaturè, is qui matura ætate, celebre Eccleſiæ lumen, ac præſidium erat futurus; ni mater ad ſummum diſcrimen ruentem, ſalubri detinuiſſet dolo; nam cum maturare eum velle, & ante lucis ortum prorumpere ad agonum certamen

Origenis in pueriliætate, ſupra ætatem facinus. ex Euſeb. 6. hiſt. 2.

Digitized by Google

præſenſiſſet; noctu cubiculum dormientis filij ingreſſa, indumenta quibus in publicum prodiret ſubtrahit; nec puer matris intellecto dolo conquieſcit, perſcribit tandem Patri, ſe quidem in extremo diſcrimine comitem iungi anhelantem, maternis artibus detineri; caueat proinde, ne paterna in filios ſollicitudo, paternus amor, à præclaris, quæ conſtantem, ac fortem virum decent, moraretur. Cum Leonide Philippus Auguſtalis Aegypti Præfectus, ſtrenuè fortiterque dimicat, anno à Chriſti ortu 204. Alexandriæ interempti cadunt, ſimul ad ſuperos conuolant.

Leonidis, & Philippi Auguſtalis Præfecti martyrium.

Poſtremò, non vnum, aut alterum, ſed vrbes, populos, militari manu opprimi cerneres. In eo turbido rerum motu, Ireneus Lugdunenſis Epiſcopus; cum ſibi, cæteriſq. quibus præerat fidelibus, certiſſimum imminere exitium ſenſiſſet; concione aduocata, ſuprema verba fecit, quibus ad ſupremum certamen accingeret. Dictis res ſubſequitur: vnanimi ardore, inſigni martyrio aditum in cœlis inuenère: clari Præſulis, Duciſque cineres, crebris prefulſère miraculis. Eas Calixtus II. Pomanus Pontifex cùm ad cohibendam inter Gulielmũ Calabriæ Ducem,

Irenei Lugd. Epiſc. certamẽ ex martyrol. die 28. Iunij Cineres Catanzarium Calixt. II. PP. transf. ex diplomate, quod apud Cathacen. aſſeruatur.

cem,

cem, & Rogerium Siciliæ Comitem inſurgentia bella, in Calabriam ſe recepiſſet, Catanzarium transferri voluit; nulla alia re ratus, eius vrbis, vbi benigniter, ſummiſque honoribus vnà cum decem & octo ſacri Senatus patribus acceptus, diù moratus fuerat, hoſpitalitatem largiùs compenſari. Certè ibi hodie ſumma celebritate coluntur. extatque geſtæ rei, apud Cathacenſes Pontificium diploma.

Anno à Chriſti ortu ducenteſimo decimo tertio; mors Seueri Cæſaris turbidis Eccleſiæ motibus finem attulit. Eboraci in Britannia, Antonino, & Getæ liberis infenſus, nec mœrorem tolerans deceſſit: alterum ex liberis diſtricto gladio patrem inſequutum apud Scriptores inuenio. Ita vitæ initium, quod à parente acceperant, vitæ fine rependerunt. Nec ſine præmio facinus fuit, in paternum protinus faſtigium militari fauore tolluntur. Infida inter fratres, quæ parùm tuta inter filios, parentemque fuerat, ſocietas regni fuit; Geta in Imperij primordijs, fratris dolo tollitur. Papinianus ob ſummam iuris, legumque peritiam ſummam apud Senatum authoritatem adeptus; quia crimen excuſare noluit, criminis in ſe pænas

Mors Seueri Cæſaris.

Antoninus Caracalla Imperat

Papiniani I. C. mors.

Digitized by Google

auertit; eodem fato, Principis iuſſu decidit. Infelix temporum conditio, qua iuris, iuſtique prudentia, in iniquitatis tutelam vertenda erat.

Hæreſes in vrbem Romam irrepunt, fouetq. Tertull. ex D. Hieron. de ſcript. Eccl. in Tertull.

Anno à Chriſti ortu 215. in vrbem Romam Catholicæ fidei domicilium, hæreſum caligines inferri cæptæ. Proclus, Montani de quo ſupra memoraui, ſectator, ex Phrygia primus omnium aduexit; fouitque Tertullianus acri vir ingenio, clam primò, mox plurium firmatis animis, aperta prædicatione, irrepſere. Vt verò Tertullianus, cuius ope, conſilio, eloquio, gentium ſæpè aliàs in Eccleſiam furores ſedati, ac hæreſes propulſæ, Procli fautor, & palam hortator inceſſit, gliſcit error, mutatur vrbis facies, nutat fides. Ad Pontificem cauſa defertur. Pontificis reſponſo, pertinacia non deuicta ſed obſtinatior euadit. Tertullianus non voce ſolùm, ſed palam editis libris, Pontificem, eiuſque reſponſa inſectatus, non modò in vrbe, ſed in exteras gentes, Montani inuenta propagare aggreditur. Magnam tum Gaius ſacrarum literarum ſcientia illuſtris, Eccleſiæ lucem attulit, non modò coram Pontifice diſceptando, ſed ſcriptis quoque, diuinæ veritatis, quæ fidei obſcuritate

Gaius aduerſus Proclum, & Tertull. Mont. hæreſes fouentes. ex D. Hiero. de ſcript. Eccleſ. in Gaio

tate

tate inuoluebatur, patrocinium ſuſcepit.

Dum hæc in vrbe geruntur, Antoninus Cæſar, cui ob talares veſtes è Gallijs aduectas, Caracallæ cognomentum, in Meſopotamia dolo extinguitur. Sex fermè annos, quibus in Imperio fuit, inuicti Ducis exercuit munia, Parthoſque ſubegit; nec hoſtium ſuperſtes, aulicæ fraudis ſuperſtes fuit; Macrino Præfecto Prætorio ſtruente, interfectus interijt. Macrinus ingentia de ſe pollicendo, militemque donis alliciendo, Imperator conſalutatur. Nec diù impunitum manſit facinus; ijſdem artibus anno poſt à M. Aurelio Caracallæ filio, ereptum ei Imperium. Is apud Phænices, qui veluti Numen Solem colunt, Solis ſacerdos fuerat. Imperiũ adeptus veteris cultus memor, Tẽplum in vrbe dedicat; inde Heliogabali nomen, barbaro vocabulo (nam Phænices ſolẽ Heliogabalum appellant) eſt ſortitus. Lætæ dominationis initia, breui triſtis conſequutus eſt exitus; nã cùm, nec libidinis, nec crudelitatis modum haberet, Romanus populus, flagitiorum intolerans, interfectum, necatumque in Tiberim proiecit. Dum vetera illa mente voluo, faciles, ac triſtes dominantium exitus, mirari libet, diutiùs Ponti-

Antonini Caracallæ mors.

M. Aurelius, qui Heliogabalus dictus eſt, Imper.

fices,

fices; nulla armorum tutela, inter hoſtiles furores, quàm Cæſares inter parentum agmen, vitam produxiſſe: nam à D. Petro ad eam diem, decem & octo Pontifices, Cæſares verò lōgè plures numeres; Zephirinus verò, qui tùm Pontifex erat, Pontificatus ſui ſpacio, quinq. Principes ferro interemptos vidit. Heliogabalo Alexander ſobrinus frater, ſed longè altioris indolis adoleſcens, Imperator ſuccedit. Alexandrum Mammea mater, à primis annis, piè, ac Chriſtianæ religionis ritu eduxerat; nec Imperium adeptus degener fuit; Chriſti Saluatoris imaginem, intimo, ac penè abdito Palatij cubiculo, coluiſſe Lampridius ſcribit. Publica Templa erigere volentē, Senatus vetuit.

Alexand. Imp. Chriſtum coluit. ex Lampr. in Alex.

Primus Alexandro in Imperio annus, vltimus Zephirino in Pontificatu fuit: poſtquam decem & octo, ſeu vt alij ſcribunt xx. annos Eccleſiam rexiſſet. Tradunt nonnulli, ſub Heliogabalo martyrio clarum occubuiſſe; corpus via Appia non longè à Calixti cæmeterio conditum. Multa ad diuini cultus decorem, appoſitè ſanxit; vetuit præcipuè, ne vinum, quod in ſacrificio offertur, vertique in ſanguinem fides docet, in ligneo, vt antea, ſed in vitreo vaſe perficeretur.

Zephirini Pp. mors, & inſtituta.

Digitized by Google

retur. Vtrumque tamen poſterioribus ætatibus iure mutationem accepit; cautumque in Triburienſi, ac Remenſi Concilijs, vt in aureo ſolùm, argenteo, vel certè ſtanneo calice, vinum, ſanguiſque libarentur. D. Ambroſius, inſtrumenta, vaſaque ſacrificij, in longè præſtantiora, nec æquè ſacrificiorum miniſtros verſa, mente voluens; haud inſulsè ſcriptum reliquit; in Eccleſia tùm aureos præfulſiſſe ſacerdotes, cùm ligneos calices haberet, modò verò, qui aureos pertractarent calices, ligneos videri.

Anno à Chriſti ortu 221. Calixtus Romanus, in Zephirini locum ſubſtitutus, Eccleſiæ regimen ſuſcipit; tranquilliora ſub Alexandro nactus tempora, haud tempori defuit; ſacellum trans Tiberim eo ipſo in loco, vbi olei fons ad Chriſti natalem eruperat, Deiparæ virgini dedicat. Ibi in concionem prodiens, ardenti prædicatione plurimos Euangelicæ lucis amore incendit Palmatius conſularis, ac Simplicius è Senatorio ordine conſpicui recenſentur. Aegrè id Domitius Vlpianus, cæterique qui à conſilijs Principis erant, patiebantur; exinde fidelibus necem meditari, ſummam iniuriam, ſummum ius interpretabantur; nec

Caliſti PP.

Templum Trans tiberim Deiparæ Virgini à Caliſto erectum.

Vlpianus I.C. Chriſtianæ rei infenſus. ex Lactan. lib. 5. cap. 11.

nec pinguiorem Dijs victimam, quàm, Pontifice, qui res innouaret ſublato, mactari poſſe autumant; Principis tamen irritari animum, verebantur. Tandem exortus apud Perſas tumultus, tempus, locumque facinoris maturandi dedit. Anno ſalutis 226. dùm Alexander Perſico detinetur bello, Calixtus in profundum puteum non longè ab erecto ſacello, proijcitur; Palmatius, Simplicius, domeſtici omnes, ingens fidelium numerus ferro interempti cadunt; clari inter eos Hippolytus, quem doctrina, rebuſque geſtis clarum ex oriente Romam Pontifex accerſiri iuſſerat, ac Portuenſi præfecerat Eccleſiæ; Maximus etiã Imperatorij cubiculi Præfectus habentur; detruncata capita, vt cæteris terrori, ac exemplo forent, frequentioribus Vrbis locis collocata. Sex fermè annos, Calixtus ſumma cum laude, Eccleſiæ regimen tenuit; nec minori deceſſit gloria. Corpus via Aurelia tertio ab vrbe lapide conditum. Multa quæ inſtituit, hodie quoque vſu retinentur. Nuptias inter cognatos, affineſque interdixit. Quatuor anni ætates, dùm certas hyemis, æſtatis, autumni, & veris dies, peculiari cultu, ieiunio dedicat, ſacroſanctas fecit.

Caliſti PP. Simplicij, Palmatij Hippolyti, Maximi, & aliorũ martyrium. ex Euſeb. in cron. anno 226. & Rom. martyr.

Calixti PP. inſtituta.

Nuptiæ inter cognatos inter dicuntur. Ieiunium quatuor Temporũ edicitur.

Vrbanus PP.

Digitized by Google

cit. Ieiunium, quod Apoſtolica traditione emanarat, non tam inſtituiſſe, quàm decreto firmaſſe, ſeu potiùs in quatuor anni ætates diuiſiſſe, D. Leo, alijque celebres viri notarunt. Vrbanus in vrbe Roma natus in Pontificio ſuccedit munere. Is recenti furori dandũ ſpacium ratus, non aperta prædicatione, ſed occultis cætibus, fideles in incepto confirmare, ingentem multitudinem Euangelicæ lucis amore incendere. Inſignis inter eos Cæcilia nobilis puella fuit; hæc tacta diuinitùs, eò admirabiliùs preſulſit, quò in carne nullo carnis amore fuit. Flore ætatis nuptias Valeriani genere, & forma præclari iuuenis, cui à parentibus pacta erat, tanta contentione aſpernatur, quanta cæteræ paris ſexus, paris ætatis, ad eas anhelant. Vlpianus vrbi Præfectus, fidem in ſuperſtitionem, ignotam virtutem, in manifeſtum crimen detorquens; minis, precibuſque à propoſito amouere Cæciliam aggreditur. Dum nihil profeciſſe verbis videt, aſperiora facta iungit; in ipſis puellæ ædibus ſupplicium parat; ibi in ardentes balnei aquas, virgo genere, ac pudicitia inſignis conijcitur. Cùm nihil inde detrimenti perpeſſa incolumis exiſſet, ferro,

Cæcilia virgo.

Digitized by Google

ferto, irrito tùm quoque manente conatu, necẽ molitur; lictor euaginato gladio caput amputare fruſtrà aggreditur; diù afflictatam in dubia vitæ ſpe relinquunt; triduo poſt, ab ærumnis erepta, ingenti Angelorum comitata agmine, aditum in cœlis inuenit. Ea celebri victima, gliſcit furor; ſponſæ ſponſus non thalamo, tumulo iungitur. Valerianus, cui Cæcilia ſponſa mentem ad altiora eleuarat, interficitur. ita qui non corpore in terris, animo in Cælis perenni gloria iuncti fuere. Ingens interfectorum numerus, ingens victima fuit. Corpora in cæmeterio, quod via Appia Calixtus cõſtruxerat, Vrbanus ſolemni fonere condit; dùm alijs ſepulturam parat, ſibi quoque tumulum necemque comparat; exceſſit Vrbanus, anno à Chriſti ortu 223. Quot annos in Pontificia fuerit ſede, non ſatis inter ſcriptores liquet; Baronius annos quatuor, Platina ſex; Euſebius nouem ei tribuunt. Pontianum Romanum, & paris virtutis virum, ſucceſſorem in Pontificio habuit munere. Suum virtuti decus, poſteritas rependit. Multas poſt ætates, Templum Cæciliæ in iiſmet ædibus, vbi mortem oppetierat, à Paſchali Pontifice erigitur; temporis iniu-
rijs

rijs propè collapſum, noſtra ætate, Paulus Cardinalis Sfrondatus, in priſtinam formam redegit; addiditque multis aureis, atque argenteis donis, crebris quoque luminaribus, diù, noctuque fulgentibus, ſummum Templo decus. Ibi virginis corpus, in cuius collo, triplicis vulneris veſtigia, cicatriceſque ſpectantur, cæterùm in tanto annorum decurſu, propè inuiolatum, ſumma celebritate colitur.

Anno à Chriſti ortu 336. Principis præſentia conquieſcunt turbidi motus. Eo anno celebri victoria, Cæſar Artaxerſem Perſarum Regem, eò clariùs, quò maioribus copijs hoſtis proceſſerat, deuicit. In Artaxerſis exercitu, centum viginti millia equitum Cataphractariorum, falcati currus mille, elephanti ſeptingenti turriti ſagittarijs inſtructi, erant. Opimis ſpolijs vrbem inſigni triumpho ingreditur. læta Romano nomini, fidelibus præcipuè, ea fuit dies. Nec longè poſt, quæ Principis præſentia, Eccleſiæ tranquillitas illuxerat, abſentia in ſæuas erumpit procellas. Anno 337. exortum in Germania tumultum vt comprimeret, vrbe dum excedit, in vrbe protinus ob fidem tumultuatur. Id in cauſa fuit,

Alexand. triumphans de Perſico bello, vrbē ingreditur.

fuit, vt Pontianus Pontifex in Sardiniam exilio propelleretur.

Eodem anno, iiſdem in caſtris Maximini dolo Alexander occumbit. Princeps tot bellorum ſuperſtes, ingenti parta gloria, ſingulari pietate, militis vnius, ex humili plebe, ac propè ſordido loco nati, impio facinore interemptus cadit; retulitque ex ſummo ſcelere, ſummum rerum faſtigium, nam protinùs in Imperium irrepit. Primum facinus noui Principatus, Pontiani Pontificis dum in Sardinia exulem vitam ageret, cædes. Mox Anterus origine Græcus, ſed Petiliæ in Calabria, ex cuius vrbis ruinis Bellicaſtrum conditum, ortus; eidem ſubrogatus, interficitur.

Alexand. Imp. mors.

Sub Maximino Imper. 7. Eccl. perſequntio.

Anterus PP. Petiliæ in Calabria ortus. ex Ciaco. in vit. Pontif.

In eo ancipiti rerum ſtatu, fideles abditis in locis (nec etenim palàm profiteri impunè erat) conueniunt; diu interſe conſulendo, cùm nec congruus dux, aduerſus tot, tantoſque terrores appareret; nec quiſquã palàm ſe oſtendere auderet, multis cum lacrhymis preces ad Deum vertunt; orant, ne Duce, ac Paſtore orbatos deſereret, vt Eccleſiæ tandem miſeratus, ſerenam poſt diutinas, ſæuaſque procellas concederet diem. Auditæ fuere preces; demiſſam è

Fabianus diuinitùs dato ſigno Pont. deligitur. ex vitis Pontif. & Euſeb. 6. hiſt. 22.

cœlo

Digitized by Google

cœlo columbam, ſupra Fabiani caput (is erat ſtrenuus, & maturæ virtutis vir) aſtitiſſe, Euſebius, alijque antiqui ſcriptores tradunt. Diuinitùs dato ſigno, Pontifex æquè mortalium omnium votis declaratur. Cœleſte ſignum, timorem propellit: ingenti alacritate omiſſa formidine ſeſe foras proijciunt. Simul eodem tempore Maximinum, maximum Eccleſiæ hoſtem, Aquileiæ à militibus ob ſummam in eos ſæuitiam interfectum accepère.

Anno 240. Tyranno eliminato, tranquilliora, auguſtioraque Eccleſiæ parabantur initia. Gordianus ingentis ſpiritus, & ſummo loco natus adoleſcens, Imperator conſalutatur; ſedantur ſub optimo Principe, turbidi motus, ſerena, ac tranquilla tandem illuceſcit dies. Tam opportuno tempore, Pontifex, ijſdem in locis, quæ martyrum madebant ſanguine, Templa araſque erigit. Sex fermè annos cunctarum gentium conciliato ſibi amore, Gordianus orbem rexit. Philippus rei militaris apprimè callens, ad Imperij culmen Gordiano extincto euehitur. Is non modò Eccleſiæ propitius, ſed diuinæ fidei, quam cæteri ad eam diem Cæſares, humanum

Gordian. Imp.

Philipuus Imper. I. inter Rõ. Principes Chriſti Numen adorat. ex Euſeb. lib. 6. cap. 27.

R manum

manum rati erant figmentum, adhærens; Chriſti Numen adorat. Hic primus inter Romanos Principes cæleſti illuſtratus eſt luce. Ducenteſimus quinquageſimus à Virginis partu, milleſimus verò ab vrbe condita tùm peragebatur annus.

Libri Secundi Finis.

HORATII

Digitized by Google

HORATII SCOGLII CATACENSIS A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

LIBER TERTIVS.

Epitome Libri Tertij.

SVB Fabiano Pontifice dum Philippus Orbem imperando tenet, tranquilla Eccleſiæ pax. Philippo Decius in Imperio ſuccedit. primum facinus noui Principatus, Pontificis cædes. Cùm certiſſimum ob fidem immineret exitiū, vltra anni ſpacium timor, ac pauor ad Pontificem deligendum Comitia diſtulit. Cæſare tandem ad Gothicum bellum profecto, Cornelius Ponti fex denunciatur: atrox primò, ſubdolo, ac

factioſo Nouatiani ingenio ſchiſma perpeſſus. Cùm tandem Concilio habito, vel ipſis Nouatiani ſectatoribus, pro Pontifice innotuiſſet, Gallo Cæſari, eiuſque filio Voluſiano loco hoſtis fuit; eorum edicto exilio propellitur, mox ferro interemptus cadit. Par, Lucio, qui in Pontificatu ſucceſſit, octauum poſt menſem exitus vitæ fuit. Stephanus deinde aduerſus hoſtiles Galli, mox Valeriani Cæſaris furores Eccleſiam regit. Nec modò exteras Principum, ſed inteſtinas hæreſum diſſenſiones perpeſſus, tandem eliminata, quæ in Africa de baptiſmate iterando irrepſerat hæreſi, Romæ claro martyrio occumbit. Sixtus II. Athenienſis in idem ſubrogatus onus, pari gloria, pari mortis genere Euangelicæ veritatis teſtimonium dedit. Nec degener à tanto Duce, ac magiſtro Laurentius diſcipulus, & alumnus fuit: nam inter flammarum æſtum inuicto animi robore enituit. Per prouincias quoque Cypriani Cartaginenſis Antiſtitis, aliorumque præclara virtute Ducum, fidei certamina. Anno 262. Gallieni Imperatoris edicto, pax Eccleſiæ data, ab hoſtili ferro octo ferme annos quies, at hæreſum diſſenſionibus diutinum, & aſperum turbamen. Tùm primùm Sabellio authore aduerſus Trinitatis

nitatis

Digitized by Google

nitatis arcanum hæreſes emerſere, quas Paulus Samoſatenus Antiochiæ Epiſcopus diù aluit, latèque per Syriam propagauit. Dionyſius Romanus Pontifex tum Concilijs habitis, tum varijs editis libris, pernicioſas detegere nititur caligines. Eo extincto ſub Felice Papa, Manes, cuius ſectatores Manichæi dicti, haud minùs pernicioſa perfidia in Perſide exurgit. Biennio Felix ſub Aureliano Imperatore Eccleſiam rexit; ſub eodem Principe martyrio occumbit. Tranquilliora Euthychianus, Pontificatus primordio ſub Tacito, Floriano, Probo, ac Caro, ob breue vniuſcuiuſque Imperium nactus tempora, tandem ſub Numeriano pro fide dimicans cadit. Vltimum cæteris omnibus atrocius Diocletianus Eccleſiæ indixit bellum. Deorum cultum propè abolitum reuocare, augeſcentem in dies Chriſti fidem penitus eliminare agitat animo; non ſexus, non ætas miſeratione attulit. Romæ Suſanna ſanguine iuncta, ac Agnes præclaris orta parentibus; in Sicilia Lucia nobilis virgo, dum flore ætatis nuptias aſpernatæ ad Chriſti thalamum anhelant, interimuntur. Sebaſtianus ſummo apud Principem loco (nã Prætorianæ cohortis dux erat) dùm clam innoxiã gentem à furore tegit, ſeipſum dete-

Digitized by Google

git, auertitque cæteris deſtinatam in ſe necem. Duo quoque ſummi Pontifices, Caius, ac Marcellinus ferro eliminantur. Poſtremò in ſacra quoque religionis veſtigia ſæuus, literarum monumenta, ſacræ ædes igni, ac ferro dantur. XX. *fermè annos Imperium tenuit, totidem ferè, acriter vbique terrarum ſæuitum; nunquam aliàs magis Eccleſia agitata fuit; hoſtilis tùm ſe omnis effudit furor: nam proximè ſub Conſtantio Imperatore, mox ſub Conſtantino filio, læta, tranquillaque, qualis nunquam aliàs, illuxit, affulſitq. in omnes terrarum oras Eccleſiæ dies. Maxentio, Maximiano, Licinio* Tyrannis *eliminatis, Chriſti ope pacatum ſibi Imperium intelligens, regijs Baſilicis, regio penè ſplendore coli, & adorari ab vniuerſis gentibus voluit. Vrbem verò Romam, magnã Italiæ partem Silueſtro, à quo baptiſmate luſtratus fuit ſubijciendo, cœlorum æquè ac terrarũ arbiter Romanus Pontifex protinùs enituit. Vterque deinde, & Cæſar, & Pontifex vnanimi voto, pari pietate ad Arrij inſurgentes hæreſes propellendas, Concilium Niceæ in Bythinia indicunt. Ibi à trecentis decẽ & octo Patribus Concilio habito, detectæ caligines: ſimul præclaris inſtitutis, Eccleſiam in omne æuum firmant.*

A PRI-

A PRIMORDIO ECCLESIAE Hiſtoriarum

LIBER SECVNDVS.

SEPTEM fermè annos, dum Philippus Orbem imperando tenuit, tranquilla Eccleſiæ pax affulſit: nam vt proximè ante priori libro expoſui, diuinæ veritatis arcana, quæ humanum ad eam vſque diem priores Cæſares figmentum rati erant, tandem, obumbrata tamen, Philippus agnouerat. At non dùm, ſuetus more regio, & militari licentia viuere, ad fidei præſcriptum vitam inſtituere videbatur; aptè inde à Pontifice occaſione capta monitus, non modò reſipiſcere viſus, ſed imperare ſuetus, parère neſcius, parère tum primùm didicit. Scribit certè Euſebius antiquus author, Philippum feſtiuo Paſchatis die ad ſacra munia accedere properan-

Philippus Imper. paret Fabiano Pont. ex Euſeb. 6. hiſt. 25.

 tem,

tem; iuſſum à Pontifice à fidelium cætu ſecederet, non antè inter eos admitti obtinuiſſe, quàm mutata vitæ conſuetudine pænitentiæ ederet ſigna: exinde Cæſar Fabianum Pontificem parentis loco habere, & vt Chriſti vices in terris gerentem venerari. adeò liber ab aſſentatione animus, honorem dignitatemque plerumque fortibus addit viris. Nec facile dictu eſt, quanti momenti vel apud infenſiſſimos hoſtes, Principis religio, pietaſque fuerit: quos anteà trucidando, Dijs obſequium præſtare rebantur, modò in verecundiam adducti, veluti ſacroſanctos violare ducebant nefas.

Sub Decio Imper. octaua Eccleſiæ perſequutio.

Cæterùm tam tranquillum rerum ſtatum Philippo extincto, adeò turbidi ſubſequuti ſunt motus, vt nullus planè ex ijs, qui antea agitauere Eccleſiam furores, huic iure videatur comparandus: nam ſub Nerone, Domitiano, cæteriſque, palàm profitentes ad necem deſtinabantur, cæteris ſecura impunitas. At vbi primùm Decius, rei Chriſtianæ ob priuatam quoque in Philippum iram infenſus, Imperium eſt adeptus, vndique, quotquot erant conquirebantur.

Fabiani Pont. martyrium.

Primum facinus noui Principatus, Fabiani Pontificis cædes. ita Pontifex qui XIV. fermè

Digitized by Google

mè annos, proxim o ante Principi ſacroſanctus, vniuerſis fidelibus charus, Eccleſiam rexerat, eò iniquiùs, quò æquior in Deos interfector videri voluit, victima mactatur. Nec à domeſticis impietas, quæ inani in Deos pietate tegebatur, abſtinuit: Calocerus Auguſtæ cubiculo præpoſitus, inſignis habetur. Mox in Prouincijs datis edictis, idem facinus. In ea promiſcua cæde Alexander Hieroſolymitanus, & Babila Antiochenus Epiſcopi, conſtantia mortis illuſtres fuere. Non ſexus, non ætas miſerationem attulit. Cæſareæ in Paleſtina puella, cui Reparatæ nomen, capite obtruncatur. Nec defuit corpori in terris honos, cuius animo in cœlis quies: Florentiæ hodie ſummis honoribus colitur. Nec minùs præclara fides, virtus, in Agatha fuit. Illuſtri genere Catanæ in Sicilia orta, præclāram corporis formam, atque altam animi indolem, Quintianus Prætor admiratus, facilè incenditur, amorem aperit, reluctantem animum allicere, ſibique deuincire nequicquam aggreſſus, intelligit nihil æquè, quàm Chriſti cui ſe puella deuouerit, cultum, optatis obeſſe. Exinde publicam cauſam priuatæ cupidini obtendendo, acribus minis à propoſito-

Agatha Catanen. virgo.

poſito amouere contendit. Nullo metu, nullis terroribus, perenni Numini innixa mens flectitur: eo certamine aditum in cœlis ſibi patefieri, Virgo perſenſerat; ea erectâ ſpe tam conſtanter, fortiterque ſe geſſit, vt tormentis dilacerata, mammiſq. præciſa, ſpiritum vitamque potiùs deſerere, quàm fidem pudicitiamue exuere voluerit. Nullus locus à tanto furore tutus; vbiq. cum vitæ diſcrimine fides, vbiq. pænas eò acriùs minitari, quò æquiùs in deſtituto per eos Deorũ cultu inferri rebantur, cerneres. Nunquã aliàs tantus, & tam diu pauor Eccleſiam inuaſit, nulla niſi in latebris ſalus. Multi fortes, & rebus geſtis inſignes viri, furore perterriti in deſerta, atq. ab omni humano cultu diſſita loca ſeceſſere. Clari inter eos Gregorius Neoceſareę in Ponto Epiſcopus, qui ob crebra ſupra ſuetas naturæ vires edita prodigia, Thaumaturgi apud eas gentes barbaro vocabulo nomen obtinuit; in Africa Cyprianus Cartaginenſis Antiſtes fuere. Tutiores ſe inter ferarum immanitatem, quàm inter hominum cætum rebantur. Sed nemo Thebano adoleſcenti, cui Paulus nomen, illuſtrior; nam cæteri, poſtquam Decio extincto miteſcere videretur furor, cùm in patrios

Greg Thaumaturg. & Cyprianus, latebras ſub Decio quærunt.

Paulus p. Eremita.

Digitized by Google

trios redirent lares, Paulum ſolitudinis amor adeò tenuit, vt reliquam omnem ætatem in eremis ſpeluncis, ſyluiſque agere voluerit. Ibi veſtimento folijs palmarum contexto indutus, longè à mortalium cætu, non longè à cœleſtium conſortio degebat, nam cœlitum ſæpe fruebatur aſpectu, & alloquio; ſcribit Hieronymus celebris author, alitem è cœlo demiſſam, panem in dies ſingulis deferendo, propè fontem cibum quotidie ei miniſtraſſe. Diutiùs, ac tranquilliùs, eo ſimplici decurrentis aquæ potu, paniſque parcitate vitam, quàm cæteri inter regales menſas produxit: nam vltra centeſimum decimum tertium annum, ea vitæ conſuetudine deguit. Cùm exacta penè ætate ab Antonio, qui vitam in vaſta Aegypti ſolitudine ſimili vitæ cultu tranſegerat inuiſeretur, duplicata eſca, qua vterque veſceretur, eodem alite aptè præbetur. Nec eo cœleſtis conſortij diuinitùs accepto ſigno, diutiùs Paulus in terris fuit. Poſtera die, ſpiritum, animamque cœleſti præfulgentem luce, ſuperis ædibus magno inter cœlites plauſu recipi, Antonius perſpexit. Ingens deinde multitudo per vniuerſum Aegyptum, atque Thebaidem, Pauli ſequuta

Ex D. Hier. in ipſius vita.

Paulus p. Eremita inuiſitur in eremo ab Antonio.

Digitized by Google

quuta exemplum, patria, patrijſque domi-bus,& quæ ibi chariora ſunt poſthabitis,tāta animi contentione eremas ſpeluncas petiere, quanta hodie Principum aulæ frequentantur. At ſolitudine degentes procul à ſollicitudine erant,tàm propè cœleſtibus, quàm procul ab hominum cætu; non iræ non cupidini obnoxij. Contrà aliorum iter lubricum, animus duplex, dubia fortuna, ſenſim ſpes irrepit, quæ in deſperationem tandem erumpit. Anxij inquirunt, quæ deinde acquiſita magis anxios eos tenent. Thebanus iuuenis,eius tranquillitatis vitæ, inter nemora, opacaſque ſyluas, quò aſperiora, eò ameniora ſectatus, author fuit. Iure deinde Eremitarum magiſter, & dux habitus, iure ab omnibus colendus, æquè admirandus, ac imitandus euaſit.

Interim dùm perſequutio ſæuit, Eccleſia Duce,ac paſtore orbata manet.Ne ad Pontificem creandum conuenirent, formidine tenebantur. vltra anni ſpacium, vt Cyprianus eius temporis celebris ſcriptor tradit, in ea orbitate Eccleſia manſit. Peroportunè anno à Chriſti ortu 254. dum aduerſus tumultuantes Gothos bello dimicaturus Cæſar proficiſcitur,refecti fidelium ſunt animi,

Vacat Romana ſedes vltra anni ſpacium poſt Fabiani Pontif. mortem. ex Cypr. epiſt 31. & 16 & Bar. in ann. ad ann. 253.

Digitized by Google

mi. tùm demùm, clam (neque etenim aberat omnis metus) vnà conuenientes, Cornelium Romanum, & ſpectatæ virtutis, Ducem, atque paſtorem deligunt. Dum Cornelius prima ingreditur Pontificatus ſpacia, Decio Imperij, & vitæ finis acceſſit, hoſtium agmen incautiùs ſubeundo, fortiter dimicans cadit. Duos propè annos, belli, paciſque artibus clarus, Imperium tenuit; haud dubiè inter bonos Principes, niſi iniuriam Chriſtianæ religioni intuliſſet, numerandus.

Cornelius PP.

Decij Imper. mors.

Iamque quos anteà pauor, ac timor, publico arcuerat, palam profitentes incedere cerneres. Erant, qui vt libero vterentur commercio, ſub Decio non ſe fidei, ſed fidem temporum conditioni aptarant, palàm Idolis immolantes, occultè Chriſti cultum retinentes: nam etſi in pleriſque plurima plus quàm humana enitebant facinora, inerat tamen cuique humana imbecillitas, quæ potior in multis fuit. Hi modò tranquilliora tempora nacti, crimen deteſtando veniam orant. Recepitque eos poſt multa pænitentiæ ſigna, ad Eccleſiæ gremium, ad priſtinos honores, venia crimini elargita Pontifex. At quæ bono conſilio geſſeris, haud

Digitized by Google

Nouatiani ſchiſma, quod primum in Rom. Eccl. fuit

haud pari exitu plerumq. eueniunt, atrocis ſeditionis ex ea Pontificis indulgentia, occaſio capta. Nam Nouatianus vir factioſus, ſolers ingenio, prauè facundus, auidus potentiæ, honorum, diuitiarum, cæterùm vitia ſua callidè occultans, ſuas opes nonniſi alienis diminutis viribus, creſcere poſſe ratus, Pontificem criminandi occaſionem aucupans, apud ſingulos primùm, mox in magno fidelium cætu, queritur deſertam Chriſtianæ Reip. cauſam, priuatis cætibus, publicis neceſſitatibus conſuli, clam paucorum habito conuentu, nuper callidum hominem in Pontificiũ munus irrepſiſſe; congruentibus artibus, quibus irrepſerit, in eo ſe gerere, mortales vt ſibi addictos teneret, ementita criminum venia, pernicioſè fallere, offenſum Numen placare, peccatorum ſordes delere, pro commiſſo munere ſe poſſe iactat. Heu miſerum! eò ne audax, & temeraria humana mens peruenit, vt iuſto Numinis furori, iuſtæ iræ, ſuo nutu, ſuoque arbitrio modum, ac finem imponat? noxioſque ex infenſis amicos, ac charos pro arbitrio reddat. Ficta indulgentia æquè prolapſis, ac firmis viris, Cornelius perniciem ingerit, illos dum ementita venia decipit, hos dùm facilem

Digitized by Google

lem in noſtra manu reconciliationẽ conſtituit,in ſimile incitat crimen.Eccleſiæ quoq. decus ſãguine partũ,dum ignauiſſimos,vnà cum fortibus viris,ad ſacra admittit munia, penitùs tollit,ac deſtruit;talẽ ne ergo virum qui pro Põtifice ſe iactat,toleraturi ſumus?

Hæc aliaque inania Nouatianus temerè effundens, haud temerè loquutus, apud ſimplices viros viſus. Nouatus, qui nuper in Africa non abſimile, ſimili ex cauſa aduerſus Cyprianum Carthaginenſem Antiſtitem excitarat diſſidium,fortè tum Romæ morabatur: nec difficile fuit petulans ingenium factioſo viro iungi. Nouati ope, Nouatianus ingens ſeducit fidelium agmen. Nouum tum planè accidit, vt deteriorem Ducem, melior pars ſequeretur: nam qui perſequutionis incendio ſæuiente, ob conſtantem fidem, confeſſoris nomine decorabantur, dum propriam conditionem cum lapſis æquari cernunt, Nouatianum ſequuntur, vt Pontificem conſalutant. Eos, cùm ſibi Nouatianus, tactis ſacris iureiurando obſtrinxiſſet, literas in Prouincias tanquam adepto Pontificatu miſit. Ita vbi exquiſitiſſimę omnium temeritatis,eximiæ, quæ cæteras longè anteiret dignitatis, præmium

Confeſſoris nomine, qui fidẽ inter minas, martyres, qui inter pænas, licet non vſque ad extremum exitium, antiquitus decorabantur. ex Bar. ad annum Domini 253.n.11 Ex epiſt. Cypr. 42.& 52.

Digitized by Google

mium ſe conſequutum videt, eò acriùs Cornelium, quò iniquiùs in eius irrepſerat ſede, inſectabatur. Tùm primùm quos vna fides, vna ſpes, charitatis vinculo ſociarat, Nouatianus ambitionis æſtu diuiſit; tùm primùm duos pro Pontifice ſe iactantes Romana vrbs vidit. Inde coniecturari libet, Romanum Pontificatum à primæua illa ætate, vel inter hoſtiles furores, non contemnendis opibus præſtitiſſe: nam ſi nullæ in eo opes, nil erat, cur Nouatianus, vir auidus, ac factioſus, tanta contentione appeteret. Piorum eleemoſinis, matronarum largitate, decedentium bonis, ſacra, ſacrorumque antiſtites fouebantur. Quin Romanos Pontifices regio propè cultu enituiſſe, apud Ammianum Marcellinum Ethnicum authorem qui proximè ijs temporibus floruit, inuenio.

Rom. Pontif. à primæua ætate ſub ethnicis prĩcipibus haud contemnendis opibus. ex Ammiano Marcellino hiſt. lib. 27

Ad famam tam atrocis ſchiſmatis ſeditioniſque, incerta cui parti adhæreret, anceps erat per orbem Eccleſia. Præſules, Pontifices, Patres, vt de tanta re videretur, conueniunt, varijs per omnes terrarum partes Concilijs habitis: diù altercatum; magna tandem contentione, exploſa Nouatiani placita, tradit Euſebius. Longè à diuina clementia rebantur Concilij patres, ſi

Concilia aduerſus Nouatianos. ex Euſeb. 6. hiſt. 35.

humanis

humanis erroribus, criminibuſque omnis veniæ ſpes præcluderetur, periculoſum eſſe ſoli innocentiæ fidere; ignoſcendum lapſis, talibus pænitentia conuerſis, elargitam per Pontifices veniam, in cœlis quoque ratam haberi; nam in eam præcipuè rem, in eam curam cœlorum claues, Petro datas.

Auricalis peccatorum confeſſio num à primordio Eccleſiæ, emanarit.

Ex Sacrat. lib. 5 hiſtor. Eccl. cap. 19.

Ea res admonet, pauca hoc loco de peccatorum confeſſione, quæ ſemper pro piaculo, criminumque medela in Eccleſia fuit, variè tamen à nouatoribus interpretata, promere. Socrates in ea, quam conſcripſit hiſtoria tradit, tum primùm cùm Nouatiani irrepſit ſchiſma, per Cornelium Pontificem inductum morem, clàm remotis arbitris, ſacerdotibus occulta mentis fateri, cùm antea publica tantum crimina, in Eccleſiæ iudicium venirent; eaque potiſſimùm ex cauſa, Nouatianum aduerſus Cornelium inſurrexiſſe. Sub Theodoſio deinde Imperatore, à Nectario Conſtantinopolitano Epiſcopo, mox per cæteras orientis partes, eo abrogato vſu, ad antiqua reditum. Periculoſum, inquit, multiſque expoſitum inſidijs rebantur, occulta patefieri: nam ſæpè, quod vni, remotis arbitris clam aperiebatur, eiuſdem, ſeu dolo, ſeu deſidia, ac

Digitized by Google

ignauia, pluribus compertum vulgabatur. Inde Nectarium è Conſtantinopolitana Eccleſia, auricularem confeſſionem veluti in perniciem erumpentem, eliminaſſe, ſequutoſque exemplum cæteros Præſules. Ex eo Socratis teſtimonio, nouatores ad nouos ſuper errores proni, anſam noſtra tempeſtate arripuere, peccata fatendi morem, qui vſu hodie in Catholica Eccleſia frequens habetur, inſectandi; & è multis terrarum partibus, Anglia præcipuè, ac magna Germaniæ parte, eliminauere. Ita qui in Oriente primùm irrepſerat error, in Occidentem ſubdolo paucorum ingenio, migrare viſus.

Verùm Socratis, quem Nouatiani partes ſectatum conſtat, ſuſpecta fides. Magis Tertulliano, & Origeni, qui & antiquiores ſunt, credere ius eſt. Hi longè anteà, nullo præfinito initio, eam peccatorum confeſſionem, vſu frequentem fuiſſe, non obſcurè indicant. Nec omnino ſub Theodoſio Principe abrogatam, ex Gregorio Nyſſeno, qui ea tempeſtate floruit, in epiſtola, quam ad Latoium Mitilenenſem Epiſcopum ſcribit, non obſcurè deprehenditur. Et apud Ioannem Cryſoſtomum eloquentia, ac fide præclarum, qui Nectario in Conſtantinopolitana

Tertull. de baptiſ. c. 20. Orig. homil. in pſal. 38.

Ex Greg. Nyſſ. epiſt. quæ habetur apud Theod. Balſ. in addit. & Cryſ. hom. 61. ad popul. Antioch. homil. 33. in Matth. & lib. 3. de ſacerd.

tana

tana ſede ſucceſſit,non ne de Sacerdotibus, qui ſua tempeſtate peccata audirent, & condonarent, frequens mentio habetur? Eam verò non humano, ſed diuino iure, ad lapſos mortalium animos reparandos,emanaſſe, irrefragabilis teſtis eſt Ioannes. Is à Chriſto Ieſu poſt quàm rediuiuus è morte ſurrexit,datam Apoſtolis vim,poteſtatemq. & retinendi, & dimittendi peccata ſcribit. Inanis certè poteſtas,ni errata fatendo,clara notaque Iudici fierent. Id verò non perniciem, ſed medelam, ſalubremque opem ægris mentibus allaturum, non noſtri inſtituti, qui hiſtoriam conſcribimus,eſt confirmare, & adeò compertum videtur, vt confirmatione non egeat. At nihil tam rectum, tam ſanctum, ac propè diuinum, quod humano auſu violari nequeat. Inde haud mirum, ſi ſacramentum ſuapte natura frugiferum, ſuique inſtitutione cunctis ſalubre,humano plerunque facinore, in humanam perniciem erumpit.

Habitis in ea cauſa,vt paulò ante memoraui,Patrum cœtibus, Concilijſque,& ſi hæreſes, non ius Nouatianum fouere ſatis apparebat, adhuc tamen non dabatur iuri locus, adhuc ambitionis æſtus vigebat,adhuc

Digitized by Google

inter Cornelij, ac Nouatiani aſſeclas æſtuabat diſſidium. Fuere propterea, qui per Nuncios, legatoſque Romam miſſos concordiam meditarentur. Id Cyptianus magna per totam Africã authoritate, per Caldonium, & Fortunatum Epiſcopos nequicquam cùm pertentaſſet, librum de vnitate Eccleſiæ edit, quo cunctos ad concordiam hortando, multis edocet, vnum eſſe Chriſtianæ Reip. corpus, atque vnius animo regendum; vni Petro Eccleſiæ regimen diuinitus datum, cæteros Antiſtites, Præſuleſque in partem curarum adſcitos, eiuſdem iuſſa expectare debere; proinde enitendum, vt ſeditionis authoribus ſublatis, vnum Ducem, atque paſtorem ſibi proponant. Eum non alium, niſi Cornelium, qui non per ſeditiones, aut turbas, ſed vocatus, electuſque Petri obtinuerit ſedem, iure ſibi videri.

Cyprianus Carthag. Epiſc. Legatos Romam mittit ad ſedandum ſchiſma Nouatianorũ. ex epiſt. Cypr. 42. & 45. lib. etiam de vnit. Eccleſiæ edit.

Cùm multa Cyprianus in hanc ſententiam facunda oratione edidiſſet, dolo, ac fraude detecta, ingentem multitudinem à Nouatiano demouit, ac Cornelio addixit. mens enim, non voluntas, ſubdolo vnius viri ingenio, ad errorem prolapſa erat. Supplices ad eiuſdem pedes proiecti, veniam orant,

orant, vt parentem, Pontificemque venerantur. Extat apud Cyprianum certa verborum formula, qua in publico fidelium cætu, ſententiam animi ſui declarantes, in Eccleſiæ gremium admiſſi fuere. Quæ quoniam plurimum momenti, haud dubio obtinet, ad detegendas, quæ pernicioſè nuper noſtrorum patrum memoria, inſurrexere per varias Prouincias hæreſes, eæ præcipuè, quæ contra Eccleſiæ vnitatem, ac Romani Pontificis authoritatem, inclytum ac ac religione inſigne Angliæ regnū, miſerum in modum infecere, hoc loco referre non abs re fore duxi. Ita etenim antiquo, ac vetuſto teſtimonio, clarum, compertumque fiet, non iure Angliæ Reges, dum ſingulis Regibus, Principibuſque liberum, atque independens in ſuis cuique Regnis circa religionem ius tribuunt, Eccleſiam in tot capita, quot Principes, Regeſque ſint, diuidere. His planè verbis ſchiſma deteſtantes, Pontifici ſe addixere. Apud Cypr. in epiſt. 46. Contra ſchiſma Anglicanū.

Nos Cornelium Epiſcopum Catholicæ Eccleſiæ electum à Deo omnipotente, & Chriſto D.N. ſcimus; nos errorem noſtrum confitemur, nos impoſturam paſſi ſumus, perfidia, & loquacitate captioſa; nam etſi videbamur Certà verborū formula Nouatiani ſchiſma deteſtantium. ex D. Cypr. epiſt. 46.

Digitized by Google

quaſi quandam communicationem cum ſchiſmatico, & hæretico homine habuiſſe, ſyncera tamen mens noſtra, ſemper in Eccleſia fuit. nec enim ignoramus, vnum Deum eſſe, vnum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſſi ſumus, vnum Spriritum ſanctum, Vnum Epiſcopum in Catholica Eccleſia eſſe debere.

Eo celebri teſtimonio, vbique terrarum, anno à Chriſti ortu 254. enituit in Cornelio Pontificia maieſtas. Eò magis inde Nouatianus contemnendus, & obſcurus.

Anno ſalutis 255. ſæua contagionis lues, Aegyptum primò, mox per cæteras terrarum oras graſſata, terras propè exhauſit. Clarum Eccleſiæ lumen Origenes, cuius ope ſæpe, inſurgentes hæreſes propulſæ, tum extinguitur. Eo ſapientiæ culmine enituiſſe apud Euſebium inuenio, vt cùm è patria profugus, Hieroſolymam ſeceſſiſſet, vndique ad eum audiendum ex finitimis regionibus non viri modò, ſed & mulieres affatim confluerent: deceſſit LXIX. ætatis anno, cùm ſex mille libros, ſi Epiphanio credimus, ſingulari doctrina, ac eruditione edidiſſet. Id vero D. Hieronymus parciùs credendum cenſet. Seu hic, ſeu minor librorum numerus fuerit, parum ad ingenij præſtan-

Origenis mors & elucubrationes. ex Euſeb. 7. hiſt. 1.

Ex Epiphan. hæreſi 54. & D. Hieron. in Apolog. cont. Ruff.

præſtantiam: nam non ſcriptorum numero, ſed eorum, quæ ſcriptis continentur pondere, penſanda eſt virtus. Plurimæ certè, & præclarę hodie Origenis elucubrationes circumferuntur; nec defuere, vel ipſo authore ſuperſtite, qui celebri nomine propria inuenta inſignirent. tegebantque ſummi viri authoritate, inania figmenta: pleraque inde ſubdolo paucorum ingenio, Euangelicæ luci diſſona, ac abſurda, ſcriptis eius cùm vulgarentur, eum qui author habebatur, Demetrius Alexandrinus Epiſcopus, longè ab Eccleſiæ communione diris execrationibus propulſandum cenſuit. Origenes dolum, fraudemque detegere, varijs editis libris nixus, ægrè à calumnia ſe exemit; refert id D. Hieronymus in Apologia, quam ea de re aduerſus Ruffinum conſcripſit, adeò vt hodie quoque apud pleroſque ſuſpecta eius fides habeatur.

Vbique contagionis vi ſæuiente, conſulti Arioli, Aruſpiceſque (nam apud gentes nihil inauſpicatò aggredi mos erat) reſponſum, præſentibus malis reuocato auito Deorum cultu, eoque qui irrepſerat eliminato, leuamen. Gallus Cæſar, ac Voluſianus filius, Romanum tum regebant Imperium. Gallus, & Voluſianus Imper.

perium. Horum edictis, vbique Chriſtigens, veluti orbis incolumitati immolanda proponitur. Romanus Pontifex vrbe pellitur, Centumcellas exul amouetur; nec multo poſt, cùm locum, non mentem mutaſſe intelligerent, Romam aduocant; ibi capite truncatus, diuinæ veritatis fidem corroborauit. Duos propè annos Cornelius Eccleſiam rexit. Corpus in arenario Lucinæ conditum. Par iiſdem ex cauſis, Lucio, qui in Pontificatu ſucceſsit, octauum fermè poſt menſem exitus vitæ fuit. Terruit ea res cæteram gentem, haud tamen cohibuit fidem: quæ publicè profiteri non audebant, occultis cætibus, eò firmiùs, quò chariora, quæ maiori cum diſcrimine habentur retinebāt. Nec minùs anxiè abditis in locis, hoſtis eos inquirit: intimas ædium partes, ſubterranea antra, vbi ſacrificia peragi pane, vinoque mos erat, rimari cerneres; nec modo aſpectu, ſed odore etiam, veluti venatores canes latentes indagant: ſæpe quos loci oportunitas tegebat, promanans è vino odor in magna ſeu ſacrificantium, ſeu ſalutari cibo, potuque ſe reficientium multitudine detexit. Fuere tum, vt Euſebius ſcribit, qui vt indagantium inſidias eluderent, aquam pro vino

Cornelij PP. mors, & exiliū

Lucius octo menſes in pontificia fuit ſede ex Euſeb. lib. 7. hiſt. at Platina annos tres ei tribuit. Baron. annos duos.

Ex Euſeb. 7. hiſt. cap. 1.

vino libarent. Id verò non ad priſcum morem, longè à Chriſti inſtituto deuium, Cypriano authore, alijque doctrina claris viris, protinùs apparuit, protinùs intermiſſum.

Duorum Pontificum celebri victima, longè aliter ac rati erant, excitauere potiùs, quàm molliuere Numinis iras. Gallus, ac Voluſianus, contumaces, ac penè rebelles, militum animos experti, Imperium primò, mox ſpiritum, vitamque apud Interamnem contrucidati, amiſere.

Valerianus, & Gallienus filius Imperat. poſt breuem Aemiliani dominationem.

Anno à Chriſti ortu 257. Aemilianus ignobilis loco, in Mauritania ortus, bonus militia, & bello ſtrenuus, à Mæſiacis relegionibus Imperator conſalutatur, mox trium fermè menſium interiecto ſpacio, Valerianum Principem, Romana vrbs accepit.

Sacramenta collata ab hæreticis, num rata haberi debeant Concilia habita. ex Euſeb. hiſt. 7. & D. Cypr. epiſt. 75.

Eius Imperij primordio, prima Stephano Romæ orto, ibidemque egregijs virtutibus adulto, Pontificatus initia. Tùm verò nouum, ac planè inauditum irrepſit, vt à Catholica Eccleſia longè diſsiti, eodem ritu, Catholicæ fidei ſacramenta pertractarent. Protinùs id in Concilium diſceptationemque apud Patres, Præſuleſque venit; dubitatum num rata, firmaque habenda ea forent, numue per eos baptiſmate initiati,

Digitized by Google

tiati, rurſus baptiſmatis aqua perluſtrandi forent. Carthagine præcipuè, Cypriano Antiſtite Africæ patres aduocante, ingens patrum cætus; poſt varias diſceptationes in eam ſententiam, eodem qui aduocarat authore itum, vt veluti nulla, irrita, inania abijcerentur. Ea Patrum decreta Cyprianus ad Romanum Pontificẽ deferenda ratus, Stephanum nil cunctatus per literas certiorem reddit. Pontifex non miniſtrorum ſacramenta conferentium vim, ſed conditoris præcipuam, principemque virtutem ac poteſtatem penſandam ratus, longè à diuino inſtituto, atque Apoſtolorum traditione, facturum eum reſpondet, qui baptiſmum iterare auderet; ſemel baptiſmate iuxtà Eccleſiæ ritum, à quocumque ſiue hæreſi, ſiue ſchiſmate diuiſo initiatos, rurſus baptiſmate perluſtrare, nefas: per hæreſim nanque ſicuti ſemel accepta ſacramenta non tolluntur, ita nec conferendi poteſtas adimitur. Non hæc, non pleraque alia, quæ in hanc ſententiam afferebantur, non ſummi Pontificis sũma authoritas, Cyprianum à ſententia demouère. Rurſus frequentiori Epiſcoporum, Patrumque aduocato cætu, maluit deteriùs errare, quàm erraſ-

Multa in hanc ſententiam pro Rom. Pontif. D. Auguſt. perſcripſit in libro de baptiſ.

Cypr. ſchiſma aduerſus Stephanum Rom. Pont. ex epiſt. ipſius Cyur. 74. ad Pomp. vbi acriter Rom. Pont. mordet. Reſipiſcit tantem vt teſtatur D. Aug. epiſt. 48. ad Vinc. & de bapt. lib. 2.

Digitized by Google

erraſſe videri: ſemel placita, rata, firmaque haberi voluit. traxitque in eam pertinaciam, non ſolùm Africæ, ſed crebris ad Firmilianum Cæſarienſem Epiſcopum, cuius magna erat per Phrygiam authoritas datis literis, Phrygiæ quoque partes. Triennio in ea hæreſi perſtitere: nec interim remedium vllum, monitiones, preces, hortatus, quò reſipiſcerent, à Stephano Pontifice prætermiſſum. His artibus, benigna oratione, non acri diſceptatione, quæ plerunque acuit, irritatque aduerſariorum ingenia, obſtinata pertinacia tandem deuicta. Agnito errore, Cyprianum mox cæteros Patres Romani Pontificis decretis obedientes ſe geſſiſſe D. Auguſtinus alijque celebres tradidere authores. Ex D. Aug. lib. 2. de bapt. con. Donat. c. 4. Euſeb. hiſt. lib. 7. cap. 22.

Anno 259. cum iam quieuiſſent inteſtini Orientis, ac Africæ motus, hoſtili ferro fideles vexari cæpère. Valerianus Imperator acriter ad Eccleſiam deuaſtandam intentus erat. Vbique terrarum innocens Dijs victima mactatur; æquè interfectorum alacritas, ac interficientium ſæuitia admirabilis fuit: diuerſo animi motu vterque ad idem impellebatur facinus. Cæca hi errorum caligine, illi verò cœleſti, qua præ- Nona Eccleſ. perſequutio ſub Aurel. Imp. ſeu vt alijs placet octau.

Digitized by Google

præfulgebant luce, ad necem ferendam , inferendamue anhelant.

Stephani PP. martyrium.

Dum vbique hoſtile ſæuiret ferrum, ſummum Eccleſiæ Præſulem Stephanum, ſtrenuæ fortitudinis, quæ ſummum decet Principem, Ducemque, exemplum prodit: palam ſacrificium, quo ſub panis, vinique ſpecie Chriſtum immolari fides docet, peragere non veretur. Perfidi id haud tulere hoſtes, Valeriani præcipuè ſatellites: vno impetu irrumpunt, caput obtruncant. Corpus adhuc cruore madens, in Cæmeterio Calixti conditum. Tres fermè annos, totidem menſes Eccleſiæ regimen Stephanus tenuit. Multa eo temporis ſpacio præter ſuetas naturæ vires admiranda edidit opera: Lucillæ præcipuè Nemeſij Tribuni filiæ, erutos oculos reſtituta luce inſigni miraculo redidit.

Stephanus PP. lucem Lucillę reſtituit. ex vit. Pont. & actis eiuſdẽ, quæ refert Bar. ad ann. Domini 258.

Nec in turbidis rerum motibus, Dux, qui inter hoſtiles procellas Eccleſiam ſuſtineret, foueretque defuit. Is Sixtus Athenienſis fuit; anni vnius ſpacio, ſeu vt alij tradunt authores biennio, clementia, ac fortitudine cùm enituiſſet ſingulari, pari tandem cum Stephano gloria, exitum vitæ inuenit: dùm præclaris virtutibus, æquè Chriſtianæ prolis

Sixtus II. PP.

Digitized by Google

prolis parentem, ac Principem ſe oſtenderet, vinctus ad Martis Templum, vt ibi Idolis immolaret trahitur. Renuentem, ac recuſantem, ad ſupplicium ducunt. Eò properanti. Hiſpanus iuuenis Laurentius, ſeſe medius affert. Ob altam animi indolem apprimè Pontifici charus erat, præfeceratq. Pontifex Eccleſiæ bonis opibuſque moderatorem, & arbitrum. Lacrymis obortis animi ſenſum in hæc fermè verba effudit; Quò pergis, ſine filio Pater, ſine miniſtro Sacerdos? quem comitem ſocium, & alumnum, in omni vitæ conſuetudine, omni præclaro incepto adhibuiſti, in ſupremo certamine inexpectatò nunc deſeris? Ego verò, te Pater optime non deſeram, vita tibi coniunctiſſimum, nec mors ſeiunget, ſi hoc tamen emori eſt, ſpiritum à mortali concretione, cui in corpore obnoxius manet, liberum, vegetioremque ad patrias ſedes, tranſmittere. Experire Pater, num degenerem filium genueris, ac foueris, num fidum elegeris comitem. Sixtus iuuenem amplexus, leniretque dolorem hortatus, propinquum, nec abſimile parari ei certamen prænunciat; ad patrias proinde in cœlo ſedes ſe accingeret. Sexto idus Auguſti, anno à

Laurentij inſigne certamen.

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti ortu 261. hæc contigiſſe ſcriptores conueniunt. Nec irritum Sixti vaticinium fuit: nam eo extincto, cùm præſenſiſſet Laurentius, aurum, argentumque, ceteras Eccleſiæ opes proſcribenda; protinus auidam, execrandamque auri ſpem eludere meditatur; quicquid in Eccleſiæ theſauris congeſtum erat, in pios egentium erogat vſus. Quæſtores rati in Laurẽtij manibus, Eccleſiæ opes ſitas, protinus in ius trahunt; cùm nec precibus, nec minis, vt ea traderet, vel detegeret, obtinerent; tertium poſt diem iuuenem ferrea crate diſtentum, lento ſubiecto igni, vt ita productior cruciatus eſſet, torreri iubent. Nec minori conſtantia cùm torrida incendio ſentiret membra, perque ignitum volutaretur ferrum, infracti animi ſe gerebat iuuenis; ſegnior ignis, qui foris vrebat, quàm qui intus abdita Chriſti luce ardebat videbatur. Inter flammarum æſtus, hæc modo verba ad excruciantes milites eſt affatus. *Aſſatum eſt iam verſa, manduca, non hic Eccleſiæ perquirendi theſauri: Eccleſiæ aurum argentumque quod erat, manus pauperum, in cœleſtes tranſtulere ſedes.* Mox Laurentio quoque è tormentis ad cœlos abeunte, auaritia eluſa,

deuictaque ſæuitia fuit. Eo inſigni certamine non minùs modò vrbs Roma, Leuita Laurentio, quàm olim Ieroſolyma, Stephano Diacono præfulgere viſa.

In immenſum Chriſti proles excreuerat, eò vniuerſam interimere gentem, nec ſatis tutum, nec è Rep. fore cenſebant; primores Duces conquirebantur. Inclytum erat per vniuerſam Africam Cypriani nomen, artibus ad mortalium cætus regendos, eloquentia, doctrina, abdita quoque diuinæ veritatis luce, clarus habebatur. Antequam Carthaginenſem regeret Eccleſiam, è Senatorio ordine fuerat, quò antea Reipub. munijs intentior, eò Præſul factus, de Eccleſia magis ſollicitus. Idque in cauſa fuit, vt proniùs Galerius Maximus Proconſul eximijs virtutibus, præclaris muneribus perfunctum virum, eliminare moliretur: quantùm aliàs apertum crimen, tantùm tùm arcana virtus officiebat. Nec ille, cui mors, altioris vitæ initium, mortem detrectat; tota animi contentione ad extremum diſcrimen ſe accingit: dum verò minacem, & in mortem irrupturum expectaret gladium, lictori, veluti non in necem, ſed in vitæ medelam, frugiferum vibraturus eſſet ferrum

D. Cypr. martyrium ex Pontio eius Diacono & ex epiſt. 83. quam martyrij candidatus, idē Cypr. conſcrip. fit.

Digitized by Google

rum, xxv. aureos tradi iubet.

Valerianus Imper. à Sapore Perſarum Rege captus. ex Trebell. in Valeria. Eutrop. & alijs

Anno 262. Perſæ aduerſus Romanos rebellauere. Valerianus valido cum exercitu profectus, vbi in Meſopotamia ex propinquo hoſtem habuit, in pugnam inſtruit aciem; nec altera pars prælium detrectat. Ibi ſeu acie victus, ſeu antequàm ad manus res deueniret, ſuorũ proditus inſidijs, (nam vtrumque prodidere authores) in hoſtium manus deuenit. Captiuus à Sapore Rege in Perſidem ductus, dira, ac barbara ſeruitute habitus: Tum alia, tum illud quoque Eutropius alijque ſcriptores pertuliſſe ſcribunt indigna, inſilentem Regem quoties equum adſcenderet, curuatis ſubſtentaſſe humeris. Ita qui Eccleſiam immaniter oppreſſerat, à barbaro Rege barbarè depreſſus, vltore Numine fuit. Nondum fideles immanem metuentes ſeuitiam, Sixto qui anno ante martyrio clarus occubuerat, Ducem, ac Paſtorem ſubrogarant; anni vnius ſpacio hoſtilis impetus comitia diſtulerat. Tum demum Valeriani ſeruitute, libertas Eccleſiæ illuxit, habitiſque Comitijs, Dionyſius Pontifex denunciatur.

Galien. Imper. Valeriani filius Eccleſiæ propitius.

Eodem anno Galienus Imperium adeptus, inſigni pietate Principatum auſpicatur,

Digitized by Google

tur, pax, ſecura libertas per eum Eccleſiæ data. Octo fermè annos, orbem Imperando tenuit, totidem annos, tranquilla pax Eccleſiæ affulſit.

Anno à Chriſti ortu 263. ſubdola de Trinitatis arcano, Ptolemaide Pentapolis, Sabellio authore figmenta prodiere, quæ Paulus Samoſatenus in humanæ mentis perniciem, Antiochiæ aluit, auxitque per vniuerſam Syriam. Sabellius ineffabile trium perſonarum in vno Numine arcanum pro libito effingens, Patrem, Filium, Paracletum ſpiritum, diuerſa nomina, non diuerſas vulgat perſonas. Vnum quippe ſimplex, vbique diffuſum Numen, quia vniuerſam agitans rerum molem, cuncta quæ oriuntur, gignit, alit, regit, rerum omnium Patrem: mox mutato nomine, ex virginis vtero humana indutum forma prodiendo, Filium: rurſus humanæ illapſum menti, cœleſti eam perfundens lumine, Spiritum Paracletum, ſacris appellari eloquijs; qui aliter ſentiret, abſurdè, ſacrilegè multiplicare Numina, plures inuehere rerum dominos, plures Deos; quò temerè magis, eò firmiùs iactat; tegebaturque error, veritatis imagine. Sabellij hæreſes

Digitized by Google

Iunxit ſe temerario viro, inane Samoſateni ingenium; is Antiochiæ, vbi Præſul, ac Epiſcopus, haud diſſentanea, eò pernicioſiùs, quò maior ei, ex dignitate fides, diſſerebat; nam veritatis magiſter, ægrè erroris dux factus, credebatur. Additus etiam hæreſi, muliebris fauor. Odenatus Palmyrenorum in Syria Princeps, Gallieni, amœno, ac miti fretus ingenio in Orientis irrepſerat Imperium. Apud Odenati vxorem Zenobiam, non modica erat Pauli Samoſateni authoritas; hac Samoſateno adhærente, facilè cæteri in Principis ſenſa ruunt; anceps per Orientis Eccleſias, inde diſſidium.

Conc. Antioch. aduer. Sabell. ex Euſeb. 7. hiſt. 22.

Anno 266. Concilium ea de re Antiochiæ habitum: conuenere celebres Orientis Patres, clari inter eos, Gregorius Thaumaturgus Neoceſareę Præſul, Firmilianus Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus, Athenodorus Ponti Antiſtes, Helenus Tarſi, Nicomas Iconij, Hymeneus Hieroſolymitanæ vrbis Epiſcopi. Effuſis ad Deum precibus, ex ſacrarum literarum oraculis lucem rimantur. In eam ſententiam tandem itum; Filium à Patre, ab vtroque ſpiritum Paracletum, non inani nomine, re, ac perſona diuerſos,

Digitized by Google

uerſos, non diuerſæ diuinitatis cenſendos, ita ſacris edoceri eloquijs; tam abdita arcana, longè à mortalium captu ſeiuncta, non humana ratione metienda, tutiùs, ſanctiùſque ea credi, quàm inquiri. Dionyſius Sixto ſubrogatus, Petri tùm tenebat in vrbe Roma ſedem; vir erat ſacris literis, ac Theologiæ ſtudijs apprimè eruditus; de exorto fidei diſcrimine, cùm eum certiores Patres reddidiſſent, quæ Antiochiæ in hanc rem decreuerant, confirmanda cenſet, multa etiam & perdoctè, vt D. Athanaſius refert, in eandem ſententiam editis libris conſcribit.

Dionyſ: PP. lib. edit. adu. hæreſim Sabellij. ex D. Athan. in Synopſi.

Idem annus, Gregorio Neoceſarienſi Epiſcopo, ſupremus in terris fuit. Vir, ſignis, prodigijs, doctrina, adeò clarus, vt Thaumaturgi nomen apud eas gentes inde obtinuerit; ſiue etenim admiranda, quæ ſupra ſuetas naturæ vires edidit prodigia, ſiue præclaram doctinam, qua inſurgentes propulſauit hæreſes, ſiue inſignes res geſtas, quibus Eccleſiam fidemq. propagauit ſpectes, inſignis, & admirabilis. Nec abs re, D. Baſilius, alijque laudatiſſimi patres, ſummi viri præſtantiam, Moyſi, ac Apoſtolis comparando, ſummis extulere præco-

Greg, Thaum. miracula & precconia ex D. Baſil. de Spiritu ſancto cap. 29. & epiſt. 64.

nijs: decurrentium fluminum ſæpè nutu retinuit impetum, monteſque, veriore euentu, quàm olim de Orpheo vate antiquitas fabulata, longè migrare coegit. Neoceſarienſem vrbem, cui Præſul, ac finitimas regiones, ex Idolorum ad Chriſti cultum penè conuertit; ſeptendecim cùm ad Epiſcopatus euectus eſt munus, adinuenit ibi fideles, ſeptendecim moriens, ex tam ingenti multitudine in Idolorum cultu perſiſtentes reliquit, cæteros omnes, ſub ſalubri Crucis vexillo degentes inſpexit. His præclaris operibus, cœleſtium dono, vnde datus, inclytus redijt.

Samoſatenus aduerſus vnanime Patrum votum, nihil tùm aggredi auſus, vbi primùm ex Concilio in ſuas abiere ſedes, redijt petulanti viro, petulans ingenium. In vnius diuinæ naturæ tribus perſonis concluſum Numen, longè à mortalium ſenſu ſeiunctum, parùm, multa effingendo, ſe profeciſſe intelligens, in id quod humana carne indutum, mortalium oculis obuerſatum, mortalium ſalus fuit, noua ingerit. Non ab æterno Deum de Deo in cœlis progenitum; ex matre in terris initium omne, ortumque ei datum. Acre, & callidum nouatori

Aliæ Samoſateni hæreſes.

uatori

uatori inerat ingenium, deliniebatque inuenta, verborum floſculis, ijſque artibus, muliebri Zenobiæ ingenio charus, ijs, quæ fidei obſcuritate inuoluebantur, locum adimendo, fidem dictis inuenit, trahitque poſt ſe ingens fidelium agmen. Sed ambitioſè, immoderatè, eo populari ſtudio vſus: quoties per vrbem incederet, non pari cum cæteris eiuſdem ordinis Patribus, Præſulibuſque amictu cultuque; ſed ſplendido luxu, & regio penè ornatu, carmina quoque ſui laudes complexa, virgines, puerique tympanorum, ac citharæ pulſu in Templis effundebant; gaudebatque vacuus virtute animus, inani gloria.

Anno à Virginis partu 269. Gallieni Imperatoris morte, res Orientis mutationem accepere, proſperèq. id Romano Imperio, & Orientis Eccleſiæ ceſſit: nam Aurelianus poſt breuem Claudij, & Quintilli fratris dominatum, Imperij faſtigium adeptus, priſtinæ amplitudini reſtituere, deperditaſque Prouincias, Romanæ ditioni adijcere parat. Zenobia tum, Odenato viro extincto, pluſquam virili robore Orientis tenebat, regebatque Imperium. Indignum Cæſar ratus, Romanas vires, cunctis terra-

Aurelianus Imper. exercitum in Aſiam aduerſus Zenobiam ducit. ex Vopiſc. in Aurelian. & Trebellio de 30. Tyrannis in Zenobia,

rum gentibus metuendas, muliebri potentia diſtrahi, in Aſiam ingentibus copijs traijciens, bello aggreditur. Prælio inito, primo congreſſu apud Thymas, non longè ab Antiochia, ſuperat. Victoria potitus, triumphans vrbem ingreditur, duxitque ante currum Reginam inter hoſtilia ſpolia; humaniter deinde, vt Romanos decet animos, habita, Romæ reliquam ætatem, etſi non regio cultu, proximè tamen, maieſtati regiæ deguit.

Zenobiæ caſus, infregit Samoſateni potentiam. Orientis Patres, Præſuleſque haud diutiùs inſoleſcentem audaciam tolerantes, rurſus vnà Antiochiæ conueniunt. Ibi Melchior Antiochenus presbyter, cùm multa aduerſus Samoſateni inſanabile ingenium, luculenta oratione edidiſſet, cæteri adhæſere Patres. Vetant ampliùs, Pontificia gerat munia, ſede pellendum decernunt, alium fide, rebuſque geſtis ſpectatum virum, Domnum nomine, ſubrogant. Neque ei, qui diuinam interuertere fidem auſus erat, ad humana infringenda vota defuit animus. Samoſatenus turbas concitando, Domnum, Pontificium palatium ingredi, ac occupare volentem, magna vi depellit. Aureliani

Digitized by Google

reliani quoque Imperatòris, per nuncios implorat opem; orabat ne quid noui in eum ſtatui ſineret. Pium in Eccleſiam, ſibi atrox, ab Ethnico principe, reſponſum retulit; tradit Euſebius reſcripſiſſe Cæſarem, ea in re, Romanum Pontificem, ac cæteros Italiæ Epiſcopos conſulendos, eorum dictis, iuſſum Samoſatenum obedientem eſſe. Adeò Euangelica lex, æquitate præfulgere viſa eſt, vt vel fidei hoſtes fouerent; quò magis Ethnici Principis exemplo, Chriſtianos Regulos, ſæpe Eccleſiæ, Pontificumque authoritati obuerſantes, obiurgare licet. Vidit noſtra ætas pleroſque iactantiùs aduerſus eam, quam in matrem delegère, quàm aduerſus hoſtes exacuiſſe vires; matrem hoſtis loco habentes. haud mirum deinde, ſi ſocius Princeps, infenſus hoſtis eis fuit. Eccleſiæ detrahentibus, nunquam felix exitus; pij Principes, magis ei, vt matri parendo, quàm vt ancillæ legem imponendo, victorijs inclyti fuere; multaque in eam rem, exempla proferrem, ni longiùs ab incepto nos protraheret. Aureliani reſponſo, Samoſatenus perfractus, anno tandem CCLXXII. locum, dignitatemque ceſſit.

Aurel. Imp. licet Ethnicus reſcribit Samoſateno, Rom. Pont conſulendum. ex Euſeb. 7. hiſt. 24.

Digitized by Google

Dionyſij PP. mors, patria, inſtituta.

Eodem anno, Dionyſius Pontifex ſupremum clauſit in terris diem, poſt quàm vndecim, ſeu vt alij tradunt, annos ſex, Eccleſiæ regimen tenuiſſet. Dionyſij patriam, originemque ignorari Platina, & Baronius referunt; ego verò apud accuratos autores, Thurij quod eſt Calabriæ oppidum, vetus Græcorum colonia, ortum eſſe inuenio, ac monaſticam antequàm Pontifex crearetur, vitam coluiſſe. Vbi primùm ad Pontificatus apicem eſt euectus, ſingulis per Orbem Epiſcopis, fines, limiteſque conſtituendo, vetuit, ne quiſpiam extra præfinitam regionem, Diœceſim appellant, Pontificia exercere auderet munia. Satis ille paſtor felix, qui commiſſum ouile tuendo, fouendoque, oues ſuas aliena cura ſolutus, aptè alit, regitque. At humana mens, ad deteriora ſemper procliuis, auidiùs plerunque cum iniuria, alienis ſe immiſcet, quàm, quæ iure retinet, alit, & regit.

Ex Ciaconio in vitis Pontif.

Felix Rom. Pôt.

Sextum fermè poſt obitus diem, Felix Romanus, & ſpectatæ virtutis, Pontifex conſalutatur.

Manicheorum hæreſis, de qua Epiph. hær. 66. Cyr. catech. 6.

Felice Eccleſiam regente, aliæ rurſus in Oriente emerſere hæreſes. Erat in Perſide, vir factioſus, auidus potentiæ, Curbicus nomine,

mine: ſerua natum, puerili ætate, vir magnis opibus, cui Terebintus nomen, emerat. Breui ob præclaram, quam oſtendebat indolem, filij loco cæptus haberi, erudiuitq. magicis Perſarum artibus, quibus magna excoluntur ingenia. Inerat mira iuueni facundia, ita vt, Manes, quod Perſarum lingua, eloquentem denotat, vulgò appellaretur: ſed prauè ea facundia vſus: quæ ex Philoſophorum, Poetarumque placitis hauſerat, pleraque alia, quæ ingenioſè magis, quàm verè confinxerat, Euangelicæ veritatis imagine vulgando, veritati adimebat ſucum. Erroribus ſemel aditu patefacto, ſupra communem mortalium conditionem, videri voluit; vt propterea magis ad rem, ipſique conſonum, Græcorum acceptione ac vſu, Manes nomen; nam apud Græcos, inſaniam, Manes, denotat. Spiritum paracletum, quem Chriſtus ad cœlos rediens, proximè poſt ſe mittendum tradiderat, cœleſtium dono iam datum, in ſe effulgere iactat. Nec exquiſitæ omnium temeritatis, apud ſemel caligine imbutas mentes, deerat fides; duodecim non abſimilis furoris, paris temeritatis adiunxit ſibi viros: nec difficile fuit, inanem mentem, petulans

inge-

Digitized by Google

ingenium, temerario auſu imbuere. His dotibus inſtructos, in varias tarrarum partes delegat, ac Apoſtolos nominauit; Veneris permiſſa licentia, carniſque illecebris ſectatores allicit. Manes non ad vnum rerum omnium moderatorem, vt ſacris eloquijs edocemur, ſed Pythagoreos imitatus, ad duos contrarios inuicem pugnantes Principes, rectoreſque cuncta, quæ in Orbe, proſpera, vel aduerſa eueniunt, referebat; alias quoq. errorum caligines effudit, inuexitque prauos à naturæ officio abſonos mores, vt non abs re D. Leo Papa ſcriptum reliquerit, iniquitatum, errorumque omnium arcem in Manetis inſania conſtitutam videri. Par erat, vt aduerſus gliſcentem errorem, celebres Eccleſiæ patres, in Oriente præcipuè, enixis decertarent viribus; non tempori, non muneri, Athanaſius Alexandrinus, Gregorius Laudicenus, Euſebius Cæſarienſis, Euſebius Emiſenus Epiſcopi, defuere. Nec tamen eliminauere, quæ ſolo temporis decurſu conſenuerunt figmenta. Sola Euangelij lux, ſemper ſtabilis, nunquam ſeneſcit; cætera humanitùs conquiſita, certis annorum periodis finiuntur.

D. Leo Papa ſer. 5. de ieiun.

Hæc in Oriente, errore gliſcente, dum gere-

gererentur, ſtrenua in Occidente fidei certamina. Aurelianus Cæſar palam hoſtis factus, nec ſine vitæ diſcrimine fides. In eo turbido motu, ſummus Eccleſiæ rector Felix, anno à Chriſti ortu 275. fortiter mortem ſubeundo, cæteris conſtantiam auxit. Biennio Eccleſiæ regimen tenuit. Quintum fermè poſt diem, Eutychianus Lunenſis in Hetruria natus, Eccleſiæ tutelam, curamque ſuſcipit. Prima Eutychiano Pontificatus ſpacia, ſuprema Aureliano in Imperio fuere. Aduerſus Perſas, bello dimicaturus, dum per Traciam iter ageret, pernicioſiorem quem domi aluerat, eo quem foris petebat, hoſtem inuenit; eius qui à ſecretis in epiſtolis conſcribendis famulus erat, facinore interemptus cadit. Seruus infidus, dum aſperiora ei Dominus minitaretur, minas ipſe in Dominum retorquere agitat animo; Principis conſilium, quo vltionem in Tribunos meditabatur, aperit: nec hi cunctati, imminens exitium, alieno malo anteuertère; ita necem pro minis, eò iniquiùs, quò minùs facinus aggredi per ſe non auſus, aliena manu rependit.

Felicis Papæ martyrium.

Euthych. PP.

Quatuor, qui ſequuntur Romani Principes,

Tacitus, Florianus, Probus, Carus Imper.

Digitized by Google

pes, Tacitus, Florianus, Probus, Carus, tranquillam pacem Eccleſiæ conceſsère. Vopiſcus, alijque autores, qui domi, foriſque ab eis geſta, literis demandarunt, belli, paciſque artibus claros fuiſſe perhibent. Sed nemo Probo illuſtrior: nam propulſis, deuictiſque Tyrannis, qui Romanum inuaſerant, ac diuiſerant Imperium, prouincias Romanæ ditioni reſtituit, & Orbem pacatum reddidit. Sex fermè annos in Imperio fuit, ſeu potiùs Imperio ſuũ reddidit decus. Tacitus, Florianus, & Carus, biennium non expleuère: ille militari tumultu, hic aduerſus Perſas fortiter dimicans, ferro interempti. Militari clamore, aliena nece, Imperium tum in corruptis Reip. moribus comparabatur; ijſdem ſæpè artibus, adimebatur.

Carus Imper. licet Ethnicus Teſſalon. Eccl. à Tributo immunem facit. ex leg. 8. Cod. de ſacr. Eccleſ.

Poſt Carum, Numerianus filius, à paterna clementia, qua non modò fidelibus pax data, ſed Teſſalonicenſis Eccleſia, à tributo immunis facta, longè degener, diutina pace florentes Eccleſiæ res, deuaſtare molitur. Ingentem ſub eo fidelium ſtragem, vel ex eo colligere licet, quod trecentis quadraginta duobus illuſtribus viris, qui pro fide deceſſerant, Eutychianus Pontifex,

Digitized by Google

tifex, præſens, vt Romana martyrologia teſtantur, celebrauit funus, peculiari ornatu, dalmatica, aut purpureo colobio, martyrum corpora condi inſtituit; poſtremò ipſe quoque pro fide dimicans, Pontificatus anno octauo, menſe ſexto, martyrio clarus ad ſuperos conuolat. Caium natione Dalmatam ſucceſſorem habuit. Plurima eorum, quæ tradimus obuia forſan ſimilitudine, ſatietatem legentium animis allatura haud inſcius ſum: ſed nemo hiſtorias noſtras, cum ijs, qui veteres Græcorum, ac Romanorum res ſcripſere, conferat; armatas illi acies, præliorum varietates, ſitus gentium, vrbium expugnationes, fuſos, captoſque reges, inſignes triumphos, memorant. Hæc retinent, ac reintegrant legentium animos. Nobis aduerſus inermem gentem, truces Principum iras referentibus, dum pares ſemper exitus cauſas coniungimus, in arcto eſt labor. Hæc quoque nec quo conſilio, nec quo modo, nec quo anno acta, geſtaque fuerint, ieiunè ex antiquis rerum geſtarum monumentis, ad nos deuenere. At apud Romanos, res pace, belloque geſtas, ſingulis annis, Pontif. Max. literis demandantes,

Eutych. PP. obitum ſub Aureliano contigiſſe, Platina ſcribit, rectiùs Card. Bar. ſub Numer. Imper.

Caius PP.

dantes, materiam decoris præbuère ingenijs, vt in hiſtoriam, mira eloquentiæ laude conferrent. Haud inſcius ſum, Clementem, qui primus poſt Petrum Eccleſiam rexit, ſingulorum annorum acta, geſtaque literarum monumentis tradi mandaſſe: ſeptem, vt id præſtarent delegit viros; idem Fabianus, alijque Pontifices voluere. At id, ſæpè hoſtili furore dum latebras fideles quærunt, intermiſſum; pleraque etiam, quæ circumferebantur, ne ad poſteros deuenirent, Diocletianus Imperator, vt in tempore memorabo, comburi iuſſit: inde maiori labore vetera conquirimus, minori laude conſcribimus. Cæterùm vt minùs præbitura voluptatis, ita magis profutura; ægras nanq. ad diuina eleuant mortalium mentes, ſpem, fidemque confirmant; quiq. aduerſis confli&tantur, fortiùs tot editis exemplis, tolerabunt; & licet inglorius noſter labor, non modica tamen, vetera illa memorando, Eccleſiæ gloria.

Decima Eccleſię perſequutio eaque atrociſſima ſub Diocl.

Sequitur atrox, & ſæuum in rem Chriſtianam Diocletiani Imperium, cæteris omnibus, qui vnquam Eccleſiam vexauère atrociores ſub eo motus; cæterùm numquàm aliàs tam ingens comitata eſt Eccle-

ſiam

Digitized by Google

ſiam gloria; nulla humana ope,nulla vi deuinci poſſe apparuit; nunquam aliàs fides, conſtantia, illuſtrium virorum magis enituit; illuxitque tandem poſt tot hoſtiles furores, non modò ſerena Eccleſiæ dies, ſed Romana vrbs, Italiæ pars, eiuſdem ceſſit Imperio: æquum eſſe cenſuère,vt qui cœlorum claues obtinuiſſet,terrarum quoque regimen teneret. Ducenteſimus octuageſimus quartus à Chriſti ortu agebatur annus, dum Diocletianus prima Imperij ingreditur ſpacia, in Dioclea vnde & nomen obtinuit Dalmatiæ oppido, libertinis parentibus ortus,ignobilis loco,militari gloria clarus, auxitque eam, Imperium adeptus. Parthos, ac Perſas, aliasque tumultuantes nationes,ſub ditione Romana redegit. Bellorum diſtentus curis, nihilo ſegniùs,Eccleſiam deuaſtare molitur,eò iniquior, fideles inſectando, quò æquiorem in Deos impietate facinoris ſe arbitrabatur,fuit. Aqua,& igni interdici iubet, paſſim per vrbis vias Idolorum ſimulacra, quibus niſi immolarent, vetat quempiam cum eis emendo, vendendo, aliaue permutatione contrahere. Inde extrema rerum omnium fidelibus omnibus inopia. Tum verò afflictis rebus,

vnicum

Digitized by Google

.. Sebaſtianus i. leles tuetur fouetque.

vnicum præſidiũ Sebaſtianus Prætoriarum cohortiũ Dux fuit. Illuſtri is genere Mediolani ex patre Narbonẽſi ortus, diuitijs præpollens, re familiari, vitæ omni præſidio, ipſoq. vitæ vſu deſtitutos, domeſticis copijs, clam, occultèq. fouet; ſequuti exemplum, Chromatius vrbis Præfectus, eiuſque filius Tiburtius, præſtitere, vt nulla in rerum omnium inopia, egeſtas foret. Nunquam præclarum facinus occultum manſit, nec in tam effuſa multitudine, effuſa liberalitas, latere diù poterat. Altè verò in Diocletiani pectus deſcendit: quanto antea in eum amore, tanta tum exarſit ira; Prætoriani milites, vbi perſenſere mutatum Principis animum, inſigni facinore Cæſarem adulati, vniuerſi in proprium Ducem, veluti in hoſtem tela conijciunt: nullo vano propè intercidente telo, cuncta corpori infixa inhæſere. Interfectum rati, Hirenæ mulieri, vt ſepulturæ demandaret, corpus conceſſerunt. Dum odoribus, ac vnguentis deliniret, non exanime, ſed adhuc ſpirans perſenſit; ergo abſterſo cruore, vulnera medetur. Vbi primùm ad firmam valetudinem, Sebaſtianus redijt, nil deterritus tam recenti propè incuſſa morte, Cæſarem adit,

multis

Digitized by Google

multis edocet, Eccleſiam, in quam bellum deuouerat, propitium habere Numen; quò magis oppugnata, eò magis fore, vt propagata augeſcat; non ferro, non igni, non gladio, nulla humana vi, eos qui fide, ac ſpe degunt, fidem, ſpemque abiecturos. Dein nudato pectore, recenti madentes ſanguine cicatrices oſtentans, hæc, quæ cernis, inquit, pectori meo nuper infixa vulnera, vana me non loqui, inſigne ſint tibi documentum; atrociora etiam, pro Eccleſiæ tutela perpeti, rurſus corpus telorum iaculis offerre non vereor. non vnus ego ſolus, hos animos gero, longus poſt me ſequitur ordo, idem petentium decus: breui cernes incaſſum te niti, cernes vrbem ſub ſalubri crucis vexillo, tranquillè, pacatèq. degentem: ſub eodem vexillo, qui tibi proximè in Imperij faſtigio ſuccedent, ſpem, fidemque collocabunt, Templa, araſque erigent; ibidemque ſupplices proiecti, noſtram implorabunt è cœlis opem; tandem, in alias tranſmigrantes ſedes, Romanam vrbem, Eccleſiæ ſubijcient Imperio: Romanus Pontifex cœlorum, terrarumque arbiter, & moderator erit.

Nihil Sebaſtiani oratio, à propoſito Dio-

cletianum demouit: verebatur, ne Chriſto chara, ſibi inuiſa gens, quæ in immenſum excreuerat, & diuerſo à cæteris cultu degebat, cætum clandeſtinæ coniurationis haberet; inde formidinem anteuertens, eliminare parat. Primus omnium, Sebaſtianus, qui coniurationis dux habebatur, fuſtibus percuſſus interimitur. Inſignis, ſeu viuens elargitis bonis, ſeu moriens effuſo ſanguine, Eccleſiæ defenſor extitit; eodemque titulo à Caio Pontifice, viuens dùm adhuc in terris ſuperſtes eſſet, decoratus. Corpus in ſubterraneis antris, fidelium lacrymis conditum. Sebaſtiano extincto, Tiburtium ab incepto reuocare contendunt. Foculo incenſo ibidem iniectum cremandum fore, ni ad auitam religionem rediret, minitabantur. Ille crucis ſigno ſe muniens, pedibus intectis per incenſas prunas incedit; nullum inde damnum perpeſſum, moram de induſtria, veluti per amœna, ac voluptaria loca trahere, cùm perſentiſſent, arcanæ virtutis vim, attoniti magicis adſcribunt artibus; ex igne extrahunt, adhibentque vim ferri: tertio ab vrbe lapide, via Lauicana, ſecuri percutiunt.

D. Sebaſt. tit. Eccleſ. defenſoris, viuens à Caio Pontif. decoratus.

Tiburtij vrbis Præfecti filij inſigne martyrium.

Suſannæ certamen ex actis eiuſdem Suſan. apud Sur. 11. Auguſt. & martyr. Rom. ad eam diem.

Idem dies, pari exitu, paris gloriæ Suſannæ

Digitized by Google

ſannæ initium fuit. Hæc Principi ſanguine propinqua, & Caij Pontificis ex Gabrino fratre nepos, oblatas à Maximiano Collega Imperij nuptias renuit. Nec alia cauſa, cur communem cum Principe ſortem, Principis ſolium, quod tanta vi, mortales expetunt, aſpernaretur, coniecturabatur, quàm Fides, quæ iactura rerum omnium, inuſitato, ac planè inaudito more, præſtantioris lucri firmam ſpem ingerit. Mox idem puella patefaciente, inſignis pietas, arcana virtus, pro piaculo, compertoque crimine fuit; gladio interimitur. Cùm per ignota, notaque capita pietatis imagine paſſim impius gliſceret furor, haud mirum ſi deinde in Caium Pontificem, qui caput, & dux habebatur, ſæuitum fuit; in cæmeterio Calixti, via Appia corpus conditum; poſtquam XII. ferè annos Eccleſiæ, inclytis virtutibus præfuiſſet. Tum alia appoſitè ad Eccleſiæ decorem, ordinemque tum præcipuè Caij illud inſtitutum fuit, nefas ad Epiſcopatus apicem aſſumi eum, qui anteà per inferiores Eccleſiæ gradus, ordineſque exercitus, clarum ſui ſpecimen non dediſſet. Sæpe mortales, quò altiùs elati, eò proniùs ad deteriora prolabuntur, comper-

Caij Pontif. mors, & inſtituta.

taque, exploratáque proinde virtus, in arduo collocanda, ſenſim præterea cæteros regendi ars, non impetu aduenit. Caio
Marcellinus Pontifex. extincto, Marcellinus Romæ ortus, ibidemq. claris Eccleſiæ muneribus diù perfunctus, Pontifex ſubrogatur.

Ad vrbana deinde opera, Diocletianus, & Maximianus Herculeus Cæſſ. animum conuertunt; Thermas ingenti mole, magnifico ſumptu extruunt; ſudor ibi ad valetudinem firmandam excitabatur, excutebaturque. Mox otio, ac libidine allicientibus, voluptatis locus; tympanorum pulſu decantatis carminibus, frigentibus, calentibuſque odoris aquis, viri fœminis intermixti, corpora abluebant, ac blandiente laſciuia frequentabatur inertia. Ad eas exędificandas Maximianus Chriſtianorum militum, contra fas militaris diſciplinæ, opere eſt vſus. Septem fermè annos, alij humeris rudera, ac cæmenta portantes, alij coquendis, collocandiſque lateribus detinentur, ſimili ſeruitute, qua olim Iſrael à Pharaone in Aegypto, afficiebantur: ſed longè diſpar exitus: nam hi Tyrannidem tandem elapſi, ad patrias, auitaſque lacte, ac melle fluentes rediêre ſedes: illis verò diutini

Digitized by Google

diutini laboris, ingentium moleſtiarum, ferro illata nex præmium fuit, at quò acerbior in terris finis, eò tranquilliori vitæ in cœlis initium. Verebantur ij, quibus nulla fides, ne Cæſari infida gens foret, laboribuſque alleuiata, cætum clandeſtinæ coniurationis haberent. Decem fermè virorum millia erant, ſi ijs, quæ Actis Marcelli Papæ ſcribuntur, fides danda; ſeu hic, ſeu minor, ingens certè fuit numerus. Triſte, ac funebre ſpectaculum; vbi ad culmen peruenit opus, extra portam tergeminam, vna cum Zenone Tribuno, ac Duce educti, eodem in loco vbi Paulus Apoſtolus martyrium ſubierat, interimũtur. Extant hodie cladis relliquię, oſſa, & cineres, ex quorum ingenti ſtrue coniecturari libet, non eadem die tantam perpetratam cædem, interualla tantum facinus poſcebat.

Nec modò veris nouas exquirendo pænas, ſed inanibus quoque ludibrijs fides conflictabatur. Erat Geneſius hiſtrionum arte inſignis. is ratus Chriſti gentem, quãtùm re Cæſari inuiſam, tantùm ſi per iocum referretur, oblectationi fore, Chriſtianum in ſcœnam prodiens ſe fingit, deluditque mimorum more, habitu, voce, geſtu, aſpe-

Geneſis hiſtrionis mira conuerſio, & martyrium. ex Rõ. martyrol. ad diem 25. Aug.

ctu, arcana fidei, arcanos mores. At diuina miſerante clementia, ſalubri dolo, deluſor deluſus fuit; illuxitque illudenti, per iocum veritas. Dum baptiſma effingendo, luſtraretur, mirum: aqua, corpus iuxtà mentemque tangit. protinus religione tactus hiſtrio, quæ antea, habitu tantùm, voce, ac geſtu; mente tùm quoque exprimere, poſtremò ex mimo, martyr, veritate fabulæ fuit.

Semel concitus Diocletiani furor, ſanguine gliſcit, nec vrbis ſpacijs ſe continet, omnes prouincias, omnes terrarum occupat oras; cæde, ſanguine, vbique fides oppugnatur; ſanguine, cæde, vbique propagabatur. In Aegea Ciliciæ, Coſmæ, & Damiano fratribus medendi arte claris, dum languentibus corpore, æquè, ac ægris animo, ſalubrem afferunt opem, fides, quæ abdita operabatur vi, crimini datur; barbaro ſupplicio, ligatis manibus, pedibuſque in mare proijciuntur. Cum incolumes inde emerſiſſent, eò magis magicas artes ſuperſtitioni iunctas aucta opinio; in ignem, Lyſias Præfectus conijci iubet; eadem qua ex aquarum impetu vi, ex flammarum modò æſtu vegetiores redeunt; mare, ignis, veluti

Coſmæ, & Damiani martyr.

æquus

æquus iudex, à ſanctis viris nullo crimini obnoxijs, ſe continuerat; at humani Iudicis mens, inhumanè virtutem in crimen detorquens, haud ſæuioribus ſe temperat: iniqua percuſſoris manu nex, eodem Præfecto mandante, infertur. Eo illuſtri certamine, Diui fratres elementorum clementiam, humanam duritiem experti, Cœlorum tranquillitatem, Cœleſtium, perenni amore conſortium conſequuntur. At in Gallijs Thebæi milites pari cum duce certamine enituere. Gallię Amādio, & Aeliano auctoribus tumultuauerant; eos vt compeſceret, Maximianus Herculeus vrbe profectus, vbi ab Rhodanum amnem peruenit, in pugnam inſtruit aciem; primùm omnium ſacrificijs propitios Deos reddere parat. Cùm pariter milites Dijs litarent, Thebęorum legio induci ad id nunquam potuit. Igitur Mauritius Dux ferro interimitur, tum deinde decimus quiſque ſorte lectus ſecuri percutitur. Tradidere id non modò noſtri auctores, ſed & Eutropius ethnicus Scriptor. Alij quoque, in Gallijs martyrio clari fuere, Victorinus Pictauienſis Epiſcopus, Sueſſione verò Criſpinus, & Criſpinianus.

Thebæi milites cum Mauritio Duce. ex Martyrol. Ro. x. calen. Oct.

Ex Etrop. lib. 9. hiſtor.

Digitized by Google

Martyres Hiſpanos ſub Diocletiano cecinit Prudentius ſuis hymnis.

Nullibi, quàm in Hiſpanijs acerbiores toleratæ pœnæ. crebris cædibus actum ibi de Christiana re: penitus eliminata, quæ mox vegetius, viridiuſq. germen dedit, videbatur, vt propterea Dacianus Prouinciæ Præfectus ex impietate facinoris, gloriam quærens, Cæſares adulatus, Cluniæ columnam in rei monumentum, ea inſcriptione erigi voluerit.

Diocletianus Iouius, Maximianus Herculeus
Cæſſ. Auguſti.
Amplificato per Orientem, & Occidentem Imper. Rom. & nomine, Chriſtianorum deleto, qui Remp. euertebant.

Cæcutiebat in aprico humana mens; vbi ſalus, ibi perniciem rebantur. Alijs quoque ſpecioſè verbis, re inanibus, ac ſubdolis titulis in crimine gloriam fouebant.

Diocletiano Cæſ. Auguſt.
Galerio in Oriente adoptato, ſuperſtitione Chriſti vbique deleta; Cultu Deorum propagato.

Valen-

Digitized by Google

Valētiæ inter eas hoſtiles procellas, Vincentij Cæſarauguſtani iuuenis, fidei vis, quæ timorem propellit enituit. acri erat ſpiritu, & Diuino eloquio facundus: dum hoſtile ſæuiret ferrum, palam profitendo incedit. non minis, non terroribus retardatur arcana vi animi robur: potentior in eo, abditæ vitæ ſpes, quàm apertæ mortis, metus fuit; adeò vt ſupra humanam imbecillitatem, equuleo tortus, dein ignita crate diſtentus, vitam potiùs, quàm fidem exuerit. Eo illuſtri certamine, æquè tùm Valentia Leuita Vincentio, ac olim Roma Laurentio Diacono decorata fuit; par mortis genus, par fortitudo, par gloria.

D. Vincentij Diaconi Valētiæ, inſigne martyrium. ex Actis, quæ refert Surius 22. Ian. & Metafr.

Non minorem conſtantiam in mulieribus, ac in viris, nam eadem Fides abdita vi in vtroque ſexu operabatur, cerneres. Agnes, & Lucia illuſtres habentur; vtraq. flore ætatis tanta animi contentione, quāta cæteræ pares conditionis puellæ ad eas anhelant, nuptias aſpernata, nouitate rei Chriſti cultum detexit. Id vero in crimen inexpiabile ſine victima interpretabatur, vtraque victima fuit. Agnes Romana virgo claris orta parentibus, in ardentem rogum injicitur. tùm verò in duas diuidi partes

D. Agnet. virg. certamen, de qua latè D. Ambroſ. de virg. & D. Hieron. epiſt. 8. ad Demetr.

tes flammam, mediamq. inter eas illæſam puellam cerneres. Cæterùm cui res ſenſu expertes damnum inferre verebantur, iniqua percuſſoris manus gladio mortem intulit. Via Numentana in proprio prædio corpus conditum: nec multos poſt annos datus ibi à Conſtantia Conſtantini Auguſti filia magnifico Tẽplo honos. Aegro corpore, ægra mente incurabili vlcere Conſtantia ad virginis tumulum acceſſerat: ibi dum multis cum lacrymis preces effunderet, firma protinus valetudine obtenta, lacrymas in lætitiam Virgo vertit, rependitq. inſigne beneficium Auguſta eo cultu, eo magnifico, quo potuit honore. Non abſimilis vitæ exitus Syracuſis Luciæ fuit: in feruentis olei dolium immiſſa, mox in ignẽ coniecta, purior, & vegetior euadit. at barbarus percuſſor gladio guttur transfigit. Corpus quod viuens inſigni coruſcarat prodigio, exanime quoque miraculis præclarum fuit; inde Conſtantinopolim, dein Venetias tranſlatum, ſummis honoribus, celebri cultu colitur.

Luciæ martyrium. ex Martyrol. ad diem 13. Decemb.

Dum hoſtile vbique inſtruitur, exerceturq. ferrum, non defuère qui ingenij quoque vires aduerſus abdita Fidei arcana, acue-

acuerent. Porphyrius is fuit, philoſophia inſignis, eiuſq. oſtentatione in impietate erroris, ſapientiæ, ac eloquentiæ gloriam quærens, plures in eam ſententiam libros edidit, quos Lactantius è noſtris pari facundia, æquiori iure refellit.

Porphyri' philoſophus impugnat fidei arcana, ſed calũnias Lactãtius refellit.

Aucta & in fideles Cæſaris ira, ob Manichæorum qui irrepſerant, vigebantque mores. Hi ſub eodem Chriſti vexillo cum eis ſe degere profitentes, longè Fide diſpares, à naturæ officio abſonos inuehebant mores. Par crimen in eis, qui pari enoteſcebant vexillo, Cæſar ratus, haud diſcriminatæ pœnæ; non modò in caput, ſed in monumenta ingenij, ſanctionibus editis, quæ Iuſtinianeo Codice referuntur, quantùm in eos æquè, tantùm in hos iniquè inuehitur.

Occaſione Manichæorum ſequitur quoque in fideles.

Eliminatis fidelibus, Fidei quoque, ac religionis veſtigia, monumentaq. delere Diocletianus parat; nam non minùs in homines, quàm in lapides, reſq. inanimes, is qui humani ſẽſus expers erat, immitis fuit. ſacella & arę per omnes terrarum oras proſtratæ ſolo æquantur, literarum ad religionem ſpectantia monumenta vbiq. conquiri, flammiſq. tradi, edicto monet. Non potuit

Diocletiani edicto Templa diruuntur, ſacrę Literę igni dantur. Ex Euſeb. 3. hiſt. 3.

tuit tamen pręſenti potentia, futuri æui memoriam delere; nam tum ea, tum anteacta martyrum certamina, accepit poſteritas. Erat Nicomediæ decorum Templum; natali Chriſti Regis die, celebri frequentia dùm fideles eò adirent, Maximianus Imperij conſors æquè ſuperſtitione, ac ſanguine ebrius ignem inijcit. Fuitq. eodem in loco cremata victima, & ara.

Marcellini pp. lapſus, & martyriũ. ex Actis quę referuntur tomo 1. Conc.

Vltimus qui pro Fidei confeſſione ſpiritum in eo hoſtili furore effudit, Marcellinus Pontifex fuit. Aequum videbatur, vt Eccleſiæ Princeps vel anteiret, vel martyrum agmen concluderet. In antiquis literarum monumentis inuenio, Marcellinum biennio ante, quàm occumberet, ſeu minis, ſeu precibus Diocletiani conceſſiſſe, vt in Templo Veſtæ idolis immolaret; facinus deinde animo voluentem, multo cum dolore, ac lacrymis, Sinueſſæ, quæ vrbs eſt in Campania, frequenti Patrũ habito conſeſſu aperuiſſe crimen, ſimul Pontificatu indignũ ſe clamitando, vt eo munere, quo oneratus magis quàm honoratus eſſet, exoluerent deprecatum, Patres nullam in Eccleſiæ Principem poteſtatem ſe habere ratos, in hæc fermè verba iudicium in Iudicem decli-

Digitized by Google

declinaſſe. *Prima ſedes à nemine iudicabitur: tu reus, tu Iudex: noli à nobis iudicari, ore tuo iuſtificaberis, ore tuo condemnaberis*. Hæc licet D. Auguſtinus, dùm aduerſus Donatiſtas Marcellini cauſam fouet, disertè inficiari videatur, nuper verò Card. Baronius multis argumentis in dubium reuocet, conſtanti tamen opinione vulgò fidem inuenère, & in actis eiuſdem Pontificis, quæ tomo Conciliorum referuntur, inuenio. Nouem fermè annos Eccleſiæ regimen Marcellinus tenuit, nulla alia re, quàm fine, quo ei martyrij palma, glorioſus; decorauitq. vitæ exitu, vitæ lapſum; conditus eſt via Salaria in cœmeterio Priſcillæ. Marcellus Romanus 25. poſt diem ad Pontificium culmen euehitur. Hunc nonnulli inter Romanos Pontifices non numerant, fortè ob nominis ſimilitudinem, eundem cũ Marcellino rati; ſed longè aberrare, Optati, & Auguſtini monet auctoritas. veteres etiam de Romanis Pontificibus tabulæ, non obſcurè errorem detegunt.

Ex D. Auguſt. de vni. baptiſ. contra Petil. & Baron. ad annũ Domini 302. n. 12.

Marcellus PP.

Ex Optat. lib. 2. cont. Parm. Auguſt. epiſt. 165.

Primus Marcello in Pontificatu annus, qui 304. à Chriſti ortu, vltimus in Imperio Diocletiano fuit. Eccleſiæ atrox, & lugubris Principatus, at rei Romanæ vndique exter-

externis hoſtibus conflictatæ leuamen; nam Diocletiani ope, conſilioq. Africanarum Legionum motus ſedati, Achillei res nouas Alexandriæ molientis rebellis contumacia refracta, Narſeus Perſarum Rex cum ingentibus copijs fuſus, profligatusq. Galliæ perdomitæ. xx. fermè annorum ſpacio prælijs, publicisq. munijs intentus, Imperatorem, Principemq. ſe geſſit. Vbi primùm deuictis hoſtibus, orbem pacatum redidit, florentibus iam rebus, Nicomediæ, Imperio ſe abdicat, deligitq. Cæſares; quantùm olim publicis curis intentus, tantùm tùm in malum otium reſolutus. quod ſi animi magnificentia id præſtitit, non tædio nouæ curæ; incertum, tot toleratis bellis, fortiùs ne orbem imperando tenuerit, an reliquerit. Tradit Euſebius Diocletianum ægro corpore, ægriori mente, vel leuiſſimis curis imparem, amentia laboraſſe, eamq. vt Imperium abijceret impuliſſe. Cui ne aſſentiar me mouet, quod Maximianus Imperij conſors, exemplum ſequutus, eadem die quæ 11. cal. Martij fuit, Imperio ſe abdicauit. Quis enim credat tanta in re, Maximianum furentem Principem imitatum? vel ægra corporis valetudo, ac propè exhauſta ſene-

Diocletianus Imperio ſe abdicat.

Euſeb. 8. hiſt. 25.

ſenectus, vel curarum ſatietas eum ad tranquilliora impulit. Diù quoque reliquam ætatem Salonis in Dalmatia non longè à patrio ſolo, longè à Reip. curis, agro colendo, venando, hortorum amenitati quoque intentus, tranquillè deguit. Ea amenitate vitæ delectatus, cùm in turbido deinde rei Romanæ ſtatu, literis, nuncijſq. à Senatu Populoq. Romano rogaretur, vt Imperij regimen reaſſumeret; eſſe in Rep. tot illuſtribus viris ſubnixa, qui fortiter, ſapienterq. regerent, ad eos munia deferrent, ſibi quidem nunquam antè aliàs ſicuti in eo ſeceſſu tranquillos, lætoſq. affulſiſſe dies, reſponſum dediſſe tradunt Scriptores. Ita rara dominantium vitæ commutatione, anguſtia villæ, quàm orbis amplitudo, charior ei fuit.

Conſtantius Chlorus, & Galerius Maximianus, quem alij Maximinum appellant, Imperium ad quod Diocletianus deſtinarat, eodem anno inter ſe diuiſère; longè diſpares ingenio, ille mitis, ac clemens, Gallias, Hiſpanias, Italiam, Africam; hic atrox, & ferox, Illyricum, Græciam, cæteraſq. Orientis Prouincias obtinet. In Britannia Conſtantius Imperij capeſſit initia. Conſtantius, & Galerius Maxim. Cæſſ.

Is Dio-

Digitized by Google

Is Deorum magis, quàm Chriſti cultui addictum ſe oſtentans, pertentat protinus ſalubri dolo fidelium, qui aulam Principis ſectabantur animos. Cùm Idolorum cultores, gratia apud Principem, honoribus, ac Reip. munijs anteirent, cæteri poſtpoſiti viderentur, aulici quibus mirum ſemper adulationis aucupium, in varias diſpartiuntur curas: & fuere qui turpi adulatione Cæſarem adulati, Fide nutarent; plures Principi obnitentes perſtitère. hos Princeps verſo rerum ordine fouit, extulitq., illos cum ignominia demouet, proijcitq. ex aula; Principi quoque infidos fore, qui Deo fidem abnegarent, dictitans.

Cæterùm Galerio ſtruente, ſopitus magis, quam extinctus Diocletiani furor apparuit; nihilo ſegnius in Oriente, mox in Italia ſæuit. Ingens fuit numerus, qui conſtantia mortis fidem decorauere. Clari Demetrius Proconſul (is Teſſalonicæ dum fidem fatetur, lancea transfigitur) Vlpianus nobilis adoleſcens Tyri: in Ponto Theodorus, Cæſareæ in Cappadocia Barlaham ruſticus habentur. Ibidem Dorotheæ puellæ virtus, fides, non modò ſupra ſexum, ſupra ætatem, ſed ſupra naturæ ordinem, naturæ

Dorothea virgo. Ex actis apud Surium 6. Febr.

Digitized by Google

turæ vires, miraculo enituit. Ad ſupplicium ducta gladium in mortem irrupturum hilari fronte expectat. Tum verò hac vna via, aditum ad cœleſtem ſponſum in paradiſo ſe habituram dictitat; irridentibus cunctis, mitteret è ſponſi paradiſo, amęnoq. viridario roſas, per iocum (erat enim tum ſumma hyems) proclamat vir quidam, cui Theophilus nomen. Tum verò longè ab expectatione puer, tres rubicantes manu gerens roſas ſeſe puellæ protinus oſtēdit; ad Theophilum ſimul iubet Dorothea deferri. Fructus ex intempeſtiuo flore, iſque fides fuit. Protinus Theophilus abditam fidei vim intelligens, perpetuo ſe cultu, Chriſto dicat. Longum eſſet recenſere quibus toleratis pœnis non modò viri, ſed ſexu, ac ætate labiles puellæ, conſtantia mortis, fidei teſtimonium dederint. Tarſi in Cilicia, Pelagia virgo, Cæſareæ in Paleſtina Theodoſia, vtraq. flore ætatis, martyrij palmam, diuerſo mortis genere, pari gloria conſequuntur: illa in candentem bouem: hæc, in impetuoſum mare coniecta. Eadem ex cauſa, eadem in vrbe, Pamphilus ſacratum literarum ſcientia clarus, capite truncatur. Eum Euſebius, qui res in Eccleſia ab

Pamphili martyrium. Ex D. Hier. de ſcript. eccleſ. in Pāph. & Euſeb. 8. hiſtor. 12.

X ortu

Digitized by Google

ortu Chriſti geſtas in hiſtoriam contulit, ita coluit, vt in nomen adſcitus, Euſebius Pamphili dici voluerit.

D. Ianuarij certamen, & ſanguis ebulliens. ex Actis quæ refert Baron. ad annum 305. & Surius xix. Septemb.

Anno à Chriſti ortu 303. in Italiam, ſuperſtitione, ac ſanguine ebrius irrepit furor. Ianuarius Beneuentanus Antiſtes, feris beſtijs dilacerandus traditur (cum ſe illæ, mites lingua pedes, corpuſq. lambentes exhibuiſſent, in ardentes flammas cremandum inijciunt, at incolumis ab impetu ignis, ſanctus vir euadit; Tandem cui res ſenſu expertes, ipſæ feræ beſtiæ damnum inferre non audent, iniqua percuſſoris manus, caput obtruncando necem intulit. Non defuere piæ fœminæ, quæ manantem cruorem anxiè vaſis colligerent, ac celebri ſeruarent cultu. Id initium, cauſamque perenni miraculo dedit; nam concretus, obduratuſq. temporis diuturnitate cruor, quoties truncato capiti propinquus fit, protinùs veluti ſenſus, ac vitalis ſpiritus compos factus, lætitia geſtiens, liquefactus mirum in modum æſtuans ebullit. Neapoli, vbi caput, cruorque ſelemni celebritate coluntur, hodie quoque tantò admirabiliùs, quantò remotiùs à geſta re, id cernere fas eſſe, conſtans fama eſt.

Anno

Digitized by Google

Anno à Chriſti ortu ſexto ſuper ter centeſimum, Galerius Maximianus in Italiam contendens, Maximinum Sororis filium, ac Seuerum, in Imperio collegas ſibi iungit, illi Africã, huic Italiam aſſignat contentus ipſe Illyricorũ Imperio. Erat in vrbe Conſtantinus Conſtantij Imperatoris filius, paternum faſtigium ſpiritu, ac bellica gloria redolens; exciturum id æmulatione gloriæ, ac dominãdi cupidine, generoſi iuuenis animos, ſatis apparebat: eam formidinem vt anteuerteret, neue quid noui moliretur, cuſtodes ei apponit; tegitq. eo præſidio, regni metum, religionis imagine, Conſtantinum vt Chriſti cultui obnoxium, inſimulans; Non vicit tamen quod fato datum erat humanis conſilijs; (nec fatum quidpiam reor præter diuinæ mentis Cauſarum ſeriem prædefinientis ab æterno libitum). Conſtantinus vt erat impigro ingenio, ſolertia ſingulari, cuſtodes, conceptamq. ſpem fruſtratus, celeri itinere ad Patrem in Britannia tùm agẽtem properat. Nec diù ibi, vt ſunt mutabiles rerum vices, priuatim manſit; breui Conſtantius vita fungitur, tolliturq. Conſtantinus militari plauſu ad paternum faſtigium.

Maximinus, & Seuerus Ceſſ.

Conſtantinus Imper. conſalutatur.

Digitized by Google

Prima militiæ rudimenta ſub Galerio acceperat; breuiq. magnus Dux eſt habitus, quæſiuitq. ingentem Sarmatis deuictis militarem gloriam. Conſtantini natale ſolum, ob ſcriptorum diſſenſionem incertum. Tradit Nicephorus, Conſtantium in Perſiam à S.P.Q.R. delegatum, medio itinere Drepanæ in Bithynia hoſpitio acceptum; ibi Helenæ hoſpitis filiæ forma, ac venuſtate præcellentis puellæ, amore captum, concubitum expetiuiſſe, eoque ex complexu Conſtantinum progenitum. Nec diſſentanea ſcribit Sozomenus; tradit præterea Drepanæ oppidum, ab Helena deinde publicis, priuatiſq. ædificijs, magnificè auctum, exornatumque, Helenopolis nomen obtinuiſſe. Cæterùm in Britannia, quæ Celticæ Galliæ pars eſt, non in Bithynia ortum, Panegyrico coram ipſo Conſtantino Cæſare, & Fauſta Auguſta nuptiarum die habitò, diſertè traditur; magiſq. in hanc partem Card. Baronius diligens antiquitatis inueſtigator propendet, facileq. fuit, inquit Baronius, impreſſoris inertia mendum irrepere, vt pro Britannia Bithynia ſcriberetur; deditque Drepanum Bithyniæ oppidum ab Helena auctum, errori fomentum. An

Ex Niceph. lib. 7. cap. 18.

Ex Sozom. hiſt. lib. 2. cap. 1.

Helena

Digitized by Google

Helena maritali vinculo Conſtantio adhæſerit, non ſatis inter authores liquet. Zonaras pro certo affirmare non audet. Eutropius coniugem fuiſſe ſcribit, ſed obſcuro loco natam, & à non nullis apud D. Ambroſium in Oratione funeris Theodoſij, ſtabularia creditur. Contrà recentiores nonnulli, claris natalibus ortam tradunt; nec probabile videri Conſtantium, niſi à claro, præpotentique viro, hoſpitio acceptum. Adeò maxima quæque ſcriptorum ira, ſtudioue, ambigua, & gliſcit error poſteritate. Illud certè cõſtat, paternum Conſtantini genus, clarum ex gente Flauia, in qua Veſpaſianus, alijq. Romani Principes floruerint.

Ex Zonar. lib. 3. Annal. in Cõſtant. Eutrop. lib. 10.

Romæ, vbi audita eſt Conſtantij mors, ſimul & Conſtantinũ filium ad paternũ faſtigium elatum, Maxentio ſtruẽte, tumultuari cæptũ. Maximiani Herculei filiã hic ſibi matrimonio deſpõderat, propter quas nuptias Imperio proximus, opibus præpollens, multos Romanos proceres, familiari amicitia ſibi iunxerat; ingentibus etiam donis Prætorianum militem deuincit; horum ope, atque fauore, haud dubiè Romanum Principem agebat; magiſq. credidit pronis popularium animis, firmatum ſibi Imperium, dum pro-

ſtrata Conſtantini imagine,ſui effigiem ſuffectam vidit. Ea ſpe erectus, haud vacuus erat formidine animus, verebatur, ne fidelium multitudo,quæ in Conſtantinum videbatur propenſior, aliquid noui moliretur. Eam formidinem, vt anteuerteret, non alienum ſe à Chriſti cultu ſimulat. ita regnandi cauſa,(vt plerumque) ſimulata mente religionem induit. Tum Marcellus Pontifex,ex ſimulata Principis religione, Fidei veritatẽ, Eccleſiæ decus fouendi,occaſionem aucupans,finitimorum Præſulum Concilium aduocat,tùm alia eo patrum cætu,tùm præcipue in xxv. regiones vrbs diuiditur, ſingulîſque in locis ſacræ ædes erectæ; aurum, argentumq. multum ad id opus perficiendum,Priſcilla genere, ac pia largitate illuſtris,contulit; perfecto opere Pontifex presbyteros, qui populum edocerent, ſacroſq. peragerent ritus, aſſignat.

Maxẽtius Chriſti cultũſimulat. ex Euſeb. 8. hiſt. 26.

Eodem anno,atroci ſchiſmate,quod diù valuit, adoleuitq. poſteritate,Africana Eccleſia agitari cæpta,Menſurij Carthaginenſis Epiſcopi mors, dum alij alios ſubrogare contendunt, occaſionem, initiumq. dedit. Pro Cæciliano fauor populi, cleri amor. Is per Eccleſiæ munia exercitus, ſeuero ingenio,

Africanũ ſchiſma,& Donatiſtarum hęreſis. ex Optat. lib. 1. Con. Parm. & D. Aug. lib. 1. contra eundẽ.

nio, probæ virtutis, priſcum ad morem, eò bonis carus, prauis infenſus, Lucillæ præſertim fœminæ inuiſus. Hæc genere, forma, diuitijs, ſed multò magis ingenij vehementia pollens, nam dicax, comis, audax pluſquàm neceſſe eſt probæ, vbi Cæcilianum in Pontificia ſede ſuffectum vidit: per bonas, malaſq. artes deturbare, Maiorinum, quem domi ab ineunte adoleſcentia liberali cultu educarat, ad idem tolli faſtigium contendit; incertum magis in Cæcilianum ira, an in Maiorinum amore; turbas concitando vnius fœminæ muliebre ingenium, populi, cleriq. ſtudio anteiuit; datis per vniuerſam Africam literis, Prouinciæ epiſcopos, Præſuleſq. aduocat. Vbi vnà conuenère, variè Cæcilianum criminando, nec modò crimina obiectans, ſed virtutes in crimen detorquens, pro ſeuero trucem, pto ſolerti ſubdolum, pro modeſto ignauum, pro continenti ſtupidum, exiguiq. ſpiritus; obtinuit in eo Patrum cœtu, vt Maiorinus, quem magnifica oratione extulit, in Pontificia collocaretur ſede. Cæcilianus inſons è ſede pulſus, nullo niſi innocentiæ præſidio ſuſſultus, Romani Pontificis iudicium appellat. Non difficile fuit apud non ſuſpectum iudicem,

Digitized by Google

ira, ac amore vacuum, falsò iniecta crimina diluere. Pontifex, bonam, iuſtamq. cauſam, Cæcilianum aduerſus muliebres calumnias fouere intelligens, in priſtinum honorem, dignitatemq. reuocandum reſpondit. Haud quaquam vt par erat, Pontificio reſponſo, controuerſiæ finis, ſed ſemel irritatis animis, atrocioris ſeditionis, ac ſchiſmatis initium. Rurſus muliebri perfidia, ſeptuaginta ex Africa epiſcopi vnà conueniunt; conſeſſu, Concilioq. habito, maluère deteriùs errare, quàm erraſſe videri; propriæ quoque authoritatis augendæ cupidine cœci, ſtabili decreto firmum, fixumq. haberi volunt, omnes Eccleſiæ Præſules pares dignitate cenſendos, nec vrbis Romæ Epiſcopo, cæterorum Præſulum iuſta decreta infringere fas eſſe. Ita temerario auſu irrefragabilis Romani Pontificis authoritas eluſa, eliſaq. à Romana Eccleſia, quæ cæterarum mater, ac magiſtra habenda, ſciſſi, diuiſiq.; & breui in pernicioſas, quæ diu miſerum in modum, vt in tempore memorabo, Africanam Eccleſiam labefactauere, inciderunt hæreſes; iiſq. adhærentes, Donatiſtæ à Donato hæreſis propagatore, appellati.

Anno à Chriſti ortu ſeptimo ſuper tercente-

centeſimum, Conſtantinus Fauſtam Maximiani Herculei filiam matrimonio ſibi iungit; nec eæ nuptiæ, vt apud bonos charitatis vinculum, ſed ſubdolo Maximiani ingenio, irarum incitamentum. Imperio is inhians, præceps ad explendam animi cupidinem, moliri, parare, quibus per dolum Conſtantinus caperetur: tegebanturq. inſidiæ inimici ſoceri, affinitatis imagine, eò accommodatiùs ad fallendum, quò maior propinquo fides. Nec diù in occulto, Fauſta filia detegente, conceptum facinus. Fauſta, viri incolumitatem, ſecuritati patris præferendam cēſens, inſidias Conſtantino aperit. Herculeus vbi conatus, conſiliaq. omnia patefacta, nuda, apertaq. ſenſit, tùm demum immanitatem ſceleris intelligere, menteque voluere; confractus animo, rerumq. omniū deſperatione permotus, Maſſiliam confugit; nec ibi, conſcientia ſceleris agitatus, àb vltrice Conſtantini ira tutum ſe fore ratus, propria manu ſe tandem confecit. Sunt qui tradant à Conſtantino Maſſiliam vſque inſequutum, captumq. iuſſum laqueo lictoris manu ſpiritum intercludi, gulamq. frangi; luitq. atrocitate pœnæ, immane facinus.

Maximianus Hercule' ſtruit Conſtant. inſidias, luitq. pœnas. ex Zoſ. lib. 2. & Victore in Maximiano.

Dum

Digitized by Google

Seueri aduerſus Maxent. bellum. Ex Zoſ. li. 2. & Eutrop. lib. 10.

Dum hæc in Gallijs geruntur, ſtruebantur in Italia non minùs atrocis belli initia; Seuerus Cæſar, cui, vt ſupra memoraui, à Galerio Italiæ Imperium decretum erat, aduerſus Maxentium vrbis inuaſorem, ac occupatorem, cum ingenti exercitu contendit. Nec hic, vt oppugnaretur expectandum ratus, in aciem copias eduxit. Non vbi ius ſtabat, victoria fuit, primo congreſſu hoſtem fundit, fugatq. Rauennam vſque inſequitur. Ibi Seuerus poſtquàm reliquias recentis cladis, diſperſos, fugatoſq. milites in vnum collegiſſet, extrema experiri in animum inducit; nulla re, quæ ſtrenuum, fortemque virum decet, prætermiſſa, dum incautiùs hoſtium agmen ſubit, ſeu vt alij tradidere, per inſidias confoſſus, interijt.

Petri Alexandrini Epiſcopi, & Luciani Antioch. presbyteri martyriũ. Ex Euſeb. 7. hiſtor. vlt.

Eccleſia interim in Oriente à Maximino bonorum proſcriptione, exilio, cædibus vexabatur. In eo turbido motu Petrus Alexandrinus Epiſcopus, & Lucianus Antiochenus presbyter, fortiter tolerata nece, cęteris conſtantiam auxère; vterq. capite obtruncatus; Petrus eodem fermè in loco, vbi Marcus primus Alexandrinæ Eccleſiæ antiſtes, martyrij coronam conſequutus fuerat; Lucianus Nicomediæ. Hic pridie, quàm ad

ſuppli-

Digitized by Google

ſupplicium duceretur, obdurato in necem animo, luculentam, audiente Maximino pro Fide apologiam edidit, erat enim ſacrarum literarum ſcientia illuſtris, Hebraicis, Latinis, & Græcis literis eruditus, idq. eius monumenta ingenij indicant, nam ſacrarum literarum oracula, multis, quæ in græcũ textum, irrepſerant mendis collatione cum hebraicis literis habita, germano nitori reſtituit. Oratio apud obnoxios ſuperſtitioni animos, magis irarum incitamentum; nam in viuentem, mox in exanime corpus ſæuientes, in mare proijciunt. Tùm verò, qua ſe mortalium mens exuit humanitate, feræ beſtiæ induère: Delfini medio profundo, altoq. pelago nantes, humeris corpus geſtãt, Drepanum vſque deferunt, ibique tumulo datus honor.

Ex Surio ad diem 7. Ianur.

Cum vbiq. ſæuiret perſequutionis furor, nobilis Alexandrina puella Catherina ſupra ætatem, ac ſexum facinus aggreditur, Maximinum adit, cui poſtquàm Euangelicæ doctrinæ arcana reſeraſſet, impium in Eccleſiam increpat furorem, Maximinus imparem ſe puellæ eloquio ſentiens, ſimul cupidus ad Idolorum cultum pertrahere, incertum religione, an cupidine, formæ venuſtate

Catherinæ Alexandrinæ virg. illuſtre certamen. Ex Euſeb. 6. hiſt. 26. & actis, quæ habẽtur apud Metafr. & Surium ſub die 25. Nouembr.

nuſtate

Digitized by Google

nuſtate illectus; viros ſapientia, ac doctrina conſpicuos aduocat. Vbi vnà conuenere, eloquentiam, ac ingenij acumen oſtentare nituntur, quiſque ex impietate facinoris præmium, ſi à propoſito Virginem demoueret, ex pernicioſo errore, ſapientiæ laudem præripere contendit. Poſtquàm cuncti loquendi finem fecère, Catherina tanto ardore eam, quam ab ineunte ætate hauſerat Fidem prædicare aggreditur, vt protinus omnes diuinitatem eloquij admirati, non modò animum, mentemq. mutarint, ſed ſuperſtitione abiecta, Euangelicæ lucis amore exarſerint. Ita dùm Virginis animum vertere pertentant, eiuſdem dicto vertuntur, ac præter conceptam ſpem, mentem mutauère. At in Maximini pectus, id altè deſcendit, puellam in cuſtodiam tradi iubet, ibi variè muliebrem pertētat animum: quem vbi firmum, conſtantemq. perſenſit, duriora experitur: rotam crebris, diriſque præcinctam gladijs oſtentat. ijs dum dirè dilacerandam exponit, ecce ingens miraculum, ferrum, rotaq. confracta in minutiſſimas partes ſcinditur. Tùm verò ferro ipſo durior, immanis Principis animus apparuit, magicis id artibus referens, Virginem

illuſtri,

illuſtri, claroq. genere, pudicitia inſignem, venuſtate, ac eloquio præclaram, percuti iubet; Catherina obdurato in necem animo, ceruices obtulit. Eo inuicto, ac plus quàm humano, nam diuino agebatur ſpiritu, animi robore, vij. calen. Decembris, glorioſum aditum in cælis inuenit; corpori verò cæleſtium ope ſummus datus in terris honos, nam in Synai Arabiæ montem, qui locus tum erat fidelibus à ſæuientibus Tyrannis in Oriente perfugium, Angelorum vi delatum tradunt; ibidemq. hodie ſumma veneratione, magnifico erecto Templo colitur.

Dum hæc per Maximinum in Eccleſiam ſæuè agerentur, mutatione Principis, noui Imperij ſemina iaciebātur. nam Valens immoderato, vaſtoq. animo, manu promptus, bello, armiſq. Orientis Imperium fatigare, pleraſque Prouincias ſubigere; Maximinus, vt aduerſus inermem Chriſti gentem trux, ac ferox, ita aduerſus armatum hoſtem ignauus, ac pauens, conſternatus animo, voluere, menteq. agitare, quo duce, quoue Imperatore hoſti occurreret. Apud Solonam, ſeu, vt alij ſcribunt, Carnutum Celticum oppidum, longè à Reip. munijs, villarum amœnitati, venationi, agroq. colendo inten-

intentus, Diocletianus degebat, vir militari gloria clarus, & qui xx. annorum ſpacio propulſis, eliminatiſq. Tyrannis, orbis regimen cunctis metuendus tenuerat; quantò intentus olim publicis curis, tantò tum in malum otium reſolutus. Non niſi tanti viri ſtrenua virtute, turbidos hoſce motus comprimi poſſe Maximinus ratus, maluit in tranquillitate Imperij collegam, quàm ſolus, turbidis in motibus rerum potiri, Diocletianum Imperij conſortem ſociandum ſtatuit. Diocletianus, ſeu extrema, & exacta penè ætate, non obiectandum ſe rurſus periculis ratus, ſeu tædio nouæ curæ, ac tranquillitate vitæ delectatus, oblatam Imperij conditionem renuit; nolle ſe Imperij partem, è cuius vniuerſa mole ſe abdicaſſet dictitans, nec vnquam ſicuti in eo ſeceſſu, tranquilliores ſibi affulſiſſe dies. Diocletiano renuente, ignarus infidam ſocietatem regni, Licinium Dacia oriundum, vetuſta conſuetudine perſamiliarem, & bello ſtrenuum deligit. & donec aduerſus inuaſorem, communemq. hoſtem, bellum manſit, pari concordia viguère. Valente victo, debellatoq. haud æquo animo Maximinus patiebatur ſocietatem regni, igitur in ſeipſos ar-

Digitized by Google

ma conuertere, alter in alterum atroci bello ſæuire; donec amoto Maximino, Licinius ſolus Oriente potiretur, taleſq. grates, viro afro, ac ſubdolo, collega infidus, ingenti beneficio rependit; ſed quo deinde ludibrio fortunæ, vterq. conflictatus deceſſerit, in tempore memorabo. Biennio deinde, nihil memoria dignum, quod ad nos peruenerit, innenio.

Anno à Chriſti ortu trecenteſimo nono, Maxentius diutina Imperij poſſeſſione firmatis viribus, ſimulatam religionem exuit; præceps ad explendam animi cupidinem in ingentia ſcelera libidinem ſimul, ac ſæuitiam ruit, fœminas pudicitia inſignes inſectari, in abnuentes vim intendere, ferro Chriſti gentem eliminare; & fuere, qui ſibi conſciſſa morte, imminens euaſere dedecus; nã Sophronia nobilis Romana mulier, corporis forma, ac venuſtate præclara, dum ad Cæſarem rapitur, quæſito breui temporis ſpacio, quo ornatiùs ad Principem incederet, cubiculum ingreſſa, gladio pectus tranſfigit, mortuaq. concidit. An iure id à Sophronia geſtum, iure ambigas, nemo vitæ dominus; & cæteris, & ſibi mortem conſciſcere par nefas: at diuino arrepta furo-

Maxentius Vrbis Tyrannus Eccleſiam inſectarur.

Ex Ruffin. 8. hiſt. 7.

Sophronia Romana virgo mortem ſibi conſciſcit.

re,

re, ea ſoluta lege virgo, raptaq. ad eum, qui abdito afflatu legem exoluerat, fuit.

Non minùs, quàm in Oriente Maximini furore, in vrbe Maxentij ira, parùm tuta Fides; à ſummo capite exorſus, Marcellum ſummum Eccleſiæ Pontificem nouo pœnarum ludibrio afflictandum cenſet: vilibus ſeruitijs mancipatum in ſtabulum detrudit, iumentorum cuſtodiæ damnat. Ibi fœditate loci, fame, ſquallore, Pontifex egregiæ virtutis, magnarum opum arbiter (nam vt ſupra memoraui, aurum, argentumque multum ſacellis ædificandis erogarat), breui extinguitur; poſtquàm quatuor fermè annos, dies quinquaginta quinque, haud modica parta gloria, Eccleſiam rexiſſet; datus corpori honos, vt in cœmeterio Priſcillæ, via Salaria conderetur. Tradunt acta Pontificum, eodem in loco, vbi viuendi finem fecit, ſacellum à Lucina pia fœmina poſt Maxentij mortem conditum. ita mutato rerum ordine, quod antea ferarum ſtabulum erat, Marcelli decoratum obitu, Cæleſtium ara, Numinis Templum euenit. Vigeſimum poſt diem, Euſebius natione græcus, in Pontificium ſuccedit onus.

Marcelli Papæ obitus, ex vitis Pontif.

Euſeb. Papa.

Sunt qui ſcribant, Euſebio Eccleſiam regente,

gente,

Digitized by Google

gente, Crucem qua humano generi Cœlum reſeratum, humi latentem Caluario in monte inuentam. Tradidit id Damaſus antiquus author. At Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus, qui Conſtantini tempore floruit, Ruffinus, Socrates, Sozomenus, alijque, decimumquartum poſt annum ſub Silueſtro Romano Pontifice id contigiſſe tradunt. Nam poſt deuictum Maxentium Tyrannum, Helena Conſtantini Augusti mater, egregias ſub ſigno Crucis datas filio victorias animo voluens, Chriſti ope pacatum Imperium intelligens, cupido Hieroſolymam adeundi, Crucemque ipſam inquirendi inceſſit. Vndique ibi colle perluſtrato, tres tandem iuxta tumulum, vbi conditus Chriſtus fuerat, humi latentes conſpicit Cruces. Anceps primò erat Helena, in qua nam ex eis Chriſtus mortem obijſſet: inuento, habitoque eo, quod ardentiſſimè expetebat, maiori adhuc ſollicitudine, angebatur, hæſitabatque animus; cũ ſtatim miraculo edito, dubitatio omnis longè propellitur. Macharius Hieroſolymitanus antiſtes, abdito numinis actus afflatu, ſingulas Cruces diutina febri languenti fœminæ propinquandas monet; ita

Crux quando ab Helena Caluario in monte reperta.

Ex Cyrill. qui ſub Conſtantino floruit, catech. 4. 10. & 11. Ruff. lib. 10. Socrat. lib. 1. Sozom. lib. 11.

Digitized by Google

etenim humanæ ſalutis inſtrumentum, facile fore, vt certo, claroque ſigno innoteſceret. Cùm nullum morbo leuamen prima, nec ſecunda attuliſſet, tertia vix languentem mulierem attingit, cùm protinus priſtinæ redditur valetudini; apparuitque ex ſalubri ope, ſalubre Crucis ſignum, quo humano generi per Chriſtũ defixum ſalus. Illud Helena, coeteriq. læto pioque cultu adorant, ſummis honoribus extollunt. Mox dum ad patrias redire ſedes Helena in animum inducit, haud conquieſcere poteſt, ſi procul ab eo, quod ardentiſſimè expetierat, nuperque diuino planè munere obtinuerat, longè abiret. At eum ipſum locum, vbi per ſalubre ſignum humano generi ſalus, inſigni gloriæ monumento, tantoque tropheo, inanem vacuumque reddere nefas. Ancipiti cura dùm angeretur, Antiſtes rationem init, qua Hieroloſolymitanæ vrbis gloriã illibatã ſeruaret, ſimul mulieris pietati occurreret. Cruce à ſũmo vſque deorſum per mediũ ita diuiſa, vt ſuis partibus integra appareret, partem alterã Hieroſolymis Caluario in monte, eodem in loco, vbi Chriſtus in ea affixus mortem obeundo vitam mortalibus, Cœlumque reſe-

Digitized by Google

reſerarat, collocandam ſtatuit. Nec inſcia Helena ſalubre ſignum haud minus opitulari parte, quàm toto, eandem planè vim, eandemque opem ſingulis partibus, ac vniuerſis continere, parte contenta, eadem ipſa diuiſa, Oriens, & Occidens decorari voluit; Conſtantinopolim Orientis caput ad filium defert, partemque in Vrbem Romam tranſmittit; ibidemque in ædibus Seſſorianis magnificam ædem, vbi coleretur, (quæ deinde Templum Sanctæ Crucis in Hieruſalem dicta eſt) erigi voluit. Clauos quoque obtinuiſſe memorant; mox eorum ſalubri ope ab imminenti mortis diſcrimine immunem. Nam dum per Adriaticum mare deferretur, ſæua exorta tempeſtas, vndique fluctibus quaſſat nauim, tum Helena alterum ex clauis, æſtuantibus vndis immittit, ac ſtatim tranquillitas mari reddita; cœteros Conſtantino filio, eò alacriùs ad maiorem ſpem erecta, defert, quò triſtior caſus, quò propè metum res fuerat.

Templum S. Crucis in Hieruſalem, Romæ ab Helena erigitur.

Clauorum, quos Helena obtinuit miraculum. Ex D. Ambr. in orat. fun. Theod. Imper.

Conſtantinus diuinam in eis inſitam vim intelligens, altero Imperatorium diadema, regiumque ſtemma decorat; alterum verò dum in aciem armatus prodiret, freno equi

Digitized by Google

adiungit; eoque ingenti cum hoſtium terrore vſus. Crebris deinde miraculis Hieroſolymis Crux præfulſit: nam cùm vndique ex vniuerſis terrarum partibus, fideles eò peregrinando confluerent, ac quiſque ex ea particulam obtineret; parte auulſa, haud minuebatur ſalubre lignum, integrumque manebat. Inde factum eſſe Cyrillus ſcribit, vt vniuerſum planè orbem pullulando repleret. Tandem 300. ferè poſt annum, Hieroſolyma à Coſdroa Rege Perſarũ expugnata captaq. magna cum infidi Regis pernicie, in Perſidem defertur. Nam paulò poſt ab Heraclio Imperatore deuictus, Regnum, vitamque amiſit. Inſigni habita victoria, haud cunctatus Cæſar Hieſolymæ ſuum decus reddere, celebri pompa Imperatoria chlamyde, auro, gemmiſque decoratus inferre ſtatuit. Iamque ad vrbis fines, muroſque peruenerat, cùm vlteriùs progredi omnium cum admiratione occulta vis detinet. Totis viribus ianuam ingredi Heraclius connixus, quò maiori vi progredi, limenque tranſcendere pertentat, eò vehementiùs retinetur, firmùis hæret: nec ante progredi potuit, quàm Zachariæ Hieroſolymitani antiſtitis monitu, regium cultum

Ex Cyrill. Catach.4. & Paulino epiſt. 11. ad Seuer.

Crux è Ieruſalem in Perſidem defertur, mox ab Heraclio Imperat. Ieroſolymæ redditur, ex Theop. meſcellan. l. 8. & alijs.

Digitized by Google

tum, ornatumque in humilem, abiectumq. permutaret. Tum verò Chriſti morem, quo in Caluarium montem Crucem detulerat, Cæſar imitandum ratus, Imperatorio abiecto ornatu, pedibus intectis, tenui ſimplicique amictu, ſupra humeros Crucem extollens, eum ipſum in locum, eò maiori cum gloria, quò Regis gloriæ amictu, habituque ſimilior, intulit. Anno ſalutis 614. die xiv. Septembris, id ab Heraclio Imperatore geſtum, tradidere authores, vt propterea anniuerſaria celebritate, ſalutiferæ Crucis exaltatio, ab Eccleſia eadem ipſa die celebretur.

Anno à Chriſti ortu cccxi. Euſebius Pōtifex vita fungitur, nulla re geſta, quæ inſignem eius Pontificatum reddiderit. temporum potius iniuria, ſeu ſcriptorum inopia, quàm Pontificis inertia: nam ne tempus quidem, quo in Pontificia fuerit ſede, ſatis liquet, miraque inter authores diſſenſio. Euſebius Cæſarienſis menſes ſeptem, Damaſus ſex fermè annos, Index verò Creſconianus biennio Eccleſiam rexiſſe tradunt. nec in re tam antiqua quidpiam certi affirmare auſim. Paucos poſt dies Miltiades natione Afer, fidelium votis in idem ſubrogatur onus. Y 3 An-

Conſtantini bellum aduerſ. Maxentium.

Annus à Chriſti natali cccxij. inſigni Conſtantini Cæſaris victoria celebris fuit. Conſtantinus inſtinctu diuinitatis, Cruciſque ſigno ſuffultus, parua manu ſi hoſtium acies ſpectes, Maxentium cum ingentibus copijs fundit, fugatque. Mirum inde Eccleſiæ res, ſæuo eliminato Tyranno, incrementum cœpere. Cauſa belli hæc præcipua traditur. Maxentius non contentus Italiæ, Vrbiſque Romæ Imperio, in ſpem venerat cunctarum rerum potiri; itaque Conſtantinum, hoſtem potiùs, quàm collegam habere voluit. Conſtantinus impar viribus, anceps erat, dubiuſque num de ſumma rerum armis experiretur. Hoeſitāti, tradit Euſebius, alijque non ignobiles ſcriptores, ſereno cœlo Crucis ſignum mira præfulgens luce, oculis obuerſatum, ſimul hæc ſibi viſum audire: *Conſtans eſto Conſtantine: in hoc ſigno vinces*. Tam lætis victoriæ acceptis auſpicijs, è Gallijs Romā cum triginta millibus militum contendit. Ad vrbis mœnia propinquanti, Maxentius non longè à Ponte miluio cum ingentibus copijs (nam ſupra centummillia erant) occurrit. ſuperior viribus, multitudine fretus nil æquè metuebat, quàm ne Conſtantinus

Ex Euſeb. in vita Conſtant.

præ-

prælium detrectaret. Diſpares viribus, pares ſpe, pugnam conſerunt; ſtatimque humanæ vires aduerſus cœleſtem opem inanes. Hoſtes primo congreſſu fuſi, fugatiq; fugientium impetu, atque onere pons ſublicius diſſoluitur. Tum verò cum ingenti militum ſtrage præceps Maxentius in flumē ruit. Conſtantini milites corpus diligenti inueſtigatione inquirunt: ex amne extracto, caput obtruncant, lanceæ imponunt. Victor Conſtantinus cum exercitu caput occiſi Tyranni oſtentante, Vrbem ingreditur. læta vrbs eum accepit; quæſitique pro ingenio cuiuſque in Principem honores. Sed vt eſſet tantæ rei ad poſteros monumentum, arcus triumphis inſignis inter Palatinum, & Cœlium montem Senatus Populique Romani decreto, qui hodie quoque extat, non longè à Domitiani amphiteatro, magnifico cum titulo erigitur.

Imper. Cæſ. Fl. Conſtantino Maximo
P. F. Auguſto S. P. Q. R.
Quod inſtinctu Diuinitatis, mentis magnitudine, cum exercitu ſuo tam de Tyranno,

Digitized by Google

quàm de omni eius factione,
vno tempore iuſtis Remp. vl-
tus eſt armis:
Arcum Triumphis inſignem dicauit.

Intra fornicem à dextris.
Liberatori Vrbis.
A ſiniſtris.
Fundatori quietis.

Lateranenſe Palatium, Conſtantini largitate Melchiadi PP. datur. Ex optato Mileuitano colligit Baron.

Ea inſigni cœlitum dono parta victoria, Cæſar in tranquillitate Imperij Eccleſiæ dignitatem augere in animum inducit; primumque omnium magnificas ædes regio planè cultu in Cœlio monte Miltiadi, ſeu vt alij appellant, Melchiadi Pontifici, ad habitandum aſſignat. Eas ædes Plautius Lateranus conſularis vir, regia magnificentia erexerat, retinentque hodie ab eo nomen: at Plautio ob iniecta crimina damnato, Cl. Nero Imperator proſcripſerat, redegeratque in fiſcum. Tandem felicioribus auſpicijs, pia Conſtantini largitate ſummo Pontifici ad habitandum deſtinantur; ibidemque, vt mox memorabo, magnificum Templum.

Anno

Digitized by Google

Anno ſalutis cccxiij. compoſito vrbis ſtatu, Germaniæ, ac Galliæ tumultuauere. Aduerſus eos turbidos motus, maieſtatem Imperatoriam opponendam Cæſar ratus, vrbe profectus, Germanicum, mox Gallicum tumultum præſentia compreſſit.

Interim ſemel cæptum in Africa Lucillæ muliebri furore aduerſus Cæcilianum antiſtitem diſſidium, adoleſcebat factioſo Donati Epiſcopi ingenio, prauaque facundia. Is abſonos ritus, moreſque inuehendo, quò deteriora hæreſis iaciebat ſemina, eò acriùs aduerſus inſontem Præſulem non modò popularium, ſed & Patrum animos irritat. mox authoritate Cæſaris ſua placita firmare, Cæciliani iura infringere molitur. Vnà cum ſuæ factionis primoribus, decemque aſſeclis Epiſcopis, Conſtantinũ in Gallijs adit. Oratione habita, nihil à factioſo viro prætermiſſum, quò Carthaginenſis Eccleſiæ, cui Cæcilianus populi, clerique ſtudio preſul deſignatus, ſtabili decreto ſpes omnis intercluderetur. Ceſar ſalubri, ſapientique reſponſo, nihil tam abſonum, quàm aduerſus ſacroſanctos Preſules, ſecularem Principem, Iudicem conſtituere: Romani Pontificis reſponſum expectan-

Donatus Conſtantinum in Gallijs adit.

Conſtant. Donatiſtarum cauſam Romano Pontifici deferendam cẽſet. Ex Optat. lib. 1.

Digitized by Google

pectandum. Enituit eo Principis reſcripto Romani Præſulis authoritas, gladium Cæſari in Pontificum tutelam datum, diſcriminatum inter eos tribunal, vbi Petri claues, ibi Imperatorium enſem ceſſare. Id in cauſa fuit, vt Romæ in Lateranenſi palatio Præſulum, Patrumque Concilium aduocaret Melchiades Papa. Donatus factionis princeps, eadem, quæ nuper apud Cæſarem, apud Pontificem repetendo, contra quàm ratus erat, celebri Patrum conſeſſu ingenij ſui petulantiam, præclaram Cæciliani virtutem detexit: nam Cæcilianus multo cum modeſtiæ pudore, aduerſus dicacem, ac factioſum virum. Ita non probris, probra rependens, non modò inuidiæ æmulatione, ac ambitionis æſtu ſoluta enituit in eo virtus, ſed pernicioſa Donati hæreſum figmenta detecta; ſimul vnanimi Patrum voto exploſa, eliminataque. Donatus tum alios abſonos ritus, tum præcipuè iteratum baptiſmatis lauacrum inuexerat. Reſponſum à Patribus, ſacra baptiſmatis vnda ad cœleſtem vitam cœleſtium dono hominem naſci, nec niſi ſemel oriri: vnicum vitæ initium.

Anno à Chriſti ortu cccxiv. Melchiades ingenti

Digitized by Google

ingenti cleri luctu Romæ extinguitur, poſt quàm duos fermè annos, totidem menſes in Pontificia fuiſſet ſede. Primus omnium amplificandæ Eccleſiæ Conſtantini ope viam aperuit, auxitque Silueſter Romanus, qui mox in eodem ſucceſſit munere, miris profuſa eiuſdem Principis largitate opibus. Melchiadis corpus in Cœmeterio Calliſti ſolemni honore, multis cum lachrymis conditum. Melchiadis PP. obitus

Anno à Chriſti ortu cccxv. dum in Occidente pia Conſtantini largitate Romanæ Eccleſiæ maieſtas auguſtiſſima acciperet initia, pernicioſa hæreſum in Oriente iaciebantur ſemina, quæ Arrio Alexandrino presbytero Alexandriæ ſata, fotaque; mox eum in modum per omnes terrarum oras adoleuere, vt ſicuti Auguſtinus celebris author ſcribit, vniuerſus orbis arrianum ſe eſſe ingemuerit. Arrius vir acri, ſed fatuo, ſubdolo ingenio, prauè facundus, immortale Numen mortalibus imperſcrutabile, humanis viribus metiri, humanum in morem effingere: ea de Trinitatis arcano, quæ humanis rebus conſona effingit, apud populum, plebemque iactat; Filium in diuinis à Patre initium, ortumque habere Arrij hæreſes ex Socr. lib. 1. hiſt. 3. & alijs.

bere, proinde non Patri coæuum, nec paris cum Patre diuinitatis, longè inferiorē ab eo progenitum. Nec difficile fuit, apud imperitum vulgus fidem obtinere; horum exemplum cæteros trahit; colluuio totum penè orbem inficit. Vbi nouis hæreſum figmentis, dari tumultibus locum, Alexandrinus Epiſcopus perſenſit, ex finitimis regionibus Patrum, Præſulumque Conciliū aduocat. Patres conſeſſu, Concilioque habito, authorem in longè diſſitas terrarū oras demouendum decernunt. Vir vafer, ac ſubdolus in Paleſtinam ſecedens, locum non mentem mutat. Ibi, vt in tempore memorabo, finitimos Præſules ſeducit, acrioribus incrementis propagat hæreſim.

Vaticinium de Arrij hæreſi apud acta Alexand. Eccleſiæ quæ refert Surius ad xxv. Nouembris.

Apud Acta Alexandrinæ Eccleſiæ inuenio, diù ante imminens peſtilens malum, Cœlites prædixiſſe. Priſtina nocte, antequam Petrus Alexandrinus Præſul, vir præclaræ fortitudinis, inſigni pietate, martyrio ſupremum obiret diem, Chriſtum veluti è coelo repentè delapſum, diſciſſa, laceraq. veſte obuiam ſe ei dediſſe; Præſulem perfuſum horrore, quid nam rei id eſſet anxius cùm hæſitaret, hæc ſibi viſum audire, *Arrius ſcidit; Arrius diuiſit*. Atrox in Eccleſia futu-

Digitized by Google

futurum diſſidium, per hæc, ipſaque rei triſti imagine, prænunciando.

Anno à Chriſti ortu cccxvi. Licinio, qui in Oriente exquiſitiſſimis pœnis fideles inſectabatur, à Conſtantino Cæſare deuicto, per omnes terrarum oras tranquilla pax Eccleſiæ illuxit. Licinius, vt ſupra memoraui, ad Imperij conſortium à Maximino adſcitus, mox collega eiecto, ac Oriente potitus, ad totius orbis dominationem ſpē erigit, Conſtantinum Imperio deturbare molitur. Vt iuſtis initijs rem aggredi videretur, Deorum cultum extollit, Conſtātinum vt perfidum, auitæ religionis deſertorem incuſat. Ita inani in Deos pietate, impietatem tegit, impio fideles inſectatur furore. Nec ſtatim in necem erūpit; ſenſim inuehit, vt accepiſſe potiùs, quàm dediſſe ſæuiendi materiam videretur. Primùm omnium vir in luxuriam præceps, qui ſibi ab effrænata libidine non cauerat, veluti aliorum honeſtati, pudicitiæque conſulturus, edicto prohibet, virorum, mulierūq. eodem in loco cætum, viros, mulieresque in templis ne ſacris quidē ſimul intereſſe; at fœminas à fœminis ſacris imbuendas, ſacrorum ritus edocendas, non Præſuli, non

Licinius Orientis Imper. Eccleſiam inſectatur ex Euſeb. hiſt. lib. x.

non Epiſcopo,non vlli viro in mulierũ cætu concionem habere, fas eſſe. Ita ſubdola pudicitiæ ſpecie, pudicitiam inſectatus, virgines monaſterio clauſas, ſacerdoteſq. quorum tutela regebantur, & propellit. Nam cùm Adrianopoli in Macedonia quadraginta fermè puellæ Ammonis Diaconi incitatæ eloquio, perpetua virginitate ſe Deo deuouiſſent, cælibeſque monaſterio clauſæ, ſub eius tutela degerent, ſanctionẽ, qua inaniter pudicitiam fouendo, pudicitiam acribus inſectabatur pænis, Licinius edit. Lege edita, Ammon, cui nullus ex recto, ex virtute metus, in incepto perſiſtit munere; coeleſtique doctrina in coeleſti vitæ conſuetudine firmat puellas. At crimini virtus fuit: à Balbo regionis præfecto vinciri iuſſi, Heracleam ad Licinium ducuntur. Ibi quadraginta virginitate inſignes mulieres, ipſeque Ammon Dux, rector, & magiſter, veluti Cæſarei edicti violatores, auitæque religionis deſertores, igni aliæ, aliæ ferro immani facinore interemptæ. Par cauſa in Baſileum Amaſeæ in Ponto Epiſcopum, alioſque Præſules, virgines, piaſque edocentes mulieres fuit. Nicomediam ductus, capite truncatur: corpus exa-

XL. Virginum vnà cum Ammone magiſtro, martyriũ Ex martyrol. Rom. calend. Septemb.

D. Baſilei Amaſeæ Epiſcopi martyrium, ex Euſeb. hiſt. 10.

Digitized by Google

exanime in mare proijcitur; nec longè poſt corpus, ſectumque caput apud Synopem inuenta, ibique datus à fidelibus ſepulturę honos. Semel polluta ſcelere mens, proniùs in deteriora labitur, crimenque crimini viam aperit. Licinius non inſontium cæde miteſcit, magiſque in dies ſæuiendo, tandem dimiſſis præconibus per totum Oriẽtem denunciat, caueant omnes à Chriſti cultu, Chriſti cultores veluti Dijs infidos, Principi infenſos, Reip. hoſtes habendos. Nec mora; accenſus ignis, enſis euaginatus, crux affixa, rota præcincta mucronibus, aliaque tormentorum genera in violatores oſtentabantur. Id verò variè torſit, diſtraxitque fidelium mentes; alios latebræ texere, in abdita, deſertaue loca ſecedentes; maluere alij tuta, & præſentia, fidem, ſpemque exuentes: nec defuere, qui ſpretis minis in necem obdurarẽt animum. at vbi minas res ſubſequebatur, imminens mors, atroxque ſupplicium, in mortem pronos flexere viros: multos vſque ad extremum vitæ exitium, certa firmaque fides, ſpes, perenni vita, perenni decorauit gloria. Celebres inter eos quadraginta Capadoces milites recenſentur. Hi Sebaſte in

XL. Militum inſigne martyrium. ex D. Baſil. in orat. in xl. martyr.

in Armenia dum cæteri ſupplicijs perterriti, fide nutare viderentur, fortiter in agonem, fidem fatentes prorumpunt. Agricolaus Præfectus, æquè in eos trux, ac ferox, protinus exquiſitiſſimis pænis ab incepto deterrere pertentat; in balneum gelu, glacieque concretum immittit, nec longè à glacie calentes aquas apponit, vt poenitentiæ incitamentum eſſent, cuius ſi fortè dediſſent ſigna, gelu rigentia protinus in eas immiſſi, recrearent membra. Non gelu, non glacie ardens tepeſcit amor; vnanimi ardore ad perennem in Coelis vitam ſpem eleuant. Medio agonis certamine forte vnus ex balnei cuſtodibus, qui coeteris ſomno ſopitis ad ſpectaculum intentior aderat, ſupra cuiuſque caput fulgentem velut è Coelo demiſſam coronam conſpicit; coronas curioſè recenſens, non niſi xxxix. numerat. Anceps, dubiuſque, cur vna deeſſet, vt numero certantium militũ æquaretur numerus, protinus vnum ex militibus è concreta glacie in calentes aquas prorumpere conſpicit. Tum verò non niſi, qui ad extremum vitæ exitum, fortiter, conſtanterque certauerit, gloriæ corona decorandum intelligens, eam ipſam transfugæ

fugæ præripere audet; nec cunctatus in ge-
lu ſe immittens, vna eademque hora cum
ceteris gloriæ coronam, glorioſum in Cœ-
lis aditum inuenit. Sebaſte in Armenia,
ſeptimo idus Martij Licinio Imperante hæc
contigiſſe, ex D. Baſilio, alijſque authori-
bus accepimus.

Eadē in vrbe Euſtratius, Oreſtes, alijq. fortes viri, fortiter tolerata nece præclari fuere. Eorum cineres Blaſius Epiſcopus dum tumulo condit, Agricolai præfecti in ſe iram concitat. Nec latebris tutus, ex Argeo monte, quò ſæuientem declinans furorem ſeceſſerat, vinctus trahitur. Dum in cuſtodia detinerent, eam ipſam fidem, cuius ſanguine teſtimonium præbiturus erat, præclaris miraculis firmaſſe traditur; Tum alia, tùm præcipuè puerum, qui deſperata à medicis ſalute tranſuerſa ſpina faucibus inhærente animam agebat, ad firmam valetudinem reuocaſſe ſcribitur. Productus autem ad præfectum Blaſius, cùm nulla præmiorum ſpe, nullis blanditijs deliniri, nullis minis deterreri poſſe videretur, iubet Præfectus minas exequi; virgis primò cæditur, dein ferreis pectinibus inhumano, ac pluſquam barbaro ſupplicio di-

Euſtratius, & Oreſtes pro fide dimicant. ex martyrol. ad diem 13. Decemb.

D. Blaſij Sebaſteni Epiſcopi certamen & miracula. Hūc alij ſub Diocletiano, Baronius tamen ſub Licinio necem toleraſſe comprobat, ad annum Domini 316.

Digitized by Google

laniata membra; poſtremò capite truncatus tertio nonas Februarij, quò truciùs interemptus, eò tranquilliorem adeptus ſedem, aditum in Cœlis inuenit.

Conſtantini bellum aduerſus Licinium.

Hæc, aliaue dum per Licinium in fideles ſæuè agerentur, Conſtantinus ſeu Eccleſiam tuendam ratus, ſeu cupidine iuſtis armis proferendi Imperij, bellum indicit. Iamque palam hoſtes facti, anno à Chriſti ortu cccxvij. vterque copias colligit, aciem inſtruit. Licinius ad Cybalem dirigit ſuos. Cybale oppidum eſt Pannoniæ in colle ſitum, ad quod arcta, anguſtaque ducit via: in infima collis parte, vaſta planicies. *Ibi* Licinius caſtra ponit; vtque cornua firmaret, phalangem ſub colle in longum porrigit. Conſtantinus in monte copias inſtruxerat, peditem à tergo, equitem à fronte. Prima luce prælium cæptum eſt; magna vtrinque cæde, dubia victoria vſque ad veſperam dimicatum. Neutrò inclinata acie, Conſtantinus ferro aperiendam viam dictitans, dextrum cui præerat commouet cornu. Tum demum hoſtes cum Duce fuſi fugatique, caſtra capta, direptaque. Tradit Zonaras, Conſtantino pugnante viſos in cornibus iuuenes diuerſo à cęteris armo-

Ex Zonar. Analium tom. 3.

rum

Digitized by Google

rum habitu, eximia ſpecie, & albis equis hoſtium phalanges cædentes; nec vltra apparuiſſe, quàm pugnatum eſt. Non abſimile contigiſſe pugnantibus Locris contra Crotonienſes prodidit antiquitas, refertq. Iuſtinus, qui florenti ſtylo, Trogi Pompeij hiſtorias in epitomen contraxit. **Ex Iuſtino lib. 20. hiſtor.**

Licinio fuſo, fugatoque Adrianopolis celebre Thraciæ oppidum perfugium fuit. Ibi dum relliquias cladis colligit, nouumq. militem armat, Conſtantinus aduenit. Acie obuiam facti, modico diſſiti interuallo, telis dimicatum; mox telis exhauſtis, enſe, pugioneque hoſtis hoſtem petit. Diu multa vtrinque cæde pugnatum. Iamque viribus defeſſi, ferrum quoque feriendo defatigarant, cùm ſigno dato, receptui cecinere, parique marte exercitus dirempti. Poſtridie pactis inducijs Conſtantiæ Conſtantini ſororis, quam Licinius deſponderat, precibus, pax, mutuumque fædus initum. Additum in conditionibus, vt Illyricum, ac Græcia in Conſtantini ditionem accederent, Licinius Traciæ, ac conterminis regionibus imperaret. Nec diu pax manſit, ſubdolo Licinij ingenio.

Anno à Chriſti ortu cccxviij. Licinius

Digitized by Google

Licinius à Cõſtantino terra mariq. victus, tandem interficitur.

refectis viribus ingenti comparato exercitu (nam peditum ſupra centum millia habebat) rurſus fortunam experiri tentat. Terra, marique vtrinque atrociter pugnatum. Vbique & nauali, & terreſtri prælio à Conſtantino victus, tandem ad oſtium Heleſponti profligata, amiſſaque claſſe, Byzantium, inde Nicomediam parua militum manu confugit. Ibi obſeſſus nullam in armis ſpem reliquam intelligens, ab hoſte vitam deprecari in animum inducit. Inſigni fortunæ ludibrio, Imperatorium ſtemma, regiumque ornatum Conſtantino deferens, ſupplex prouolat; ſimul *exerta voce*, Cæſarem, Imperatorem, ac Dominum appellat. In deditionem acceptum ſe nihil in ipſius vitam moliturum Conſtantinus iure iurando firmat; omni iure Imperij ſpoliatum in Theſſalonicam ablegat. Nec multò poſt, dum priuatim ibi degeret, interfectum tradidere, Conſtantini, an Licinij facinore, ob ſcriptorum varietatem incertum. Scribit Euſebius, Licinium, vt erat afro, ac ſubdolo ingenio, ad priſtini Imperij ſpem euectum, coniurationem aduerſus Cæſarem molitum; mox detectum, miſſis interfectoribus, atrocitate ſupplicij

Ex Euſeb. in vita Conſtant.

iuſtas

Digitized by Google

iuſtas exoluiſſe pœnas. Longè aliter Zoſimus, non modò cauſam belli Conſtantinum dediſſe, dum Licinio ſubiectas prouincias inuaderet, ſed contra datam iureiurando fidem, vitam ei ademptam in hæc fermè verba ſcribit. *Licinio Theſſalonicam ablegato, veluti iſthic ſecurè victuro, neq; multò poſt violata ei iuris iurandi religione, (quod quidem Conſtantino non inſolens erat) laqueo vitam ademit.*

Zoſim. in Conſtantinum infenſior lib. 2. hiſt.

Mihi verò vtriuſque authoris ſuſpecta fides; Euſebius ob turpem, apertamque Conſtantio Conſtantini filio florente adulationem. Zoſimus Ethnicus ſcriptor, ob infenſum in Conſtantinum Chriſtianæ religionis vindicem animum. Nec modò Zoſimus, ſed & alij Ethnici ſcriptores Conſtantini gloriæ obrepunt, dum vulgato adagio, traclam prioribus decem Imperij annis, duodecim ſequentibus latronem, decem nouiſſimis pupillum ob profuſam largitatem appellatum, ſcribunt.

Adagium in Conſtantinum quod refert Aurelius Victor in eius vita.

Licinio victo, extinctoque, ſolus Conſtantinus Cæſar reliquus, rerum arbiter: Inde conflictatis æmulis, nullo aduerſante, tranquillum ei Imperium, læta ſimul in omnes terrarum oras Eccleſiæ illuxit, af-

fulſitque dies. Cœleſti ope in Maxentium, mox in Licinium proſperè dimicatum, partum, auctumque Imperium intelligens, proximo vertente anno, qui cccxviij. à Virginis partu fuit, fideles ſæuientis iræ ſuperſtites, dictis, factiſque ſolatus, celebri præconio Chriſti cultum extollit: ob fidem exules, profugos, pœniſue addictos, quorum ingens erat numerus, ad patrios lares, patrias ſedes, priſtina bona reuocat, (nam profugis fortunæ proſcribebantur) at per ſummum nefas ablata, ſummo iure reddi ex ærario Cæſar voluit. Loca verò vbi fortiter necem plerique tolerauerant, *Eccleſiæ* cedere, innoxio decorata ſanguine, aris erectis coli, facta poteſtas. Senſim fidem fouendo, nondum audebat è populo ſuperſtitioni obnoxio, Idolorum abdicare cultum.

Tranquilla in omnes Terrarum oras Eccleſiæ pax. Cõſtantini edicto. Ex Euſeb. in eius vita lib. 2.

Anno à Virginis partu cccxix. proſperè aduerſus Sarmatas à Conſtantino bellatũ. Sarmatæ barbara, incultaque gens iuxtà Meotidem paludem, ingenio violenta, robore corporis ferox, multitudine, ac viribus freti, Iſtro amne traiecto, Romanos fines inuadere, ac primo munitiſſimũ, *quod* occurrit oppidum expugnare, irrito manente

Bellum aduerſus Sarmatas. Ex Zoſim lib. 2 hiſtor.

nente conatu, aggreſſi. Vbi Conſtantinũ aduentantem perſenſere, patentibus campis Rauſimundo Rege, ac Duce obuiam occurrunt. Acie vtrinque inſtructa, neutra pars prælium detrectat. Conſtantinus, vt erat militia exercitus, victorijs ſuetus, alacer in hoſtem irrumpit; primo congreſſu fundit, fugatque, fuſum in proximas ſyluas inſequitur. Cæſi alij; ipſe Rauſimundus Rex, interfectus cadit; alios ſupplices elatis palmis, vitam deprecantes, captiuos in prætorium adduxit. Ita gentem alienã inuadere ſuetam, inſciam parere, celebri victoria coercuit, ſubegitque Cæſar.

Anno à Chriſti ortu cccxx. abrogatis cœlibatus pœnis Conſtantinus Eccleſiam, religionemque auxit. Cœlibes genus hominum inuiſum, vt potè vnà cum eis Rep. finienda, hominis ætatem vix duratura, lex Papia arctiſſimis pœnis coercuerat; quod Auguſtus ſenior, ſequenteſque Cæſares imitati, à patrijs, auitiſque bonis, ſimul à Reip. munijs ſolitariè abſque coniuge exacto xxx ætatis anno degentem, arcuere. At in magna humanarum rerum varietate, cùm aliud alij natura iter oſtendat, libera coniugia, Conſtantinus eſſe Constant. abrogat Cœlibatus pœnas.

 voluit

Digitized by Google

voluit? Cœlibum vitam cœleſtibus quàm ſimillimam, eorum hoſtijs aptiùs placari; cœlibes, vt humanis curis vacuos, ita magis de cœleſtium cultu ſollicitos, proinde non modò æquo cum cœteris, ſed potiori iuri cenſendos. Cautum propterea, vt ſi perpetuo cœlibatu, diuinis munijs ſe deuouiſſent, à publicis oneribus redderentur immunes; tali vitæ conſuetudine degentes clericos à græco ducto vocabulo appellauere. His inſigni quoque beneficio proſpectum voluit; nam liberam teſtandi facultatem, quam priores Cæſares, ne decedentium bona Eccleſijs deuenirent, *ſuſtulerant*, lata lege reuocat. Inde cùm mirum in modum pia decedentium largitate Eccleſiæ opes excreuiſſent, iiſque clerici alerentur, mirum in modum eorum auctus numerus. Nec in tanta templis miniſtrantium multitudine, ſterilis orbis manſit, quippe humana per cælites regi, per cælibes cæleſtium cura, cælites verò cælibum hoſtijs proſperiora rependere.

Conſtant. legẽ edit pro Clericorum immunit. l. 1. C. de Epiſc. & Cler.

Anno ſalutis cccxxj. Cæſar bello tumultuantes Germanos aggreditur, delectoque milite cum Prætorijs cohortibus Criſpum filium tum primùm pubeſcentem præmittit, ſeque

Criſpi in Germania militare facinus. Ex Nazar. in Panegir. Conſtãt. & alijs.

ſeque in Galliarum continebat finibus, quò promptiùs ſi caſus vrgeret, defatigato hoſti occurreret. At breui præmatura iuuenis virtus, immatura ætate immaturam gloriam anteiuit, oſtenditque ſe fortiter audendo, agendoque Conſtantini filium. Subactis Germanis eodem anno victor redit, vt non mirum ſi in tantæ rei monumétum numiſmate inſculpta victoris iuuenis effigies, vnà cum egregio titulo ſpectetur, *Alemannia capta*.

Dum hæc in prouincijs agerentur, abſentia Principis Romæ ob fidem tumultuatum. Nec dum Conſtantinus licet Eccleſiæ propitius, ac fauens, ſuperſtitionem omnem exuerat: nam eodem anno in dubijs prodigijs aruſpices ad Maximum præfectum conſulendos reſcripſit; extatque reſcriptum Iuſtinianeo Codice. Inde augures cæterique Idolorum cultores, fidelibus obrepere cæpere. Tum verò dandum rumoribus ſpacium, tempuſque, quo ſeneſcant, Silueſter Pontifex ratus, in Soractem proximum vrbi montem ſecedit; ibi triennio ſe continuit, tranquilliora opperiens tempora.

Conſtantinus adhuc ſuperſtitioni obnoxius Aruſpices conſulendos ſanxit l. 1. C. de Paga.

Silueſter PP. in Soractem mōtem ſecedit.

Annus cccxxij. ac cccxxiij. nulla re geſta

ſta inſignis ad nos deuenit.

Iamque cccxxiv. ſalutis, decimusnonus compoſitę Reip. florentis Imperij agebatur annus, cùm repente fortuna ſæuire, grauique vulnere Cæſarem conuulſit. Namq. Conſtantino, vt valida in Remp. fortuna, ita domi improſpera fuit, ob impudicitiam Fauſtæ vxoris: quæ in Criſpum priuignum corporis forma præclarum, libidine, ac amore præceps, vbi amorem à pudico iuuene ſperni perſenſit, muliebri furore amorē in odium vertens, ad extremum vſque exitium inſontem inſectata; ſollicitatam pudicitiam, vimque iuuenem auſum *ementitur*. Conſtantinus fide dictis data, dolore anxius, præceps ira, nouercalibus inſtigatus odijs in necem filij prorumpit; quæſitoque mortis genere, venenum deligitur, quo per ſeruum propinato, ſenſim labente ſpiritu, Criſpus extinguitur. Haud diu in occulto præceps in libidinem animus, ſe ipſo prodit, non longè poſt muliebris impudicitia, muliebris dolus, frauſque detecta. Conſtantinus ſtupidus hæret, altus animo ſe infigit mœror, cordi dolor. Mox inconſolabili fletu in lachrymas amarè prorumpit; cunctis miſerantibus ſpectati bello iuuenis,

uenis, immatura ætate, iam matura virtute, muliebri dolo infelicem caſum, turpem exitum; reintegrabatque Helena mater indefeſſo fletu Conſtantino filio dolorē. Luctu tandem fatigato, iniuſtæ necis, iuſta morte lugubre ſolatium; fœmina doli machinatrix in calentem balneum conijcitur; ibique ſenſim intercluſo ſpiritu exanimis cecidit, mortuamque extraxere. Ita Conſtantinus Orbe potitus, dum cuncta ei parent, chariora vitæ præſidia amiſit, non fati neceſſitate, ſed libens, volenſque, fraude deceptus, eòque miſerabiliùs. Hæc vario rumore apud vulgus iactata, ſæuitia Principis apud pleroſque incuſabatur; nec defuere qui promerent, clam palatinis foribus affixo carmine.

Saturni aurea ſecla quis requirat?
Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana.

Quippe Nero, qui cœteros Principes ſæuitia anteiuit, matrem, coniugemque ſuſtulerat. Hæc ex Zoſimo, Eutropio, Victore, Suida, Sidone Apollinari antiquis authoribus, D. etiam Hieronymo. Vnde miror, nonnullos, quæ conſenſu tradidit antiquitas in dubium reuocare auſos, necem Criſpi inficiantes. Nec ſatis ſcio, vnde Gregorius

Ex Zoſ. lib. 2. Eutrop. lib. x. Aurel. Vict. in vita Cōſtantini Suida, Sidone Apoll. lib. 5. epiſt. 8. Hieron. de Script. Eccl. in Lactantio.

gorius Turonenſis, qui multas poſt ætates floruit, ob crimen affectati regni, necem inflictam hauſerit.

Baptiſmus Cõſtant. quo lepra mundatur. ex Actis Silueſtri, & monum. Later. Baſil.

Eodem anno lepra ſæua vi morbi Conſtantinum aggreditur, acceſſitque ægro animo corporis ægritudo. Poſt varia nequicquam conquiſita medicamenta, ij per quos valetudo Principis regebatur, infantium ſanguine, eam corporis luem deleri poſſe, vnam ſpem reliquam edocent. Id in vulgus iactatum, parentibus atrox, lugubre fuit. Mulieres, quæ paruulos, mugiẽteſque lactabant natos, metu mœroreque proſtratæ, multis cum lachrymis, atrocis ſententiæ triſtem verebantur exitum. Conſtantinus publico mærore mærens, dum aliena morte vitæ conſulendum intelligit, dubius hæret. In ea ancipiti cura, cunctis lætæ, Cæſari ſalubres, Eccleſiæ verò frugiferæ, cælitus affulſere opes. Nam Petrus, Pauluſque Apoſtolorum Principes, ſummo noctis ſilentio, ſplendore coruſcantes in ſomnijs obuerſati monent, à ſummo Eccleſiæ Præſule, qui non longè inde latitaret, ſæuienti malo ſalubrem conquirendam opem. Cæſar horrore perfuſus, non ſatis quid rei eſſet intelligens, Silueſtrum

Ponti-

Pontificem aduocandum cenſet; prima luce nuncios in Soracłem montem ad eum delegat. Siluester legatione audita, iter arripit, cum Cæſare congreditur; ſalute inuicem data, redditaque antequam initium loquendi faceret, velo è picta quam detulerat tabula reiecto, Petri, Paulique imagines oſtentat: ex eorum cum nocturna illa ſibi obuerſata ſpecie conſimili forma, cœlitum dono hominem ad ſe miſſum Conſtantinus intelligens, ſupplex ad eius ſe pedes proijcit. Silueſter Diuinæ fidei arcana reſerans, pronum in rem Chriſtianam Principis animum, omni abiecta ſuperſtitione, facilè Euangelicæ lucis amore incendit. At ſacra baptiſmatis vnda perluſtrari, Princeps dum mente voluit, protinus id expedire non vtique fas eſſe Pontifex monet; ad inſigne ſacramentum, quo altioris vitæ initium, cœleſtemque ſpem homo naſcitur, animum, mentemque diu ante præparanda. Tum Cæſar ex humeris reiecta chlamyde, regioque depoſito ornatu, multis cum lachrymis anteactæ vitæ errata mente voluens, ſupplices ad Deum preces tendit. Iamque ſeptem dierum elapſo ſpatio, cùm ad cœleſtia, diuinamque fidem ſatis firmaſſet

maſſet

maſſet animum, baptiſmum expoſcit. Nec mora, in lateranenſi palatio, vbi Pontifici ſedes, hydria porphyretica porphyreticæ columnæ innixa, in quam ſeptem argentei cerui affatim effundebant aquas, ſalubri luſtratur vnda, adeò mirè diuina opitulante ope, vt aqua crimine animum elueret, ſimul lepra corpus mundaret, vtraq. corporis, animique lues, crederes aquam dum corpus ablueret, cor tangere, recedit; ſupraque caput, radius, miruſque ſplendor coruſcare viſus. Poſtera die inſigne beneficium, inſigni beneficio rependit Cæſar. eodem in loco D. Ioanni Baptiſtæ, ad Petri verò, Paulique tumulos, admirandæ molis Baſilicas aggreditur; ipſeque Cæſar accepto bidente, primus fundamenta aperit, mox cæmenta defert; duodenario Apoſtolorum numero datus honos, vt totidem vicibus ſupra collum cophinis geſtaret: eò maius ex humili cultu conſequutus decus, quò celſior Princeps fuit. Vbi verò ad culmē deuenit opus, cruce aurea ſupra vtriuſque Apoſtoli tumulos centumquinquaginta librarum pondere, immenſis aureis argenteiſque donis addidit decus. Profuſa quoque liberalitate ingentes opes, quibus diuina

Digitized by Google

diuina, diuinuſque cultus ritè peragerentur, contulit. Ad eam rem per varias terrarum partes, agros, domus, villas, vnde immenſi redditus, aſſignat. Hæc non modò traditione, quæ plurimum certè valet, ſed ex actis Silueſtri, quæ typis impreſſa circumferuntur, ex Baſilicæ Lateranenſis, quæ hodie quoque extant monumentis. Vetus quoque traditio eſt, Petri, Paulique Conſtantino à Silueſtro oſtentatas imagines, in ſacra Vaticana æde cuſtodiri; teſtiſque ea de re Adrianus Papa. Vnde nulla Euſebius dignus fide, ea aperte inficiando. Certè dum ſcribit Conſtantinum non Romæ à Silueſtro, ſed Nicomediæ ab Euſebio eiuſdem vrbis Epiſcopo baptiſmate luſtratum, non modò Patres romani concilij, qui vt infra memorabo, ea de cauſa in Thermis Traiani vnà conuenère; ſed & Zoſimum ethnicum nec ſuſpectum authorem, qui ea tempeſtate floruit, alioſque graues contradictores habet. Nec leuis inde eſt coniectura, liuore animi aduerſus Romanæ Eccleſiæ dignitatem, Ethnicos ipſos anteiſſe. conſtat certè Arrij partes ſectatum: nec abs re D. Hieronymus Arrianorum ſigniferum appellat. Vnde haud mirum

Petri, Pauliq. imagines quas Silueſter Conſtantino detulit, in Vaticana Baſilica cuſtodiri, teſtis eſt Adrianus Papa in epiſt. ad Conſtant. cognomento Copronymum.

Patres Rom. Concil. apertè de bapt. Conſt. Romæ peracto & lepra teſtantur.

Zoſim. lib. 2. hiſt. Conſtan. Romæ baptiſmate perluſtratum ſcribit, ſed vir Ethnic. cauſam refert ad necem Criſpo filio illatam, vt eo piaculo expiaretur.

Digitized by Google

mirum ſi eum, quem Romano, & catholico Præſuli, ac Pontifici ſurripit, Nicomedienſi Arriano Epiſcopo honorem defert, Conſtantio præſertim Principe Arrianorum anteſignano, in cuius gratiam conſcripſit, florente.

Iamque ritè peracto baptiſmatis lauacro, alia vrbi facies. Conſtantinus rerum arbiter, gentium rector, orbis Dominus, aqua luſtratus, protinus Pontificis dicto obediens, maxima quæque nutu eius, conſilioque exequens. Iamque duo in vrbe Cæſares videbantur. Exciuit id Senatum, Romanoſq. proceres. Inde tacitum æmulatione inuidiæ murmur. Mox palam obſtrepunt, ſpretum deorum cultum, nouam inuectam religionem incuſantes; gliſcebatque execrationibus rumor. Eum, apertè obſiſtendo, irritari, dato ſpacio exoleſcere Cæſar ratus, procul ab vrbe degere conſtituit. Byzantium occurrit celebris Traciæ Vrbs ad anguſtas, quæ modico interuallo Europam ab Aſia dirimunt, maris fauces, patenti campo. Vbi eò peruenit, ſitum natura munitum, æquè mercibus inuehendis, ac hoſtibus propulſandis natum, vbertatem ſoli, loci amęnitatem admiratus

Conſtant. Byzantium ſe transfert. ex Zoſ. lib. 2.

Digitized by Google

tus firmam ibi ſedem conſtituit. Breui, ingenti ædificiorum mole in maius aucta, Conſtantinopolis nomen ab eo obtinuit; nec amplitudine, gentium, rerumque omnium affluentia, & copia, vrbi Romæ inferior euaſit.

An tum primùm Romanæ Eccleſiæ, Romaniſque Pontificibus, vrbis Romæ, Italiæque Imperium, pia Principis largitate ceſſerit, ambigunt ſcriptores. Inualuit ea apud vulgus opinio, ijs, quæ actis Silueſtri habentur, conſona. At pleraque in ea irrepſiſſe poſterioribus ætatibus menda, nec antiquis actis de donatione mentionem haberi, Zonaras antiquus ſcriptor, D. Hieronymus, alijque celebres authores teſtantur; multis verò, & eruditè Card. Baronius conuincit. Conſtat certè Conſtantino extincto, Conſtantem filium, Romæ, totiuſq. Italiæ potitum Imperio, nec Imperij opibus ſed eleemoſynis, ſe, remque Chriſtianam Pontifices fouiſſe; inuiſaque piorum largitas, ne dum Imperij opes Ethnicis, erat. Inde Ammianus Ethnicus ſcriptor, enarratas inter Vrſicinum, & Damaſum exortas proximè poſt Conſtantini tempora, Pontificatus cauſa contentiones, liberiore ore

De Conſt. donat. Baron. ad annum Domini 324. num. 23 vbi alios refert

Ammianus Marcell. lib. 27 hiſtor. carpit. Pontif. luxum, dũ adhuc eleemoſynis fouerentur.

Digitized by Google

liuorem animi in hæc fermè verba detexit. *Neque mirum ſi tanta contentione Romanus Epiſcopatus appetatur, cùm id adepti ſecuri ſint, vt ditentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis inſidentes, circumſpectè veſtiti, epulas curantes profuſas, adeò, vt eorum conuiuia regales ſuperent menſas.*

Quibus, & ſi ingenij petulantiam, animi liuorem effudit, conſtat certè non dum Imperij opes Pontificibus affluxiſſe. Crediderim ego, Conſtantini Principis largitate, vrbis Romæ dominationem Romanis Pontificibus ceſſiſſe, poſſeſſione verò à Senatu deturbatos; inde haud mirum ſi eleemoſynis ſuſtentarentur. Primus omnium Pipinus, mox Carolus magnus filius, à Longobardorum incurſu, Italiam vindicantes, Romanam Eccleſiam in Imperij poſſeſſione collocauere. Conſtat certè ex Anaſtaſio bibliotecario, Leone Oſtienſi, alijſque authoribus, vrbem Romam, Rauennæ exarchatum, Corſicam, Sardiniam, Siciliam, Ducatum Beneuentanum, Spoletanumq. Neapolim quoque ac Calabriam ſub Pontificum ditione, ac Imperio conſtituiſſe.

Pipinus, & Carolus magnus filius, in Imp. poſſeſſ. Rom. Eccl. conſtituere, circa annū Domiui 800. Ex Anaſt. bibl. in vita Steph. PP. Leone Oſt. in chron Caſſ. lib. 1. cap. 14.

Inde

Inde Rauennæ columna marmorea inſcriptum legitur.

Pipinus primus amplificandæ Eccleſiæ viam aperuit.

Iamque per Conſtantinum immenſis opibus Eccleſia aucta, ſuffultaque, cùm regio propè cultu, Romani Pontificis præfulgeret maieſtas; Silueſter Pontifex tantæ in dies creſcenti moli conſultum volens, Italiæ Epiſcopos aduocat. In Thermis Traiani Cæſaris, conſeſſu, Concilioque habito, multa de ætate, ordine, cœlibatu, moribus eorum, qui diuino ſe mancipaſſent cultui, præfatus, in quem vſum, quaue moderatione Eccleſiarum redditus erogádi forent, Patrum, Præſulumque conſilium expoſcit. Vnanimi voto ita proſpectum voluere, vt in quatuor partes diſpartirentur, quarum duæ epiſcopo, cleroque cederent, duæ aliæ in oportunum pauperum ſubſidium, templorum reparationem, ornatumque erogarentur. Præſcriptam vnanimi concordia legem, vſu quoque comprobauere patres. Nec dum auri fames, quæ diuina, humanaque iuxtà ſubuertit, irrepſerat; aurum argentumque egentibus erogare magis, quàm ſeruare, veras diui- Conc. Roman. ſub Silueſt. PP.

Digitized by Google

tias putabant; paulatim deinde dilabente diſciplina, auctis opibus, aucta in pleriſq. cupido; pauci temperantiam, moderationem inuexere. quò rarior in auaro ſæculo, eò præclarior virtus. Haud tamen continuata ſerie, illuſtribus paſtoribus, qui vel ea cupidine ſe exuerent, vel in Reip. bonũ opes effunderent, virtuteſque alerent, orbata Eccleſia manſit. talium virorum antiqua ætas fæcunda, noſtra non ſemper ſterilis. Quod ſi aliquando, deterioribus ducibus gubernacula, non ſine numinis prouidentia id contigit. Scit Deus, cui vniuerſi cura, vnius ſeu deſidia, ſeu dolo, gentis, vel errata punire, vel virtutes perficere. æquè bonis, ac malis, ſæpe vnius malum proficit. nec inſulsè D. Auguſtin. *Impius, aut ideo viuit, vt corrigatur, aut vt per eum iuſtus exerceatur.*

Conc. Nicen. aduerſus Arriũ. Anno à Chriſti ortu cccxxv celeberrimo Patrum conuentu, gliſcenti per Orientem hæreſi conſulitur. Arrio authore, vt ſupra memoraui, latenter primò per Aegiptum ſerpere, mox palam per Paleſtinam, ac finitimas regiones in perniciem erumpere; nec modò populares, ſed popularium Præſules ſeducti, hæreſum magiſtri facti, errorum

rum duces. Eorum agmen Euſebius Nicomedienſis, Euſebius Cæſarienſis Epiſcopi ducunt. Anxium, ſollicitumque ea res Pontificem tenet; curæq. fuit, Concilio indicto, ex vniuerſis terrarum partibus Præſules aduocare. Conſtantinus Cæſar Bizantij tum agebat. Ad eum Pontifex, quò faciliùs optata perficerentur, Oſium Cordubenſem Epiſcopum, doctrina, rebuſque geſtis præclarum, legatum mittit. Legatione audita, non modò in Pontificis ſententiam it Cæſar, ſed profuſa liberalitate, itineris ſumptus epiſcopis, cæteriſque erogat. Datis ad Prouinciarum Præſides literis, vehicula comparari, comiter, hoſpitaliterque quocumque appuliſſent recipi, publico ali mandat. Nicea Bytiniæ vrbs, quò conuenirent, deligitur. breui Orbis in ea vrbe fuit: trecenti decem & octo, ex vniuerſis terrarum oris Præſules, præſtantiſſimi ex gentibus philoſophi, ad ingenij acumen oſtentandum, Cæſar ipſe, Romanique Pontificis legatus. Die indicta in amplisſima Baſilica conuenientes, Oſius S. R. E. legatus princeps à ſiniſtro cornu conſedit, proximè Alexander Alexandrinus Patriarcha. princeps ex altera parte

Oſius Cordub. Epiſc. Legatus pro Rom. Pont. ad Conſtant.

Cur S.R.E. Legatus à ſiniſtra conſederit, & nùm læua dignior dextera.

Digitized by Google

Euſtachius Antiochenus Patriarcha, dexterum tenuit cornu. Conſtitit Cæſar, nec ante conſedit, quàm Patres innuerent. Hic nonnulli, Orientalis Eccleſiæ morem ignorantes, ambigunt, cum Romanus legatus dignitate prior, dexteram Antiocheno Antiſtiti ceſſerit. Vſus in Oriente obtinuerat, vt in ſacris dignior ſiniſtra, quam dextera haberetur. Idque ex ſecunda Nicena Synodo facilè deprehenditur; fortè quia dextera noſtra, læua Numinis; quem morem tum in alijs pleriſque Occidentalis Eccleſia imitata, tum præcipuè in Pontificijs diplomatibus, vbi Petrus Apoſtolorum Princeps, læuam, Paulus dexteram tenet. Certè ſi digniorem locum, eo conſeſſu dexteram cenſuiſſent Patres, non Antiochenus, ſed Alexandrinus Antiſtes potius, qui ei dignitate antecellit, dexterum tenuiſſet cornu. Nec Oſius, qui à læua conſederat, prior cæteris Concilij decretis, vt mox memorabo, ſubſcripſiſſet.

Arrij aſſeclæ Catholic. apud Cæſarem criminantur.

Non dum Concilio initium Patres dederant, cum Præſules Arrij aſſeclæ, protinus crimonoſis aduerſus catholicos antiſtites porrectis Cæſari libellis, pronum, propitiumque Principis animum, ab eis auer-

Digitized by Google

auertere pertentant. Cæſar non modò cœteris, ſed ſibi quoque paſtores, Iudiceſque eos datos; malle ſe eorum iudicium ſubire, quàm dare dictitans; protinus libellos, in ignem conijci iubet. Simul verba, quibus ad mutuum amorem, concordiamque reuocaret, exorſus, poteſtatem de ijs, quæ in controuerſiam venerant, diſceptandi facit. Silentio indicto, Arrius multa de diuini Numinis natura præfatus, orationem flexit ad diuini Verbi originem: non Patri coæuum, non eiuſdem cum Patre Diuinitatis cenſendum, petulanter cõfirmat. Ad ea horror ingens catholicos Patres inceſſit. Erat in eo Præſulum cætu, Athanaſius Alexandrinæ Eccleſiæ Diaconus, vir acri ingenio, ſacris literis eruditus, & diuino eloquio facundus. Is in medium prodiens, quid opus eſt, inquit, Arrij ratiocinatione, humana imbecillitate ingenij, Numinis arcana perſcrutantis, humanum in morem diuina effingentis? ſacra inquirenda oracula, Ioannes diuino actus afflatu, cœleſti illuſtratus luce, myſterium prodit. Ab ipſa diuina, diuini verbi origine, Euangelij hiſtoriam exorſus, non ne ante omnem creatam rem, nullo præfinito

D. Athan. in Conc. Nicen. Arrio ſe oppo-nit.

Digitized by Google

initio, Verbum apud Deum, Deum de Deo, originem trahentem conſtituit? Ita ego de ijs, quæ humanam excedunt aciem ingenij, quæ fidei tantùm obſcuritate mẽs attingit, vt diuina oracula produnt, vt noſtri maiores cenſuere, cenſendum puto.

Poſtquàm diſceptandi finem fecere, Patres communicato inter ſe conſilio, Arrij placita, ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio, per Ioannem exploſa, Athanaſium conſonè diuinis oraculis loquutum, conclamant. ſimul, vt vna, eademque in omnes terrarum oras, cunctis mortalibus innoteſceret fides placuit præſcriptis verbis, certam fidei regulam, quã Symbolum appellauere, prodere. eam totidem verbis referre, ex re erit.

Symbolum fidei, à Patribus Conc. Niceni præſcriptum.

Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, viſibilium omnium, & inuiſibilium, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei genitum, ex Patre vnigenitum, hoc eſt ex ſubſtantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt, & quæ in Cœlo, & quæ in Terra, qui propter nos homines, & propter noſtrã ſalu-

Digitized by Google

ſalutem deſcendit, incarnatus eſt, Homo factus eſt, paſſus eſt, reſurrexit tertia die, aſcendit ad Cœlos, venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, & in Spiritum ſanctum.

Nec vlteriùs progreſſi, quidpiam de Spiritus ſancti proceſſione, ac origine tum definitum. Non dum enim in controuerſiam venerat, oportuniùs ſub Damaſo Papa, ac Theodoſio Imperatore, Conſtantinopolitana Synodo, Macedonio, & Apollinari hæreſum magiſtris, occaſionem præbentibus, diuinitatem, originemque his penè verbis expreſſere Patres.

Spiritum ſanctum à Patre, filioque procedere, quando definitum, & qua de cauſa. Græci, Latinis ea de re obrepunt.

Et in Spiritum ſanctum Dominum, *& viuificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio coadorandum, & conglorificandum, qui loquutus eſt per Prophetas.*

Sequētibus deinde ætatibus, aliud quoque in diſceptationem venit, num non modò à Patre, ſed à Filio etiam procederet, originemque traheret, ambigebatur. D. Leo Papa, primus id apertè affirmare viſus; inde græci, latinis reluctare anſam cæptauere: Conſtantinopolitana Synodo, Spiritum ſanctum à Patre procedere præſcriptū, Patrum decretum immutare, quid piam ei addere, vel detrahere nefas inſimulantes.

Verùm

Verùm enim verò, etſi id non expreſſere, non tamen inficiati Conſtantinopolitani Patres. Leui, ſuauique manu, ad tantum arcanum humani ingenij acies, Deo diſponente, eleuabatur. prodamq. quantum humana imbecillitate conſequi potuerim, breui epilogo myſterium. Omnia nuda, & aperta Numini, Pater ſe ipſum infinita intellectus mentiſque acie, perpetuò intuitur: intelligendo, intuendo, mentis Verbum, veram, viuamque ſui ipſius imaginem exprimit. protinus, alter in alterum ſibi quàmſimillimum, eiuſdem naturæ conſortem, amore prorumpit: vterque mutuo amore viuit, amorem ſpirat: ab vtroque ſpiratus amor, Spiritus ſanctus dicitur. Reconditum per multas ætates arcanum, tandem ſecunda Nicena Synodo, anno ſalutis 787. apertè, clarèque toto orbi illuxit: Tum primùm Spiritum ſanctũ, à Patre, Filioque procedere definitum, Patrum decreto repreſſum murmur, obſtructum Græcorum os.

Trinitatis arcanum breui epilogo indicatur.

Præſcriptum fidei Symbolum, cùm celebri Patrum conſeſſu recitaretur, romanus legatus prior cœteris aſſurgens, ea fide viuendum, ea fide moriendum proclamat.

Nec

Digitized by Google

Nec modò ore, voceque confirmat, ſed ſubſcriptionis addit robur. Tum deindè coeteri ferè; Arrium reluctantem, decem ſequuti Præſules, rem morabantur. Tandem non paucorum ſubdolo, inſanabili ingenio, ſcripturarum oraculis, tot Patrum placitis, derogandum Cæſar dictitans, cæteris adhæſere. Apparuit protinus, metum potiùs in longè diſſitas terrarum partes demouendos verentes, non veritatis amorem, lucemque, ad id eos impuliſſe; nam vt in tempore memorabo, Concilio dimiſſo, Arrio, ſuiſque ſuum inſanabile redijt ingenium.

Conſultatum deinde, quanam potiſſimum die, Paſchæ feſtum concelebrandum eſſet; neque etenim ea in re concordes, vnum, eundemque morem retinentes Eccleſiæ erant. Alij proxima xiv. luna poſt hyemale æquinoctium, juxtà Moyſis ritũ: tum etenim Chriſtum Dominũ cum amatiſſimis diſcipulis, Paſcha concelebraſſe traditum. Videbatur alijs, proxima die Dominica poſt xv. Lunæ, celebrem Chriſti reſurrectionem Paſcatis feſto recolendam. Abſonum, abſurdumque cenſuere Patres, Eccleſiam, quæ vbique terrarum apud vni-

Conc. Nicen. certam diem Paſchatis præſcribit.

uerſas gentes ſub vno eodemque vexillo, vna, eademque fide degeret, non eodem quoque more, rituque concordem, vnanimé fidem declarare. Certam igitur cunctis per orbem Eccleſijs præſcripſere diem, valuitque apud Patres dominicæ reſurrectionis honor. Neque è dignitate Euangelicæ legis rebantur, Moyſis ritum, in re, quæ ſola Eccleſiæ ſpem, fidemque firmarat, retinere. At quoniam lunaris curſus, haud ſemper idem, varius eſt, ſuapte natura mutabilis, rurſus ſacratiſſimi diei, ambigua currebat electio, viſum Patribus, calculum, computationemque Alexandrino Patriarchæ delegare; nam apud Aegiptios, aſtrorum, ſyderumque motuum, in primis peritia. Ab eo ſingulis annis, certam Paſchatis diē, Romanæ Eccleſiæ, tum deinde cæteris ex vrbe Roma indicandam, voluere. Tradit D. Ambroſ. tum primùm vt promptiùs, procul ab errore certa illa innoteſceret dies, decem & nouem annorum inuentam, collectamque rationem, quæ in circulum, orbemque reuoluta, pro exemplo, normaque in annos reliquos habebatur. Hunc circulum, aureum numerum latini appellauere. Nec aſſentiendum

Aureus num. quando inuentus ex D. Ambroſ. in epiſt. ad Epiſc. Aem.

Bedæ,

Bedæ, qui eius authorem Euſebium Pamphili tradit.

At multa eo Patrum cœtu, aptè, ac ſalubriter ſancita, ſcriptorum diſſenſione haud ſatis ad poſteros explorata deuenere. Alij clericis coniugium permiſſum; vetitum alij tradidere. Adeò maxima quæque plerumque ambigua, facilèque in eam partem, cui propendet animus, mens errore labitur. Certè Socrates antiquus author, clericis cum vxoribus, quas ante clericatū duxiſſent, permiſſam conſuetudinem, his planè verbis tradit.

De cælibatu clericorū, quid Nicena Synodus ſtatuerit.

Viſum erat Epiſcopis, legem nouam in Eccleſia introducere, vt qui eſſent ſacris initiati, ſicut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, cum vxoribus, quas cùm erant Laici, in matrimonium duxiſſent, minimè dormirent. Et quoniam illis erat propoſitum, de hac re conſilium inire, in medio eorum conſeſſu, ſurrexit Panphutius, ac vehementer vociferatus eſt, non graue iugum, ceruicibus illorum imponendum eſſe, qui erant ſacris initiati; honorabile eſſe coniugium inter omnes, et torum immaculatum. Videndum, ne nimis exquiſita præſcriptione, Eccleſiam graui incommodo afficerent; omnes enim non poſſe ferre

Verba Socratis circa permiſsā clericis cum vxoribus conſuetudinē, lib. 1. hiſt. cap. 8.

Digitized by Google

ferre tam auſteram diſciplinam, tamque ab omni perturbatione vacuam; neque à ſingulorum vxoribus fortaſſe eam caſtimoniæ normam, poſſe ſeruari; viri autem cum vxore concubitum, caſtimoniam appellauit. Illud ſatis eſſe, vt qui in Clerum ante adſcripti erant, quàm duxiſſent vxores, hi ſecundum veterem Eccleſiæ traditionem, deinceps à nuptijs ſe abſtinerent; non tamen quempiam ab illa, quam iam pridem cùm Laicus erat, vxorem duxiſſet, ſeiungi debere. Iſtam in Epiſcoporum conuentu orationem habuit Panphutius, cùm ipſe non modò nuptias non expertus eſſet; ſed etiam, vt verè dixerim, mulierem non aliquando attigiſſet: nam à puero in monaſterio ſe ipſum, ſeuero vitæ diſciplinæq. genere totum dediderat. Itaque cùm totus Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum conuentus, verbis Panphutij aſſenſiſſet, controuerſia de hac re exorta, penitùs ſedata eſt, poteſtaſque permiſſa, cuique pro arbitratu, ab vxorum conſuetudine abſtinendi.

Num antiquitus ab Eccleſiæ exordio, coniugium clericis permiſſum.

Hæc Socrates, quæ totidem verbis in re tam graui referre volui. In eandem quoque ſententiam Sozomenus in ſua propendet hiſtoria. Nec deſunt, qui antiquo more

more, ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio, id vſu receptum affirment, ex epiſtola D. Pauli ad Timotheum, vbi oportere epiſcopum, vnius vxoris eſſe virum, monet; præſcripto etiã Apoſtolorum quinto canone, quo diſertis verbis, ne Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vxorem ſuam prætextu religionis abijciat, ſtatuitur, errorem autumantes. Nam Paulus, eo loco, ab altaris miniſterio bigamos remouet. Canone verò Apoſtolorum, non conſuetudo cũ vxore clericis permittitur, ſed cura, ac regimen præcipitur. nam etiam coniugati antiquitùs, vt primo libro expoſui, traduntq. Epiphanius, Hieronymus, aliique patres, ad ſacerdotium aſſumebantur, ſed cælibẽ poſteà tam vir, quàm mulier, vitam agebant. Iam verò Nicena Synodo, cælibem vitam clericis præſcriptam, celebres Patres vno ore teſtantur, D. Epiphanius, qui proximè poſt Concilij Niceni tempora in Oriente floruit, *Ad Sacerdotium* (inquit) *ex Virginibus, vel ſi hi non ſuffecerint, ex ijs qui ſe continent à proprijs vxoribus, accipiantur*. D. Hieronym. ad Pammachiũ in hæc fermè verba ſcribit, *Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur,* aut

Expenditur locus D. Pauli ad Timoth. epiſt. 2 & contra quintus Apoſtol.

Ex D. Epiph. in Comp. doctr. lib. 3. D. Hier. ad Pammachiũ epiſt. 50. & lib. contr. Vigilant. D. Baſ. epiſt. 17

Digitized by Google

aut vidui, aut certè poſt ſacerdotium, in æternum pudici. Quod & expreſſiùs de conſuetudine Orientalis Eccleſiæ aduerſus Vigilantium agens perſcripſit. *Quid* (inquit) *facient Orientis Eccleſiæ, quid Aegipti, & ſedis Apoſtolicæ: quæ aut virgines clericos accipiunt, aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſierunt, ſe norunt hoſtias offerre non poſſe, ſi operi inſeruiant coniugali*. Inde D. Baſilius, ne ſeni quidem, & exactæ ætatis presbytero, vna, eademque domo cum vxore, quam ante clericatum ſuſceperat, habitare permiſit, *Lege* (inquit, ad Peragorium ſcribens) *Canonem à Patribus Nicenæ Synodi præſcriptum: eijce protinus illam è tuis ædibus*. At licet longè diuerſus in Oriente apud græcos mos ſpectetur, retineantque hodie, quas ante clericatum ſuſceperant, eodem toro vxores, tamen longè poſt, nec ante ſalutis annum ſexcenteſimum octuageſimum, id vſu receptum, multis & eruditè Card. Baronius confirmare nititur. Tùm primum, græci Patres haud communicato cum latinis conſilio, ſexta Conſtantinopolitana Synodo, lege lata, humanitati, legem alioquin violaturæ, indulſere.

Quando cæperint Græci ſacerdotes, retinere vxores. ex Bar. ad annũ Dom. 58. cap. 16.

Neque

Digitized by Google

Neque ſolùm ea de clericorum cum vxo ribus conſuetudine, ſed alia quoque ſcriptorum imperitia, in eo Concilio geſta, mendosè ad poſteros deuenere. Illud celebre in primis, quod recentiores hæretici ex Ruffino hauſere; ſancitum, eo Patrum conſeſſu, Romani Epiſcopi, ac Alexandrini antiſtitis iura, pari poteſtate cenſenda, ita, vt quo iure Romanus in ſuburbanas Eccleſias, eodem Alexandrinus, in Aegiptũ ditionem teneret; Ruffinus Concilij decretum his verbis recitat.

De Rom. Vccl. primatu.

Ex Ruffin. lib. 1. hiſt.

Vt apud Alexandriam, & in vrbe Roma vetuſta conſuetudo ſeruetur, vt vel ille Aegipti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat.

Quorum verborum, cum nullus planè ſenſus eliciatur, haud inſulsè D. Hieronymus in apologia, quam aduerſus Ruffinum ipſum conſcripſit, inſcitiam carpens ſcribit, in hæc verba. *Scripta tua relegens quanquam interdum non intelligam quid loquaris, & Heraclitum me legere putem, tamen non doleo, nec me pœnitet tarditatis, id enim in legendo patior, quod tu in ſcribendo.* At nouatores hæretici, vt infenſo in Romanã Eccleſiam animo, ita prono ad ei

Digitized by Google

obtrectandum ingenio, leui, eoque ambiguo Ruffini permoti teſtimonio, fines Romano Pontifici ſtatuentes, ſuburbanarum tantùm vrbium terminos circumſcriptos tradidere. Eorum agmen, Carolus Molineus ducit. Verùm hand parem poteſtatem Romani Epiſcopi, ac Alexandrini antiſtitis, eo Niceno conſeſſu, cenſuiſſe Patres, vt in præſenti omittam, longè aliter ab alijs authoribus, & præcipuè à Chalcedonenſis Synodi Patribus, canonem relatum, primatus, vel ex eo liquido conſtat, quòd antè, & poſt Niceni Concilij tempora, Alexandrinæ Eccleſiæ Præſules in ius vocati, apud Romanum Pontificem cauſam dixere. Certè Dionyſius Alexandrinus antiſtes, cùm aduerſus Sabellium plures in vno Numine perſonas prædicaret, videreturque propterea apud imperitos, vel infenſos multiplicare Deos; non ante ſe ab iniecto hæreſis crimine, liberum, ſolutũq. credidit, quàm apud Dionyſium Roman. Pontif. non aliena ſe à Diuina fide docuiſſe oſtenderet. Proximè verò poſt Nicenũ Concilium, D. Athanaſius Alexandrinæ Eccleſiæ præſul, cùm ab Arrijs ſectatoribus calumnijs vexaretur, Romæ apud Iulium

Conc.Chalced Act. 16.

Dionyſ. Alex. Epiſc. cauſam dixit apud Dionyſium Papam anno Domini 263. rurſus D. Athan. Alex. itẽ antiſtes cauſã dixit, apud Iulium Papam anno Domini, 229. ex eodem Athan. in commen. de Syn.

Digitized by Google

lium Papam diluit obiecta crimina, vt idē met ſcriptum reliquit. Rurſus, vt multis, clariſq. exemplis res vna comperta habeatur, poſterioribus ætatibus cum Anatolius Conſtantinopolitanus Patriarcha, Alexandrinæ, nec non Antiochenæ Eccleſiæ iura vſurpare contenderet, non niſi Leonis Roman. Pontif. reſcripto, conatus reprimitur infringiturque audacia. Ex Leone PP. epiſt.53.& 59.

Hæc, contra recentiores hæreticos recenſere volui, vt Romanæ Eccleſiæ primatus, non modò ex diuina inſtitutione,quod Diui Cyprianus, Ambroſius, Hieronymus Auguſtinus, alijque doctrina, ac ſanctitate celebres Patres, pluribus confirmant, adeò vt eum catholicum appellent, qui cum Romana Eccleſia communione iungatur, cæteros hæreticos cenſeri velint, ſed præterea, antiquo more, vſuque tot continuatis ſæculis receptus, probatuſque appareat. Vt non mirum, ſi vbi primùm, ijs quæ inconſultationem, controuerſiamque venerant à Patribus Nicenæ Synodus finis impoſitus, Concilij acta, geſta, decretaq. omnia, ad Silueſtrum Romanum Pontificem, omnes quotquot interfuere trecenti decem, & octo fermè Patres, confirman- ExD.Cypr.lib. de vnit.Eccleſ. Ambr. orat.de obit.ss.Auguſt. epiſt.165.Hier. epiſt. 17. ad Damas.

Digitized by Google

da protinus miſerint. Nec ante Roman Pontificis ſubſequutum confirmationis robur, rata, firmaque eſſe voluere.

Libri Tertij Finis.

Vni Deo laus, & gloria.

IN-

Digitized by Google

INDEX IN HISTORIARVM LIBROS.

A

Abagarus Syriæ Rex dat ad Chriſtum, recepitque ab eo literas, & imaginem, lib. 1. pag. 80. priſtinæ redditur valetudini à Thadeo Chriſti diſcipulo, ibidem
Adam in Caluario monte ſepultus, lib. 1. 40
Ælius Adrianus, vide Adrianus.
Africanum Concilium ſub Cypriano Epiſcopo, lib. 3. 282
Africanum ſchiſma, lib. 3. pag. 282. & 283
Agatha virgo Catanen. lib. 3. pag. 265
Agnes Romana virgo, 3. 313
Agrippa cognom. Herodes, Ariſtobuli filius, 1. 76
Alexander Alexandrinus Epiſcopus aduerſus Arrium, 3. pag. 348
Alexander Papa, 2. 212. Eius inſtituta, 216. martyriū, 217
Alexandrinæ Eccleſiæ initia à D. Marco Euangeliſta: 1. 97
Alexandrinæ Eccleſiæ prærogatiua qualis in Concilio Niceno, 3. 386
Anacletus PP. 2. 193. Erigit Saceila ad Petri, Paulique tumulum, 194. Inſtituta, ibid. Martyrium, 199
Ananias, & Saffira, 1. 49
Ananias Paulum baptiſmate perluſtrat, 1. 62
Andreas Apoſtolus eligitur, 1. 22. geſta ipſius, 1. 87. & 88.
Anglia quando, & à quo acceperit religionis initia, 2. 236 & 237. Vectigal pendit Romana Eccleſ. ibid. & in præfat. operis.
Apolloneus Tyaneus magus, 2. pag. 197
Anicetus PP. 2. 232
Antiochena ſedes prima omniū à D. Petro erecta, 1. 71 Quot annos ibi ſederit, ibid. Chriſtianum nomen ibi primùm exoritur, 79. Quis in ea primus poſt Petrum Epiſcopus, 94
Antiochenum diſſidium ob legalia, 1. 109
Antiochenum Coucilium aduerſus Samoſat. 3. 290
Antipas martyr ſub Domitiano, 2. 201
Antoninus Pius adoptatur ab Adriano Imperatore, 2. 218

Digitized by Google

Geſta eiuſdem ibid. Reſcribit pro fidelibus, 2. 228
Antoninus cognom. Caracalla Imperator, 2. 247. Mors eius, 249
Antoninus Elagabalus, 2. 249
Apocalypſis, quando, vbi, & à quo conſcripta, 2. 201. & 202.
Apoſtoli duodecim, 1.32. quomodo, & quo conſilio condiderint Symbolum, 1. 87 Inquam prouinciam quiſque profectus, ibid.
Aquæ benedictæ inſtitutio, 2. pag. 217
Armenia S. R. E. vectigalis in præfat.
Areopagus, qui locus Athenis 1. 111
Arrius hæreſû magiſter, 3. 347
Aſianum ſchiſma ſub Victore PP. ob Paſchatis celebrationem, 2. 243
Aſſumptio B.M.V. quando contigerit, quo ætatis anno, & an vnà cum corpore, 1. 106 & 113.
Athanaſius Alexandrinæ Eccleſiæ Diaconus, poſtea Epiſcopus in Conc. Niceno Arrio ſe opponit, 3. 375
Aurelianus Imperator reſcribit contra Samoſatenum pro Rom. Pontif. 3. 295
Aureliani victoria in Oriente, aduerſus Zenobiam, 3. 293
Aureus numerus quando inuentus, 3. 380

B

Baptiſmus Chriſti, 1. 30 Baptiſmus Conſtantini, 3 pag. 364
Baptiſmus ab Hæreticis, vel ſchiſmaticis an validus, 2. pag. 281
Barnabas Comes Pauli, 1. 70 Diſcors ab eo recedit, 116 In Italia Mediolanen. Eccleſiam inſtituit, 117
Bartholomeus an idem ac Nathanael, 1. 33. Quam prouinciam ſortitus, 88. Corpus vbi requieſcat, ibid.
Betheleem deſcriptio, 1. 21
Bigamos ad ſacros ordines promoueri prohibet D. Paulus Apoſtolus, 3. 381
Boemia S. R. E. vectigalis, In præfat.
Byzantium Epiſcopali ſede, à D. Petro decoratur, 1. 90. Imperij ſedem Conſtantinus Imper. eò transfert, 3. 368

C

Cardinalitiæ dignitatis origo, munus, incrementa, 2. 204
Caiphæ Pontificis mors, 1. 64
Caius PP. 3. 301
Calixti Papæ, geſta, inſtituta, martyrium, 2. 251. & 252
Caluarius mons vnde nomen ſortitus, 1. 40

Car-

Carthaginen. Eccleſiæ ſchiſmata, 3. 282
Carus Imper. 3. 299
Catenæ D. Petri Apoſtoli, 1. 85
Catherinæ Alexandrinæ virg. inſigne certamen, 3. 331
Catholici nomen quibus competat, 1. 91. & lib. 3. in fine
Cæcilia Romana virgo, 2. 253
Croatia, & Dalmatia S. R. E. vectigalis in præfat.
Chriſti Ieſu diuina, humanaq. origo, 1. 14. Diſcordia Euangeliſtarum in eius geneologia ad concordiam reuocatur, 1. 19. Geſta ipſius 1. 21. & deinceps. Mors 36 Diſcordia Euangeliſtarum circa horam crucifixionis, ibid. Reſurrectio, 41
Chriſti corpus ſub ſpecie panis 1. 50
Chriſtianorum nomen Antiochiæ ortum, 1. 79
Claudius Imper. fideles vrbe pellit, 1. 109. Mors eius, 127
Cherinti, atque Ebionis hæreſis, 2. 207
Clemens, primus poſt Petrum Papa, 2. 169. Inſtituit Romæ notarios ſeptem, qui acta martyrium conſcriberet 2. 111. Exilium eius, 2. 189 Mors, ibid. Scribit epiſt. ad Corinthios, quæ in Eccleſia legi conſueuerat, 2. 193
Cœlibatus clericorum, 3. 381
Cœlibatus pœnæ à Conſtant. Imp. tolluntur, 3. 359
Cæna duplex communis, & ſacra in primitiua Eccleſia, 1. pag. 50
Coloſſenſes ad quos ſcribit Paulus, 1. 143
Columba ſupra Fabiani caput, 2. in fin.
Commodus Imper. 2. 238
Confeſſio peccatorum num à primordio Eccl. vſu recepta 3. 273
Conſtantinopolis, vide Byzantium
Conſtantinus in Britania Imp. conſalutatur, 3. 323. An ex legitimis nuptijs procreatus, 324. Bella ipſius aduerſus Maxentium, & Licinium, 324. & 354. Donat Melchiadi Papæ palatium Lateranenſe, 344. Donatio eiuſdem expenditur, Baptizatur à Silueſtro PP. 364. Templa ab eo in vrbe erecta
Confirmationis ſacram. ab ipſo tempore Apoſtolorum, vſu in Eccleſ. receptum, 1. 58
Concilium Hieroſolym. ſub Apoſt. & num omnes Apoſt. in eo interuenerint, 1. 110
Concilium Nicenum, 3. 372
Cornelius PP. 3. 269. Schiſma aduerſus eum Nouatianus excitat, 270. Exilium, 280 Mors ibid.
Coſmæ, & Damiani martyriū, 3. 310
Crux in qua Chriſtus affixus ab Helena, Caluario in monte

Digitized by Google

reperta, 3. 337. Capta Hieroſolym. à Coſdroa Rege in Perſidem defertur, 340 Ab Heraclio Imp. reſtituitur, ibid.
Claui, quibus Cruci Chriſtus affixus, 3. 339
Cyprianus Carthagin. Epiſc. latebras ſub Decio Imperat. quærit, 3. 266. Schiſma aduerſus Stephan. PP. excitat, ſed triennio poſt reſipiſcit, 3. 282. Martyrium, 287

D

DAnia S. R.E. vectigalis in præfat.
Decius Imp. Eccleſ. inſectatur 3. 264. Mors eius 269
Diaconi ſeptem eliguntur ab Apoſt. 1. 50
Diaconiſſæ in primitiua Eccleſiæ, 1. 51
Diocletianus Imper. Eccleſiam inſectatur, 3. 302. Et deinceps Imperio ſe abdicat, 318
Dionyſij Areopag. conuerſio, 1 121. Delegatur in Gallias à S. Clem. PP. 2. 186. martyriũ, pag. 188
Dionyſius Alexandrinus Epiſc. cauſam dicit apud Roman. Pontif. 3. in fin.
Dionyſius Rom. Pontif. 3. 296
Domitianus Imp. 2. 195. Ioan. Euangeliſtam irrito manente conatu excruciat, deinde exilio propellit, 2. 196
Domitilla Domitiani propinqua, à Domitiano fidei cauſa relegatur, 2. 199
Donatiſtarum ſchiſma, & hæreſis, 3. 345
Dorotheæ virginis martyrium, 3. 320
Dagabertus Francorum Rex Dionyſio Areopagr Templũ erigit, 2. 188

E

EBionis hæreſis, 2. 207
Eccleſiæ initia, 1. 32
Edeſſeni, ac Syrij Euangelij lucem à Thadeo Apoſtolo accipiunt, 1. 79
Editio veteris teſtam. ex hebræo in græcam linguam à lxxij. interpretibus ſub Ptolomeo Rege Aegipti, 2. 239. Alia à Theodotione ſub Cõmodo Imper. ibid.
Eleutherius PP. 2. 235. recipit nuncios à Lucio Brittaniæ Rege 236
Elymas magus, 1. 93
Epiſcopi à D. Petro in varias terrarum partes miſſi, 1. 98
Epiſcopæ, quæ feminæ in primitiua Eccleſ. 1. 51
Euang. Matthei quo tempore ſcriptum, 1. 77
Euang. Marci, 1. 97
Euang. Lucæ, 1. 129
Euang. Ioannis, 2. 207
Euang. aliud confingit Montanus. 2. 222

Digitized by Google

Euchar. Sacram. à primordio Eccleſ. vſu receptum, 1. 50. & 51.
Eudoxia filia Theodoſij Imper. defert è Hieroſolymis D. Petri vincula, 1. 85. Erigit templum in eſquilino mōte, ibid.
Euodius, an Ignat. ſubrogatus à D. Petro in Antiochena ſede, 1. 94
Euſebius PP. 3. 336
Euſtachius martyr ſub Adriano Imp. 2. 214
Euthychianus PP. 3. 301
Euariſtus PP. 2. 199. Inſtituta 204. obitus 211
Euſtatius, & Oreſtes martyres 3. 353

F

Fabianus per columbam è cœlo demiſſam Pontif. deſignatur, 2. in fin. Philippū Imper. è fidelium cœtu eijcit, 3. in princ.
Felix PP. 3. 296
Florianus occupat Imp. 3. 300
Fons olei è taberna meritoria ad Chriſti natalem, 1. 22
Fons è carcere mammertino miraculo erumpens, 1. 152
Fons triplex ad triplicem capitis ſaltū in Pauli nece, 1. 157
Fons ad Clem. PP. preces in Cherſoneſo 190
Flauius Clemens Veſpaſ. Cæſ. propinquus, Chriſti fidem amplectitur, 2. 185
Fauſtinus, & Iouita martyres, pag. 215

G

Galba Imper. 2. 172
Galerius Maximianus ad optatur à Diocletiano, 3. 319 Eccleſ. vexat. 320. Maximinum, & Seuerum collegas Imperij deligit, 323.
Gallia Epiſcopos recipit à D. Petro Apoſt. 1. 98. alios à D. Clem PP. 2. 186
Gallienus, & Valerian. Imper. 3. 288
Gamaliel magiſter Pauli, Stephani, ac Barnabæ, 1. 48. & & 79. Corpus Stephani ſolemni funere condit, 54
Geta filius Seueri Imper. 2. 247
Gnoſtici hæretici, 2. 221
Gordianus Imper. 2. 257
Gregorius Neoceſarienſis Epiſ. cognomento Thaumaturgus 3. 266. & 291
Gregorius VII. transfert poteſtatem deligendi Pontif. ad Card. 2. 205
Græci ſacerdotes quando cœperint habere vxores, 3. 384

H

Hadrianus Imper. Eccleſ. vexat, 2. 214. Eius mauſoleum, hodie arx S. Angeli pag. 218
Hebron antiquiſſ. Iudeæ oppidum

Digitized by Google

dum Abrahæ domiciliū, 1.28
Hæretici, qui à Rom. Eccl. communione ſe iungūtur, 3. in fi.
Helena Conſtantini Imper mater, 3. 324. Hieroſolymam petit, Crucem Chriſti inuenit, 337
Hibernia S. R. E. vectigalis, in præfat.
Herodes, 1. 26. & deinceps
Hierarchia Eccleſiaſtica, 1. 58.
Hieroſolyma à Tito oppugnatur, & expugnatur, 2. 175. & deinceps.
Hieroſolym. Concil. ſub Apoſtol. 1. 110
Hieroſolymit. Templum, 2. 183
Hippolytus martyr, 2. 252
Hiſpania Epiſcopos à D. Petro accipit, 1. 99. an eò profectus Iacobus Apoſt. 72
Higinus PP. 2. 226

I

Iacobus Alphæi, Hieroſ. Epiſcopus, 1. 146. martyrium ibid. Epiſtolæ 147
Iacobus Zebedei in Hiſpania 1. 72. redit Hieroſolym. vbi martyrio occumbit, 82. corpus, Compoſtellæ, 83
Ianuarius Beneuent. Epiſcopus 3. 322. ſanguis eius ad præſentiam capitis hodie quoq. ebullit, ibid.
Ieſu Diuina, humanaq. origo, 1. 14. Geſta, mors, reſurrectio à pag. 28. & deinceps
Ignatius an primus poſt Petrū Antiochenus Epiſc. 1. 94. Martyrium, 2. 211
Incendium vrbis Romæ ſub Nerone, 1. 149
Infantes Herodis iuſſu interempti, 1. 26
Ioſephi hebræi de Chriſto teſtimon. 1. 40
Ioannes præcurſor Domini, 1. pag. 28
Ioannes Apoſtolus eligitur, 1. 32. Aſiam minorem in partione prouinciarum ſortitur 87. Quæ paſſus Romæ Domitiano: 2. 196. Apocalypſim, quando, & vbi ſcripſerit, 2. 701. Euang. eius, 207. & 208.
Ioſeph B. M. Virginis ſponſus, 1. 18
Ireneus Lugdunen. Epiſ. 2. 246 Eius cineres Catanzarium transferuntur, ibid.
Iuſtini ad Antoninum Pium pro Eccleſia oratio, 2. 228. Martyrium 231
Iudææ deſcriptio, 173

L

Ac ſanguini mixtum è tricato D. Pauli capit effluit, 1. 157
Lateranenſe Palatium, Melchiadi PP. à Conſtantino conceditur, 3. 344
Lateranenſe Templum, 3.
Laurentius S.R.E. Diaconus 3

Digitized by Google

Legalium vſum, quamdiù Eccleſia retinuerit, 1. 112
Leomodia velum Paulo porrigit, 1. 157
Legati Romani Pontif. in Cóc. Nicen. 3. 373
Lex Moyſis quando mortua, & quando mortifera eſſe cæperit, 1. 116
Licinius Eccleſiam inſectatur, 3. 349. Bellum eius cum Conſtantino, 354
Linus, an primus poſt Petrum Pontifex, 2. 170
Lucas Pauli fit comes, 1. 112 an vnus ex 72. diſcipulis. ibidē Scribit Euangeliũ, 1. 129
Lucia Syracuſana virgo, 3. 314
Luſitania S. R. E. vectigalis in præf.

M

MAcrinus Imp. 2. 249
Magi, 1. 24
Manes hæreſiarcha Manicheorum anteſignanus, 3. 296
Marcellinus Rom. Pont. 3. 316
Marcellus Papa, 3. 317
Marcion, eiuſq. hæreſes. 2. 222
Marcomanni victi à Marco Anton. Imp. inſigni per fideles miraculo 2. 232
Marcus D. Petri comes, & alumnus, 1. 96. Quando, & vbi ſcripſerit Euang. ibid. Alexandrinam regit Eccleſ. 97 Martyrium, 148. Corpus Venetias tranſlatum, ibid.
Marcus Anton. cogn. Philoſophus, Imper. 2. 229
Maria Virgo Chriſti genitrix, 1 17. Infantia, & educatio 18 Quando emiſerit votum virginit. 20. Qua ætate peperit Chriſtum 107. An vna cum Joanne Epheſum profecta, 87. Effigies 108. Epiſtolæ ibid. Aſſumptio, 107
Maria Magdalenæ Maſſiliam appulit, 1. 56
Martialis in Galliam à Petro Apoſt. mittitur, 1. 98
Mattheus Apoſtolus, 1. 133. Scribit Euang. 77. In quam prouinc. profectus, 89
Matthias Iudæ in Apoſtolatu ſuccedit, 1. 46. in quam prouinc. profectus, 89
Maxentius vrbis tyrannus. 3. 325. Fidem ſimulat 326. Eccleſiam vexat, 335. Bellum cum Conſtantino, 342
Maximianus Herculeus, 3. 329
Maximinus, 3. 323
Mediolanẽſis Eccleſiæ per Barnabam Apoſtolum initia, 1. 117
Melchiades PP. 3. 344. & 346
Melita inſula, 1. 137. Quæ ibi Paulus geſſerit, ibidem
Montanus, eiuſq. hæreſes. 2. 221
Marcionis hæreſes, 2. 222

N

NAtale Chriſti, 1. 21
Natanael, an idem, ac Bartolom. 1. 33

Nau-

Naufrag. Pauli Apoſt. ad Melitam. 1. 137
Nazareth ciuitas Galileæ, 1. 17
Neapolis Petri aduentu decoratur, 1. 90. Recepit ab eodē Petro Aſpernatē Epiſ. 98
Nero Imper. 1. 141. Paulus coram eo cauſam dicit, 144
Eccleſ. vexat 150. & lib. 2. 168 Mors 2. 171
Nerua Imper. 2. 203 Fauet fidelibus, ibid.
Nicea vrb Bythiniæ, 3. 373
Nicenum Concilium, 3 372
Nouatiani ſchiſma, 3. 270. & deinceps
Nouati ſchiſma, 3 277
Numerianus Imper. 3. 300

O

Oliueti mons retinuit Chriſti ad Cœlos redeuntis veſtigia, 1. 44
Oraculum Delphis, 1. 22
Originis in puerili ætate facinus, 2. 245. Geſta, ſcriptaq. 3. 278. Mors ibid.
Oſius Epiſcopus Corduben. Legatus Rom. Pont. in Concil. Nicen. 3. 373
Otho Imper. 2. 172

P

Paleſtinæ deſcriptio, 2. 173
Paphilus Cæſarien. 3. 321
Pamphutius Thebaidis Epiſc. pro coniugio clericorum in Nicen. Conc. 3. 37
Papinianus I.C. 2. 247
Paſchatis feſtum die Dominica celebrandum ſanxit Pius Papa, 2. 227. Idem ſtatuitur à Victore PP. 2. 243. id ipſum in Conc. Nicen. 3. 379
Paulus antea Saulus, Eccleſiæ inſectator 1. 55. Conuerſio, 62
Quando Pauli ſortitus nomē 93. proficiſcitur in Arabiam 63. Alia eius geſta à pag. 65 & à pag. 99. & deinceps. Raptus ad tertium Cœlum, 91
Epiſt. eius ad Theſſalonic. 121
Ad Corinthios, 127
Ad Timoth. 128
Ad Roman. 130
Ad Philipp. 143
Ad Coloſen. ibid.
Ad Hebræos 144
Teclam fide illuſtrat. 101
Petrum Antiochiæ obiurgat, 114. Romam vinctus ducitur, 135. Eius iter & peregrinatio, 128. & deinceps, Redit in Orien. 144. in Hiſpan. proficiſcitur, 145. Martyrium, 156. Effigies 158
Paulus primus eremita, 3. 266. & deinceps
Paulus Samoſaten. eiuſq. hæreſes, 3. 290. & 291
Peccata dimittendi poteſtas in Eccleſia, aduerſus Nouatianos firmatur, 2. 273
Pertinax Imper. 2. 241
Petronilla, & an Petri filia, 1. pag. 160

Digitized by Google

Petrus Apoſt. eligitur 1.32. Primatus eius firmatur, 1.45. & 3. in fine. Geſta eiuſdem, 1. 46. & deinceps, Antiochiæ ſedem ſtatuit, 71. Eius in vrbem aduentus, 1. 90. Intereſt Conc. Hieroſolym. 111. Redit Romam, 150. Scribit epiſt. 95. Martyrium, 158. Effigies, 160
Phariſeorum cultus, moreſque, 1. 34
Philippenſes legatos cum muneribus Romam ad Paulum mittunt, 1. 143
Philippus Apoſt, 1. 32. Quam prouinc. ſortitus, 88. Cineres, 126
Philippus diaconus in Samaria, 1. 56
Pilatus præſes Iudeæ, 1. 33. Scribit de Christo ad Tiberium, 1. 75. Mors eius, 64
Pipini erga Rom. Eccleſ. munificentia, 3. 370
Pius primus Papa, 2. 220
Polonia S.R.E. vectigalis in præf. oper.
Polycarpus Smyrn. Epiſ. 2. 229
Pontianus Rom. Pontif. relegatur in Sardiniam, 2. 256
Praxedes romana virgo, 2. 231
Probus Imper. 3. 299
Prodigia Chriſti natalem indicantia, 1. 22
Pudens romanus Petrum domi recipit, 1. 90
Publius Melitæ Princeps, 1. 138 Martyrium eius in Peleppo-neſo ſub Hadriano Conſ. 1. pag. 215

Q

Quadrageſimale ieiunium à quo inſtitutum, 2. 225
Quatuor temporum ieiunium quando, & à quo inſtitutum, 1. 252

R

Regna vectigalia, S. R. E. in præf.
Reſurrectio Chriſti, 1. 42
Roman. Conc. ſub Victore Papa, 2. 243. aliud ſub Cornelio PP. in cauſa lapſorum, 3. 272. Aliud ſub Melchiade PP. in cauſa Donat. 3. 346 Aliud ſub Silueſtro Pontif. pro reformatione Eccl. 3. pag. 371
Romanis ſcribit Paulus Apoſt. epiſt. 1. 130
Romanæ Eccleſiæ primatus, 1. 91. & 2. 277. & 3. in fine. Cum ea non communicantes hæretici cenſendi, 1. 91 & 3. in fin.
Romani Pontificis prærogatiua 3. in fine
Rhegium Calabriæ oppidum Pauli aduentu decoratur, 1. 139. Cur cicadas non habeat, 140

Sabel-

S

SAbellij hæreſes, 3. 289
Sacerdotum cælibatus num à primordio in Eccleſ. 3. 382
Samaritani à Philippo diacono Euangelium accipiunt, 1. 56
Santippe, & Polyxena hiſpanæ mulieras à D. Paulo fide illuſtrantur, 1. 145
Saulus, vide Paulus
Saxonia S.R.E. vectigalis, in præfat. operis
Sebaſtianus fideles fouet. 3. 304 A Caio Pontif. decoratur adhuc viuens titulo Eccleſiæ defenſoris, 306. Martyrium, 304. & 305
Seneca Neronis educator, & magiſter 1. 142. Num à Paulo fide illuſtratus, ibid.
Septuaginta interpretes, 2. 239
Seuerus Imper. 2. 244 & deinceps
Siluester Rom. Pontif. 3. 347 Baptiſmate Conſtan. luſtrat. 364. Concilium Romæ aduocat, 3. 371. Concilium Nicenum ſub eodem, 372
Simon Cananeus, qui & zelotes dicitur, Apoſtolus eligitur, 1. 33. Quam prouinciá ſortitus 89
Simon magus in Samaria, 1. 57 Geſta eius in vrbe, volatus, & lapſus, 151
Sixtus PP. 2. 218
Sixtus II. PP 3. 284
Sother PP. 2. 234
Spiritus ſanctus ignitis linguis in Apoſtolos deſcendit, 1. 46
Spiritum ſanctum à Patre, Filioque procedere quando de finitum. 3. 377
Stephanus diaconus, 1. 52
Stephanus Papa, 3. 282
Sophronia virgo mortem ſibi conſciſcit, 3. 335
Suſanna virgo, 3. 306
Sybillarum reſponſa, 1. 23
Symbolum Apoſtolorum quando editum, 1. 87
Symbolum Concilij Niceni, 3 pag. 376
Symphoroſæ vnà cum ſeptem liberis martyrium, 2. 214

T

TAcitus Imper. 3. 299
Teleſphorus Papa, 2. 213
Templum Hieroſolym, 2. 178. & 183
Therebintus arbor, 1. 24
Therebintus Manetis hæraſiarchæ educator, 3. 296
Tertullianus hæreſim Montani in vrbe fouet, 2. 248
Thadæus Apoſtolus in Syria, 1. 79
Thebeorum militum legio, eorumque pro fide certamen 3. 311
Theophili domus, Antiochiæ decoratur Petri ſede, 1. 129
Theclæ certamen, 1. 110. & deinceps,
Theodotionis tranſlatio, 2. 239

Digitized by Google

Thermæ Diocletiani, 3. 308
Theſſalonicen. ad quos Paulus ſcribit epiſt. 1. 122
Thomas Apoſtolus. 1. 33. quam prouinciam ſortitus 89
Tiberius Imper. 1. 75. Agit in Senatu, vt Chriſtus inter Deos coleretur ibidem
Timotheus Pauli Apoſt. diſcipulus, 1. 117. & 127
Titus creatur à Paulo Creten. epiſ. 1. 128
Titus Veſpaſ. filius Hieroſolymam expugnat, 2. 179. & deceps
Trinitatis arcanum breui epilogo indicatur, 3. 378
Traianus Imp. 2. 209. Martyres ſub eo, 210. & deinceps
Traiani mores, , geſta, mors, 212. An eius anima y D. Gregorij Papæ precibus ex inferis erepta, ibidem
Tyrus vrbs, quæ hodie Tripolis, 1. 132
Torpetis p fide certamen, 2. 169

V

Valens inuadit Orientis Imperium, 3. 33
Valentinus hæreſum magiſter ſub Antonino Pio, 2. 219
Valerianus Imper. cum Galieno filio, 3. 283. Bello captus a Sapore Perſarum Rege, 288
Veneti à D. Marco religionis accipiunt initia, 1. 97. Marci corpus Venetias transfertur pag. 148
Veſpaſianus Imper. 2. 173
Victor Papa, 2. 242
Vincentij Cæſarauguſtani diaconi inſigne martyrium ſub Diocletiano, 3. 313
Vitellius Imper. 2. 172
Vlpianus I.C. ſub Alexandro Imperat. Chriſti cultoribus apprimè infenſus, 2. 251
Voluſianus Galli Imp. filius, & Imperij collega. 3. 279
Vrbanus Papa, 2. 253

X

Xiſtus, vide Siſtus

Z

Zenobia inuadit Orientis Imper. 3. 293. Fauet Samoſateno hæreſum propagatori, ibid. Vincitur ab Aureliano Imper.
Zenonis ducis martyriũ, 3. 309.
Zepherinus Papa, 2. 250

Digitized by Google

Errata in Hiſtoriarum impreſſ. ſic Corrige.

Pag. 19. lin. 21. qua totidem, quæ totidem, pag. 20. in marg. Mariam, Maria pag. 21. lin. 18. qua facile, quæ facile, pag 38. lin. vlt. intermixtam intermixtum pag. 55. lin 22. oculos, oculis, pag. 56. lin 12. Marſiliam Maſſiliam, pag. 85. lin. 6. Magi, Magi:, pag. 113 in marg. anno 13. anno 14. pag. 124. lin. 16 rector fuit, *ſupple*, germanus frater, pag. 146 lin. 9. mandarent, mandaret, pag. 148. lin. 19 in corpore, è corpore, pag. 152. lin. 23. ſacro, ſaxo, pag. 161 lin. 2. lx. xl pag. 199. in marg. Anacletos, Anacleto, pag 205 in marg Greg. VIII. Greg. VII. pag. 207. lin 17. dicendo, diſcendo, pag 212 lin. 17. religiones, regione:, pag. 12: lin. 22. pertidia, perfidia, pag. 231. in marg mart. mater pag. 232. in marg. regiones, legiones, pag. 251. lin. 8. verſa mente, verſa, mente pag. 256. in marg Petiiæ, Petiliæ, pag 268 lin 8 aliorum, aulicorum, pag. 273. in marg. auricalis, auricularis pag. eadem in 11. marg Sacrat. Socrat. pag. 281. lin. 3. alijque, alijſque pag eadem lin. 16. relegionibus, legionibus, pag. 285 lin 6. affert, offert, pag. 282. in 11. marg. Valetiani, Valeriani, pag. 309. in marg. Geneſis, Geneſij pag. 329. in marg ex Soz. ex Zoſ. pag. 347. lin 18. Auguſtinus Hieronymu:, pag 350 lin. 5. & propellit, propellit, pag. 374 lin. 5. Cum, Cur, pag 383. in marg. Contra, Canon

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google